Sovyetler Birliği Komünist Partisi

19.KONFERANS BELGELERİ

AMAÇ

AMAÇ YAYINCILIK
Çatalçeşme Sokak 15/1
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 522 11 96

Genel sıra no: 16
Siyasal Bilgiler Dizisi: 8

Birinci Basım: İstanbul, Kasım 1988

Kapak grafik: Zehra Şenoğuz, **Kapak baskı:** Orhan Ofset,
Dizgi - baskı: Eskin Matbaası 527 46 53, **Cilt:** Acar Matbaacılık

SOVYETLER BİRLİĞİ
KOMÜNİST PARTİSİ
19. KONFERANS BELGELERİ

Çeviri:
M. Coşkun

AMAÇ

Yayınlarımız arasında Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere ilişkin çevrilmiş kitapların sayısı sürekli artıyor. SBKP MK'nın çeşitli ve tüm dünyayla birlikte Türkiye'de de izlenen plenumlarında okunan raporları, Mihail Gorbaçov'un ülkesinde ve ziyaret ettiği yerlerde yaptığı konuşmaları daha önce yayınlamıştık. Her biri önemli birer belge niteliğinde olan bu kitaplar, okurların da yakın ilgisini toplamakta gecikmedi.

İşte, hem bundan destek alarak hem de tüm dünya kamuoyunu öncesiyle sonrasıyla çok fazla ilgilendirmesi niteliğiyle, 19. Konferans Belgelerini de yayınlamayı kararlaştırdık. Bunu yalnızca kabul edilen tezleri yayınlayarak da yapabilirdik, 19. Konferans'a temel olan Mayıs 1988 Plenumundan başlayarak ilgili tüm belgeleri yayınlayarak da. İkincisini yeğledik. Bizce amacına daha uygundu.

Yayınevimiz, yayıncılık ilkelerinin başında gördüğü, halka doğrudan, ilk elden bilgi sunma çabasını bu kitapla da sürdürüyor. Çabaları karşılıksız kalmadıkça da sürdürecek.

AMAÇ YAYINCILIK

SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİNİN 19. ULUSAL KONFERANS TEZLERİ

SBKP MK'nın 23 Mayıs 88 tarihli Plenumunda kabul edilmiştir.

Ülkemiz, Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) öncülüğünde başlatılan ve onun örgütlediği, tarihsel boyut ve anlam taşıyan köklü devrimci değişiklik ve yenilenme dönemini yaşıyor. SBKP Merkez Komitesi (MK) 1985 Nisan Plenumu ve 27. Parti Kongresi, Partimizin rotasını sosyal-ekonomik gelişmelerin hızlandırılması, Sovyet toplumunun her alanda yenilenmesi ve sosyalizmin yeni bir düzeye yükseltilmesi şeklinde belirledi. Bu strateji, SBKP MK'nın 1987 Ocak ve Haziran Plenumlarında, Ekim Devriminin 70. yılı kutlamalarında ve MK'nın 1988 Şubat Plenumunda daha da derinleştirildi ve somutlandı. Böylece, yaşamın her alanında yenilenme politikasının teorik ve bilimsel temel ilkeleri saptanmış oldu.

Yenilenmenin hedefi, sosyalizmin insancıl ve yaratıcı gücünü en geniş ölçülerde geliştirmektir. Bu hedefe ulaşma, demokrasi ve açıklık politikasının geliştirilmesinden, halkın özyönetiminden, kararlı bir ekonomi reformundan, toplumun manevi duygularının temizlen-

mesinden ve insanlardaki yaratıcı gücün yeniden tazelenerek geliştirilmesi ilkelerinden ayrı görülemez.

Yenilenmenin şu ana kadar alınan ilk sonuçları nedir, önündeki engellerin kaldırılması için neler yapılabilir, devrimci yenilenme çabalarına yeni ve güçlü destekler verebilmek, yenilenmeyi geri döndürülemez bir biçime getirebilmek için neler yapılmalıdır? Komünistleri ve tüm Sovyet halklarını saran bu sorulara 28 Haziran 1988 tarihinde Moskova'da başlayacak olan, 19. Ulusal Konferans yanıt bulmak zorundadır.

Konferansın gündemi:

1. SBKP'nin 27. Kongre kararlarının yaşama geçirilmesi konusundaki gelişmeler. 12. Beş Yıllık Plan Döneminin ilk yarısında alınan sonuçlar. Yenilenme sürecinin daha da derinleştirilmesinde parti organlarına düşen görevler.

2. Parti içi ve toplumsal yaşamın daha da demokratikleştirilmesi için alınması gereken önlemler.

Konferansda tartışılacak sorunlar, gerek Parti ve gerekse ülkemiz için yaşamsal önem ve anlam taşımaktadır. Yapılması gereken, çalışmalarımızı gerçekçi bir biçimde tanımlamak, bu zamana kadar ulaşılanlara ciddi, eleştirel ve özeleştirel bir analizci gözüyle bakmaktır. Alınan kararların nasıl uygulandığına, üzerinde öncelikle durulması gereken sorunlara parmak basmak, olumlu deneyimlerimizi dile getirerek örnek olmasını sağlamak ve bundan sonraki gelişmelerin perspektiflerini belirlemek durumundayız.

Ulusal Konferans tartışmalarına platform olması amacıyla, SBKP MK aşağıdaki tezleri sunmaktadır:

1. Yenilenme, toplum içersinde ilke olarak yeni bir politik ideolojik ortam yaratmıştır. Bir gerçek olmuştur. Köklü ve geniş alanlarda güç kazanarak, tüm kesim-

leri ve yaşamın her alanını kapsamaktadır. MK'nın 1988 Şubat Plenumu, sürmekte olan bu sürecin fikirlerinin özelliğini, bilinç devrimi ve ideolojik yenilenme olarak belirlemektedir. Çağımızın karakteristik görüntüsü, gerçek bir çoğulcu görüşler sisteminin oluşması, görüş ve çıkarların açıkça karşı karşıya konulabilmesidir. Sovyet halkları böylece, kendi görüş ve düşünce potansiyelini en son noktasına kadar kullanma, bunun sonucunda da, toplumsal yaşama aktif katılma olanağını elde etmiş olacaklardır.

Yenilenme temelinde, işçi sınıfının, köylü kesimlerinin, aydınların ve tüm sosyal güçlerin politik konumlarının sağlamlaşması gerçekleşecektir. Sovyet insanları, çalışmaları ve toplumsal yaşamdaki etkinlikleri ile giderek artan bir oran ve etkiyle ülkemizdeki devrimci yenilenme ve değişikliği desteklemektedirler. Bu, toplumsal gelişmelerde en belirleyici olgu ve yenilenme döneminin ilk aşamasının en önemli kazanımıdır.

Buna paralel olarak, yenilenme süreci çelişkilerle, zorluklar aşılarak ve yeninin eskiye karşı mücadelesi şeklinde sürmektedir. Tutucu çevrelerin artıkları arasında en inatçıları bürokratlar çıktı. Sosyalizmde dogmatik görüş yanlıları yavaş yavaş da olsa konumlarını yitirmektedir. Buna rağmen, ekonominin ve yaşamın diğer alanlarında, eski, baskıya dayanan yönetim metodlarının kalıcı olması deneniyor.

Bütün bu olumsuz olguları aşmadan, başarılı ilerlemeler kaydedilmesi ve yenilenmenin önümüze koyduğu zorlu görevlerin üstesinden gelinmesi olanaksızdır. Sorun, politik-ideolojik çalışmaların teorik düzeyini yükseltmek ve sosyalizmin yaşamsal anlam taşıyan sorunları üzerindeki yaratıcı tartışmaları derinleştirmektir. SBKP MK çok yönlü tartışmaları tüm gücüyle des-

teklemekte ve şu konunun altını çizmektedir: Tartışmalar sosyalizm tabanında ve sosyalizme yararlı bir biçimde sürdürülmelidir. Tartışmalar yeni, ek politik sürtüşmeler yaratmamalı, sosyal güçlerin parçalanmasına neden olmamalıdır. Bunun tersi bir durum, tüm toplumun önünde duran acil ve yakıcı görevlerin yerine getirilmesini karmaşıklaştıracaktır.

Bu saptama, son günlerde dikkatlerin olağanüstü artan bir biçimde üzerinde toplandığı geçmişteki sorunlar için de geçerlidir. Partimiz, açıklık ve bunu yaygınlaştırma politikasını, geçmişin ve günümüzün sorunları üzerindeki tartışmaları kararlılıkla sürdürecektir. Çünkü, ancak böyle bir politika Sovyet toplumunun sorumluluk duygularında sağlıklı bir arınma sağlayabilmesine ve insancıl yapısına yabancı olan görüşlerden kurtarılmasına hizmet eder.

Sosyalizmin hedefi sorunu veya sosyalizmin değeri, bu hedefe hangi araçlarla ulaşılabileceği ve hedefe ulaşmada insanlara ödettirilen bedel sorunları bizler için kesinlikle küçük ve basite indirgenen sorunlar değillerdir. Geçmişte, haklı yanı olmayan politik suçlama ve keyfiliğin kurbanı olan kişileri aklamak, onları topluma kazandırmak, parti ve vatandaşlık görevimizdir.

Gerek parti içinde ve gerekse toplumsal yaşamda değişik görüşleri bir araya getiren, eleştiri ve özeleştiri sürekli bir biçimde işletilen bir mekanizma haline getirilmelidir. Önemli olan, açıklık politikasının su götürmez başarılarını sergilemek ve bu başarıları çoğaltmaktır. Ülkemizde tarihsel gelişmeler sonucu ortaya çıkan, kendisini bu şekliyle kabul ettiren ve günümüzdeki demokratikleşme süreciyle organik bağı olan tek partili sistem için bu soru yaşamsal önem taşımaktadır. Bu soruya Leninci yaklaşım çok önemlidir. Lenin, her türlü

fraksiyonculuğu kınar, mahkûm ederken, aynı zamanda, her hangi bir konuda değişik görüşte olan yoldaşlarının kovuşturulmasına da şiddetle ve kesinlikte karşıydı.

Ülkemizin iç ve dış politikası üzerine sürekli ve verimli politik diyalog, tartışma kültürü, ayrıntılı ve en geniş enformasyon akışı, toplumun görüşlerinin araştırılması, alınması ve değerlendirilmesi, parti yaşamımızın vazgeçilmez ilkesi olmalıdır.

2. Ekonomik ve sosyal gelişme sorunları, MK'nin Nisan Plenumundan bu yana parti çalışmalarımızın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Durgunluk yılları, hepimizin de bildiği gibi, ülkemizi ekonomik bunalımın eşiğine getirdi. Çok büyük masrafları gerektiren, geniş ekonomik yönetim sistemi kendi kendini bitirdi. Ekonominin yapısal durumu ve teknik düzeyi, günümüzün gereksinimlerine yanıt vermemektedir. İdari yönetimdeki bürokratik yönlendirme metodları, ciddi bir engel sorununa dönüştü. Üretimdeki büyüme ve verimlilik, halkın yaşam düzeyinin yükseltilmesi durakladı. Bir dizi sosyal sorun ihmal edildi. Finans ekonomisi ciddi bir biçimde bozuldu, kadroların sorumluluk duygusu ve iş disiplini azaldı.

Partimiz kendisini, ülkeyi içinde bulunduğu durgunluktan kurtarmak, ekonomiyi düzeltmek, gelişmeleri halkın çıkar ve yararına yönlendirmek, uzun vadeli önlemler paketi hazırlamak ve gerçekleştirmek, uluslararası düzeyde bilimsel-teknik ve ekonomik gelişmelere en hızlı bir biçimde erişebilmek gibi bir dizi zorlu görevin içinde buldu.

İlk olarak, ekonomide yaşamsal önemi olan, düzen ve disiplinin kurulması, kadrolardan beklenen aktivitenin yükseltilmesi, insanları normal akışta çalıştırmayan

en kötü bürokratik yöntemlerin yok edilmesi konularında yoğun çalışmalar yapıldı.

Diğer bir deyişle, ağırlık noktası bilimsel-teknik gelişmeler olmak üzere, makina yapımının modernleştirilmesinin tüm ekonominin teknik düzeyini yükselteceği ilkesinden hareketle yeni bir yapısal değişiklikler politikasının gerçekleştirilmesine başlandı. Üretilen malların kalitesini yükseltmek amacıyla, somut bir dizi ekonomik ve örgütsel önlem uygulandı.

Sosyal alanların geliştirilmesi için, geçmişte kullanılan «artanı veririz» ilkesinin aksine, konut yapımına, sağlık hizmetlerine, eğitim olanaklarının geliştirilmesine, kültür alanlarına ve diğer sosyal alanlara ayrılan mali olanaklar artırıldı. Çalışmaların ağırlık noktasını, eskimiş idari ve ekonomik yönetim yöntemlerinin kaldırılmasını, onların yerini, emekçi kolektiflerinin ve teker teker kişilerin kendi yaptıkları işin ürünlerini alabilmelerinin güvence altına alınmasını içeren ve onları özendirici, heveslendirici, ilgilerini çekici, pratik çözümlü köklü reformlar aldı. Bu yolda atılan adımların önemli köşe taşı, devlet işletmesi, kooperatifler ve bireysel işveri kurma konularında kabul edilen yasalardır. İşyerlerinde, kendi kendini yönetme, ekonomik bağımsızlık, organizasyon ve planlama alanında gelişmiş yöntemler seçme, işe teşvik ve özyönetim biçimine dönüşüm geniş oranda başlatıldı.

Bunlar emekçi kolektiflerinin ve bireylerin girişimcilik ve yaratıcılık yeteneklerini körüklediği gibi, onları en verimli bir biçimde çalışmaya da özendirmekte, «ne yaparsan yap, eşitsin» görüşünün yıkılmasına yardımcı olmakta ve demokratikleşme sürecinin maddi temelini yaratmaktadır.

Ekonomideki köklü değişiklikler için doğaldır ki 2-3

yıl yetmeyecektir. Şu anda bu olayın daha başlangıç aşamasında, bir başka deyişle, geçiş dönemindeyiz. Devlete ait işyerleri ve diğer ekonomik reformları kapsayan kararlar bu yıl içersinde yürürlüğe girecek olmasına rağmen, 5 yıllık plan döneminin ortasında olduğumuzdan, eski fiyatlar ve halen sürmekte olan bütçe açığı nedeniyle beklenilen etkiyi göstermeyecektir.

Bütün bunlara rağmen, olumlu değişiklikler olduğu gözlenmektedir.

En önemlisi: kriz ortamına dönüşme tehlikesi gösteren olumsuz gelişmelerin önlenmesi, bu dönemın atlatılması, gelişmelerin sürekli ve kalıcı olabilmesini sağlayacak ortamın yaratılmasıdır. Burada önemli olan sadece sanayi ürünlerinin büyüme hızının artırılması değildir. Önemli olan, bunun sağlıklı bir ekonomik zemin üzerinde elde edilmesidir. Geçtiğimiz yıl ilk kez emek üretkenliğinin artırılması yoluyla tüm ulusal gelirde büyüme sağlandı. Modern teknik ve teknolojinin gelecekte büyük ümitler vaat eden ilk ürünleri toplandı. Tarımsal üretimde belirli artışlar kaydedildi. Sosyal alanlarda da belirli değişiklikler oldu. Geçtiğimiz son iki yılda, işçi ve memurların ortalama aylık ücretlerinde % 6, köylülerin gelirlerinde % 8,9 oranında yükselme oldu. Her yıl hizmete sokulan konut alanı 11. Beş Yıllık Plana oranla 15 milyon metrekare yükseltildi. Ölüm oranı geriletildi, doğum oranı yükseldi. Bunda alkolizme ve içki alışkanlığına karşı alınan önlemler de büyük rol oynadı.

Olumlu sonuçlar ortadadır; fakat bu, ülke düzeyinde sosyal-ekonomik gelişmelerde köklü değişiklikler anlamına gelmez. Ekonominin ağır işleyen yapısı, büyük masraflara bağlı karakteri, şimdilik de olsa kalıcıdır. Ulusal gelirin büyümesi ve çeşitli alanlardan tasarruf sağlanamadı. Makina yapımı, planlanandan da-

ha yavaş gelişiyor. Elektronik sanayiinde ve modern hammadde alanlarında yüksek kaliteli ürünlerin eksikliği duyuluyor.

En önemlisi, tüketim maddeleri üretiminin büyüme hızını engelleyici davranışlar bağışlanamaz. Halkın tüketim maddelerine olan ihtiyacını karşılamada hâlâ zorluk çekilmektedir. Temel ihtiyaç maddelerinin üretiminde artış gerçekleştirilememiş, üretilenlerin kalitesinin iyileştirilmesinde koyulan normlara ulaşılamamış, üretilen malların toplam değerinde artış kaydedilememiştir. Para ile mal arasındaki dengesizlik ve devlet bütçesindeki açık, üretim akışını ve reformları olumsuz olarak etkilemiştir.

Gözlenen odur ki, reformların başlamasıyla var olan olanaklar yeteri kadar kullanılamamıştır. Bunun nedenleri, ulusal konferansda somut bir biçimde araştırılacaktır. Bir ekonomik sistemden bir başkasına geçişin beraberinde getirdiği güçlükleri gözönüne alsak bile, bütün bunların nedenlerini, alışılmış araç ve yöntemlerle, eskiden olduğu gibi, eli işte gözükerek yaşamak isteyen bir kısım tutucu, geri düşünceli yöneticimizde ve iş kolektiflerinde de aramak gerekir.

Ekonomik reformların gerçekleştirilmesi önlemlerinin göreceli bir biçimde, bir dizi bakan, devlet ve ekonomi organının bürokratik tutumlarıyla yavaşlatılmak istendiği gözden kaçmamaktadır. Çok kez, devlet adına, ekonomik normlar bahane edilerek ve daha başka yönetim yöntemleri maskesi altında, fakat özünde eski idari yönetim yapısı korunmak istenmektedir. Yönetim düzeyindeki yenilenme süreci, belirli bir oranda, işyerlerindeki yenilenme sürecinin gerisinde kalmaktadır. Burada, ekonomik reformları çarpıtan ve işyeri yasalarını doğrudan veya dolaylı olarak çiğneyen her türlü giri-

şim uzlaşmasızca mahkûm edilmelidir. Yaşam, bir dizi sorunun yanında, şu ciddi sorunu da dayatıyor: Tekelciliğe, duraklamaya ve tutuculuğa karşı ekonomik, yaratıcı yarışmanın geliştirilmesi.

İçinde bulunduğumuz durum nedeniyle, Sovyetler Birliği Devlet Planlama Komitesi'nin, Sovyetler Birliği Teknik ve Materyal İşleri Komitesi'nin, Maliye Bakanlığı'nın, sorumlu bölüm yöneticilerinin, merkezi devlet organlarının, cumhuriyetlerin ekonomik organlarının, işyerleri ve kuruluşların çalışmaları analiz edilmeli, düzenlenmelidir. Bu, özellikle önümüzdeki, işyerlerinin kendi kendilerini finanse eder duruma getirilmesi döneminde çok önemlidir. Yenilenme döneminin başlangıç aşaması bize ekonomik reformların tam olarak gerçekleşmesinin önkoşulunun, var olan sorunların çözümünü hızlandırmak olduğunu öğretti. Aynı şekilde, kredi ve finans sistemini geliştirici önlemlerin hızlandırılması da zorunludur. Fiyat ve fiyat saptama reformları dikkatli bir biçimde hazırlanmalı ve zamanında uygulanmalıdır. İşyerlerinin gerçekten kendi kendilerini finanse etmesinin uygulamaya sokulmasının, emekçi kolektiflerinin gerçek özyönetiminin, tarım kooperatiflerinin geliştirilmesinin, ekonomide verimliliğin artırılmasının ve bunların sonucu olan, halkın yaşam düzeyinin artırılmasının başka türlü sağlanmasının olanağı yoktur. Burada altını çizerek belirtelim ki, tüketim maddelerinin fiyatlarındaki değişiklikler, halkın yaşam düzeyine olumsuz etki yapmayacak biçimde olmak zorundadır.

Aktif bir sosyal politika, en önemli ve öncelik tanınan parti çalışmalarındandır. İşte bu nedenledir ki, sosyal hizmetler, 13. Beş Yıllık Plan dönemi hazırlıklarında, ekonomik gelişmelerin ön sırasına konulmalıdır. Ve her şeyden önce, Sovyet halklarının kaliteli günlük

tüketim maddeleri ihtiyacı en kısa zamanda karşılanmalıdır. Pazarların kaliteli tüketim maddeleriyle donatılması, istenilen çeşitlerin bulunması, modern hizmetler alanının oluşturulması da en az bir o kadar önemlidir. Konut yapımının daha da hızlandırılması gerekmektedir. Kabul edilmiş olan, sağlık ve eğitim hizmetleri reformunun gerçekleştirilmesi güvence altına alınmalıdır.

En yakıcı sorunlar arasında, çevre kirliliğine karşı koruma uğraşlarının aktifleştirilmesi ve doğanın güzelleştirilmesi ile ilgili köklü önlemler paketinin yaşama geçirilmesi de bulunmaktadır.

SBKP'nin 27. Kongresinde kabul edilen programa göre, üretim alanındaki görevler arasında, makina yapımına ve elektronik alana hizmet eden işkollarının, araçgereç ve alet üreten makinaların yapımının hızlandırılması önceliktedir. Gelecek yıldan itibaren üretim alanlarında köklü yapısal değişikliklerin ve kararlı yatırımların yapılması ve bu arada da sıkı bir tasarrufa ve bazı alanların kaldırılmasına kesinlikle uyulmalıdır.

Ülkemizde, yeni ekonomik koşullar altında, üretimde verimliliği göreceli bir biçimde artıran ve kalite bakımından dünya ölçüleri düzeyinde mal üreten yüzlerce, binlerce emekçi kolektifinin varlığı göstermektedir ki, 12. Beş yıllık Plan döneminde hedeflenen sonuca ulaşmanın, bir bütün olarak ekonomik ve sosyal yaşamımızda ilerlemeler kaydederek yeni bir gelişme düzeyine erişmenin gerçek tabanı vardır. Ülkemizde belirli bir iş temposunu aşmayan yalnızca tek tek işyerleri değil, işkolları bile vardır. Öyle bölge ve cumhuriyetler vardır ki, düzenli ekonomileriyle, günlük tüketim maddelerinin, halkın mal ve hizmetler konusundaki ihtiyaçlarının karşılanması düzeyi, ülkemiz genel ortalamasından daha yüksektir. Burada adım adım yürüme örneği uygu-

lanmalı ve deneylerden yararlanılarak, parazitler ortadan kaldırılmalı, girişimler ve girişimcilik geliştirilmeli, teşvik görmelidir. İşte ekonomik kadroların ve kolektiflerin önünde duran yakıcı görev budur.

3. Yenilenme, bilim, eğitim ve kültür alanlarında çok yönlü gelişmeleri ve entelektüel potansiyelden son noktasına kadar yararlanmayı, onu kullanmayı gerektiriyor.

Partimizin ekonomik ve sosyal konulardaki stratejik temel ilkeleri, bilimsel-teknik gelişmeleri hızlandırmak, birinci olarak da, bugüne kadar elde edilen kazanımları iyi kullanmak; yani yüksek teknoloji, mikroelektronik, robot tekniği, araç-gereç yapımı, iletişim tekniği, biyoteknoloji ve gereksinim duyulan yüksek kaliteli ham maddelerin geliştirilmesidir.

Bilimsel alan ve teknikte olumlu değişiklikler kaydedildi, üretilenlerin teknik düzeyi istenilen biçimde yükseldi, yüksek kaliteli üretime geçiş süresi kısaldı. Bilimsel-teknik kurumlar ağı daha esnek çalışmaya başladı; çok yönlü çalışmalar yapan bilimsel-teknik kompleksler, mühendisler kolektifi ve zaman zaman emekçi kolektifleri özel görevler üstlendiler. Ülkemizde 500'den fazla bilimsel üretim birliği oluşturuldu. Bilimsel alanda deney ve araştırmaların geliştirilmesi için ayrılan ödenekler artırıldı. Burada, bilimsel kurumlarda başlatılan, kendi kendilerini yöneten ekonomik kurumlar sistemi de önemli gelişmelerdendir. Açıkça belirtmek gerekir ki, bilimsel-teknik gelişmeler alanında köklü değişiklikler kaydedilmedi. Emekçi kolektiflerinin ilgisini bu önemli alana çekebilmek için şu ana kadar iyi işleyen bir mekanizma bulunamadı. Bilimsel alanın maddi tabanı hâlâ geridedir. Hâlâ bir çok yönetici günü gününe yaşama huylarından vazgeçemedi. Bu sorunları

hâlâ üst organlara havale etmekle yetiniyorlar.

Bilimsel-teknik gelişmelerin ana yönü, ekonomik mekanizmanın işleyişinin değiştirilmesi, yenilenmesidir. Bunun hedefi ise, üretimin aralıksız sürmesi, en iyisinin üretilmesi ve üretilenlerin kalitesinin dünya ölçüleri düzeyine ulaşması olmalıdır. Yaşam, bilimsel-teknik gelişmelerin daha iyi ve daha verimli kullanılabilmesi için belirleyici bir dizi önlemin alınmasını ve branşlar arasındaki duvarların kaldırılmasını dayatıyor. Yeni organizasyon biçimlerinden biri de, kendi branşının bakanlığına doğrudan bağlı olmayan, değişik alanlarda üretim yapan işyerleri ve birliklerin ortak çalışmalarıdır. Bu sayede, araştırma, teknik ve teknolojik, yatırımlar, üretim, pazarlama ve hizmetler kompleksinin birlikte gerçekleştirilmesi olanağı doğacaktır. Emekçi kolektifleri de bu yolla kendi gereksinimlerini ve teknolojilerini daha akıcı, kesintiye uğramadan ve bürokratik işlemler olmadan yenileme olanağına kavuşacaktır.

Bilimsel-teknik gelişmelerin sorunları, sosyal gelişmelerin bütünü içinde görülmelidir. Geniş kapsamlı yatırım ve projelerin sosyal yönünün araştırılmaması, doğa ve insanlık için olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu en asgariye indirilmeli, hatta olanaklar dahilinde tamamen ortadan kaldırılmalıdır.

Toplumun, içinde bulunduğumuz dönemde karşı karşıya bulunduğu görevler, yenilenme sürecinin her alanında bilimin rolünü daha da yükseltmektir. Toplum öyle bir sınıra ulaştı ki, doğal, teknik ve toplumsal bilimlerin her alanında köklü atılımların acilen yapılması kaçınılmaz bir duruma geldi. Buna, Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi de katkıda bulunmak zorundadır.

Bilimsel-teknik gelişmelere dayandırılmadan sosya-

lizmin günümüzde başarılı bir biçimde gelişmesi olanaksızdır. Sosyalizmle birleşen bilimsel-teknik gelişmeler, toplumun sosyal yenilenmesinin ve onun ilerlemesinin en güçlü motoru olacaktır.

İnsancıl ilkelere dayandırılan politikamız, toplumun manevi gelişmesine, halkın eğitim ve kültürel düzeyinin artmasına hizmet etmektedir. Son üç yılda eğitim olanaklarının her düzey ve alanda geliştirilmesine büyük özen gösterildi. Eğitim sisteminin yenilenmesi sorunları SBKP MK'nın Şubat 1988 Plenumunda görüşüldü. Lise ve yüksek okullarımız, birçok alanda yaşamın gereksinimlerinin, bilimsel-teknik ve kültürel gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Okullarımızın geliştirilmesinde nitel değişiklikler yapabilmek için, tüm toplumun yoğun ve enerjik uğraşlar vermesi gerekmektedir.

Yenilenme süreci ile Sovyet kültürünün, insanların zihin ve moral açısından gelişmesinin, yeni yetenek ve becerilerin bulunması, ortaya çıkarılmasının ve insanların bilinçli olarak yetiştirilmesinin önkoşulları geliştirilmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde en önemli katkıyı kafa emekçileri yapıyor. Bu yolda yapılan çalışmalar, daha önceden var olan ve sonradan kurulan örgütler ve sanatçı birliklerince de yoğunlaştırılıyor. Burada, ülkemizin geleceği konusunda sanatçıların sorumluluk duygusu sorunu, artan bir önemle gündeme geliyor.

4. Ülkemizde sosyal-ekonomik gelişmelerin yenilenmesi ve hızlandırılması konularında SBKP'nin izlediği rota, daha başlangıçtan itibaren, Sovyet toplumunun demokratikleştirilmesi, halkın sosyalist özyönetiminin gerçekleştirilmesiyle bağlantı içersindedir. Bu alanda gerçekleştirilmiş olan değişikliklere ne kadar değer biçilse azdır. Hakikate sadakat, açıklık ve eleştiri-özeleş-

tiri mekanizmasının işletilmesi sayesinde ülkemizdeki politik yaşam güçlü bir dinamizm kazandı; üretimin yönetiminde demokratikleşme süreci gelişti; eskimiş yapı ve durgunluk olgularına karşı yoğun ataklar başladı.

Bu zamana kadar yapılanlar, Partimiz ve toplumumuzun her alanda ve en köklü bir biçimde demokratikleştirilmesi uğrunda çok önemli ve çok karmaşık bir dizi görevin yerine getirilmesinde atılan ilk adımlardır.

Son üç yılda, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda elde edilen kazanımlar üzerinde yapılan objektif analiz ve yenilenme süresince ortaya çıkan sorunlar üzerindeki düşünceler gösterdi ki, Sovyet toplumunda politik sistemde reform yapılması gereklidir. Bu reformun hedefi, emekçilerin en geniş kesimlerinin tüm devlet ve toplumsal alanlarda yönetime katılmalarının sağlanması ve sosyalist hukuk devletinin gerçekleştirilmesidir.

Burada söz konusu olan, Ekim Devriminin ortaya çıkardığı sosyalist devlet olgusunun temel ilkelerinin daha da geliştirilmesi ve güçlendirilmesidir. Bu ilkeler, özellikle, öncülüğünü Partinin yaptığı halkın erki ilkesinin, ülkemizin sosyal gelişmeler yolunda ilerlemesinin vazgeçilmez önkoşuludur. Yenilenme ile Sovyet toplumunun politik sistemi kişiye tapma, emir verme, idari kararlarla yönetme, bürokratik işleyiş, emekçilerin kendi güçlerine yabancılaşmaları, yozlaşmaları, parti ve devlet yaşamının Leninci normlarından sapma gibi etkilenmelerden arındırılmak ve kurtarılmak zorundadır.

Ülke içinde, gereğinde değişen koşullara ve uluslararası yaşamda yeniliklere zamanında ayak uydurabilecek dinamik bir sistem oluşturmak zorunluluktur.

5. Yenilenme içersinde, yönlendirici ve örgütleyici güç olan SBKP'nin, Sovyet toplumundaki rolü yeniden gözden geçirilmelidir.

SBKP MK, Leninci parti anlayışından hareketle, kendisini işçi sınıfının ve tüm emekçilerin politik öncüsü olarak görmektedir. Partimiz, Marksist-Leninist bilime, toplumun teorik ve stratejik gelişmesine dayanarak, iç ve dış politikayı saptamak, sosyalist yenilenme ideolojisini belirlemek, yığınlar arasında politik ve örgütleme çalışmalarını sürdürmek ve kadro yetiştirilmesini, bu kadroların yerinde kullanılmasını sağlamak görevini üslenmiştir.

Lenin'in yaşadığı ve yönettiği dönemde Partimizin işleyişi böyleydi. Fakat onun ölümünden sonra Leninci ilkelerden sapmalar başladı; Partimizde geleneksel bir konumu olan tartışma serbestliği kısıtlandı; kolektivizmin temel ilkeleri ve parti içi demokrasi çiğnendi. Bu sakıncalı uygulamalar, duraklama yıllarında da az ya da çok sürdü. Seçim hakkının belirli bir süre kullanılamaması, kadroların yenilenme sürecini duraklattı; yönetici kadroların bir kısmı, görevlerinin ömür boyu güvence altında olduğunu ve kendileri olmadan hiçbir şeyin olmayacağını sandılar, buna göre de davrandılar; görevlerini kötüye kullandılar, alt düzeydeki parti üyelerine, çalışan insanlara gerekli ilgiyi göstermediler.

Ortaya çıkan bu durum, SBKP MK'nın, hükümetin, tabandaki parti organları ve aktif komünistlerin çalışmalarına kötü, olumsuz etkiler yaptı. Parti organları artan bir oranla ekonomik alandaki sorumlu yöneticilerin ve idari makamların görevlerini üstlendiler, Uluslar Sovyetinin ve devlet organlarının yerini aldılar. Bu durum, Partimizin, kendi önemli görevlerini yapmasını olumsuz bir biçimde etkiledi; politik ve ideolojik etkinliğinin azalmasını ve zayıflamasını getirdi; toplumsal gelişmelerdeki bir dizi sorunun keskinleşmesine yol açtı.

Şimdi ise, Partimiz, ortaya çıkan durumu cesaretle, korkusuz bir biçimde ve özeleştirel bir gözle saptama gücünü buldu. Yenilenme dönemini başlattıktan sonra, kendisini ve parti içi yaşamı adım adım yenilemeye uğraşıyor. Önünde, gündeminden hiçbir zaman indirmeyeceği bir sorun duruyor: Toplumun, Leninci ilkeleri zedelemenin tüm tabanının yok edilmesi yoluyla, parti öncülüğünde yönetilebilmesi için gerekli politik mekanizmanın oluşturulması ve bunun güvence altına alınması.

Parti toplantılarında, emekçi kolektiflerinde ve basında ortaya çıkan görüşlerden hareketle, SBKP MK Ulusal Konferansa şu önerilerin yapılmasını yararlı görüyor: Sorunları dile getirmenin, tartışma özgürlüğünün kalıcı olması ve çoğunluk kararlarının herkesi bağlayan tek karar olmasının güvence altına alınması koşuluyla, Leninci demokratik merkeziyetçilik ilkesi tam kapsamlı olarak yeniden oluşturulacaktır.

Parti ve devlet ilişkileri, Leninci ilkelerden hareketle, bunların görevlerine göre ayrılacaktır. Tüm parti organları, Sovyetler Birliği anayasası ve Sovyet yasaları kapsamında davranmaktan sorumludurlar. Parti komitelerinin, devlet ve ekonomik organlara, toplumsal örgüt ve kuruluşlara doğrudan yönelik kararlar alması anlayışı yok edilmelidir. SBKP, kendi politik rotasının gerçekleştirilmesini, devlet aygıtında ve toplumsal yaşamın her alanında çalışan komünistler kanalıyla sağlamalıdır.

SBKP'nin politik öncülük görevinden hareketle ve toplumda gerçekleştirilen köklü değişiklikler nedeniyle, Partimizin temel örgütlerinin çalışmalarında da ciddi ve köklü değişikliklerin yapılması zorunludur. Temel örgütler, her emekçi kolektifinin politik çekirdeği olarak

kalmayı sürdüreceklerdir. Fakat kolektiflerin ve onların organlarının yerini almaya, onların yasalarla belirlenen görev ve işlerliğini üstlenmeye kalkmayacaklardır. Komünistlerin insanlarla ilişkili oldukları yerlerde parti organları, kolektiflerin üstlendikeri işlevi yerine getirmelerini ve demokratik haklarını kullanmalarını sağlamalıdır.

Bu anlayış içersinde: Parti toplantıları, parti komiterleri ve tek tek her komünist, parti kararlarını gerçekleştirme konusunda oynayacağı rolü yeniden düşünmek zorundadır. Açıklık, tartışma, eleştiri, özeleştiri, parti içi dostluk ve yoldaşlık ilişkileri, disiplin, kolektif hareket ve kişisel sorumluluk tam anlamıyla eksiksiz olarak yeniden kurulmak zorundadır. Böyle bir süreç şu anda, parti organlarının yaşamında işliyor. Bunu tüm gücümüzle desteklemek ve daha da geliştirmek zorundayız.

Parti saflarının yetenekli kişilerden oluşturulup oluşturulamadığı ve komünistlerin öncülük görevlerini yapıp yapamadıkları üzerine sorular, parti içinde ve toplumun en geniş kesimlerinde tartışılıyor. Partiye üye kazanma konusunda hâkim olan genel görüş, partiye girmek isteyenlerde aranılan önkoşul ve normların sertleştirilmesi doğrultusundadır. Böylece Partimizin safları, gerçekten onurlu, politik ve manevi olarak değerli, yetenekli ve parti programının hedeflerini bilinçli bir biçimde savunacak insanlarla güçlendirilebilmelidir. Partiye üye alırken emekçi kolektiflerinin görüşleri kesinlikle alınmalıdır.

Ulusal Konferansta, SBKP'nin önümüzdeki kongresine kadar olan zaman içersinde, Partinin güçlendirilmesi ve aynı zamanda da arındırılması için, komünistler üzerinde toplumsal ve politik değerlendirme yapıl-

masının olanaklı olup olmayacağı araştırılacaktır. Komünistlerin, parti organlarının kamuoyuna açık toplantılarında dile getirdikleri çalışmaları, parti üyelerinin aktivitesine ve onların toplumsal yaşama, bulundukları kolektife ve yenilenmeye olan katkılarına örnek oluşturacaktır.

SBKP MK'nın Şubat 1987 Plenumundan sonra oluşan deneyimlere göre, parti organlarını oluşturma yönteminde değişiklikler yapılması zorunlu olmaktadır. Burada, gerçek bir yaratıcı yarışma, adaylar üzerinde geniş tartışma ve gizli oylama ilke olarak yerleştirilmelidir. Bu konuda, adayın ideolojik, manevi ve uzmanlık nitelikleri, politik saygınlığı ve yenilenme mücadelesindeki aktif tutumu ölçü olarak alınmalı, onun halen yaptığı görev ön plana çıkarılmamalıdır. Komünistlerin, yapılacak seçimlerde, seçilecek sayıdan daha fazla aday gösterme hakları vardır.

Parti komiteleri ve sekreterler seçiminde, tartışma ve aday saptama konusunda uygulanacak böyle bir yöntem, bölge ve şehir komitelerinden, cumhuriyetlerin KP MK'lerine ve SBKP MK'ya kadar, tüm parti organlarının oluşturulmasında da geçerlidir.

Bölge ve şehir komitelerinden başlayarak, tüm parti komiteleri için görev süresi, seçim dönemi 5 yıldır. SBKP içinde seçimli görevde bulunma süresi, iki seçim dönemi ile sınırlıdır. Üçüncü bir kez seçilme, komünistlerin önerileriyle mümkündür ve seçime katılma daha önce verilecek karar bağlıdır. Böyle bir karar, parti komitesi üyelerinin en az 4'te 3'ünün gizli oylarıyla alınabilir.

Partimizin politik öncü rolünde etkili olabilmesinin sorumluluğunu SBKP MK taşır. Partimizin politik rotasıyla iç içe olan ana sorunlarda tüm MK üyeleri-

nin katkısı olabilmesi ve en son noktasının tartışılarak karar verilebilmesinin gerçekleştirilebilmesi için, çalışmalardaki kolektiflik ilkesi her yönüyle geliştirilmeli, sağlamlaştırılmalıdır. Ulusal Konferansta, büyük bir olasılıkla, MK üyelerinin plenum dönemleri arasında kalan zaman dilimi içersinde yeni kolektif çalışma biçimleri konusundaki öneriler gözden geçirilecektir. Bütün bunlar sonuçta, Partinin MK'sının rolünün yükseltilmesi içindir.

MK'nın bileşiminin iki parti kongresi arasındaki dönemde kısmen yenilenmesi, sürekli güç tazelemesini sağlamanın bir olanağı olarak görülmelidir. Bu tür kararlar belirli çoğunluk tarafından, gizli oylama ile alınır.

Partimizin politik öncülüğü rolünün yükselmesi ve parti komitesi işlevlerinin devlet ve ekonomik organlardan ayrılması gözönüne alınarak, parti aygıtlarının bileşimi ve yapısal konumunda değişiklikler yapılması gerekmektedir. Buna paralel olarak, parti aygıtlarının, seçimle işbaşına gelen parti organlarının alt örgütleri olduğu ve kesinlikle ona hesap verme durumunda olduğu ilkeleri gerçekleştirilmek zorundadır. Parti yaşamında bürokratikleşme, olduğundan fazla görünme hevesleri, gereksiz gizlilik oyunlarıyla kesinlikle mücadele edilmelidir.

Demokratikleşme, partinin kadro politikasının etkili bir biçimde yenilenmesini de zorunlu kılmaktadır. Kadroların seçiminde, biçimsel seçmeci yaklaşım artık günümüz koşullarına uymamaktadır. Parti komitelerinin çalışmalarının ana yöntemi; kadroların öğretim, eğitim ve yetiştirilmelerini örgütlemek olmalı ve komünistlerin yanında partisizler de yönetici konumlara önerilmelidir. Kadro sorunlarında en son bağlayıcı kararı, seçim sonuçları belirler.

Ulusal Konferansta, partiyi denetleme işlemlerinin daha da geliştirilmesi konusu da ele alınmalıdır. Şu anda, SBKP merkezi denetim komisyonu ve SBKP MK parti kontrol komitesi bulunmaktadır. Konferansa, gelecekteki parti kongresinde seçilecek, parti disiplinine, SBKP tüzüğüne uyulmasını ve parti organlarının mali konulardaki çalışmalarını denetleyecek tek bir organın seçilmesi önerilecektir. Bu öneriyle ulaşılmak istenen amaç: parti içi yaşamın demokratik ilkelerine kesinlikle uyulmasının sağlanması, partinin savaşım gücünün ve yeteneklerinin daha da yükseltilmesi yoluyla Sovyet toplumundaki devrimci yenilenmeye öncü olabilmek ve yenilenmeyi yönlendirebilmektir.

6. Sovyet toplumunun ve devletin demokratikleştirilmesinin ana yönü, Sovyetlerin ve halkvekillerinin ülke içindeki konumunu yeniden kazanması, tüm yetkilerin onlara ve halkın tam yetkili organlarının temsilcilerine verilmesidir.

V. İ. Lenin, Rusya'da devrimin getirdiği deneyimler sonucu, Sovyetlerin, sosyalizmin yapısına uygun politik biçim olduğunu saptadı. Aynı zamanda, halkvekilleri organı ve yığın örgütleri olan Sovyetler, devletin öğelerini, kendi kendilerini yöneten idari organları organik olarak birleştirmektedir. Bunlar çok geniş bir demokrasi potansiyeline sahip olup, yeteneklerini göstererek Leninci saptamayı doğruladılar.

Bütün bunlara rağmen Sovyetlerin çalışmalarında ciddi eksiklikler görüyoruz. Aynı zamanda, emekçilerin, Sovyetlerin çalışmalarından memnun olmadıklarını da görmekteyiz. Belirli hatalar sonucu orada temsil edilen organların hakları ve yetkileri kısıtlandı. Parti komitelerinin, hakları olmadığı halde, onları yönlendirme ve onlar adına hareket etmeleri hâlâ sürüyor.

Bakanlıklar ve diğer merkezi devlet organları, çoğu kez, ekonomik ve sosyal gelişmeyi ilgilendiren sorunlarda Sovyetleri aşarak karar veriyorlar. Yönetici konumda olanların ve onların aygıtlarının, hakları olmadığı halde Sovyetlerin işlevlerini kendilerine maletmeleri az rastlanan olaylardan değildir. Durum böyle olunca da halkvekillerine üzerinde çoktan karar verilmiş bu olayları onaylamaktan başka çare kalmıyor. Bu durum köklü bir biçimde değiştirilmek zorundadır. Sovyetler, gerçek yetkilerini geri almalı ve ayrımsız devleti, ekonomiyi, sosyal ve kültürel yaşamı ilgilendiren tüm somut sorunları tartışmalı ve karara bağlamalıdır.

Yerel Sovyetlerin nicel ve nitel olanakları göreceli bir biçimde genişletilmelidir. Yerel bütçelerin oluşturulması uzun vadeli perspektifler temeline oturtulmalıdır. Bölgesel gelişmelerle ilgili sorunlar üzerinde karar verme, kesinlikle yerel karar organlarının sorumluluğundadır. Yüksek karar ve idare organlarının, yerel Sovyetlerin yetkisi kapsamındaki sorunlara müdahale etmesine ödün vermeden karşı çıkılmalıdır.

İyi örgütlendiği sürece, yerel Sovyetler ile emekçi kolektifleri konseyleri arasındaki ilişkiler özel önem taşır. Burada dikkat edilmesi gereken şudur: Halkvekillerinden oluşan Sovyetler; düzenleyici, koordinatör, işyerlerinin, kooperatiflerin ve devletçe işletilen kooperatiflerin sosyal gereksinimlerinin karşılayıcısı ve üretimde yönetimin demokratik öğesi ve halkın çıkarlarının temsilcisi olarak, Lenin'in «gereğinden fazla ateşli bürokratlar» diye isimlendirdiği kesimin karşısına çıkmalıdırlar.

Sovyetlerin işlevindeki değişiklik ve bir dizi sorunun uzmanca ve titizlikle ele alınmasının gerekliliği,

onların toplantılarının uzun sürmesini gerektirebilir. Bir kısım halkvekilinin Sovyetlerde, komisyonlarda ve seçim bölgelerindeki çalışmaları nedeniyle, tüm görev dönemi boyunca işlerinden izinli sayılmaları gerekeceği şimdiden gözönüne alınmalıdır.

Sovyetlerin çalışmalarındaki tanıtma ve açıklık en yüksek oranda genişletilmelidir. Bunların oturumları halka ve kitle iletişim organları temsilcilerine açık olmalıdır. Çalışmaların sonuçları hakkında seçmenlere ve halka sürekli olarak bilgi verilmelidir. Sovyetlerin direktif yetkileri, yürütme komiteleri için de geçerlidir. Sovyetlerin yürütme organlarında özel sorumluluk taşıyan kişilerin, aynı zamanda ve aynı Sovyette vekillik yapamayacağı saptanmalıdır. Bu uygulama, cumhuriyetlerin bakanlıklar komisyonlarında olan kişiler için de (belirli ayrımlar dışında) geçerlidir. Aynı zamanda ulusal hükümet üyeleri, hâkimler, devletin hakem kurulu üyeleri ve savcılar için de geçerli olmak üzere genişletilmelidir. Yürütme organları yöneticilerinin atanması normal olarak görevli komisyonların gerekli araştırmayı yapmasından sonra, Sovyetlerce yapılmalıdır. Halkın temsilcilerinin çalışmalarında daha iyi bir bağlantı ve verimlilik sağlanmasını güvence altına alabilmek için tüm Sovyetlerdeki halk temsilcilerinin görev süresi 5 yıl olarak saptanmalıdır.

Bütün yetki ve gücün, aşağıdan yukarıya doğru Sovyetlere verilmesi, ülkenin en yüksek yetki ve güç organının ana rolünün yükseltilmesinin de önkoşuludur. Onun yapısal durumu, çalışmaları, Sovyet politik sisteminin biriken deneyimleri, V. İ. Lenin döneminde Sovyet kongrelerinin ve Sovyetler Birliği Merkez Yürütme Komitesinin çalışmalarının pratik birikimleri burada dikkate alınmalıdır. Burada da değişik yöntem

ve öneriler olanaklıdır. Bunlardan birçoğu halen sürmekte olan tartışmalarda önerildi.

Ayrımsız hiç kimsenin arka arkaya iki seçim döneminden (10 yıl) fazla seçimli devlet organlarına seçilmemesi uygulamasının getirilmesi, devlet yaşamında Leninci ilkeleri zedelemeye karşı etkili bir guvence olarak görülmektedir. Halkvekillerinin girişimiyle üçüncü bir dönem için seçilme olanaklıdır.

Sovyetler Birliği Anayasasının, bir vatandaşın aynı anda en fazla iki sovyetin üyesi olabileceğine ilişkin maddesi kesinlikle uygulanmalıdır. Sovyetlerin gerçekli bir biçimde güçlendirilmesinin gerekliliğinden hareketle, seçim sisteminde reform yapılması zorunludur. Reformun hedefi, halkvekillerinin özgürce aday gösterilebilmesi, emekçilerin yaptıkları toplantılarda ve kitle iletişim araçlarında adaylar üzerinde ayrıntılı ve çok yönlü tartışmaların açılabilmesinin sağlanabilmesidir.

Seçimler, seçmen iradesinin oluşmasının doğal sonuçları olmalıdır. Sağlam, ilkeli, uzman ve dinamik insanlara; emekçileri Sovyetlerin çeşitli organlarında layıkıyla temsile yetenekli, bir bütün içinde onların sosyal, ulusal ve mesleki çıkarlarını dile getirebileceklere öncelik tanınmalıdır.

Yeni koşullar altında devletin en yüksek yürütme organı olan Sovyet hükümetinin, iç ve dış politikada, ülkenin yönetimi; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda plan ve perspektif programlar hazırlamak ve bunları gerçekleştirmek konularında rolü artmaktadır.

Ulusal konferans büyük bir titizlikle, devlet yönetim sisteminin yenilenmesine, toplumda giderek yerleşmekte olan demokratikleşme ve köklü ekonomik reformları gözönüne alarak ağırlık vermelidir. Devlet organlarının çalışmalarının ana noktası, tüm örgüt ve

kuruluşların en verimli bir biçimde çalışabilmesinin ekonomik, örgütsel ve hukuksal önkoşullarını yaratmak olmalıdır. Aygıtların yapısal durumu ve buralarda çalışanların sayısı yapılan işin önem ve ağırlığı ile dengeli hale getirilmeli, gereksiz olanlar kaldırılmalıdır. Yönetici organlar direktif, emir, baskı, bürokrasi, oyalama taktikleri gibi eskimiş ve modası geçmiş yöntemleri yok edebilmek için Sovyetlerce, halk kontrol organlarınca da kamuoyunca en sıkı denetime tabi tutulmalıdır. Yönetim aygıtlarının tanıtma ve kamuoyu oluşturma çalışmaları bu hedefe yönelik olmalıdır.

Sovyet toplumundaki yenilenme ve demokratikleştirme koşulları altında, Leninci denetim mekanizmasının örgütlenmesi ve işletilmesi fikri tümüyle gerçekleştirilmeli; denetim etkili bir işlerlik kazanmalı; işçilerin, köylülerin, aydınların ve toplumun en geniş kesimlerinin temsilcilerinin devlet ve toplumu ilgilendiren sorunların çözümünde doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etkili olabilmeleri sağlanmalıdır.

Bu konuyla ilgili olarak, seçimle işbaşına gelen erk organlarının kullanabileceği, tek bir devlet ve toplum kontrol sistemi oluşturulması yararlı olacaktır. Emekçi kolektiflerine ve bölgesel organlara dayalı olarak oluşturulacak böyle bir örgütün, bugün halkımızın karşı karşıya olduğu böyle bir görevin üstesinden gelmede önemli payı olacaktır.

7. Politik sistemde yenilik kapsamında, Sovyet cumhuriyetlerinin daha da geliştirilmesi konusunda alınan önlemler araştırılmalı ve işleme sokulmalıdır. Leninci uluslar politikasının gerçekleştirilmesinin, Ekim Devriminden bu yana geçen 70 yıl içersindeki başarılı sonuçları, genel olarak bilinmektedir. Ulusal düşmanlıkların aşılması, ulusların kendi kendilerini

yönetme haklarının gerçekleştirilmesi, ulusal kültürlere sahip çıkılması ve geliştirilmesi, geri kalmış bölgelerin geliştirilmesinin hızlandırılması gibi tarihsel önem taşıyan bir dizi kazanım yoğun çabalar sonucu elde edilebildi. Sovyet halklarının birliğinin temel taşı olan, tek bir ekonomi kompleksi oluşturuldu.

Fakat yaşam, uluslar arasındaki ilişkiler, her ulus ve halkın geliştirilmesi sorunlarına sürekli bir dikkat gösterilmesi gereğini dayatıyor. Bu sorunların çözümünün temel ilkesi; izlenecek politik rota, birbirlerine yaklaşım ve karşılıklı yardımla, tüm ulusların çıkarlarının eşit bir şekilde gözetilmesi ve milliyetçilik, şovenizm ile kesinlikle bağlaşmayan enternasyonalist ideolojidir.

Günümüzde birlik cumhuriyetlerinin ve özerk bölgelerin ekonomik, kültürel ve kadro potansiyeli göreceli bir biçimde yükseldi; ulusal bilinç düzenli biçimde artıyor. Ulusların daha da gelişmelerinin ve buna bağlı olarak Sovyet toplumunun bütünlüğünü oluşturan ulusların aralarındaki dostluğun pekişmesinin anahtarı, birlik cumhuriyetleriyle özerk cumhuriyetler arasındaki organik bağ ve diğer ulusal kültürlerin tüm ülke çıkarlarıyla bağlantılı olan sorumluluklarıdır. İşte bizim gücümüz buradadır ve gerek tüm ülkenin gerekse tek tek her ulus ve halkın serpilip gelişmesinin güvencesi burada yatmaktadır.

Bir dizi yönetim işlevinin en geniş yetkilerle tabana aktarılması, ulusal devlet ve özerklik normları içersinde olmaktadır. Fakat burada Sovyet Anayasasına, Sovyet yasalarına, birlik cumhuriyetlerinin, bölge ve yörelerin hukukuna kesinlikle uyulması güvence altına alınmalıdır.

Kısacası, politik sistem her organınının aktifleşmesi

ve onların yardımlarıyla ulusal çıkarların dile getirilmesi ve bunların birbirine uygun, çakışır bir şekil alması gerekmektedir.

Burada, üzerinde titizlikle durulması gereken bir soru da, kendi başlarına toprakları olmayan ulus ve halkların sorun ve gereksinimlerini dile getirebilmeleri için, kendilerine en geniş olanaklar sağlanmasıdır.

SBKP MK, ulusların kendi aralarında ortaya çıkan sorunların gerçek demokratik temelde ve yenilenme ilkeleri doğrultusunda çözülmesi gerektiği kanısındadır. Tüm ulusların komünistleri her zaman ve her yerde, halklarımızın sosyalist birliğinin birleştirici gücü ve ruhu olmuşlardır. Bu yüksek değer ve sorumluluk içeren misyonu gelecekte de yerine getirmek görevimizdir.

8. Sovyet toplumunun kararlı bir biçimde demokratikleşme süreci, sosyalizm ve sosyalist demokrasiye tam anlamıyla uyan, politik gücün organizasyonu ve kullanılmasıyla bütünleşen bir sosyalist hukuk devletinin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Böyle bir devletin temel ilkesi, halkın istemlerini içeren en yüksek otorite ve yasalardır. Devletin organları, parti, toplumsal örgüt ve kuruluşlar, emekçi kolektifleri, tüm resmi kişiler ve vatandaşlar çalışmalarında bu hukuksal kurallara kesinlikle uymak zorundadır.

Devlete «hukuk devleti» karakterinin getirilmesiyle, bir kez daha altı çizilerek belirtilmelidir ki, sadece vatandaşların devlete karşı sorumlulukları olduğu değil, devletin de vatandaşlara karşı sorumluluk taşıdığı vurgulanmaktadır. Devlet, Sovyet insanlarının hak - hukuk ve özgürlüklerinin güvencesinin sürekli olarak güçlendirilmesinin sorumlusudur. Bu sorumluluk; iş, dinlenme, eğitim, sağlığın korunması, sosyal güvence

ve benzeri gibi, dünya tarihinde ilk kez Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilen sosyal hakların daha da genişletilmesi ve zenginleştirilmesi için de geçerlidir. Bu aynı zamanda, söz, konuşma, fikir, düşünce, basın, toplantı, gösteri, miting, dini inanç özgürlükleri ve benzeri gibi, anayasanın güvencesindeki özgürlüklerin kullanılmasında maddi ve hukuksal önkoşulların hazırlanmasında da geçerlidir. Kişisel dokunulmazlık, konut, haberleşme özgürlüğü ve benzeri gibi, kişisel vatandaşlık haklarının güçlendirilerek güvence altına alınmasında da geçerlidir.

Bütün bu konularda, sosyalist toplumun kendine özgü olanaklarından yararlanarak, sapma ve çarpıtmaları aşarak, sosyalist topluma yabancı olan direktifle yönetim yöntemlerinden arınarak ve Leninci devlet yaşamı ilkelerinden ayrılmadan ileri gitmek zorundayız.

Bu hedefle birlikte, yasallığı pekiştiren, devlet yaşamında demokratik ilkeleri işleten, vatandaşların hakhukuk ve özgürlüklerini koruyan, tüm organların çalışmalarını kökten yenileyen ve düzenleyen çok geniş kapsamlı bir hukuk reformunun gerçekleştirilmesi zorunludur. Hukuk reformunda; yargının rolünün köklü bir biçimde yükseltilmesine, mahkeme işlemlerinde demokratik ilkelerin kesinlikle korunmasına ve mahkemelerde, yasalar önünde eşitlik ilkeleri, açıklık ve suçsuzluğun ispatı önlemlerine öncelik tanınmalıdır. Önemli hukuksal anlaşmazlıklarda, mahkeme heyetindeki halktan temsilciler sayısının arttırılması da üzerinde durulması gereken önerilerdendir.

Savcılar da çalışma biçimlerini yenilemek zorundadırlar. Leninci anlayışa göre, savcılar, yasaların tam ve eşit bir biçimde uygulanmasına dikkat ederler; Sov-

yet vatandaşlarının çıkarlarını kararlı bir biçimde korurlar; devlet ve toplumsal disipline uyulmasını kontrol altında tutarlar. Hâkimlerin, savcıların ve sorgu yargıçlarının çalışmalarına hiç bir şekilde baskı yapılmaması, işlerine müdahale edilmemesi güvence altına alınmalıdır. Onlar yasalara karşı, yalnızca yasalara karşı sorumludurlar. Kamu düzenine karşı suç işleme durumlarında ve suçlulara karşı milislerin yetki ve sorumluluklarının artırılması, mahkemelerin olanaklarının genişletilmesi ve avukatların çalışmalarının güçlendirilmesi yasallığın pekiştirilmesine katkıda bulunacaktır. Toplumdaki hukuksal hizmetler, hukuk eğitimi ve halkın bu yönde eğitilmesi göreceli bir biçimde geliştirilmelidir. Sosyalist yasaların daha da geliştirilmesi ve düzenlenmesi için çok yönlü çalışmalar gerekmektedir. Bir yandan, günümüzün ekonomik ve politik sistem reformlarına uymayan, frenleme mekanizmasının bir parçası haline gelen eskimiş yasaların ve bir dizi hizmet yönetmeliklerinin kaldırılması, diğer yandan da, toplumun ihtiyaçlarına, çalışanların ve onların örgüt ve kuruluşlarının çıkarlarına yönelik yeni bir yasa paketinin hazırlanması gerekmektedir. Yasaların değiştirilmesi ve yenilenmesi işlevinde, yasaların yasaklamadığı her şey serbesttir ilkesine kesinlikle uyulmalıdır.

9. Toplumsal örgüt ve kuruluşların en geniş kesimlerine dayandırılmıyor, onların, değişik sosyal, mesleki ve yaş gruplarına özgü çıkarlarını gözönüne almıyor, yansıtmıyor ve bunları korumuyorsa, sosyalist politik sistem tam işlevli değildir. Sendikalar, gençlik örgütleri, kooperatifler, diğer toplumsal örgüt ve kuruluşlar, sanatçı birlikleri, yenilenme sürecinin tüm alanlarına aktif katılmaya, içinde bulundukları ortamı ve oynadıkları rolü yeniden gözden geçirerek bu yöndeki ça-

lışmalarını yenilemeye ve kendi olanaklarını yeni koşullar altında daha iyi kullanmaya çağrılıyoriar.

Yenilenme dönemi süresince bir dizi yeni örgüt kuruldu: Kadın örgütleri, savaş gazileri örgütü, Sovyet kültür fonu, çocuk fonu gibi kendi kendilerini yöneten bir dizi örgüt ve kuruluş. Hepsinin kökeninde de çalışanların yurtsever duyguları, toplumun devrimci yenilenmesine katkıda bulunma uğraşları, yurtiçi ve yurtdışı düzeylerde kültürel ziyaretlerin geliştirilmesi, halkımızın yaşamını geliştirme, çevrenin korunması ve tarihsel anıtların korunmasına katkı duyguları yatmaktadır.

Fakat buna bağlı olarak hemen belirtmek gerekir ki, toplumsal örgüt ve kuruluşların çalışmaları formalite ve bürokrasiden arındırılamadı. Ayrıca, bu örgüt ve kuruluşların kendi başlarına çalışmalarının kısıtlanması ve onların direktiflerle yönlendirilmeleri de hâlâ denenmektedir. Toplumsal örgüt ve kuruluşların devletleştirilmesi ya da bu kuruluşların profesyonel kadrolarının gereksiz bir şekilde ve olduklarından başka görünme çabaları, bu tür girişimlerin gelişmesine zarar getirmektedir.

Emekçilerin aktif ve yaratıcı çalışmaları, girişimlerin ve kendi kendilerini yöneten örgüt ve kuruluşların gelişmesi ve bu tür örgütlerin en gelişmiş biçimine ulaşmasına giden ana yoldur. Toplumsal örgüt ve kuruluşların kendi içindeki demokrasinin geliştirilmesi yanında, bunların politik süreçteki rolleri üzerinde de düşünülmelidir.

Bu tür kuruluşlar, yasaların kendilerine tanıdığı girişim haklarını kullanmalı, karar organlarında temsil edilmeli; sosyal programların gerçekleştirilmesinde, konut yapımı ve sağlık hizmetleri, iş, sosyal güvenlik,

eğitim, dinlenme, çevrenin güzelleştirilmesi ve yaşlıların yaşamı ve benzeri konulara devletle birlikte eğilmelidir.

Önümüzdeki dönemde, toplumsal örgüt ve kuruluşların, gönüllü birliklerin ve girişim gruplarının çalışmalarını hukuksal bir düzeyde toplayacak çalışmalar yapılması zorunlu hale gelmiştir. Burada bir tek politik koşul bulunmaktadır: Anayasanın kapsamı içinde oluşturulan, Sovyet sosyalist toplumunun çıkarlarına ve gelişmesine ters düşmeyen her toplumsal çalışma, kazanım olarak selamlanmalıdır.

10. Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme, uluslararası anlamı olan bir etmen durumuna geldi. Kendi içindeki dinamizmi nedeniyle tüm dünyayı olumlu olarak etkilediğinden, insancıl yönü ağır basan bir dış politika izlememizi, uluslararası ilişkilerimizi demokratikleştirmemizi ve uluslararası işbölümünde farklı bir yer almamızı gerekli kıldı.

Geçmiş dönem üzerinde eleştirel gözle yapılan analiz, dış politikamızın dogmatik ve öznel verilerden çıkarak saptandığını gösterdi. Dış politikanın dünyamızdaki köklü değişikliklerin gerisinde kalmasına izin verildi. Sürtüşmelerin azaltılması, halkların daha iyi anlaşabilmesi için var olan olanaklar tam anlamıyla kullanılmadı. Geçtiğimiz dönemlerde askersel-stratejik güçler dengesi için mücadelede ülkemizin güvenliğinin politik yoldan sağlanması olanakları her zaman son noktasına kadar kullanılmadı. Kendimizi, ülkemizin sosyal-ekonomik gelişmesini olumsuz etkileyen, uluslararası alanda konumumuzun korunamamasına yol açan silahlanma yarışının içinde buluverdik. Dış politikanın temeli tarihsel olarak aşınmış kalıplardan kurtulmuş bilimsel yeni düşünce tarzıdır. Günümüz

dünyasının gerçekleri, çok yönlü ve çelişkilidir. İnsanlığın varlığını global tehlikeyle tehdit eden, fakat aynı zamanda, ülkelerin kardeşçe yanyana yaşama potansiyelinin sınırsızca var olduğu, yakıcı sorunlara politik çözümlerin getirilebileceği bir dünyadır.

Dünyamızın bu karmaşıklığı içinde, yeni politik düşünce tarzı ve bir dizi fikirler ortaya çıktı. Bunların önemlileri: Nükleer silahların 2000 yılına kadar yok edilmesi programı, Asya - Pasifik bölgesindeki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi, savunma ve saldırmazlık paktı, uluslararası ekonomik güvenlik anlaşması, ulusal ve bölgesel güvenliğin silahlanmanın azaltılması yoluyla pekiştirilmesi, dış ülkelerdeki askerlerin her iki tarafça geri çekilmesi, dış ülkelerdeki üslerin kaldırılması, karşılıklı güveni sağlayacak önlemler bilimin dünya politikasına doğrudan katılımının sağlanmasıdır.

İşte bütün bunlar bizim dış politikamızın aynasıdır. Biz bunları açıkladık ve hiç kimseyi herhangi bir önkoşulu ya da dogmayı kabule zorlamadık. Tam aksine, herkesi birlikte düşünmeye, tüm ülkelerin ve tüm insanlığın çıkarlarını gözönüne alarak birlikte araştırmaya çağırdık.

Silahsızlanma alanında olumlu çözüm önerileri getirdik, anlaşmaya hazır olduğumuzu gösterdik. Bu, dünya politikasında, örneğin, Cenevre ve Reykjavik görüşmelerini olanaklı kılan kapılar açtı; görüşmelere işlerlik kazandırdı; uluslararası havayı görece yumuşattı.

Köklü biçimde değişen dış politikamızın belirleyici öğesi, diyalog oldu. Sovyet yönetiminin, yabancı devlet başkanlarından sıradan insanlara kadar uzanan ve bu zamana kadar benzeri görülmeyen bir dizi ilişkisi,

Sovyetler Birliği'nin «yeniden keşfi»ni getirdi. Bizim için de dünyayı daha iyi tanıma, anlama ve kendi politikamızı buna göre saptama olanakları doğdu; günümüze uygun uluslararası ilişkilere böylece katkımız oldu.

Sosyalist ülkelerle ilişkilerimizde, öncelik tanınması gereken bazı alanlarda dostlarımızla birlikte ve kardeşlik ilişkileri içinde, formaliteleri kaldırmaya başladık; eşitlik ilkesinde, bağımsızlık korunarak ve içişlere karışmadan, nesnel bir gerçekçilikle sosyalist toplumun ulusal biçimlerinin çeşitliliğini pratikle birleştirdik. Uluslararası ilişkilerimiz, karşılıklı yararlar, çıkarlarımızın dengeleştirilmesi, geleceğimizden birlikte ve ortak sorumluluk, sosyalizmin onuru, uluslararası gelişmelerde sosyalizmin rolünün yükseltilmesi düzeyine oturtulmuştur. Yenilenme yıllarında komşu ya da uzak bir dizi ülkeyle ilişkilerimiz düzeltildi, iyileştirildi ya da ilk kez ilişkiler kuruldu; fakat hiçbir ülkeyle ilişkilerimiz kötüleşmedi.

Komünist, sosyal demokrat ve diğer politik partiler, bağlantısız ülkeler, aydın çevreler, bilim ve kültür alanına damgasını vurmuş bir dizi etkili ve dünyanın akışını belirleyen güçle karşılıklı ilişkilerimiz yeniden düzenlendi. Gelişmeler gösterdi ki, yeni politik düşünce biçimi, günümüz dünyasının gereksinimlerini yansıtmaktadır. Bu, yeni ümitler yeşertti ve insanlığın bilinç düzeyinde nitel değişikliğin yolunu açtı. Bu tür düşünce biçimi dünya kamuoyunda ağırlık kazanmaktadır.

Yeni düşünce biçiminin uluslararası politikada ivme kazanması, önemli pratik sonuçlar getirdi. Orta ve kısa menzilli roketlerin her iki tarafça yok edilmesini içeren anlaşma gerçekleştirildi; Cenevre anlaşmaları

temelinde askerlerimizin Afganistan'dan çekilmesine başlandı.

Zirve toplantılarının sembolü haline gelen Sovyet - ABD ilişkilerinin belirli oranda iyileşmesi, nükleer bir tehlikenin yok edilmesi konusunda olumlu bir dönüşüm olduğu ümidini veriyor. Bizce aktif bir biçimde savunulan kimyevi silahların yasaklanması konusunda tarafların görüşme istemlerindeki yaklaşım, askersel güçler arasındaki (NATO ve Varşova Paktı) tehlikeli bir sürtüşmenin asgariye inmesinin ve Avrupa'daki konvansiyonel silah ve orduların azaltılması olanağının kapısını açıyor.

Biz, emperyalizmin doğasına özgü olan askersel tehlikeyi gözden kaçırmıyoruz. Sovyetler Birliği'nin savunması buna göre düzenlenmiş olup gerek teknik ve gerekse askersel gücümüz günümüz normlarına göre belirlenmiştir.

Üç yenilenme yılından elde edilen sonuçtan sonra, ana soruya, ülkemiz insanlarını ve dünya halklarını en fazla rahatsız eden, «Savaş tehlikesinin atlatılması başarıldı mı?» sorusuna yanıt verebiliriz: Her halde «evet!», büyük güçlerin katılacağı bir savaş tehlikesi azaldı. Sovyetler Birliği'nin uluslararası düzeydeki yeri, yalnızca gücü arttığı için değil, ülkemize gösterilen güvenin artması nedeniyle de gözle görülür bir biçimde gelişti. Dünya'daki durum daha da sağlamlaştı ve hesaplanabiiir oldu. Tüm sonuçlarıyla silahlanma yarışını dizginleme ve buna bağlı olarak silahlanma harcamalarını kısıtlama perspektifi doğdu.

Barışın tehdit edilmesine karşı çıkabilmenin, insanların önünde duran global sorunların çözümüne dünya toplumunun birlikte çabalarıyla temel hazırlamanın şimdiye kadarki en geniş sosyal ve politik taba-

nını oluşturmanın olanakları önümüzde açılmaktadır. SBKP en aktif biçimde ve inatla bu hedefler için çalışacaktır.

Sovyet toplumunu yeni niteliksel bir duruma, sosyalizmin yeni çehresine götürecek yol, devrimci yenilenmeden, politik, ideolojik, ekonomik ve sosyal alanlarda yaşamın demokratikleştirilmesinden ve politik sisteme yeni bir biçim vermekten geçmektedir. İnsanı yalnızca sözde değil, onu maddi ve manevi gelişmelerin ana noktası olarak gören bilimsel sosyalizm, ona gerçek değerini tam anlamıyla yeniden kazandırmayı amaçlamaktadır.

Parti politikası, sosyalizmin ilke ve hedefleriyle kesinlikle uyum içinde düzenlenecek, insancıl ve demokratik araçlarla gerçekleştirilecektir.

Canlı gerçek, toplumsal gelişmelerin diyalektiği, bugünkü sosyalist yenilenmeye bir dizi yenilikler katacak; onu billurlaştıracak ve zenginleştirecektir. Birçok konuda Sovyetler Birliği Anayasası ve yasalar değişikliğe uğrayacak, parti kongresinde de bir dizi kararlar alınacaktır.

SBKP MK, burada sergilenen görüşleri tartışmaya açıyorsa, bunu komünistlerin ve tüm emekçilerin bu tartışmalara aktif bir biçimde katılacağı umuduyla yapıyor. 19. Ulusal Konferans her yönünü düşünerek öyle kararlar almalıdır ki, bunların gerçekleştirilmesi, kararlılık içinde ilerlemeyi hızlandırmalı ve devrimci yenilenmeyi geri dönülmez duruma getirmelidir.

Özünden, anlamından ve ana konudan hiçbir şey kaybetmeden, bölüm aralarında çok az kısaltmalar yapılarak çevrilmiştir.

MİHAİL GORBAÇOV'UN 19. KONFERANSTA TARTIŞMALARI SIRASINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Mihail Gorbaçov'un 19. Konferansta tartışmalar sürerken yaptığı konuşma

Yoldaşlar! Konferans kararı gereğince kararları hazırlamak için oluşturulan altı komisyon dün çalışmalara başladı. Bu komisyonların birini SBKP MK Genel Sekreteri yönetiyor. Bu komisyon iki karar tasarısı hazırlayacak. Tasarının biri konferansın genel politik niteliğiyle ilgili, diğeri toplumun demokratikleştirilmesine ve politik sistemin reformuna yöneliktir.

Neden Konferansta söz alıyorum? Dün bu komisyonun toplantısında karar tasarılarının tartışılmasında parti ve devlet organlarının görevlerinin birbirinden ayrımı konusunda bir fikir alış-verişi oldu. Bu konuşma ilginç ve içerikliydi ve fikir birliği ile sonuçlandı. Herkesin oybirliğiyle desteklediği komisyonun bazı üyelerinin girişimiyle benim Konferansa bu konuşma hakkında bilgi vermemi rica ettiler, çünkü bu soruya yönelik önerilerde her şeyden önce de parti komiteleri sekreterlerinin sovyetlerin başkanlığına atanması tavsiyesi üzerine belirli yanlış anlamalar oldu.

Anlaşılan, raporda söylenenler yeterli değildi. Bu anlaşılır bir durumdur. Çünkü rapor çok kapsamlı ve

yenilenmenin her yönünü ilgilendiren sorunları içeriyordu. Bu açıklanabilir, ama görünen bu sorunun buna rağmen açıklığa kavuşturulmasıdır.

Burada yoldaşlar, çıkış noktamızı, yenilenmenin stratejik çizgisini göz önünde tutmak gerekiyor. Bu çizgi insanın çıkarınadır ve onun en önemli faal kişisi de insan, halk olmalıdır. İşte bu nedenle yenilenme politikasının sosyal yanı insana, geçmişteki tüm olumsuzlukların aşılmasına, insanın varlığının, onurunun, yaşam koşullarının sürekli iyileştirilmesine yöneliktir. Bu nedenle en geniş anlamda demokratikleşmeye yönelmek -ekonomide, politik ve tinsel alanda-, insanı yenilenme sürecine katmanın reel olanaklarını yaratmaya yönelmek söz konusudur; çünkü o yenilenmenin baş rolünü oynayandır. Ne aygıt ne de politik sistemimizin herhangi bir öğesi -tüm önemine rağmen- belirleyici, devrimci bir rol oynayabilir. Ancak halk oynayabilir.

Biz tinsel alanın demokratikleştirilmesi sürecini başlattık. Ve ülkede, burada, Konferansta bizi rahatsız eden tüm sorunları, cevaplanması gereken tüm sorunları tartışabilecek toplumsal bir atmosfer yarattık. Biz ekonominin radikal reformunun ta içindeyiz. Bu reform bugün on milyonlarca, yarın yüz milyonlarca insanı tüm halk ekonomisini, tüm ülkeyi- kapsayacak. Bu kapsamlı ve köklü bir süreçtir. Böylesine büyük ve sorunların biriktiği bir ülkede şunu zannetmek saflık olur: Bugün uyuyup yarın uyanıldığında her şey düzelmiş olacak. Böylesine hayallerden insanlar kendilerini kurtarmalıdır. Daha önümüzde çok iş var. Devrimci kararlılığa ihtiyacımız vardır. Dayanan kazanacaktır. Maalesef bazıları ülkede başlatılan demokratikleşme sürecinden, önce, toplumsal düşüncedeki hareketlenmeden korktu, paniğe kapıldı ve imdat diye bağırıyor. Di-

ğerleri, tersine, bir gecede bugünden yarına hiçbir şeyin değişmediğinden hoşnutsuz ve daha çok acele edilmesi, en şiddetli önlemlerin alınması talebinde bulunuyorlar, vs...

Hayır yoldaşlar. Bu en kolay ama yanlış yol olurdu. Biz kapsamlı bir süreci başlattık, ekonominin radikal reformunu hedef aldık ve şimdi de politik sistemin reformu gündemdedir. Buna ise yenilenmenin kendisi aracılığı ile kavuştuk, onun kendi iç mantığı aracılığı ile. O, bizim için yaşamsal bir ihtiyaçtır.

Neden? Çokları geçmişte olup biteni hatırlarlar, genç olanlar ise geçmiş hakkında bilgilendirilmelidirler. Savaş sonrası zamanda sosyal-politik nitelikte büyük hedefler konmuş. 1954 Eylül Plenumunu hatırlayın Vasili Aleksandroviç Starodubzev henüz konuşmuştu ve her şeyi doğru olarak saptamıştı. Ben onu bir yenilikçi ve davaya, ülkeye sadık, düşünen bir insan olarak desteklemiştim. Başkalarına örnek olabilirdi. Sözü edilen Eylül Plenumu tarımdaki gelişmelere müthiş bir itki verdi, o zaman her şey yürüyordu. Ben o zaman traktörcü olarak çalışıyordum. Bunun köyün yeniden doğuşu olduğunu heyecanla hatırlıyorum. Ama daha 1958'de her şey dökülmeye başladı. 1965 Mart Plenumunu hatırlayın. Bu sadece tarım sorunlarına yönelik bir Plenum değildi. Bu Plenumda ülkede nasıl çalışılması gerektiği, bilimsel ve demokratik temele dayalı, toplumun katılımını sağlayacak politikaya nasıl erişileceği, ekonominin nasıl yönetileceği, Partinin nasıl çalışacağı söz konusu idi. O zamanki bu amaçlar yaşama geçirilseydi mutlaka ilerleyecektik. Ayrıca, bu yaklaşımın etkisi altında, sekizinci beş yıllık plan dönemi, daha öncekilerin en iyisiydi. Ama gerek Mart Plenumu gerekse tarım politikası kumda kaybolup gitti.

Aynı kaderi 1965'te başlatılan sanayi reformu paylaştı. Ve o zaman yoldaşlar, şimdiki ekonomi reformumuzun yaklaşık aynı görevleri söz konusuydu. O zamanın çok şeyinden yararlanıyoruz.

Sebep nedir? Her şey politik sistemde toplumu emirlerle yönetme yöntemine bağlıydı. O nedenle şimdi size diyorum ki: Eğer politik sistemi reforme etmezsek, her şey, başlatılan büyük girişimlerin hepsi tıkanıp kalacaktır. İşte bu nedenle Leonid Abalkin'e katılmıyorum, çünkü konuşmasında ekonomik determinizm ve reforme etmeyi amaçladığımız üstyapıyı küçümsemek ağırlıktadır. Özetle halk vekillerinin nasıl seçileceğinin, toplantıların nasıl yapılacağının ve politik kurumların nasıl olması gerektiğinin çok da önemli olmadığını söylüyor. Ama MK Raporunda konu şu bu değildi; aksine bu Konferansın, halkımızın ve tüm dünyanın gördüğü kapsamlı bir reform söz konusuydu. Yazıktır ki Abalkin yoldaş bunu göremedi.

Ekonomik yasallıklar görülmeli ve bunlardan yararlanılmalıdır. Ama sosyalizm, diyordu Lenin, yığınların canlı yaratıcılığıdır. Ve yığınlar toplumun tüm gelişme sürecine, ancak koşulları varsa ve politik, ekonomik ve düşünsel bütün alanlarda demokratik mekanizmalar varsa, katılabilirler. Biz düşün alanında çok şey yaptık. Ve ne kadar zor olursa olsun ekonominin radikal reformunu gerçekleştireceğiz. Ama eğer politik sistemi reforme edemezsek bütün bunlar kumda kaybolup gider.

Reformun temel düşünceleri herkesçe biliniyor. Ayrıca bu temel düşünceleri hepimiz paylaşıyoruz. Sadece politik bürodan kaynaklansaydı hiç değeri olmazdı. Küçük bir grup tarafından hazırlanmış ya da yazı masasının bir ürünü olacaktı. Üç yıldır bu soruna en

iyi nasıl yaklaşacağız diye fikir üretiyoruz. Tarihimize de. ders çıkarmak ve muazzam potansiyeli olan ülkemizin kendini neden zor ve bunalımlı bir durumda bulduğunu ve toplumumuzun, ekonomimizin işleyişinden neden hoşnutsuz olduğumuzu anlamak için baktık. Bu analiz, bugün ve yarın hakkında bilinçli konuşmak için belirli ipuçları veriyor. Üç yıl boyunca kendi deneyimlerimizi de biriktirdik, çoğu zaman kafamızı çarptık, ama artık her geçen yıl değil, her geçen gün daha da akıllanıyoruz.

Ben, Merkez Komitesinin çalışmalarının bir plenumdan diğerine nasıl değiştiğini görüyorum. Yaşam, yenilenmenin mantığı hepimizi harekete geçiriyor. Açıklıkla bağlantılı olarak sosyalist düşünce çoğulculuğunun gelişmesiyle insanlar daha açık oluyorlar, yeni fikirler öne çıkıyor. Biz en iyi fikirleri seçme olanağına sahibiz, ama bu da kolektif olmalıdır.

Yani Partiye, topluma ne önerdiysek bu ortak düşüncelerimizin ürünüdür. Bu nedenle bu önerileri ciddi ve sorumlulukla tartışalım.

Demokratikleşmenin köşe taşı, halk iktidarının güçlü organı olan sovyetlerin yeni seçim sistemi temelinde yeniden kurulması ve böylece toplumumuzun çok yönlü çıkarlarını en geniş kapsamda temsil etmesidir; bu bir. İkincisi, sovyetler reform aracılığı ile her yörede, şehir, bölge ve cumhuriyette iktidara tümüyle sahip olmalıdırlar. Bu, uygun yasalarla güvence altına alınmalıdır. Bu arada sovyetlerin haklarının genişletilmesi maddi olarak desteklenmelidir. Ama raporda bu konuya zaten değinmiştim.

Şimdiye kadarki tüm kararların eksikliği, sovyetin ne yapacağı konusunda, yetki alanı içindeki tüm kurumların çalışmalarının koordine edilmesine kadar, çok

şeyin söylenmiş olmasıdır. Ama bütün bunlar, «yetkisi çerçevesinde» gibi sözlerle bitti.

Tezlerin hazırlanmasından kısa bir zaman önce SBKP Altay Bölge Komitesi Sekreteri Filip Popov, kendisi dün burada konuştu, şöyle dedi: «Ben yedi yıl bölge yürütme komitesi başkanı olarak çalıştım. Sovyetler hakkında verilen yeni bir kararı okuduğumda her zaman ruhum ısındı. Şimdi sovyetlerin gerçekten iktidarı ele alacaklarına inanıyor ve işe başlayabiliriz diye düşünüyordum. Ama en sonda 'yetkisi çerçevesinde' deniyordu. Ondan sonra da mikroskopla bu 'yetkileri' arıyorduk, ama yetki yoktu.»

İşte bu nedenle bütün bunları şimdi çözmek zorundayız. Bu arada şunu görmeliyiz: Politik çizgiyi birlikte kararlaştıracağız. Bu Konferansta başlayıp politik öncünün nasıl davranması gerektiğini örneklemeliyiz. Biz burada, yerel sovyetlerin bütçesine % 10 mu yoksa 20 mi ayrılmalıdır kararını vermemeliyiz; bu, cumhuriyetlerin, bölgelerin, yörelerin katılımıyla yapılacak somut iştir. Biz her şeyden önce yönü belirlemeliyiz, sovyetlerin iktidarının nasıl yeniden kurulabileceğinin politik çizgisini belirlemeliyiz. İşte bizim görevimiz budur. Ama tabii ki, somutluk olmadan çizgi de belirlenemez; politik kararlarda kendini bulacak somut düşüncelere, argümanlara ihtiyacımız vardır.

Viktor Postnikov'un ve burada konuşan diğer yoldaşların artık sovyetlerin emekçi kolektiflerine kumanda edebilecekleri yönlü kaygılarına gerek yoktur. Hayır, burada sıkı hukuksal temele dayalı, açık normlar temelinde karşılıklı ilişkiler oluşturulmalıdır. Bölge kendi işletmelerini hissetmelidir. Onlar da yerel iktidarlara saygı duymalıdırlar. Yerel iktidarlar bu işletmelerde çalışan insanlar tarafından seçilir ve bunlar, yalnızca

alana özgü sorunları değil aynı zamanda tüm bölgeyi kapsayan sorunları çözmekle görevlidir. Ve tabii ki, ekonomik sorunlar işletmenin kimin yönetiminde (Bölgenin mi, Cumhuriyetin mi yoksa Cumhuriyetler Birliğinin mi) olduğuna bakılmaksızın çözülmelidir.

Diğer bir önemli nokta, parti ve devlet organlarının işlevlerinin birbirlerinden ayrılmasıdır. Bu sorunla Parti, Lenin zamanından beri meşguldür. Lenin zamanında bir şeyler yapıldı. Daha sonra kumanda etme ve buyrukçu yönetim üstün geldi. Bu, bilinen çarpıklıklara Parti'nin kendisine yabancı olan işlerle donatılmasına ve sovyetlerin kanının emilmesine neden oldu. Parti tüm günübirlik sorunlarla yüklü olduğu için sosyalizmin ve ülkemizin gelişmesinin birçok önemli politik sorunuyla ilgilenemiyordu. Bu arada çok şey kaybettik. Bakınız ne kadar çok yakıcı sorun var. Bunların teorik bir analize, uygun politikaya ve daha sonra yaşama geçirilebilmesi için mekanizmalara ihtiyacı vardır. Delege Nişni Tagil işçiye özgü bir ifadeyle birçok sorunun acil olarak çözülmesi gerektiğini söyledi. Hatta masaya yumruğu vurmaya çağırdı. Aslında bu yapılabilir yoldaşlar. Siz de aynı görüşteyseniz başlayalım.

Ama biliyor musunuz, işte buna ihtiyacımız yoktur. Eğer Partinin ve tüm toplumun yenilenmesinin görevlerini tümden çözmek istiyorsak toplumumuzu bu zor duruma iten eski yöntemlerden vazgeçmeliyiz.

Ben hiçbir zaman buna evet demiyeceğim, bunda ısrarlıyım ve açık ve doğrudan söylüyorum: Ben bu konuda ilkelere sıkı bağlıyım. Eğer halkı yönetim sürecine katamazsak hiçbir aygıt (bizde 18 milyon kişiyi kapsıyor, her yıl onun için 40 milyar ruble harcıyoruz) bu sorunları çözemez. Ve gerçekten çözemedi, çünkü ekonominin ve tüm toplumun yönetiminin radikal bir de-

ğişime ihtiyacı vardır. Şu anda ve üç yıldır yaptığımız da budur. Ben doğru yolda olduğumuzdan eminim.

Eğer sovyetleri yeniden canlandırmak istiyorsak onlarla köklü olarak ilgilenmeliyiz.

Çok sayıda sorun şu anda parti komiteleri ve örgütleri tarafından çözülüyor. Partiyi bu yükten kurtarmak gerekiyor, onu gerçekten Leninci ilkeler temelinde yapılandırmak, yaşamın ve ülkenin önemli sorunlarını açıklayacak, ilerlemenin perspektiflerini güvence altına alacak toplumun politik öncüsü konumuna getirmek gerekiyor. Parti, ideolojinin geliştirilmesiyle, yığınların örgütlenmesiyle ilgilenmeli; insanlarla sıkı bağlar kurmalı, onlara itki ve destek vermeli ve onları savunmalıdır. Akıllı, uzun erimli, yenilenmenin çıkarına olan kadro politikası izleyen partiye ihtiyacımız vardır.

Sonuçta çok uluslu ülkemizde her cumhuriyetin, özerk bölgenin çıkarını göz önünde bulundurmazsak yenilenme ilerleyemez. İlerleme, ancak her ulus ve halk kendini tüm halkın davasında eşit haklı hissederse ve görürse, bunun hepimizin çıkarına, her ulusun çıkarına olduğunu görürse başarılı olur.

Bu muazzam entellektüel, teorik ve politik çalışma demektir. Ben, çok sayıda bilim adamımızın söylediklerini duyuyorum; bunlardan bazıları ciddi analizler yapıyor ve mevcut sistemdeki eksiklikler konusunda bize yardım ediyorlar. Açık söylersek yapıcı öneriler henüz az, yeni fikirler eksik.

Ama biz yenilenmeyi ilerletmeliyiz, ve halk da hızlanmasını istiyor. Bu nedenle Parti, temel süreçleri bilimsel olarak gözden geçirmelidir. Tarım politikasıyla bağlı olarak şimdi çok sayıda sorunumuz var. Bunlar incelenmeli ve giderilmelidir ki, yenilenmenin bugünkü

aşamasına ve toplumun gereksinimlerine cevap verilebilsin.

Ulusal sorunlar evimizin kapısına, penceresine gelip dayandı. Biz bu sorunları araştırmaya başladık ve bir MK Plenumu gerekli hale geldi. Sorunların çözülmesi, gençliğin eğitilmesi ve gelecek kuşağın hazırlanması gereklidir. Bütün bunlar ülkemizin kaderi açısından son derece önemli sorunlardır. Bunlar çözülmelidir. Bu nedenle Partiyi kendisine yabancı olan işlevlerden arındırmak gerekiyor. Parti, tüm bu politik alanlarda yoğun bir çalışma gerçekleştirmelidir. Özellikle Parti bunu yapmalıdır, başka bir güç göremiyorum. Parti'nin rolü ve önemi hakkında soru işaretleri yaratmaya uğraşanlar bizden gereken cevabı alacaklardır. Bazıları sorunu şöyle göstermek istiyor: Geçmişten çıkarılan ders ile birlikte Parti sınırlandırılmalıdır. Hayır yoldaşlar, davanın özü bu değildir. Eğer bu mikrop yani Partimizin misyonuna güvensizlik ve kuşku bizi sarsaydı o zaman bu, yenilenmenin karşıtlarına en büyük hediye olurdu.

Parti, Leninci ilkeler temelinde politik öncü olarak kendisini yenilemeli ve potansiyelini geliştirmelidir. Toplum bunu bekliyor. Tüm ilerici dünya bunu bekliyor. Ben, cesur bir analize karar vermiş, sorumluluk üstlenmiş ve eleştiri ateşine göğüs germiş SBKP'nin bunu başaracağından eminim. Çokları -ülkemizde ve dünyada- SBKP'yi eleştiriyorlar. Fark etmez, Partimiz güçlüdür; hepsine göğüs gerebilecek, doğru politikayı belirleyecek ve toplumu ileriye götürebilecek konumdadır.

Böylesi bir parti kendisine gerçekten politik öncü diyebilir. Leninci Partimiz böylesi bir öncüdür. Ve gelecekte de böyle olacaktır.

Gelelim büyük yürütme gücü, büyük yetkiler ve haklar alacak olan sovyetlere. Bu bağlamda ne olacak? Sovyetler şu anda halkvekillerinden oluşan organlar olarak yürütme komitelerinin yardımcıları durumuna indirgenmiştir.

Ben uzun yıllar yürütme komitelerinde çalıştım -dokuz sene Stavropol Parti Bölge Komitesi 1. Sekreteri olarak; daha önce Şehir Komite Sekreteri'ydim ve şehir sovyetinde çalışıyordum-. Bu nedenle deneyimimden çıkarak bunun ne demek olduğunu biliyorum. Yürütme komitesi toplantıları tespit ediyor. Gündem de onun tarafından belirleniyor; şu ya da bu sorunun acil olup olmadığı önemsiz kalıyor. Yürütme komitesi ne zaman işine gelirse sorunu o zaman gündeme alıyor. Tüm aygıt yürütme komitesine bağlıdır, yürütme organları da yürütme komitesine bağlıdır. Temsilci kime başvuracaktır? Tekrar yürütme organlarına.

Yoldaşlar, sovyetler şu anda temsili organlar olarak ikinci, hatta üçüncü sırada yer alıyorlar. Yürütme komitesinden ancak direktifler alıyorlar. Eğer sovyetleri yeniden canlandırmak istiyorsak, o zaman her şeyden önce insanları temsil eden sovyeti yeniden inşa etmeliyiz, uygun haklarla donatmalıyız ki onun gücü tüm diğer yetkilerin kaynağı olsun.

Sovyet, dediğim gibi, değişik temeller üzerinde inşa edilmelidir. Ona aktif insanlar girmelidir. Geniş kapsamlı sovyetlere ihtiyacımız olmayacaktır belki. Onun üzerinde daha sonra düşünürüz. Şimdi önemli olan, yaklaşımın biçimini belirlemektir. Sovyet, yürütme komitesini oluşturmalıdır, komisyonlar üzerinden seçmelidir ve daha önce de organ yöneticileri üzerine tartışmalıdır.

Bu arada yürütme komitesinin organlarını yöne-

tenlerin sovyetlerde işi yoktur. Bizde durum şimdi öyle ki, yürütmenin tüm üyeleri aynı zamanda da sovyetlerin üyeleridir ve yapılması gerekenleri kendilerine göre belirliyorlar. Peki onları kim denetleyecek? Bu nedenle yoldaşlar, radikal bir dönüşüm öngörülmüştür.

Herkesin bizi alkışlayacağını zannetmeyin. Ama eğer sovyetleri yeniden canlandırmak istiyorsak bu yoldan gitmeliyiz.

Yürütme komitesi başkanının dışında tüm üyelerin vekil olması gerekmez. O, sovyetlerin atadığı ve kararlarını yerine getiren bir kabinedir.

Sovyetlerin çalışmaya başlayabilmesi için otoritesi Parti tarafından güçlendirilmelidir.

Ne halktan ne de dünyadan utanmalıyız. Biz iktidar partisiyiz ve her ülkede de böyle bir parti hükümeti kurar, değişik düzeylerde yürütme görevini gerçekleştirir. Bazı partiler devrimci süreçlerle, barışçıl ya da barışçıl olmayan yollarla, diğerleri ise seçim mücadeleleriyle iktidara gelirler. Ama bugün iktidarda olan parti adaylar gösteriyor ve onları demokratik mekanizmalarla destekliyor.

Partimizin durumu da benzeridir. Biz ülkede iktidar partisinin rolünden vazgeçmiyoruz. Tersine bunu sağlamlaştırmak istiyoruz ve yenilenmenin bu aşamasında artan sorumluluğumuzun bilincinde olduğumuzu itiraf ediyoruz. Eğer öyleyse Partinin itibarı aracılığıyla sovyetlerin gücünü sağlaştırmak söz konusudur. Bu fikir alttan geldi, Parti üyelerinin yazılarında vardı. Bu fikri tartışmaya başladık, sonra büyük bir insan kitlesinin önüne çıktık, hukukçulara konuyu danıştık. Bölge komitesi ve MK sekreterleriyle üç kez toplandık. Hemen hepsi bu fikri benimsemedi. Düşüncelerimiz sonucunda bunun, Partinin yeniden politik öncü olmasına ve ken-

disi için tipik olmayan işlevlerden sıyrılmasına yardımcı olacağı ve aynı zamanda da sovyetlerin rolünü güçlendireceği kanısına vardık. Bunu yapmazsak bugünkü durum öylesine kalıplaşmış ki, her şey eskisi gibi kalır.

Bu nedenle sovyette bir başkanın ve başkanlık divanının seçilmesi amaca uygundur. Dalmi komisyonların temsilcileri ona bağlı olacaklar. Başkanlık divanı yürütme komitesini doğrudan denetlemeyecektir. Hayır, bu sovyetlerin işidir, toplantıların işidir. Eğer, yürütme komitelerine kararların gerçekleştirilmesi sorumluluğu verilirse, bunlara vasilik etme anlamına gelecek biçimde müdahale edilmemelidir.

Bazı yoldaşlar diyor ki: Parti Sekreteri yürütme komitesinde kalmalıdır. O zaman o da uygulayıcı olacaktır. O zaman toplantılarda kabul edilen politik kararların uygulanmasını, kim kontrol edecek? Karar alan uygular, hesabı kim soracak? Sonuç: Bir karar alınmıştır, karar çekmecede duruyor ve uygulanmıyor.

Ben bu tezin argüman çerçevesini geniş tuttum ki, kimse bir fikrin, gizlice ve sessiz bir şekilde konferansında otoritesine dayanarak kabul ettirilmek istendiğini sanmasın. Hayır yoldaşlar, açık olmalıyız ve amaçladığımız davanın o muazzam boyutunu kavramalıyız. Partinin itibarına dayanmalıyız ve sovyetleri yeniden canlandırmalıyız. Politik sistemimizin bu iki kilit gücünü birbiriyle çatıştırırsak hiçbir sonuç çıkmaz. Anlamı olmaz. Anlam, her ikisi arasında uyumlu bir bağın kurulmasında yatıyor.

Belirleyeceğimiz yeni gereklere göre her düzeydeki sekreterler iki, üç veya daha fazla aday arasından, toplantılarda gizli oyla seçilecektir. Bu demektir ki, önce demokratik yollarla sınanmaları gerekiyor, ancak ondan sonra önerilebilirler. Parti Sekreteri bir diğer top-

luluk karşısında daha, sovyetlerin karşısında, emekçilerin temsilcilerinin karşısında başarı göstermelidir. Onun üzerine tartışacaklar, ama önerilip önerilmeyeceği henüz belli değildir. Boşuna «genellikle» demiyoruz. Bu, her yerde başka birinin de önerilebileceği demektir. O zaman şu soru akla gelecek: Neden parti sekreteri önerilmiyor? Parti komitesi, daha sonra kim tarafından yönetildiğini kendi içinde tartışmalıdır.

Başka bir deyişle, bu, birinci olarak ek görevler ve ikinci olarak, Partinin emekçiler tarafından denetimi demektir. Parti demokratik yolla sınanacaktır. Bu ise halkın iradesine dayanmak için zorunludur. Bir şey daha söylemek istiyorum. Bu sorunun çözümünde dar, bencil yaklaşımdan uzaklaşmalıyız. Konferans günlerinde, ne olarak çalıştığımızı unutalım! Yoldaşlık ruhuyla politik sistemimizin etkili işleyişini nasıl sağlayabiliriz, onu tartışalım. Kendi rahatımız için her şey yaparsak bugünkü durumdan asla çıkamayız. Tüm politik sürece gerçekçi bakmaya çalıştık, dürüstçe ve demokratça, tüm partiyi ve tüm halkı bu çabanın içine çektik. İnanıyorum ki doğru önerilerde bulunacağız.

Komisyon adına söyleyeceklerim bunlardı. Bu henüz son söz değildir, yoldaşlar.

SBKP 27. KONGRESİNİN KARARLARINI UYGULAMADA ALINAN YOL VE YENİLENMEYİ DERİNLEŞTİRMENİN GÖREVLERİ ÜZERİNE MİHAİL GORBAÇOV'UN SBKP 19. KONFERANSINA SUNDUĞU RAPOR

Delege yoldaşlar,

Bizim, 19. Parti Konferansı delegelerinin karşı karşıya olduğu temel sorun, ülkemizde partinin girişimiyle ve öncülüğüyle başlatılmış olan devrimci yenilenmenin nasıl daha ilerletileceği ve geri döndürülemez kılınacağıdır.

Soru bizzat yaşamımızın kendisinden doğuyor. Bu soru Parti içinde ve halk arasında yaygın bir biçimde tartışılıyor. Ve bu, Sovyet toplumunun içinde bulunduğu gelişmesinin yeni aşamasında Partinin, politik öncülük rolünü yerine getirip getiremeyeceği sorusuna vereceğimiz yanıta bağlıdır.

Yaşamımızın son üç yılı çok haklı bir şekilde, köklü dönüşüm yılları olarak tanımlanabilir. Parti ve emekçi halkın çabalarıyla ülkenin ekonomik, toplumsal ve manevi bunalıma sürüklenmesi engellenebilmiştir. Toplum şimdi geçmişi, bugünü ve geleceği daha iyi değerlendiriyor ve kavrıyor. Yenilenme politikası, somut sosyal-ekonomik programlara dönüştükçe milyonlarca insanın pratik işi haline geliyor. Ülkede politik durumun özü işte budur.

Toplumun nasıl ayağa kalktığını görüyoruz. Ülkenin entelektüel yaşamı daha çok yönlü, daha ilginç ve daha zengin oldu. Marks ve Lenin'in daha önceleri tek yanlı ele alınan ya da tamamen suskunlukla geçiştirilen görüşleri üzerinde şimdi yeniden düşünülüyor. Bilimsel ve insancıl sosyalizmin yaratıcı doğası, dogmatizmle çatışma halinde yeniden canlanıyor.

İnsanlar sorumluluklarının farkına vardılar ve kayıtsızlıktan, yabancılaşmadan sıyrılıyorlar. Değişiklik rüzgârları insanların ahlak sağlığını geliştiriyor. Demokratikleşme; düşünce, duygu ve girişimin güçlü bir biçimde akışını gerçekleştirdi. Gerçeğin ve açıklığın güçlendirilmesi toplumsal ortamı temizliyor, insanları kanatlandırıyor, bilinci kurtarıyor ve faaliyeti teşvik ediyor.

Bu çarpıcı ve etkileyici bir süreçtir, yoldaşlar; ve ülkedeki tüm namuslu ve ileri görüşlü unsurlar bu sürece katılmışlardır. Devrimci yenilenme güçleri pekişiyor. İnsanlar, yenilenmeye inanıyorlar ve sürekli ileri, yalnızca ileri gitmemizi istiyorlar.

İşçi sınıfı yüksek bir bilinç ve örgütlülük gösteriyor. Alışılmadık bir biçimde yeni ve karmaşık bir durum yaşamımızı kaplarken, işçi sınıfı mükemmel politik ve ahlaki niteliklerini ortaya koyuyor; davaya gerçek bir yurttaş ve devlet adamı gibi yaklaşım gösteriyor; çalışmasıyla yenilenmeyi destekliyor. Bu, Partinin devrimci değişimleri güvenle sürdürmesini olanaklı kılıyor.

Köylülük yenilenmeyi büyük bir ilgiyle karşıladı. Kolektif Köylüleri Kongresi, kölülüğün yenilenmeden yana güçlü enerjisini gösterdi. Tarımda kendilerini yenilenmeye adayanlar yeni çalışma biçimlerini cesaretle kabul ediyorlar, bilime dayanıyorlar, etkin teknolojileri

kullanıyorlar; ve denemeye, araştırmaya ve ilerleme uğruna riskleri göze almaya, aynı zamanda tam bir kendini adamışlıkla, sorumluluk duygusuyla, beceriyle, kendileri için ve ülkeleri için çalışmaya hazır olduklarını gösteriyorlar.

Yenilenme, Lenin'in, aydınların toplumsal konularda çok duyarlı oldukları ve toplumsal değişikliklere duyarlılıkla tepki gösterdikleri şeklindeki görüşünü doğrulamıştır. Aydınlar, Partinin, toplumun entelektüel ve manevi potansiyelinin yenilenmenin hizmetine koşulması çağrısına istekle karşılık verdiler. Aydınlar, 27. Kongre'nin hakikat sorunuyla ilgili dersini tüm kalpleriyle desteklediler ve Partinin son üç yıl içindeki kararlarına büyük bir anlayış gösterdiler.

Özet olarak, 1985 Nisan Plenumu sonrası dönemin ana politik sonucu, tüm toplumsal atmosferde değişiklik, yenilenme görüşlerinin yaşama geçmesi ve Sovyet halkının Partinin yenilenme politikasına verdiği desteğin artması oldu.

Ama bu, daha iyiye doğru değişimler her yerde sürüyor, tam hızla sürüyor ve devrimci değişimler geri döndürülemez kılınmış demek midir?

Hayır, değil. Gerçekçi olmak istiyorsak, yoldaşlar, bunun olmadığını kabul etmeliyiz. Henüz frenleyici etmenlerin köklü nedenlerinin üstesinden gelebilmiş, yenilenme mekanizmasını her yerde harekete geçirebilmiş ve hatta bazı alanlarda böylesi bir mekanizmayı hazırlamış dahi değiliz. Çok sayıda parti örgütünün yeteneği, yeterliliği yenilenmenin görevlerini yerine getirecek düzeyde değil. Gereksinim duyduğumuz şey, gelişmemizde yeni, nitel değişikliklerdir ve bu, temel çözümler ve güçlü, girişimci faaliyet gerektirir.

Çok sayıda karmaşık sorunla karşı karşıya bulunu-

yoruz. Ama bunların hangisi can alıcıdır? SBKP MK'ya göre can alıcı olanı, politik sistemimizde reform yapılmasıdır.

Merkez Komitesi, platformunu, Konferans için hazırlanan tezlerde açıklamıştır. Biz her soruna hazır yanıtlar vermeyi amaçlamadık. Tartışma sürecinde yeni görüşlerin ve önerilerin çıkacağını ve Konferansın bunları hesaba katacağını düşündük. Ve bundan sonra Konferansın kararları gerçekten tüm partinin ve halkın kolektif bir kazanımı olacaktır.

Konferansımızın politik hedefi, 1985 Nisan Plenumundan sonraki ve SBKP 27. Kongresi'nden sonraki dönemi Leninci gelenekler ruhunda ve mevcut deneyimler ışığında çok yönlü ve eleştirel bir şekilde incelemek; stratejiyi zenginleştirmek; değişikliklerin taktiklerini somutlamak; yenilenmenin sürekli olarak ilerlemesi, geri döndürülemez kılınması için yolları, araçları ve yöntemleri belirlemektir.

I. YENİLENMENİN GELİŞTİRİLMESİ VE DERİNLEŞTİRİLMESİ

1. Elde Edilen Kazanımları Özeleştirel Biçimde Değerlendirmek.

Yoldaşlar, devrimci yenilenme, yaşamın belirleyici alanı olan ekonomiye daha da derinlemesine giriyor.

Ekonomik yönetim sisteminde, hedefleriyle, çapıyla gerçekten radikal olan köklü reformlara giriştik. Ekonomide temel birimlerin önemli bir bölümü, Devlet İşletmeleri Yasasına uygun olarak tam ekonomik muhasebe ve öz-finansman ilkelerini benimsiyor. Kısa bir süre önce kooperatiflerle ilgili olarak kabul edilen yasa,

Sovyet ekonomisinde güçlü bir kooperatif sektörü için ve ekonominin tüm alanlarında çeşitli işbirliği biçimlerinin geniş bir biçimde kullanılması için yolu açıyor.

İşletme içi emek ilişkilerinde, sözleşme temelinde, kamu mülkiyetinin avantajlarıyla insanın kişisel çıkarlarını, girişimci çalışma ahlakını, mülk sahibi yaklaşımını ve bir yurttaş olarak kendini gerçekleştirmesini birleştiren bir yenilenme başlamıştır. Bireysel iş sahibi olma önemli bir gelişme göstermektedir.

Başlıca ekonomik ve sosyal alanlarda ilkesel karakterde uzun erimli bir dizi kararlar alınmış ve uygulamaya konulmuştur.

Ekonomi yavaş yavaş hız kazanıyor. Geçen yıl, ilk kez, ulusal gelirdeki toplam artış, emek üretkenliğinin artmasıyla elde edildi. Kişi başına gerçek gelir de yeniden artmaya başladı: İçinde bulunduğumuz beş yıllık plan döneminin iki yılında kişi başına %4,6 oranında arttı.

Bir önceki, 11. Beş Yıllık Plan Dönemi'ne göre, her yıl 15 milyon metre kare daha fazla konut teslim ediliyor. Halk eğitimini ve sağlık hizmetlerini ciddi bir biçimde yeniliyoruz. Ölüm oranı azalırken doğum oranı arttı. Bunun, çok içki içilmesine ve alkolizme karşı açtığımız savaşla ilgisi az değildir.

Bu yıl da sosyal-ekonomik durum sürekli olarak iyileşiyor. Maddi üretimde çalışanların sayısı mutlak olarak düşerken, ulusal gelir planlanandan daha hızlı artıyor. Tüketim malları üretimi önemli hızlarla artıyor. Böylece bu yılın ilk beş ayında mal dolaşımına ilişkin hedefin yerine getirilmesi olanaklı olmuştur. Gıda malları ve öteki malların satışı geçen yılın aynı dönemine göre % 5,9 oranında, tüketici hizmetleri hacmi de % 13,5 oranında arttı.

Konut ve öteki sosyal tesislerin inşaatı daha büyük bir hızla sürüyor. Daire ve müstakil ev yapımı % 6, orta dereceli okul inşaatı % 22, çocuk yuvası, kulüpler ve kültür merkezleri inşaatı % 30 dolayında ve hastane inşaatı da % 100 oranında arttı.

Bunlar yenilenmenin elle tutulur, gözle görülür sonuçlarıdır. Ama yoldaşlar, özeleştirel olmalıyız: Tüm olumlu etkilerine karşın, özellikle nihai sonuca, yani halkın yaşam standardına bakarak, ekonomide işlerin çok yavaş değiştiğini görmeliyiz.

Bunların nedenleri nelerdir?

Açıkça söylemek gerekirse yoldaşlar, biz geçen dönemdeki deformasyonun ve durgunluğun çapını ve ciddiyetini küçümsedik. Şimdiye dek bilmediğimiz ve görmediğimiz çok şey vardı: Ekonominin çeşitli alanlarındaki ihmallerin, başta düşündüğümüzden çok daha ciddi oldukları ortaya çıktı.

Durumun ne derecede ciddi olduğu belki birçok şeyin yanı sıra ülkenin mali durumundan anlaşılabilir. Son birkaç yılda devlet bütçesinde harcamalar gelirlerden daha hızla arttı. Bütçe açığı, pazara baskı yapıyor; rublenin ve genel olarak para dolaşımının istikrarını bozuyor ve enflasyonist süreçlere yol açıyor.

Ancak, kanımca geçmişin hatalarından ve acı derslerinden söz ederken, biz kendimize ve bugüne karşı, bizden öncekilerden daha az titiz ve daha az ilkeli olmamalıyız; yalnızca başarılarımızı değil, aynı zamanda yanlışlarımızı ve son üç yıl içindeki çalışmalarımızdan çıkaracağımız dersleri, yenilenme süreci içinde yaptığımız yanlışları da irdelemeliyiz. Ve bu bağlamda özeleştirel olmalıyız. İtiraf etmeliyiz ki, bu üç yıl içinde yenilenmenin başlıca alanlarında her şeyden çok da, ekonominin verimliliğini yükseltmede ve nihai sonuçlarını

iyileştirmede yaptıklarımızdan çok daha fazlasını yapabilirdik.

Ülkemizde hâlâ ulusal gelir birimi başına çok fazla petrol, elektrik enerjisi ve metal tüketildiği bir gerçektir. Yüksek üretim hacmine karşın kaynak kıtlığı bizi, ham madde, yakıt ve enerji üretiminin artırılması için daha çok kaynak ayırmaya zorluyor.

Bu kısır döngüyü kırabilmek için, bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırmanın ve bir bütün olarak ulusal ekonomiyi yenilemenin belirleyici koşulu olarak makina sanayiini köklü olarak modernleştiriyoruz. Bunun eşi görülmedik bir program olduğunu söyleyebiliriz. Bu yalnız makina sanayiinde değil, aynı zamanda kimya sanayiinde, metalurjide, öteki sanayilerde ve kuşkusuz araştırma ve geliştirme alanında da olağanüstü çabalar gerektirir.

Çalışma başlatılmıştır ama henüz öne konan hedefler için yeterli düzeyde değildir ve özellikle de mikroelektronik, bilgisayar teknolojisi ve yeni maddelerin geliştirilmesi gibi öncü alanlarda çok yavaş ilerlemektedir. SSCB Bakanlar Konseyi Makina Sanayii Bürosu, SSCB Bilim ve Teknoloji Devlet Komitesi ve makine sanayiinde önde gelen kadrolar bunun doğrudan sorumlularıdır. Bir bütün olarak ekonomide yapısal değişim de çok yavaş ilerliyor. Bu demektir ki, geçmişte biriken sorunların çoğunun üstesinden gelinmemiştir. Bu da ekonomik yönetime şimdiki yaklaşımı yansıtmaktadır.

Bir şey daha. Hatırlarsınız, Merkez Komitesi Haziran Plenumu uzun vadeli stratejik hedeflerin, halkın yaşamsal gereksinimlerinin karşılanmasıyla bağlanması gereğine işaret etmişti. Yapısal yenilenme ve köklü ekonomik reform temel süreçlerdir. Bu süreçler çok zaman alacak, çok çaba ve kaynak gerektirecektir.

Bunları yaşama geçirirken aynı zamanda ivedi bir sorun olan halkın refahının yükseltilmesi sorununu da çözmek zorunda kalacağız. Bu doğrultu, tamamen 27. Parti Kongresi'nin öne koyduğu, gelişmemizin sosyal yönelimini güçlendirme hedefinden gelmektedir.

Bu sorunlar nasıl çözülüyor?

Toplumumuzun yaşamının belki de en acılı ve en ivedi sorunu olan gıda sorunuyla başlayalım.

Burada belli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ama bunlar tatmin edici olmaktan uzaktır. Gıda üretiminde elde edilen artış, daha çok nüfusun artan kesiminin gereksinimlerini karşılamıştır. Yoldaşlar, bu demektir ki gıda kaynaklarının daha büyük bir hızla artırılması gerekmektedir. Ne ahlaki ne de politik olarak gıda sorununun çözümünü geciktirmeye hakkımız vardır.

Burada haklı bir soru akla geliyor: Bu konuda ilerleme kaydetmek neden bu kadar uzun zaman alıyor? Kuşkusuz, nedenlerin birçoğu geçmişe, tarımda gelişmenin ilkelerinin büyük ölçüde küçümsendiği döneme dayanmaktadır. Ama bu hiçbir zaman şimdiki hataların gerekçesi olarak görülemez. Tüm düğümler çözülmüşe benzemektedir, ekin ve hayvan üretimini artırabilmeleri için kolektif çiftliklere ve devlet çiftliklerine, yörelere, bölgelere ve cumhuriyetlere olanaklı en geniş haklar verilmiştir. Ama henüz istenen sonuçtan uzağız. Üstelik bir süre önce alınmış olan kararların birçoğu anlaşılmamıştır; kararlar bürokratik engellerle karşılaşmıştır, gerçekleştirilmesi sürüncemede bırakılmıştır; kısacası yeni tarzda çalışmaya karşı isteksizlik vardır.

Çıkarılan bu sonuç, çoğu zaman aynı doğal ve ekonomik koşullarda olan bölgelerde farklı sonuçlar elde edilmesiyle doğrulanmaktadır. İnsanların işe enerjiyle

sarıldıkları ve yeni olanakların çoğundan gerçekten yararlandıkları yerlerde gözle görülür ilerleme sağlanıyor. Belorusya, Litvanya, Altay Yöresi, Belgorod, Volgograd, Zhitomir, Lipetsk, Orel, Khmelnitsky ve Tselinograd bölgelerini alalım. Buralarda hayvan üretimi sürekli olarak artıyor, gıda üretimi de gözle görülür bir şekilde iyileşmiştir.

Ama, gıda maddeleri üretimi neden Belgorod yöresinde iyileşti de komşu Kursk yöresinde iyileşmedi? Tselinograd yöresinde çiftçiler daha çok et, süt ve sebze pazara sürerken, Kuzey Kazakistan'da ve komşu öteki bazı bölgelerde aynı şey neden başarılamadı?

Bu türden çok sayıda örnek vardır yoldaşlar. Daha da kötüsü, Vologda, Kaliningrad, Kirovograd, Kurgan ve Yaroslavl bölgelerinde ve Kalmuk Özerk Cumhuriyetinde birçok çiftlik ürününün üretimi düştü bile. Özbekistan, Moldavya ve Transkafkasya cumhuriyetlerinde tarımda durgunluğun unsurları hâlâ görülüyor. Bu demektir ki, çok şey yöneticilerin tutumuna, yeterliliklerine ve işleri yeni tarzda yürütebilme yeteneklerine bağlıdır.

Gıda maddeleri üretimini iyileştirmenin yollarının aranmasına, başta durumun değişmediği ya da çok yavaş iyileştiği bölgeler ve cumhuriyetlerde olmak üzere, her yerde devam edilmesi gerektiği kanısındayım. Bu, tarımın durumunun derinlemesine irdelenmesi temelinde, tüm halkın katılımıyla yapılmalıdır.

Dikkat nerede yoğunlaştırılmalıdır? Deneyim göstermiştir ki, gıda maddelerinin üretimini istenen düzeye çıkarmanın en kısa ve güvenilir yolu, her yerde sözleşme uygulamaları ve emeği örgütlemenin ve teşvik etmenin öteki etkin biçimlerinin kullanılmasıdır. Şimdiki tarım politikasının kilit unsuru budur.

Sözleşme düzenlemelerinin uygulandığı kolektiflerde elde edilen sonuçlar, ekinlerin ve hayvan ürünlerinin görece kısa zamanda artırılabileceğini, emek üretkenliğinin önemli ölçüde artırılabileceğini, kayıpların azaltılabileceğini ve çiftlik ürünlerinin daha iyi kalitede elde edilebileceğini göstermiştir. Ana sorunun, ülkede gıda sorununun ne kadar kısa zamanda çözülebileceği sorusunun yanıtı tam da bu deneyimde yatıyor yoldaşlar. Her şey, halkın ilgisini artırmayı ve sözleşme uygulamasını ne kadar kısa zamanda gerçekleştirebileceğimize; köylüleri bu sürece ne ölçüde geniş olarak katabileceğimize ve onları çiftliklerin gerçek efendisi yapabilmemize bağlıdır.

Kuşkusuz, böyle yaparken, aynı zamanda tarımda ...a sanayiinde maddi ve teknik olanakları artırma yı sürdürmeliyiz. Taşımacılığın, depolamanın ve çiftlik ürünlerinin işlenmesinin iyileştirilmesi için ivedi önlemler alınmalıdır. Eğer ürünü zamanında toplar, taşır, depolar ve işlersek ve tüketiciye zamanında ulaştırırsak gıda tüketimini tarlaların ve çiftliklerin bugünkü üretkenlik düzeyiyle % 20-30 daha artırabiliriz.

Bu reel potansiyel kullanılmalıdır. Çiftlik ürünlerinin işlenmesi, depolanması ve taşınmasını iyileştirmek için somut bir program hazırladık ve bu amaçla 12. Beş Yıllık Plan döneminin geri kalan kısmı ve 13. Beş Yıllık Plan dönemi için 77 milyar ruble ayırdık. Şimdi işleri becerikli bir şekilde örgütlemeli ve durumu en kısa zamanda köklü bir şekilde iyileştirmek için bu kaynakları etkin bir biçimde kullanmalıyız.

Kooperatiflerin kapsamlı bir şekilde gelişmesi, ekonomik muhasebenin ve sözleşmenin ve emeği örgütlemenin ve teşvik etmenin öteki ileri biçimlerinin uygulanması; tüm bunlar nesnel olarak tarım-sanayi komp-

leksinin işletilmesinde köklü bir değişiklik gerektirmektedir. Pratik, yöre ve bölge düzeylerinde tarım-sanayi organlarının şimdiki biçimleriyle artık etkin olmadıklarını göstermiştir. Öyle görülüyor ki, bir çok yörenin, bölgenin ve cumhuriyetin yaptığı gibi, Tula örneğini izlememiz gerekiyor. Kastettiğim, kolektif ve devlet çiftliklerinin ortak yönetim ve hizmet organları oluşturmak üzere gönüllü olarak birleşmeleridir. Nasıl yönetim ve örgütlenme biçimlerine gereksinim duyduklarını en iyi, çiftçilerin kendileri bilir.

Yerel sovyetlere ve parti organlarına gelince, onların görevleri, çiftliklerde yenilenmeye ve yönetim yöntemlerinde köklü değişikliğe yardımcı olmaktır. Ve bu süreci durduranlar, engeller yaratanlar, Kolektif Köylüleri Kongresi'nde söylendiği gibi, yolun dışına atılmalıdırlar.

Bir başka önemli sorun: Kişiye, onun çalışma ve yaşam koşullarına ilgi gösterilmezse, tarıma ne kadar kaynak ayrılırsa ayrılsın istenen sonuca varılmaz. Kırsal kesimde toplumsal gelişme üzerine özel olarak birkaç şey söylemek istiyorum. Toplumun, köy halkına büyük bir borcu vardır. Birçok yörede konut koşulları, toplumsal ve kültürel koşullar ve tıbbi hizmetler düşük düzeydedir. Buna konutların konforunun tatmin edici düzeyde olmamasını, enerji temininde ve ev aletleri kullanımında zorlukları ve yolların kötü durumunu eklemek gerekir.

Köylerde toplumsal koşulların iyileştirilmesi için içinde bulunduğumuz Beş Yıllık Plan döneminde, şimdiye kadar olduğundan daha uzun vadeli önlemler alınmaktadır. Özellikle Rusya'nın toprağı siyah olmayan bölgesi gibi, ülkemizin en önemli bir bölgesinde, büyük bir değişiklik programı sürüyor. Çiftçilerin, önümüzdeki

birkaç yıl içinde, her yerde, yaşam ve çalışma koşullarında gerçek bir iyileşme hissetmeleri esastır. Bu doğrultu ileride de kararlılıkla izlenmelidir. Devlet Planlama Komitesi ve SSCB Tarım-Sanayi Devlet Komitesi 13. Beş Yıllık Dönem için plan hazırlarken bu doğrultuda hareket etmelidir.

Kısacası yoldaşlar, şimdiki tarım politikasının özü, çiftliklerde üretim ilişkilerinin kötü biçimde değiştirilmesidir. Kent ile kırsal kesim arasında dengeyi sağlamalıyız ve çeşitli sözleşme düzenlemelerini geliştirerek kolektif çiftliklerin ve devlet çiftliklerinin potansiyellelerini tam olarak açığa çıkarmalıyız. Çiftçi ile toprak arasındaki yabancılaşmanın üstesinden gelmeliyiz. Çiftçiyi egemen efendi kılmalı, onu buyrukçu yöntemlere karşı korumalı ve köydeki yaşam koşullarını köklü olarak değiştirmeliyiz. Bu, ülke çapında tarım-sanayi sektöründe verimliliği hızla artırmanın ve gıda maddeleri teminini köklü bir biçimde iyileştirmenin güvence altına alınmasının tek yoludur.

Konut sorunu üzerine birkaç şey söyleyeyim. 2000 yılına kadar her aileye müstakil bir daire ya da ev verme gibi çok önemli bir işe giriştik. Bildiğiniz gibi, bunu başarabilmek için 35 milyon daire ve ev inşa etmemiz gerekiyor. Konut yapımıyla ilgili durum iyileşmeye başlamış bulunuyor; ancak durum hâlâ çok gergindir ve insanlar yıllardır konut bekliyor.

Bu nedenle olağanüstü kararlar aldık ve ekonomik muhasebeye geçen emekçi kolektiflerini kendi konutlarını inşa etmeleri için serbest bırakırken, devlet fonuyla konut yapım hacmini önemli ölçüde artırdık. Özel mülkiyete ait dairelerin ve müstakil evlerin yapımını da teşvik etmek üzere elle tutulur adımlar attık. Burada amaç, halkın kooperatif dairelerine ya da müstakil ev-

lere sahip olma istemlerini karşılamaktır. Bu konuda yapıların büyüklükleri ve yükseklikleriyle ilgili tüm yasaklar ve kısıtlamalar kaldırılmıştır. İnsanlar bunu kazançlarını ayırdıklarına göre, bırakalım şu anda ya da ileride gereksinim duyacakları konutu inşa etsinler. Halkın, devlete bedelini ödeyerek kiracısı bulunduğu konutları mirasçılarına bırakması önerileri de makul görünüyor.

Konut yapımının hızlandırılması kararı genel bir onay görmüştür. Her yerde işler iyileşmeye başlamıştır. Ama yeni sorunlar ortaya çıkıyor. İnşaat malzemeleri sanayii artan talebi karşılayamıyor. Yörelerde, bölgelerde ve cumhuriyetlerdeki olanakların kullanılmasıyla çok şeyin başarılması gerekiyor. İnşaatçılara ve inşaat malzemeleri imalatçılarına en ileri teknoloji ve donanımın verilmesi gerektiğinden, makina sanayiine de çok şey bağlıdır. Ve tüm bunlar işadamı anlayışıyla, geciktirilmeden yapılmalıdır.

Son olarak da tüketici istemlerinin karşılanması ve ticaret ile hizmetlerin geliştirilmesi üzerine birkaç söz. Burada görülen, değişiklikler ana sorunu çözemedi: Mal ve hizmet arzı hâlâ halkın artan satın alma kapasitesinin gerisindedir ve bu daha çok bu alandaki ihmalden ve buna karşı tutumdan kaynaklanmaktadır.

Çok şey, hafif sanayiye bağlıdır. Şimdi, yıllardır bu konuya aldırmazlığın sonuçlarını yaşıyoruz. İlgili işletmeler, modası geçmiş donanım ve çok el emeği kullanıyor. Tüm bunlar, üretimin verimliliğini, niceliğini ve niteliğini, personelin istikrarlı çalışmasını etkiliyor. Durumu düzeltmek için önlemler alınmıştır. Bu işe önemli fonlar ayrılmıştır. İşletmeler, içeride üretilen ve dışarıdan satın alınan donanımla modernleştiriliyor.

Ama başka nedenler de vardır. Tüketim mallarının

yavaş artması büyük ölçüde ekonomik mekanizmanın yetersiz işlemesinden ve teşviklerin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. SSCB bakanlıklarına ve dairelerine bağlı, pazara dayanıklı tüketim malları sunmaları gereken işletmelerin çoğu bunu ikincil bir iş olarak görüyor ve çeşitli bahanelerle bundan kaçınmayı deniyorlar.

Kısa sürede, güçlü ve modern bir tüketim malları sanayi yaratmalıyız. Aynı şey yalnızca hafif sanayi için değil, aynı zamanda savunma sanayii ve tüketim malları üretimi ve arzına katkısının gözle görülür bir şekilde artması gereken ağır sanayi için de geçerlidir. Yalnızca nicelik olarak değil, aynı zamanda nitelik olarak da.

Yerel yönetim organları mal ve hizmet arzında özel sorumluluk taşımaktadır. Bölgelerinde üretilmiş mallarla pazarı doyuran gerçek girişim ve işletme örnekleri az değildir. Ama çok sayıda bölge öteki bölgelere güvenme eğilimindedir ve kendi bölgesinde kolaylıkla üretilebilecek malların başka yerlerden getirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Kooperatiflerin ve bireysel emek faaliyetinin geliştirilmesi için büyük olanaklar yaratılmışken, bu yaklaşım şimdi affedilemez. Bunun tam olarak anlaşıldığı ve gerekli koşulların sağlandığı yerlerde gözle görülür sonuçlar elde edildi ve pazarda yeni tip mal ve hizmetler görülüyor. Bu ancak memnunlukla karşılanabilir.

Kısacası, halkın yaşamsal çıkarlarını ilgilendiren bu konuya yaklaşımın, hem merkezde hem de bölgelerde kökünden değiştirilmesi gerekmektedir.

2. Köklü Ekonomik Reformu Kararlılıkla İleriye Götürmek

Yoldaşlar; yenilenme sürecini incelerken, köklü

ekonomik reformun ilerlemesini özel olarak ele almalıyız.

İşletmelerin ekonomik muhasebeye, öz finansmana ve özyönetime yönelmesi, personelin yeni haklarını gerçekten hissetmesini, aynı zamanda da sorumluluğun rahatlık vermeyen ağırlığını duymasını getiriyor. Ve reform henüz başlamış ve yeni işletme yöntemleri henüz uygulamaya sokulmuş olmasına karşın, bu daha şimdiden üretim ve toplumsal yaşama ilişkin birçok sorun üzerinde ve bir bütün olarak işletmelerin durumuna olumlu bir etkide bulunmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yıl, yeni tarzda çalışan işletmeler üretim hedeflerine ulaşmakla kalmamış, aynı zamanda ekonomik göstergelerini de gözle görülür şekilde iyileştirmişlerdir. Bu son derece önemlidir.

Ancak bugün ana sorun, reformun başlangıç aşamasının zorluklarından dersler çıkarılmasıdır. Pratik, yeni ekonomik mekanizmayı aksatan şeyleri aydınlatmaktadır. Bir ölçüde bunun nedeni, bu mekanizmanın tüm unsurlarının henüz harekete geçirilmemiş olması; ve yol alırken, beşyıllık planının ortasında, planın yapısal konumları tanımlanmış ve eskimiş fiyatlar ve kaynak dağılımının eski merkezi yöntemleri hâlâ yürürlükteyken reforma başlanmasıdır.

Bu olgu birçok şeyi açıklıyor; ancak her şeyi değil. Zorluklar, büyük ölçüde, işletmedeki kalıplaşmış yönetim yöntemlerinden, ekonomik işletmenin bilinen kumanda yöntemlerini koruma eğiliminden, işletmeci kadronun bir bölümünün direnişinden kaynaklanıyor. Kimi durumlarda, gerçekte, reformun özünü saptırmaya, yeni işletmecilik yöntemlerini eski içerikle doldurmaya yönelik aleni denemelerle karşılaşıyoruz. Çok sık olarak da bakanlıklar ve daireler, İşletmeler Yasası'nın sözü

ne ve ruhuna aykırı davranıyorlar ki, bu da birçok ekonomi yöneticisinin kabul ettiği gibi, yasanın tam olarak uygulanmaması sonucunu doğuruyor.

Bu, işletmelerin içinde bulunduğumuz yıla ilişkin planlarını oluşturma biçimiyle de doğrulanıyor. Gerçekte, önceki zorunlu üretim kotaları sistemi, devlet siparişleri kılığında olduğu gibi korunmuştur. Bu gerekli denetimi yapmayan bir kısım bakanlığın ya da kimi durumlarda, göz yuman Devlet Planlama Komitesinin ve SSCB Bakanlar Kurulu'nun daimi organlarının suistimalinden başka bir şey değildir.

Ve en hoşgörülemez olan da, işletmelerin devlet siparişleri yoluyla, talebi olmayan mallar üretmeye zorlanmasıdır. Böyle bir zorlamayı yaratan basit neden, ünlü «toplam üretim» hedefine ulaşma isteğidir.

Yığınla orta ve küçük boy işletme bir yana, bu türden dayatmalar; Ural Mühendislik İşletmeleri, Altay Tarımsal Makina İşletmeleri, Kurgan Traktör İşletmeleri ve Bakü Lastik Fabrikası gibi büyük işletmelerde dahi uygulanmıştır.

Bu «toplam üretim» hazretlerinin ne kadar da çok sadık hizmetkârı varmış!

Bunun, reformun ruhuna tamamen aykırı olduğunu, ekonomimizi bir çıkmaza sürükleyen işletme yöntemlerinin korunması anlamına geldiğini söylemeye herhalde gerek yok.

Artık herkes eski yöntemlere geri dönüş olmadığını görmüştür, diye düşünülebilir. Ancak hâlâ kimilerinin, eğer plan bir işletme üzerinde baskı yaratamazsa, söz konusu işletmenin ekonomik göstergelerini iyileştirmeye yönelmeyeceğini söylediğini duyuyoruz. İlk bakışta bu söylem akılcı görünüyor. Ne var ki, olgular öyle olmadığını gösteriyor. Tek bir örneğe değinmeme izin veriniz.

Birçok insan, işletmelerin haklarının genişletilmesinin ve zorunlu göstergeler yelpazesinin daraltılmasının, plan sonuçlarının aşağıya çekilmesine ve beşyıllık plan hedeflerinin gözden geçirilmesine yol açacağından korkuyordu. Gerçekten de, tam ekonomik muhasebe uygulamasına geçen sanayi işletmeleri için bu yıl öngörülen toplam kârın, hedefin 4,5 milyar ruble altında olduğu doğrudur. Eski yöntemlerin kimi ateşli taraftarları sevinçle ellerini oğuşturmakta ve «gördünüz mü, yalnızca ve yalnızca ekonomik kaldıraçlara ve teşviklere başvurmak nelere yol açıyor?» demektedirler.

Ama, işler pratikte nasıl gelişiyor? Aslında, söz konusu işletmeler bu yılın ilk beş ayı için kâr hedeflerini 2,5 milyar ruble aşmışlardır. Eski yöntemlerle çalışan işletmelerdeki kâr artışı yüzde 10.2 oranındayken, bu oran, tam ekonomik muhasebeye geçen şirketler için yüzde 12.8'dir. Buradaki önemli nokta, kâr artışının, esas olarak, maliyetleri düşürme ve ham madde kullanımını azaltma yoluyla gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Açıkça söylemek gerekirse, bu, son dönemde ekonomimiz için oldukça alışılmamış bir sonuçtur. Ve yakından, derinlemesine bir incelemeyi hak etmektedir. Açıktır ki, işletmeleri daha yüksek plan görevlerini kabul etmeye itecek herhangi bir ekonomik mekanizma henüz uygulamaya sokulmamıştır. Bunun üzerinde düşünmeliyiz. Son tahlilde bizim için önemli olan, yoldaşlar, nihai sonuçtur. Eğer bir ekonomik mekanizma işlemeye başlıyor ve daha elle tutulur sonuçlar sağlıyorsa, bize gereken tam da budur. İşte öğretici bir ders!

Bu, artık, planlama organlarını, planlamaya yaklaşımlarını gözden geçirmeye ve vurguyu «plan baskısı»ndan ekonomik kaldıraç ve teşviklere aktarmaya itmelidir.

Deneyim gösteriyor ki yoldaşlar, ekonomik reformun ilerlemesi için SBKP Merkez Komitesinin ve Hükümetin sürekli dikkati gerekmektedir. Şunu kabul edelim ki devlet siparişi düşüncesi, olması gerekenden daha geç aydınlatıldı. Aldığımız sinyaller yeterince ve hızla değerlendirilmedi. Şimdi bu yanlış düzeltiliyor. Devlet siparişlerine ilişkin prosedür üzerine özel hükümet kararları yakında yayınlanacak.

Reformun başlangıç aşamasında, çalışma kolektifleri ve işletme organları da dikkatlerini ekonomik normları oluşturmaya verdiler. Burada da bakanlıkların ve dairelerin işletmelere yaklaşımlarında dayatmacılık denemelerine tanık olduk. Birçok bakanlık yapabildikleri yerlerde, normları belirlemeye eskiden olduğu gibi, etkin çalışan işletmelerden kötü çalışanlara fon aktarma yolundan devam etti.

Ekonomik muhasebe ve özfinansman sistemine başlayan değişik çalışma kolektiflerinin farklı başlangıç potansiyellerine sahip oldukları gözönüne alındığında, böylesi bir yeniden dağılım belki bir ölçüde haklı görülebilir. Ancak, norm belirlemenin ana amacı doğrudan, gelirlerle nihai sonuçları bağdaştırmaktır ki bu sayede kolektifin çalışması yüksek gelir aracılığıyla özendirilebilsin. İster açık ister gizli yapılsın, aşırmanın hiçbir türünü ve kötü çalışıp rahat bir hayat sürmeye fırsat tanıyan hiçbir anlayışı hoşgöremeyiz. Ücret eşitlemeciliği, üzülerek söylüyorum, psikolojimiz ve ekonomik uygulamalarımız üzerinde çok derin etkiler bırakmıştır. Deyim yerindeyse, biz onu kapıdan kovuyoruz, bacadan geri geliyor.

Ücret ve maaş reformunda da aynı sorunla karşı karşıya geliyoruz. İlk sonuçlar, görüldüğü kadarıyla umut vericidir. Yeni ilişkilere geçen kolektifler, emek

üretkenliklerini yükselttiler; ücretleri de beraberinde arttı. Ancak buralarda bile ücret eşitlemeciliği yaşam hakkı bulabiliyor. İyi çalışan işçilerini ödüllendirme ve tembel, tutumsuz ve boş oturanların gelirlerini düşürme yetkisi verilmiş işletmeler, kimseyi gücendirmemek için bu hakkı oldukça ürkek kullanıyor.

Emekçi kolektiflerinin çalışmalarında, henüz durgunluk döneminden miras kalmış yaklaşımların üstesinden gelebilmiş değiliz. Yaratıcılık ve yüksek verimlilikte, kimi zaman olağanüstü nitelikte çalışma modelleri ortaya koyan işçi, teknisyen ve mühendislerin ücret ve maaşları suni olarak düşük tutuluyor. Kimi norm koyma girişimleri de bu yönden eleştiriyi hak ediyor. Ücret eşitlemeciliği eğilimlerini söküp atmanın en etkili yolunun, ekonomik muhasebe ilkelerini, yalnızca bir bütün olarak emekçi kolektiflerinde değil, ama aynı zamanda bunların alt bölümlerinde ve her işyerinde sonuna kadar kararlılıkla uygulamak olduğunu bilmem kanıtlamaya gerek var mı?

Lafı dolandırmadan söylersek, eğer kelimenin gerçek anlamıyla her bir kişinin kişisel çıkarlarını etkilemezse, eğer her bir kişinin yaşamsal işi haline gelemezse, reform işlemeyecektir; beklediğimiz sonuçları getirmeyecektir.

Köklü ekonomik reformun başlıca alanlarından biri de, kooperatif hareketine geniş bir destek verilmesidir. Konu, Kolektif Köylüleri Kongresinde ve Kooperatifler Yasası'nı çıkaran Yüksek Sovyet oturumunda enine boyuna tartışıldı. Bu, kooperatif hareketinin olabildiğince gelişmesinin yolunu esas olarak döşedi. Merkez Komitesi'nin görüşüne göre, kooperatif hareketinin güçlendirilmesi toplumdaki canalıcı önemdeki birçok sorunun çözüme kavuşturulması için zengin olanaklar yaratacaktır.

Kooperatiflere, Lenin'in onlar için öngördüğü gerçek anlam ve rolü kazandırdık. Şimdi dikkatler pratiğe yönelmelidir. Ve, yenilenmeye kooperatif bir temelde artan bir katkı yapmak isteyen insanları desteklemek, Sovyetlerin ve parti örgütlerinin acil görevidir.

Yoldaşlar, eğer tutuculuk, işletmelerin yönetim aygıtında böylesine inatçı çıkmasaydı ekonomik reform daha çok yol almış olurdu. Kumanda ve idari talimat yöntemleri, konumlarına dirençle sarılıyorlar. Reform uygulamaya sokuldukça, durgunluk güçlerinin direnişini somut olarak hissediyoruz; bu da çok sık olarak, yarım ağız ya da uzlaşmacı kararlara, kimi zaman da yanlışlara yol açıyor.

Bakanlıkların eski bürokratik ana dairelerini, devlet üretim birlikleri kılığında yeniden canlandırma denemelerine tanık olmadık mı yoldaşlar? Bu yoldan, eski bölümlenmesi ve şişirilmiş aygıtı ile katı merkezi yapıdaki örgütlenme, bağımsız işletmelerin gönüllü birliklerinin yerini alacaktı.

Merkezde ve yerel düzeyde, hâlâ oldukça çok sayıda insan, demokratikleşme ve ekonomik reform koşullarına uyan yeni işletme biçimlerini reddediyor.

Bu, SSCB ve cumhuriyet bakanlıkları ile dairelerinde, yöresel ve bölgesel işletme organlarında idari personelin sayısını azaltmaya gidildiğinde de su yüzüne çıktı. Bu konuda ne söylenebilir? Bu bizim için ilkesel bir sorundur.

Aygıtın sayısını ve masrafını azaltma, verimliliğini ise yükseltme çizgisini ısrarla izlemeliyiz. Aynı zamanda bu önlemler sonucu boşta kalan insanların başka dairelere kaydırılmaması da esastır. Bunlar; üretimde, hizmetler alanında, koperatiflerde, perakende ticarette ve yerel hizmetlerde, işgücü yetersizliğinin yakıcı olduğu yerlerde çalışmalıdırlar.

Görüldüğü gibi, reformun başlangıcına ilişkin süreçlerin kısa bir analizi bile, işin kolay olmadığını; büyük ve sürekli bir dikkat gerektirdiğini ortaya koyuyor. Evet, zorluklar vardır. Gelecekte de olacaktır. Ancak reform, ekonominin giderek daha geniş alanlarına yayılmaktadır ve geçerliliğini kanıtlamaktadır.

Biriken deneyimimizi gözden geçirmeli ve 1989 yılı başlarında, maddi üretimdeki tüm işletmelerin yeni bir işletme modeline geçişini tamamlamak için tüm hazırlıkları gerçekleştirmeliyiz. Bu önümüzdeki en ciddi sorundur ve hiçbir unsuru önemsiz değildir; çünkü reform giderek daha fazla, milyonlarca ve milyonlarca emekçiyi etkiliyor.

Geçmişte yaptığımız en büyük hata -ki bunu hiçbir şekilde tekrarlamamalıyız-, işletmelerin yeni çizgi doğrultusunda hazırlanmaları işinin yalıtlanmış daireler tarafından yürütülmesi oldu. Nerede emekçiler ve emekçi kolektifi konseyleri reformun yürütülmesine katılmadıysa ve nerede yapılacaklar tepede, bir manastır yalnızlığı içinde kararlaştırıldıysa, orada en ciddi yanlışlar su yüzüne çıktı ve öngörülmeyen zorluklarla karşılaşıldı. Ve bu, insanların toplumsal ruh halinde ve reforma karşı yaklaşımında hastalıklı etkilerini gösterdi.

İçinde bulunduğumuz yılın deneyimi, üretim araçlarının toptan ticaretine geçişin hızlandırılması gerekliliğini dayattı. Bugün ne görüyoruz? Görüyoruz ki, ekonomik muhasebe ve özfinansmana geçen işletmeler için, toptan ticaret yalnızca arzulanan değil, ama aynı zamanda yaşamsal bir gerekliliktir. Maddi üretim alanındaki tüm işletmeler gelecek yılın başında ekonomik muhasebe temelinde çalışacağı için, açıktır ki, üretim araçlarının toptan ticaretine geçişin süresine ilişkin yaklaşımımızı da değiştireceğiz; çünkü bu iş yıllar boyu sü-

rüncemede bırakılmamalı ve içinde bulunduğumuz beş yıllık dönemde tamamlanmalıdır. Devlet Planlama Komitesi ile Devlet Malzeme Arz Komitesi'nin bu yönde somut öneriler sunacağını sanıyorum.

Ve şurası muhakkak ki, birçok şey şu anda fiyat reformuna bağlı kalmaktadır. Kastettiğim, toptan satış ve alım fiyatlarının perakende fiyatların ve tarifelerin gözden geçirilmesidir. Bu sorunun çözülmeden kalıyor olması, ekonomik reformun ilerlemesini çok ciddi şekilde karmaşıklaştırmaktadır. Bir fiyat reformu olmadan, ekonomide normal ilişkiler yaratamayacak ve üretim maliyet ve sonuçlarının yeterince temellendirilmiş bir değerlendirmesini sağlayamayacağız; mal ve hizmetlerin eşit değişimini güvence altına almayı, bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi özendirmeyi, kaynak tasarrufunu cesaretlendirmeyi, piyasadaki durumu normalleştirmeyi ve çalışmaya göre adil bir dağılımı sürdürmeyi başaramayacağız.

Örneğin; hammadde ve yakıt fiyatları böylesine çok düşükken, üretimi iktisatlı bir şekilde yönetmemiz nasıl mümkün olur? Açıktır ki bu mümkün değildir. Ya da şu sorun: Bir grup maldan yüksek kâr elde ederken, devlet aynı zamanda bir başka grup mal için bütçeden on milyarlarca ruble sübvansiyonda bulunmak zorunda kalmaktadır. Aslında herkesçe çok iyi bilinir ki, haksız yere yüksek olan fiyatlar kadar, düşük, sübvanse edilmiş fiyatlar da üretimde artışı teşvik etmez ve bilimsel teknolojik ilerleme üzerinde olumsuz bir etkide bulunurlar.

Yine altı çizilmelidir ki, eğer aynı zamanda mali denge konusunu çözmezsek, maliye ve kredi sistemini, bankaların çalışmasını, bütçeyi ve benzerlerini düzene sokmazsak, fiyat reformu tek başına ekonomik durumu

iyileştirmeyecektir. İşte bu nedenle fiyat reformu, ekonomideki mali durumun iyileştirilmesi programı ile bağlantılı olarak yürütülmelidir. Bu da kendi payına, her bir işletmenin mali durumu ve her bir kolektifin çalışması ile bağlantılıdır. Bunu da unutmamalıyız.

Fiyat reformu aynı şekilde perakende fiyatlar üzerinde de mutlaka etkide bulunacaktır; çünkü perakende fiyatlar bir bütün olarak fiyat sistemi ile yakın bağ içindedir. Bugün birçok gıda maddesinin özellikle de et ve sütün perakende fiyatları, bunların üretim maliyetinin, devletin satın alırken ödediğinin oldukça altındadır. Devlet, bu farkı tüketiciye subvansiyon yoluyla kapatma zorunda kalmaktadır. Bu normal bir durum değildir. Bu, ürünlerin üretimini sağlayan teşvikleri aşındırmakta, özellikle ekmek başta olmak üzere, bu ürünlere karşı müsrif bir tutumun gelişmesine yol açmaktadır.

Hepimiz bunu gayet iyi biliyoruz. O nedenle bu sorunu, ne kadar zor olduğuna, ya da ilk bakışta ne gibi kuşku ve korkular yaratacağına bakmaksızın çözmek mutlak bir gerekliliktir. Şu anda perakende fiyatlar sorunu üzerine derinlemesine bir inceleme sürdürülmektedir. Konuya ilişkin öneriler ulusal çapta tartışmaya sunulacaktır.

Burada yalnızca tek bir yaklaşım olabilir: Perakende fiyatlardaki herhangi bir değişiklik, halkın yaşam standardında hiçbir şekilde bir düşmeye yol açmamalıdır. Bizim yaklaşımımız şudur: Karşılık olarak bugün devletin sübvansiyonlara ayırdığı fonlar bütünüyle halka devredilecektir. Sonuç olarak devlet, perakende fiyatların gözden geçirilmesinden doğrudan bir kazanç elde etmeyecek, halk da aynı şekilde hiçbir şey yitirmeyecektir. Bu düşünce; ekonomik durumu daha sağ-

lıklı kılmaya, ekonomik kaldıraç ve teşviklerin işlemesi için daha elverişli koşullar yaratmaya, üretimi artırmaya ve kalitesini yükseltmeye, piyasayı gıda malları bakımından olabildiğince hızla doyurmaya yöneliktir.

Dış ekonomik politikamızın yenilenme çerçevesinde ve köklü ekonomik reformu gözönüne alarak yeniden biçimlendirilmesi için de yapılması gereken çok şey vardır. Bu konuda da, uluslararası işbölümünün avantajlarından daha iyi yararlanılması için temelden yeni yaklaşımların gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Şimdi işletmelere ve işletme birliklerine dış pazara ulaşmaları için geniş kanallar, doğrudan dış ekonomik bağlantılar kurma ve ortak girişimlerde bulunma olanağı sağlanmıştır.

Önceden olduğu gibi sosyalist ülkelerle ilişkilere öncelik veriyoruz. Dostlarımızla birlikte, iki ya da çok taraflı temelde, ya da Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi çerçevesinde, bilimsel ve teknolojik ilerlemenin kilit sorunları ve ekonomik işbirliğinin modern biçimlerinin geliştirilmesi konuları üzerine gidiyoruz. Uzun erimli amacımız, tam konvertibil rubleye geçmek ve tek bir sosyalist pazar oluşturmaktır.

Kapitalist ve gelişmekte olan ülkelerle karşılıklı yarar temelinde daha geniş dış ekonomik bağlar oluşturulması için de çalışacağız. Burada da dikkatimizi, uluslararası işbirliği ve uzmanlaşmanın değişik türleri aracılığıyla bilim, teknoloji ve üretimde derin ve kapsamlı bir işbirliğinin gerçekleştirilmesine veriyoruz.

Yoldaşlar, ekonomik reformun ilk sonuçlarını alırken, mevcut beş yıllık planın nasıl uygulanacağı, üzerinde düşünülecek tek şey değildir. Yenilenmenin ilk birkaç yılının derslerini, gelecek için, öncelikle de 13. Beş Yıllık Plan Dönemi için bir strateji oluşturmada

Merkez Komitesi ve Hükümet aynı görüşte birleşiyorlar: 13. Beş Yıllık Plana ve ülkenin daha sonraki gelişmesine yönelik anlayışımız, ekonomimizin toplumsal, yeniden yönlendirilmesine ilişkin SBKP MK Nisan (1985) Plenumu ile SBKP 27. Kongresi'nin çizgisine derinden ve sımsıkı bağlı kalmalıdır.

Bu, her şeyden önce, halkın kaliteli gıda ürünleri ihtiyacının karşılanması, piyasanın arzulanan çeşitte ve yüksek kalitede tüketim malları ve hizmetler sunması, konut programının gerçekleştirilmesi ve sağlık hizmetlerinin, kamu eğitiminin ve kültürün iyileştirilmesi demektir. Büyük ve öncelik taşıyan görevler arasında, çevre korunmasına yönelik çabaların kat kat artırılması ve ülkedeki ekolojik durumun köklü bir şekilde iyileştirilmesi vardır. Ancak ve ancak bu yaklaşım benimsendiğinde, durgunluk döneminden devralınan borçları ödemeyi ve ekonomimizi halkın çıkarları doğrultusunda sağlıklı bir yola sokmayı umabiliriz.

Ekonomik gelişmenin toplumsal yeniden yönlendirilmesi ve ulusal gelirde tüketimin payının artırılması, yapısal ve yatırım politikamızın bütününün merkezinde yer almalıdır ve ekonomide hız ve organların belirlenmesinin köşetaşı haline gelmelidir. Bugün artık ekonomide, hizmetler alanından ağır sanayiye ve savunma sanayiine kadar bir bütün olarak kapsayan derin değişikliklere gereksinim olduğu açıktır.

SBKP Merkez Komitesi, Konferansın bu çizgiyi destekleyeceği düşüncesindedir.

Bu bağlamda, bir başka önemli sorunu tartışmalıyız. Bu, ekonomik gelişmenin ölçütleri ve göstergeleri sorunudur. Önemli olan, kendi başına ekonomik büyüme hızı değil, onun gerçek içeriği, halkın ihtiyaçlarının gerçekte nasıl karşılandığıdır; bunu ilk kez söylemiyoruz.

Eğer hammadde, yakıt ve enerji üretimindeki artışın kaynakların akıldışı ve savruk kullanımı tarafından «yutuluyorsa», ne yararı var? Ve eğer, düşük verimlilikte oldukları için kimse satın almıyorsa, daha fazla tarımsal makina üretimi nemize gerek? Yine, hafif sanayide de, yüksek toplam üretim sayılarına ya da üretim hacmine değil, halkın gerçek taleplerine yanıt veren mal yelpazesine ihtiyacımız var.

Ancak hâlâ kendimizi eski yaklaşımlardan kurtaramıyoruz. Bizim yalnızca böyle milyonlarca ton kömüre değil, aynı zamanda somut nihai sonuçlara da ihtiyacımız var. Üretim için üretim ya da plan için plan gibi günü geçmiş kavram ve formüllerin fasit dairesinde daha ne kadar umutsuzca dolanıp duracağız?

Devlet Planlama Komitesi ve SSCB Bilimler Akademisi bu konudaki öneriler üzerinde çalışmalı ve 13. Beş Yıllık Dönemin planlanması, aynı şekilde ekonomik gelişmenin sonuçlarının değerlendirilmesi bunlar temelinde yapılmalıdır.

Sosyal ve ekonomik alandaki çalışmamızın kimi sonuçları, köklü ekonomik reformun başlangıç aşamasının çelişkileri ve sorunları, yakın ve daha uzak geleceğe ilişkin kimi düşünceler işte böyle yoldaşlar.

3. Toplumun Entelektüel ve Manevi Potansiyellerini Hareketlendirmek

Yoldaşlar,

Sosyalizmin yenilenmesi, bilimde, eğitimde ve tüm kültürde varlık bulan toplumun entelektüel ve manevi potansiyellerini azami derecede hareketlendirmeksizin düşünülemez. Ancak yalnızca bunu belirtmek yeterli değildir. Davranmak gerekiyor; daha büyük bir enerjiyle

ve büyük boyutlarda, bütün dünyada bu alana devasa çabaların yöneldiğini ve yatırım akışının kayda değer ölçüde arttığını gözönüne alarak davranmak gerekiyor.

Yenilenmenin en başında, önceliklerin kökten değiştirilmesi ve manevi alanın rolünü artırarak, bu alanın değerinin gözardı edilmesine son verilmesi görevini formüle ettik. Bu alanda da birçok şey değişti; yeni bir sosyal politik atmosfer, açıklık, tartışma ve yaratıcılık özgürlüğü, nesnel, tarafsız araştırma, eleştiri ve özeleştiri atmosferi oluştu. Düşüncelerde gerçek bir devrim yürüyor; ki bu olmaksızın yeni bir yaşam yaratılamaz.

Parti, bilim adamlarımızın yenilenmeye katkısına büyük önem veriyor. Merkez Komitesi Tezleri'nde, partinin ekonomik ve sosyal stratejisinin, bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi hızlandırmak, her şeyden önce mikroelektronik, robot tekniği, enformatik, biyoteknoloji ve benzerleri gibi yüksek teknolojileri içeren günümüzdeki kazanımlarına sahip olmak olduğu vurgulanıyor.

Bilim ve teknolojinin gelişmesinde olumlu değişikliklerin işaretleri vardır. Üretimdeki teknik standartlar konusundaki tutum daha kesindir ve araştırma kuruluşlarının faaliyetinden doğan sonuçlar daha hızla kullanıma sokulmaktadır. Araştırma ve geliştirmenin planlanması, finansmanı; gerekli materyallerin sağlanması sisteminin ve bilimsel ilerlemelerin, pratiğe daha hızla sokulması ve bilimsel çalışmanın cesaretlendirilmesi amacıyla değiştirilmesi yönünde büyük adımlar atılmıştır. Bu önlemler olumlu etki yaratmıştır, ancak durumu kökten değiştirmek henüz sağlanamamıştır.

Durum; özellikle bilimin, bilimsel ve teknolojik ilerlemenin açılımları biçimlendiren temel araştırmalar alanında karmaşıktır. Birçok frenleyici unsur, kumandacı yönetim yöntemlerinin hâkim olduğu ve bilimin

çoğunlukla kendi gelişmesinin mantığına uygun olmayan araştırma eğilimleri ile donatılmış olduğu günlerden miras kalmış olan unsur, hâlâ varlığını hissettiriyor. Ve, tam tersine, araştırmanın birçok vaat edici yeni alanına da zamanında destek verilemedi; hatta yasak kondu.

Bir dizi iyi temellendirilmiş görev, maddi ya da örgütsel destek bulamadı ve bu, bir bütün olarak bilim politikasını tehlikeye soktu. Bilim, olmaksızın kelimenin en geniş anlamıyla sosyal-ekonomik politikanın formüle edilemeyeceği ya da uygulanamayacağı ayrılmaz bir bileşeni olarak genel ulusal planlama sistemi ile yeterli ölçüde bütünleştirilmedi. Bilim adamlarının uzmanığına projelerin, kararların ve planların değerlendirilmesinde ender olarak başvuruldu; gerçekte, onların görüşleri, hükümet kuruluşlarının çıkarlarıyla uyuşmadığında, görmezden gelindi ve hatta kimi zaman da baskıya uğradı.

Sonuç olarak, bilimin sosyal konumu ve bilimsel çalışmanın saygınlığı, son birkaç on yılda gözle görülür ölçüde düştü. En rahatsız edici olanı da, durgunluk yıllarında Sovyetler Birliği'ndeki bilimin birçok kilit önemdeki alanda geri kalması ve gelişmesindeki hâkim biçimin başkalarına «yetişme» olmasıdır. Temel araştırmaların esas ağırlıklı bölümünü üstlenmiş bulunan bilimin akademik sektörünün, bilimsel çalışmaya ayrılan toplam fonların yalnızca yüzde 6.8'ini alması anormal bir durumdur.

İşte bu yüzden, bugün yalnızca bilim politikasındaki tüm bu yanlış ve eksiklikleri düzeltmekle yetinemeyiz. Derin bir yeniden yapılandırmadan, ekonomik mekanizmanın birçok yerleşik yapısının sökülüp atılmasından ve bilimin iç ilişkiler sisteminin iyileştirilme-

sinden söz ediyoruz. Bize gerekli olan, nitel bakımdan yeni bir ulusal bilimsel potansiyeldir. Bu olmadan, temel araştırma alanlarında hızlı atılımlar ve bunlara dayanarak sosyal-ekonomik yeniden örgütlenmemize yönelik programlar bütününün uygulanması gerçekleştirilemez.

Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin yönetimini iyileştirmek ve bölümlenmenin yarattığı engelleri aşmak için kararlı önlemlere ihtiyaç vardır. Bunu başarmanın yollarından biri, bölümler arası bilimsel ve teknolojik komplekslerin, mühendislik merkezlerinin ve özgül sorunların çözümü için geçici ekiplerin kurulmasıdır. Araştırma kuruluşlarının özfinansman sistemiyle sıkıca bütünleşmeye başlamaları ve araştırma-teknik ve teknoloji-yatırım-pazarlama-hizmet devresinin tam olarak gerçekleştirilmesi de önemlidir.

Kuşkusuz, temel ve uygulamalı bilim potansiyelinin birikimi yıllar ve on yılları alır; ancak bilimsel gelişmeyi hızlandıracak etmenler de bulunmaktadır. Bunlar her şeyden önce, bilim ortamının demokratikleştirilmesi, bürokratizmin, talimatçılığın, tutuculuğun ve tekelciliğin üstesinden gelinmesidir. Yetenek, yaratıcılık ve özyönetimin, eşit olanaklar temelinde yarışmasının, bilimsel düşünce ve görüşlerin sağlıklı rekabetinin en yüksek derecede gelişmesi için en geniş olanaklar sağlanmalıdır. Bir dizi bilim adamı, araştırmayı örgütleme yöntemlerini çeşitlendirme ve burada da devlet ve kooperatif biçimlerinin rasyonel bir bileşimini kurma düşüncesini öne sürmüştür.

Toplumsal bilimlerin gelişmesine özel bir dikkat verilmelidir. Kişi putlaştırılmasından, bürokratik yönetim yöntemlerinden, dogmatizmden ve yeterliliği olmayanların karışmasından en çok çeken toplumsal bilimler ol-

muştur. SBKP'nin 20. Kongresi'nden sonra, bilindiği gibi, toplumsal bilimlerin faaliyetinde kayda değer bir yükseliş söz konusuydu. Yeni bilimsel yönelimler ve işleri yeni bir tarzda yapma yeteneğindeki bir bilim adamları kuşağı belirdi. Ancak, çok geçmeden toplumsal bilimlerdeki sorunları iradeci bir yaklaşımla formüle etme, bunları dogmatik yöntemlerle çözme yeniden boyverdi.

Yenilenme ortamında, toplum, toplumsal incelemelere şiddetle ihtiyaç duymaktadır. Bize yeterli olan, toplumsal bilimlerin, Marksist-Leninist bir felsefi ve yöntemsel temelde gerçek bir hamlesidir. Ekonomik reform, politik sistemin yeniden yapılandırılması, demokratikleştirme, hümanist yeniden doğuş, etnik gruplar arası ilişkiler ve yeni düşünce gibi yenilenme sorunları üzerinde nesnel bilimsel incelemeler olmalıdır. Bir başka deyişle, temelden yeni bir duruma doğru ilerleyen bir toplum, bütünsel bir gelişme konseptine, süreçlerin ve bunların kamuoyu bilincinde yarattığı çelişkili yansımaların, görüş çoğulculuğunu ve bilimsel olarak temellendirilmiş hedefler çerçevesini dikkate alan diyalektik bir anlayışına ihtiyaç duyar.

Parti, toplumsal bilimlerde yaratıcı bir arayışı teşvik etmeyi ve yenilenmenin teorik cephaneliğini güçlendirmeyi görev olarak biliyor. Ancak, bilim karşısındaki tutum köklü bir değişim göstermek durumundadır. «Kullanılmayan» bilim er ya da geç ölür; ve bilimsel bilgiye karşı böylesi bir tutum, pratik çalışmayı kör ve yavan bir düzeye indirir. Bütün bunlar bizim için kabul edilemezdir. Öyleyse, bilim adamlarından çok şey beklerken, onlara daha fazla güvenmek ve yaratıcı çalışmalarında, yeniyi arayışlarında ihtiyaç duydukları tüm koşulları sağlamak zorundayız.

Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin hızlandırılması görevleri, toplumsal, gelişmenin genel içeriği içinde görülmelidir. Dikkatler, bilim adamlarının belirttikleri gibi değişik bilimlerin -doğal, teknik ve toplumsal- kesişme noktalarındaki sorunların analizine yönelmelidir. Bu bilimler arasındaki yakın karşılıklı ilişki bugün bilimsel ve teknolojik ilerlemeninin tüm alanlarında devrimci çıkışları güvence altına almaktadır. Buna göre, toplumsal incelemeler açısından ihtiyaç duyulan şey, bilimsel ve teknolojik ilerlemenin bütünü üzerinde, insancıl boyutları üzerinde daha büyük bir etkide bulunmalarıdır. Geçmişin derslerini gerektiği gibi gözönüne alırsak, bilimsel, teknolojik ve mühendislik projelerinin, geniş kamuoyun katılımı ile gerçek ve geniş çaplı bir değerlendirmesini sağlayabiliriz. Ancak böylece, bu projelerin uygun bir denetim olmadan tasarımlanması ve uygulanması durumunda söz konusu olan ekolojik ya da başka bir tür tahribatı; tümüyle olasılık dışı bırakmak olanaklı olmasa bile en aza indirebiliriz.

Geçen üç yıl içinde parti ve toplum, ekonomik ve toplumsal ilerleme ile manevi yenilenmenin temel bir etmeni olarak eğitimin üstlendiği devasa rolün aktif bir biçimde bilince çıkış sürecine tanık oldu. Bu alandaki durumu da eleştirel bir değerlendirmeden geçirdik ve eğitimde temel değişiklikler için bir program oluşturduk. Bu alana büyük ek kaynaklar akıtılıyor.

Öğretim sürecinde bilgisayar kullanımına hissedilir ölçüde girildi ve öğretmenlerin maaşları yükseltildi.

Eğitim ve bilimsel araştırma harcamaları kuşkusuz ki çok yüksektir; ancak bu alanda geri kalınması, kıyaslanamayacak ölçüde pahalıya mal olacaktır. Eğitim; bilimsel araştırma, genel kültür ve mesleki bilgide yüksek standartlara ulaşmadan yenilenmenin hedeflerine varı-

lamaz. Sovyet yurttaşlarının yeni kuşağının, çalışma yaşamına ve politik yaşama yüksek ideolojik ve ahlaki standartlarla, sağlam mesleki bilgilerle ve geniş kültürel ufuklarla girmesi ve ülkenin geleceğinde sorumluluk üstlenmeye hazır olması için her şey yapılmalıdır.

Sovyet kültür dünyasının temsilcilerine, toplumumuzun sosyalist yenilenmesinde muazzam bir rol düşmektedir. Yaratıcı güçlerin yenilenme platformunda birleştirilmesi, Nisan 1985 sonrasındaki dönemde partinin pratik bir görevi haline gelmiştir. Bugün, kültürel işlerin yönetiminde idareci yöntemlerin, sanatçılara ders ve talimat verilmesinin geçmişte kaldığını söyleyebiliriz. Sanatçıların sosyalist toplumlarına karşı duydukları yurttaşlık sorumluluğu temelinde, sınırlandırılmamış yaratıcılığın yarışmacı atmosferi, manevi alanda giderek boy veriyor.

Sanatsal kültür, kuşaklar arası canlı bağı ve sürekliliği sağlar. İnsanın kendini halkının, tarihinin ve geleceğe ilişkin umutlarının bir parçası olarak duymasına, tüm pratik etkinliklerinde yüce ahlaki değerleri temel almasına yardım eder.

Politik yazılarımızda, edebiyatımızda ve bilimsel yayınlarımızda, şimdi, sosyalizmin yenilenmesine ilişkin, tarihe ve günümüze ilişkin görülmemiş çapta, içtenlikte ve entelektüel güçte bir tartışma yürüyor. Bunu kutluyoruz. Parti, aydınların yenilenmeye yaptığı artan katkıya yüksek değer biçiyor. Bilim, eğitim ve kültür dünyasındaki insanların yükselen sosyal ve politik faaliyetlerini selamlıyoruz. Onlardan, düşüncel ve manevi alanlarda yeni buluşları ve derinlemesine çıkışlar bekliyoruz.

Toparlarsak, kültür alanındaki süreçler böylelikle sağlıklı bir temelde gelişiyor. Ancak, eğer bunların, ki-

mi zaman sosyalist değerlerin sınırlarını da aşarak çelişkisiz ve gelgitsiz yürüdüğünü söylersek, nesnellikten uzaklaşmış ve gerçeğe karşı günah işlemiş oluruz. Hem bir bütün olarak toplumda hem de aydınlar arasında tutuculuk ve yeninin reddi olguları vardır; yaşanan olayları değerlendirmede yüzeysellik ve hatta gelişmemizin karmaşık sorunlarını ele alışta sorumsuzluk bulunmaktadır.

Ne yazık ki, kimi zaman, ülkenin yazgısı için son derece yaşamsal olan dönemde bile, kimi yoldaşların iç çatışmaları, grup inatçılığını ve kişisel tutkuları terkedemedikleri gözlemlenmektedir. Yine, yaratıcı araştırmalardan rahatsızlık duyan ve artan çeşitliliği sosyalist sanat ilkelerinden bir kopuş olarak gören oldukça fazla sayıda insan vardır. Bu anlaşılır bir şeydir; çok uzun bir süre, bir örneklik, tekdüze konformizm ve sıradanlık, ilerlemenin simgesi haline getirilmişti. Hâlâ tartışmaya girme, karşı çıkma, özgür rekabete girme kültürünün eksikliğini çekiyoruz. Durumu dramatize etmek istemiyorum, bunun için özel bir neden de yok. Ancak, böylesi bir olguyu dikkate almamak ve bunları görmezden gelmek akılsızca olur.

Yenilenme döneminde bilim, eğitim ve kültür alanlarındaki politikamızın ana eğilimi üzerinde konuşmak gerekirse, görülecektir ki, bu, Lenin'in ilkelerine dönüş, insanoğlunun kendisine ve halkın manevi olarak zenginleştirilmesine yöneliştir. Parti, bu insancıl amaç uğruna çabalarını kat kat artırmayı görevi olarak görmektedir.

4. Uluslararası İlişkilerin Demokratikleştirilmesi

Yoldaşlar, SSCB'de yenilenme global önemde bir etmen haline gelmiştir. İçerdeki köklü değişiklikler,

uluslararası işlerde de aynı şekilde yeni yaklaşımları gerekli kıldı.

Savaş sonrası dönemin Sovyet dış politikasını değerlendirirken, emperyalizmin, gerçekte, ülkemiz ve bağlaşıklarımız etrafında olağanüstü bir durum yaratmış olduğunu akılda tutmalıyız. Başını ABD'nin çektiği Batı askersel bloku, sosyalizme karşı açık saldırgan bir tutum takındı. Askersel tehdit, bizim için sürekli bir etmen haline geldi ve bugüne kadar da kaldırılmış değildir. Sovyetler Birliği'nin, bağlaşıkları ile birlikte buna ve aynı şekilde sosyalist ülkelere karşı ısrarla sürdürülen psikolojik savaşa karşı tutum almaması herhalde düşünülemez.

Yine de, geçmişten dersler çıkarırken, buyrukçu yönetim yöntemlerinin, dış politika sahasını da boş bırakmadığını görmeliyiz. Kimi zaman, hatta yaşamsal önemdeki kararların, kolektif ve kapsamlı bir inceleme ya da analiz yapılmadan, kimi durumlarda dostlarımıza da yeterince danışılmadan alındığı oldu. Bu, uluslararası olaylara ve öteki devletlerin politikalarına karşı yetersiz bir tepkiye, kimi zaman da yanlış kararlara yol açtı. Ne yazık ki, bunun halka çıkan maliyeti ve şu ya da bu hattın izlenmesinin nelere mal olacağı her zaman tartışılmadı.

Bize ve tüm sosyalist dünyaya yöneltilen nükleer meydan okumaya yanıt olarak, ABD ile stratejik eşitliği sağlamak gerekliydi. Ve bu sağlandı. Ancak, emperyalizme karşı koyuşun askersel yönlerine muazzam kaynak ve dikkat ayrılırken, dünyadaki temel değişikliklerin, devletimizin güvenliğini sağlama, gerginlikleri azaltma ve uluslar arasında karşılıklı anlayışı güçlendirme çabalarımız için yarattığı politik olanakları her zaman değerlendirmedik. Sonuç olarak, bir silahlanma

yarışının içine çekilmemize izin verdik; ki bunun ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesini ve uluslararası konumunu etkilememesi olanaksızdı.

Silahlanma yarışının kritik bir noktaya yaklaşmasıyla, barış ve silahsızlanmaya yönelik geleneksel politikamız ve sosyal faaliyetimiz, bu çerçevede, inandırıcılığını yitirmeye başladı. Daha açık söyleyelim, bu gidişin mantığı tersine çevrilmeseydi, kendimizi sonuçta askersel bir çatışmanın eşiğinde bulabilirdik.

Bu nedenle, bugün bize gerekli olan, yalnızca dış politikamızın mükemmelleştirilmesi değil, aynı zamanda kararlı bir şekilde yeniden biçimlendirilmesidir.

Bu, yeni bir politik düşünce biçimini gerektiriyordu. Bu düşüncenin temelleri, SBKP'nin Nisan 1985'teki Merkez Komitesi Plenumu'nda ve 27. Kongre'de formüle edildi. Bu toplantılar, yenilenme koşullarındaki uluslararası faaliyetlerimizi felsefi bir tabana oturttu. Yeni düşünce nihai ve bitmiş bir öğreti değildir. Diyalektiktir, ve bu da politikamızın, gerçek yaşamın ileriye yürüyüşüne adım uyduracak şekilde sürekli mükemmelleştirilmesini ve geliştirilmesini olanaklı kılmaktadır. Ve söylemeye gerek yok ki, sosyalist tercihimize ve Leninci ilkelere uygun olarak.

Aynı içişlerde olduğu gibi bu konuda da Sovyet liderliği, Lenin'e, onun deneyimine döndü: her yerde, her durumda, gerçekçilik konumundan hareket etmek. Yalnız böylesi bir dışpolitika yenilenmeye etkin hizmette bulunabilir; yalnız bu durumda, hitap ettiklerinden gerçekçi tutumlar bekleyebilir; yalnız bu durumda, dünyayı karşı karşıya olduğu tehditlerden kurtarmaya yardımcı olma yeteneği kazanabilir.

Çağdaş dünyayı analiz ettiğimizde, uluslararası ilişkilerin, sınıfsal karakterini yitirmeden ve artan öl-

çüde tam da uluslararasındaki ilişkiler haline gelmekte olduğunu daha açık olarak görüyoruz. Halkların, ulusların ve ortaya çıkan yeni ulusal varlıkların uluslararası alanda artan rolünü kaydediyoruz. Ve bu, uluslararası işlerde çıkarların çeşitliliğini görmezden gelmenin söz konusu olamayacağı anlamına geliyor. Bu çıkarların gözönüne alınması, yeni politik düşüncenin önemli bir unsurudur.

Nükleer tehditin artışı «öteki global sorunların alevlenişi ve dünyadaki tüm süreçlerin uluslararasılaşması ile belirlenen günümüzün gerçeklerinden hareket ederek, işçi sınıfının çıkarları ile bir bütün olarak insanlığın çıkarları arasındaki karşılıklı ilişkiyi, Marksizmde başından beri var olan bu düşünceyi daha derinlemesine anlamayı amaçladık. Bu bizi, ortak insani değerlerin çağımızda önceliğe sahip olduğu sonucuna götürdü. Yeni politik düşüncenin çekirdeğini bu oluşturmaktadır.

Yeni politik düşünce, çağdaş uluslararası ilişkilerde, halkların yüzyıllar boyunca geliştirdiği ve büyük beyinlerin genelleştirerek ifade ettiği ahlaki değerlerin nasıl yaşamsal bir önem taşıdığını daha iyi değerlendirmemizi sağladı.

Dünyadaki temel değişikliklerin analizi sürecinde, tercihlerimizi sınırlayan ve bir ölçüde de, gerçek niyetlerimizi olduğundan başka göstermeye yeminli olanlara gerekçe sağlayan birçok basmakalıp düşünceyi aşıyoruz. Öteki ülkelerin temsilcileri -hükümet ve devlet başkanlarından sıradan yurttaşlara kadar-; bilim ve kültür dünyasının uluslararası alanda tanınan otoriteleri; önde gelen yazarları; politik partilerin, toplumsal örgüt ve hareketlerin lider ve delegasyonları; sendikal hareketin, sosyal demokrat hareketin liderleri; dinsel liderler ve parlamenterlerle kurduğumuz geniş ilişkiler büyük bir rol oynadı.

Böylesine yoğun temaslar, Sovyetler Birliği'nin dış dünya tarafından bir tür «yeniden keşfi»ni olanaklı kıldı. Biz de kendi payımıza çevremizdeki dünyayı daha iyi algılama ve anlama, dünya sorunlarının tartışılması ve çözüm yollarının aranmasına katılma, örneğin 1986 Delhi Bildirgesi'nde yansıdığı gibi, başka kültür ve manevi geleneklerden kaynaklanan düşüncelerden yararlı olan ne varsa alma olanağı elde ettik. Böylesi bir «geri-iletim» sayesinde, özgürlük ve demokrasi gibi değerlerin anlamı konusunda karşılıklı anlayışa ulaşmak da daha kolay hale geldi.

Bütün bunlar Sovyet dış politikasına dinamizm kazandırdı ve bir dizi önemli girişimle öne çıkma olanağı sağlandı.

Bu girişimler arasında şunlar sayılabilir: Nükleer silahların 2000 yılına kadar adım adım yok edilmesi, evrensel bir güvenlik sisteminin kurulması, seçme özgürlüğü, çıkarlar dengesi, «Ortak Avrupa Evi»miz, Asya ve Pasifik bölgesinde ilişkilerin yeniden yapılandırılması, yeterli savunma temelinde saldırgan olmayan doktrin, ulusal ve bölgesel güvenliği güçlendirmenin bir yolu olarak silahlanma düzeyinin düşürülmesi, yabancı topraklardaki birliklerin geri çekilmesi ve buralardaki üslerin sökülmesi, güven oluşturucu önlemler, uluslararası ekonomik güvenlik ve bilimin otoritesinin doğrudan dünya politikasına yansıtılması düşüncesi.

Temaslarımızı; devletler arası ilişkilerde diyalog, silahlanma alanında da, geniş kapsamlı bir karşılıklı denetimi kabule hazır olma temelinde yürütmeye başladık. Bu, güven ufkunun, alışılagelmiş felsefi yelpazenin sınırlarının çok ötesine genişletilmesi olanağını sağladı. Böylece, bizden ideolojik olarak çok uzak, etkili çevrelerde bile, kayda değer bir karşılıklı anlayış, bir-

likte var olma ve işbirliğini kabul etme potansiyelini keşfettik.

Birlikte düşünme ve arayışa ilişkin açık ve içten çağrımız dünyada büyük bir yankı buldu. Perestroyka ve glasnost da kendi paylarına, dış politikadaki düşünce ve girişimlerimiz için «somut» inandırıcılık sağladılar.

Bu yaklaşım dünya politikasında, her şeyden önce silahsızlanma alanında, görüşmeler sürecinde gerçek bir ilerlemenin yolunu açan ve Washington ile Moskova zirvelerini belirleyen Cenevre ve Reykjavik gibi önemli çıkışları olanaklı kıldı. Sonuçta tüm uluslararası durum değişmektedir.

Yeni düşünce bağlamında, sosyalist dünyadaki duruma da eğildik. Dostlarımızla birlikte ve yoldaşça bir biçimde, ilişkilerimizin enternasyonalist özünü, geçmişte biriken tortulardan temizleme çabasına giriştik. Parti ve devlet liderleri ile kişisel temaslar daha canlı, somut ve çabuk hale geldi. Sosyalist topluluğun dış politikası daha etkin bir biçimde eşgüdümlenmektedir.

Dünya sosyalizmi karmaşık bir dönemden, bir dönüşüm döneminden geçiyor. Sosyalist ülkelerin potansiyellerinin ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya çıkardığı yeni sınırlara ilerlemesi, sosyalizmin saygınlığını ve dünya gelişmelerindeki rolünü artırıyor.

Yeni düşüncenin kilit unsuru, seçme özgürlüğü kavramıdır. Biz bunun, insanlığın yaşamını sürdürmesinin dünyadaki temel sorun, dünyadaki ortak payda olduğu bir zamanda, uluslararası ilişkilerde evrensel bir ilke olduğuna inanıyoruz.

Bu kavram, dünyadaki eşi görülmemiş ve artan çeşitlilikten kaynaklanıyor. Şimdiye kadar gölgede kalmış milyonlarca ve milyonlarca insanın dünya tarihine ak-

tif katılımı gibi bir olguya tanık olmaktayız. Bu milyonlar, bağımsız tarihin yapımına, tümüyle yeni koşullarda katılıyorlar. Evrensel olarak büyüyen ulusal bir bilinç ortamında, kendi öz yollarının seçimi üzerine söyleyecekleri çok söz vardır.

Bu durumda, değil silahla, başka herhangi bir araçla bile dışarıdan bir toplumsal sistem, yaşam biçimi ya da politikalar dayatılması, geçmiş dönemlerin tehlikeli tuzaklarını mezardan çıkarmak anlamına gelecektir. Egemenlik ve bağımsızlık, eşit haklılık ve içişlerine karışmama, uluslararası ilişkilerin evrensel kuralları haline gelmektedir. Bu kendi başına, 20. yüzyılın önemli bir kazanımıdır. Seçme özgürlüğüne karşı çıkmak, tarihin nesnel akışına karşı durmak demektir. İşte bu nedenle tüm biçimleriyle güç politikası tarihsel olarak ömrünü doldurmuştur.

Kısacası, yeni düşüncenin ve ona dayanan politikaların çağdaş dünyanın ivedi gereksinim ve zorunluluklarına, doğru bir yanıt getirdiğine derinden inanıyoruz. Bunlar, umudu canlandırdı ve insan düşüncesindeki temel değişikliklerin yolunu açtı.

Sovyet yurttaşlarının zihnini en fazla meşgûl eden ve üç yılda başarılan çalışmanın bir bilançosu niteliğindeki soruya ve yanıtına gelince: Savaş tehlikesi geriletilmiş midir? Evet kesinlikle, diyoruz.

Bu nerede ifadesini buluyor? Her şeyden önce uluslararası ilişkiler ekseninin, çatışmadan işbirliğine, karşılıklı anlayışa ve öncelikle ve en önemlisi yığınsal kırım silahlarına ilişkin somut sonuçlar vaat eden görüşmelere doğru kayıyor olması olgusunda ifadesini buluyor. Sovyet-Amerikan ilişkilerinde bir iyileşme vardır. Nükleer silahların bir bölümünün ortadan kaldırılmasına ilişkin bir antlaşma imzalanmıştır. Avrupa süreci, devletler

arasında ve özellikle hükümetler dışı düzeyde daha canlı hale gelmiştir.

Cenevre anlaşmaları ve askeri birliklerimizin Afganistan'dan geri çekilmeye başlaması, tüm dünya için tehdit yaratan ve ulusların ilerlemesini engelleyen bölgesel çatışmaların politik çözüme kavuşturulmasında uluslararası bir kilometre taşı olmuştur.

Parti Konferansımızın kürsüsünden asker ve subaylara, sivil uzmanlara ve bu savaştan dolayı yaşamı etkilenen, acı çeken herkese, parti ve halk adına bir kez daha derin takdirlerimizi iletmeme izin veriniz. Askerlerimiz Afganistan'ı, bilgelik gösteren ve bu yıllar boyunca, yeni bir politik ve ahlaki deneyim kazanan, geleceğe yönelik yürüyüşündeki çelişkileri ve zorlukları ile çağdaş dünyayı daha derinliğine anlayan ülkemizin isteği üzerine terkediyorlar.

Toparlarsak yoldaşlar, mevcut gerçekliklerin bir analizi, eğer bu gerçeklikler güçlendirilir ve dayanak alınırsa, yeni bir yüzyılın dönemecinde dünyanın şu eğilimler tarafından biçimleneceği değerlendirmesine izin veriyor:

— Dünyadaki sayısız çelişkilerin çözümünde ve çıkarların dengelenmesinde, herkesin seçme özgürlüğünün tanınması ile birlikte, bencil tutkular ve önyargılar yerine, devletleri akıl, bilgi ve ahlaki normların harekete geçirmesiyle uluslararası ilişkilerin giderek demilitarize edilmesi ve insancıllaştırılması;

— Devletlerin güvenliğinin sağlanmasının, askersel potansiyellerin karşılıklı orantısı alanından, politik etkileşim ve uluslararası yükümlülüklere sıkıca uyulması alanına giderek artan ölçüde kayması; en başta Birleşmiş Milletler'in rolünün ve etkinliğinin artırılmasıyla evrensel bir uluslararası güvenlik sisteminin biçimlenmesi;

— Bilimsel teknolojik potansiyeldeki muazzam büyümenin, daha uygar bir biçimde, dünya çapındaki ekonomik, ekolojik, enerji, beslenme, sağlık ve öteki sorunların bir bütün olarak insanlığın yararına ortak çözümü için kullanılması;

— Bağımsız devlet ve halklar arasındaki çeşitlenmiş ve gönüllü ilişkilerin, onların karşılıklı olarak hem maddi hem manevi anlamda zenginleşmesine mutlaka hizmet etmesi ve evrensel barışın yapısını güçlendirmesi.

Bunlar hayal midir, saldırganlık ve savaşın emperyalist kaynakları ortadan kalkmış mıdır? Hayır. Emperyalist militarizmden kaynaklanan barışa yönelik tehdidi unutmuyor ve başlamış olan olumlu süreçlerin geri döndürülmezliği konusunda henüz herhangi bir güvence olmadığını gözönünde bulunduruyoruz. Yeni politik düşünce, gerçekte, güç politikalarına karşı koymada geçmişe göre daha geniş bir politik temelde yeni olanaklar görmemizi ve bulmamızı sağlıyor. Bu olanaklar, yüzyılımızın ikinci yarısında ortaya çıkan yeni nesnel etmenlerle de destekleniyor.

Bu aynı zamanda savunmamızın gelişimini de belirliyor. Savunmamızın gücü bundan böyle en başta, hem teknoloji ve askerlik bilimi, hem de silahlı kuvvetlerin bileşimi açısından nitel parametreler uyarınca sağlanmalıdır. Bu, Sovyet devleti ve bağlaşıkları için etkili bir güvenliği güvence altına almalı ve savunma doktrinimize sıkıca uyularak yerine getirilmelidir.

Uluslararasındaki pratik faaliyetlerimizde, kalıcı bir barış ve uluslararası işbirliğine giden yolları aramayı sürdüreceğiz. Sosyalist ülkelerle ilişkilere öncelikle özen göstermeye devam edeceğiz. Gelismekte olan ülkelerle ve bağlantısızlar hareketi ile ilişkilerimizi derin-

leştirme çizgimizi sürekli kılacağız. Ülkelerinde otorite olan devlet adamları ile, her şeyden önce dünya politikasının silahsızlanma ile ilgili en önemli alanında canlı diyalog ve görüşmeler yürüteceğiz. Yenilenme yıllarında komşu olsun olmasın çok sayıda ülke ile ilişkilerimizi iyileştirdik ya da başlattık. Ve hiçbiriyle ilişkilerimiz kötüleşmedi. Gelecekte de böyle davranmayı amaçlıyoruz.

SBKP, kendisini, şu anda tarihsel gelişiminin yeni bir aşamasına götürecek yolun zorlu arayışı içindeki dünya komünist hareketinin ayrılmaz bir parçası olarak görüyor. Ve bu arayışta -kesinlikle eşit haklar ve saygı temelinde- aktif yer alacağız. Dünya bilim ve kültürünü temsil eden sayısız uygar güçle, en başta sosyalistler, sosyal demokratlar, işçi partisi üyeleri ve sol olarak tanımlanan öteki çevre ve hareketlerle olmak üzere, değişik ideolojik yönelimdeki politik partilerle yeni ilişkilerimizde artan uluslararası bir potansiyel vardır. Bütün dünyanın emekçileri ile, sömürgeciliğe, ırkçılığa ve gericiliğe karşı savaşanları ile dayanışmamız sarsılmazdır.

Yoldaşlar, Sovyet dış politikası, geçmişteki kimi yanlış ve eksikliklere karşın, bütününde; ülke, sosyalizm ve bütün insanlık önünde büyük bir saygınlığa sahiptir. Yenilenme, dış politikamızdan hem öz, hem biçim açısından yeni bir nitelik istemiştir. Aynen iç politika gibi dış politika da pratikte parti ve halkın kolektif düşüncesini özümsemek ve yalnızca süren değil, öngörülebilen değişiklikleri de hızla gözönüne almalıdır. Dünyadaki nesnel süreçler ve bizim olanaklarımız, kamuoyunu ve örgütlerini içeren sürekli bilimsel ve genel tartışmaların konusu durumuna gelmelidir. Uluslararası işlere ilişkin enformasyonun niteliği, temelden iyileşti-

rilmelidir. Politik sisteme yönelik çerçevesi içinde, uluslararası konuların somut ve uzmanca tartışılması için etkin, anayasal bir mekaznizma oluşturulmalıdır.

II. YENİLENMENİN GERİ DÖNDÜRÜLEMEZLİĞİNİN EN ÖNEMLİ GÜVENCESİ OLARAK POLİTİK SİSTEMİN REFORMU

Yoldaşlar! SBKP MK, 19. Ulusal Konferansa toplumsal ve politik yaşamın kökten demokratikleştirilmesi için bir program sunuyor; ve bu arada bunun, politik kurumlarımızın etkinliğini kökten artırma ve sosyalist halk erkinin potansiyelini yerine getirme olanağı vereceğini savunuyor.

1. Politik Sistemde Reform Niçin Zorunlu Oldu?

Bu işe hiç bir alanda, sıfırdan başlamıyoruz. Dünyanın ilk sosyalist demokrasisinin eşsiz deneyimlerine bakabiliriz. Halk erkinin sosyalizm tarafından ortaya çıkarılan biçim ve yöntemleri, insanlığın toplumsal ilerlemesine büyük etkide bulundu ve artık günümüzün politik kültüründen ayrı düşünülemez. Emekçilerin Sovyetlerde cisimleşen erki, ayrıca işçi kontrolü, çalışma hakkı gibi kişinin başka önemli sosyal hakları, kadın erkek eşitliği ve halklarla ulusların eşitliği, bizim ülkemizde söz konusu oldu. Başka deyişle, 20. yüzyılın kimi demokratik kazanımlarını sağlayan biz olduk.

Öyleyse bugün niçin politik sistemin köklü reformu görevi öne çıkarılıyor? Hepimizin itiraf etmesi gerektiği gibi yoldaşlar, Ekim Devrimi'nin utkusuyla yaratılan politik sistem bilinen aşamada önemli deformasyonlara uğramıştır. Bunun sonucu olarak hem Stalin ve etrafındakilerin sınırsız iktidarı, hem de baskı ve

yasadışılık dalgası mümkün olabilmiştir. Yönetme faaliyetindeki idari kumanda yöntemleri, o yıllarda, oluşan toplumumuzun çeşitli yanlarına çürütücü etkilerde bulunmuştur. Bugüne kadar yaşadığımız birçok zorluğun kökü buradadır.

20. Kongre kararları, parti ve devlet yaşamında Leninci ilkeleri zedelemenin aşılması için olanaklar verdi. Ne var ki, bu olanaklar her şeyden önce, sosyalist demokrasinin önemi küçümsendiği ve azaltıldığı için kullanılamamıştır. Bu da yeniden kültür olgularında gerilemelere yol açmıştır.

Var olan politik sistem, son onyıllarda ekonomik ve sosyal yaşamda durgunluk olgularının birikmesini engellemede etkisiz oldu; ve o zamanlar başlatılan reformlar başarısızlığa mahkûmdu. Belirleyici olan, ekonomi ve yönetim işlevlerinin artan ölçüde partinin politik yönetiminin elinde yoğunlaşmasıydı. Aynı zamanda yürütme aygıtına fazlasıyla bir rol biçildi. Çeşitli devlet ve toplum organlarına seçilen kişilerin savısı, ülkemizin rüştünü kazanmış nüfusunun üçte birine ulaştı; ancak bu insanların ana yığını, devlet ve toplum işlerinin kararlaştırılmasına gerçek anlamda katılmaktan uzaktı.

Durgunluk döneminde 100 birlik bakanlığı ve benzer merkezi devlet organı ile 800 cumhuriyet bakanlığı ile öteki cumhuriyet dairelerinden oluşan yönetim aygıtı, pratikte, hem ekonomide hem de politikada kendi iradesini dikte etmeye başladı. Devlet kurumları ve öteki yönetim yapıları alınan kararların yürütmesini ellerinde bulunduruyor ve yaptıkları işle, ya da hiç bir iş yapmamakla neyin olup neyin olmayacağını belirliyorlardı. Sovyetler ve birçok yönden parti organları da makam çıkarlarının baskılarını kontrol etmek-

ten aciz kaldılar. Kararları alan mercinin, yaptığının ekonomik sonuçları ile ilgili olarak sorumluluk taşımaması genel bir kural haline geldi.

Oluşmaktaki politik sistemin ciddi bir eksikliği de toplumsal yaşamın aşırı devletleştirilmesiydi. Elbette ki devletin sosyalizmdeki görevleri ve işlevleri kapitalizm koşullarındakinden çok daha fazladır. Ne var ki, Marksizm-Leninizm kurucularının düşüncesine göre, yönetim işlevinin böylesine genişlemesi, iktidar olmanın dayatma ve zora dayanılarak güçlendirilmesiyle değil, her şeyden önce demokratik etmenin aktifleştirilmesi ve geniş halk yığınlarının yönetim faaliyetine çekilmesiyle sağlanmalıdır.

Lenin'in ünlü sosyalist devlet tanımı, «kelimenin tam anlamıyla devlet olmayan» (V.I. Lenin, Yapıtlar, c. 24, s. 71) devlet, ya da giderek toplumsal özyönetime büyüyen bir «yarım devlet» tanımı hatırlanmalıdır. Ne yazık ki, Lenin'in ölümünden sonra teoride ama aynı zamanda pratikte de, devlete kelimenin «tam» anlamıyla, yani bu kavramın eski biçimiyle yaklaşılması, egemen olmuştur. Devletin düzenlemeleri, toplumsal faaliyetin olağanüstü geniş bir bölümüne yayıldı. Bütün yaşam alanlarını ayrıntılı merkezi planlamaya bağımlı kılma ve kontrol altına alma çabası toplumu tam anlamıyla cendereye aldı; ve insanların, toplumsal örgütlerin ve çalışanların girişimciliğini ciddi biçimde engelleyen bir frene dönüştü. Bu, birçok şeyin yanısıra, devlet organlarının halkın maddi ve manevi ihtiyaçlarını zamanında ve tüm kapsamıyla karşılayamamasından kaynaklanan «gölge ekonomisi»ni, «gölge kültürü»nü ortaya çıkardı.

Devlet yapılarının bürokratikleşmesi ve yığınların sosyal yaratıcılığının zayıflaması, toplumu tek bi-

çimde ve statik düşünmeye alıştırdı. Gerçek iktidar olma, emekçilerin politik faaliyeti ile değil, her şeyden önce yürütmenin faaliyetiyle özdeşleştirildiği için sosyalist halk erkinin basitleştirilmiş, çarpık bir resmi oluştu ve bu hâlâ insanların bilincine etkide bulunmaktadır.

Nihayet, var olan politik sistem onlarca yıl boyunca toplumsal yaşamın yasalar çerçevesinde biçimlendirilmesine değil, ağırlıklı olarak iradeci yönerge ve genelgelerin yerine getirilmesine uyduruldu. Demokratik ilkelerin sözle ilan edilmesi ama yapılan işlerde otoriter davranma, kürsülerde halk erkine bağlılık yeminlerinin edilmesi ama pratikte iradecilik ve sübjektivizm, demokratik kurumlar üzerine gevezelik ama sosyalist yaşam biçimi normlarının gerçekte dikkate alınmaması, eleştiri ve açıklık eksikliği, tüm bunlar toplum yaşamında oldukça yayıldı ve kök saldı.

Böylesi yöntemlerin; yani kayıtsızlığın, yığınların sosyal aktifliğinin azalmasının, çalışan insanın toplumsal mülkiyete ve yönetim faaliyetine yabancılaşmasının cezası ağır olmuştur. Bugün, yenilenmenin temel sorunları, hem ekonomik reform, hem de sosyal ve kültürel alanın gelişmesi ve insanların olup biten herşey karşısında ülkenin gerçek efendileri olarak yetiştirilmesi, donup kalmış iktidar sistemine, onun kumanda ve baskı mekanizmalarına çarpıyor.

1985 ilkbaharında parti, toplumsal-politik yapıların yenilenmesi için kararlı bir mücadele başlattı. Yeni ekonomik mekanizma giderek işletilmeye başlandı. Toplumsal ilişkilerin karakteri değişiyor. Yenilenmenin yasal temelleri güçleniyor. Demokrasiyi ve açıklığı öğreniyoruz; tartışmayı, birbirimize gerçeği söylemeyi öğreniyoruz. Bu elbette çok şey demektir.

Ne var ki, demokratikleşme süreçleri hem merkezde hem de tabanda yavaş ilerliyor. Bugün cesaretle belirtmeliyiz ki, politik sistem katı ve değişmez kaldıkça, yenilenmenin görevlerinin üstesinden gelemeyiz.

Politik sistemin köklü reformu sorununu ortaya atıyorsak, o zaman her şeyden önce onu hangi özelliklerinin zamanın sınavından geçmiş ve bugün bizim hâlâ ihtiyaç duyduklarımız olduğu, ve tam tersine hangilerinin en aza indirilmesi ya da tümüyle aşılması gerektiği konusunda tam bir görüşümüz olmalıdır.

Bizce, burada, şu ana görevlerin çözümü söz konusu olmalıdır: Birincisi; milyonlarca ve milyonlarca emekçinin sözde değil, eylemde ülkemizin yönetilmesine çekilmesi için her şey yapılmalıdır.

İkincisi: Toplumun kendini düzenlemesi ve özyönetimi süreçlerine kapılar açılmalı; ve yurttaşların, temsili erk organlarının, parti örgütlerinin ve toplumsal örgütlerin ve emekçi kolektiflerinin girişimlerinin tümüyle gelişebilmesi için koşullar yaratılmalıdır.

Üçüncüsü: Her şey, tüm sınıfların ve toplumsal grupların çıkarlarının engelsiz oluşması ve gelişmesi, bunların uyumlaştırılması ve Sovyet devletinin iç ve dış politikasında dikkate alınması mekanizmasının harekete geçirilmesine bağlıdır.

Dördüncüsü: Her ulusun ve halkın özgür gelişmeye devam edebilmeleri için, onlar arasındaki dostluğun ve eşit haklı işbirliğinin enternasyonalizm ilkeleri temelinde sağlanması için koşullar oluşturulmalıdır.

Beşincisi: İktidarı ele geçirme ve kötüye kullanma olanaklarını tıkamak, bürokratizme ve biçimciliğe etkili biçimde karşı durmak ve yurttaşların anayasal hak ve özgürlüklerinin korunmasını güvence altına almak, yurttaşların topluma ve devlete yönelik yükümlülük-

lerini yerine getirmelerini sağlamak için sosyalist yasallığın ve hukuk düzeninin köklü biçimde güçlendirilmesi gerekiyor.

Altıncısı: Parti organları ile devlet organlarının işlevleri; Leninci komünist partisinin toplumun politik öncüsü olarak rolü, Sovyet devletinin halk iktidarının aracı olarak rolü anlayışıyla uyumlu olarak, ama kesinlikle birbirinden ayrı tutulmalıdır.

Ve nihayet yedincisi: Değişmekte olan iç politik ve uluslararası koşullar dikkate alınarak politik sistemin zamanında kendini yenilemesini sağlayacak, yaşamın tüm alanlarında sosyalist demokrasi ve özyönetim ilkelerinin gittikçe daha enerjik biçimde gelişmesi ve yürürlüğe girmesine yetenekli bir sistemi hayata geçirecek bir mekanizma oluşturulmalıdır.

2. Yenilenme ve İnsan Hakları

Politik sistemdeki reformun nihai amacı ve bunu etkili bir biçimde nasıl yapabileceğimiz konusunda temel ölçüt, insan haklarının her yönüyle zenginleştirilmesi ve halkın toplumsal faaliyetinin artırılmasıdır. Sosyalizmin teori ve pratiğinin temel noktası budur. Birçok alanda güvence altındaki büyük yurttaşlık hakları binası Ekim Devriminin attığı temeller üzerinde yükseldi. Gerçeği söylemek gerekirse, biz bu hakları kullanıyoruz; ama çok alışkın olduğumuz bu hakların, dünyanın birçok bölgesinde, emekçi halk için hâlâ bir umut olduğu, mücadelelerinin bir dizi hedeflerini oluşturduğu konusu çok seyrek aklımıza geliyor.

Toplumumuzda insan hakları, ne devletin bir hediyesi, ne de birinin sunduğu bir nimettir. Bunlar sosyalizmin vazgeçilmez bir özelliği, sosyalizmin ka-

zanımıdır. Birey ve toplum, yurttaş ve devlet, kişi ve kolektif, bir ve aynı sorunun farklı yanlarını oluşturuyor. Bu sorunun nasıl çözüleceği ise politik sistemin doğasını yansıtır ve insanların faaliyetlerinin sonuçlarının, sosyal yaşamın tümünün biçimlenmesine kadar uzanır. Bu sorunun sosyalist çözümü, kolektivist olan ile kişisel olanın sıkı sıkıya bütünleştirilmesini içermektedir. Toplumun örgütlenmesinin bu kilit yanıyla ilgili felsefe mi? Komünist Partinin Manifestosu'ndaki şu ünlü formülden kaynaklanıyor: «Herkesin özgür gelişmesinin koşulu, her bir bireyin özgür gelişmesidir.» Yoldaşlar, şunu anlamak önemlidir. Kişinin nihai olarak toplumda, işinde ve politik konularda faaliyetini belirleyen, onun toplumdaki konumu, sahip olduğu hak ve görevleridir. Dahası, bunu yalnızca anlamakta kalmamalı, aynı zamanda ekonomik reformu, politik sistemin reformunu gerçekleştirirken de bu yönde hareket etmeliyiz.

Bu alanda somut görevler nelerdir?

Birincisi, bireyin toplumsal haklarıyla ilgilidir. Biz toplumun bireye önem verdiği ağ gibi bir sistem kurduk ama, gelişmenin bugünkü aşamasında bunun zayıflıklarını ve hatalarını görüyoruz; ve çalışma koşullarını iyileştirmek için, kamu eğitimi ve sağlık hizmetlerinin niteliğini, sosyal güvenlik standardlarını yükseltmek için elimizden geleni yapıyoruz. Tüm bunlar, halkın eşit haklarını ve toplumun korunmasını güvence altına almada partinin şaşmaz yükümlülüğünü yansıtıyor.

Ancak, bu bağlamda söylenmesi gereken başka şeyler de var. Biz, tek tek bireylerin sosyal-ekonomik haklarının güvencelerini sağlamlaştırmak istiyoruz ve bu da ekonomik ve politik koşullarda uygun değişikliklerin yapılmasını gerektiriyor. Ancak, bu değişikliklerin nite-

liği ve yapılma zamanı, Sovyet toplumunun tüm üyelerinin çalışmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumda elde edilen sosyal kazanımlar ve işe karşı tutum, ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlıdır. Her bir bireyin, kendi kendine karşı tavır belirlemesi gerektiğini anlaması önemlidir. Burada yine ekonominin yönetiminde ekonomik muhasebe ilkelerinin önemini görüyoruz, ki bu ilkeler yalnızca ücretleri değil, sosyal gereksinimlerin karşılanmasını da her bireyin, her kolektifin katkısına bağlayabilmektedir. Değerler ve kazançlar kendi kendine artmaz. Bunlar sadece çalışma ile yaratılır. İşe karşı umursamaz tavırlar, zayıf iş disiplinini, tembelliği ve toplumun sırtından geçinmeyi kabullenemeyiz.

Evet, durgunluk yıllarında çalışma alanında çok sayıda zor sorunun birikmiş olduğunu biliyoruz. Şimdi ise durumu düzeltmeye ve kaybolan zamanı kazanmaya çalışıyoruz. Ve bu tüm toplumu ilgilendirdiği için, çok kolay bir iş değil.

Yenilenme, halkın politik hakları sorununu keskin bir biçimde ortaya çıkardı. Özellikle, direktif verme yöntemiyle yönetme ve buna bağlı olarak demokrasinin kısıtlanması, bu yakların kullanımını acı bir biçimde etkiledi. Tüm bunlar Ekim Devrimi ile başlayan süreci, halkın yönetime ve politikaya yabancılaşmasını yenme sürecini geciktirdi, engelledi.

Konferansımıza tartışılmak üzere sunulan politik reform taslağı halkın ülke işlerinin yönetimine geniş katılımı sürecini hızlandırmayı amaçlıyor. Bu doğal olarak gerçekçi koşulların yaratılmasını gerektiriyor: seçim sisteminde iyileştirme, iktidar ve yönetim organlarında yapısal bir yenilenme ve yasaların gözden geçirilmesi. Bu, elbette, milyonlarca insanın bilincinde de buna uygun değişiklikler öngörüyor.

Şimdi çeşitli bölgelerde insanlar sık sık yenilenmenin henüz kendilerine ulaşmadığını söylüyor, yazıyor ve bunun ne zaman olacağını soruyorlar. Ama yenilenme gökten zembille inmez. Bir yerlerden gelmesini beklemek yerine, insanlar onu kendi kentlerine, köylerine, iş kolektiflerine taşımalıdır. Bugün her zamankinden çok gereksinim duyulan şey, yenilenme hakkında konuşmak değil, iştir, eylemdir. Burada çok şey; kadrolarımıza semt, kent, bölge, cumhuriyet ve birlik düzeyinde liderlerimize bağlıdır.

Ancak, yenilenmenin hâlâ pek çok yere yerleşmemesinden yalnızca liderler suçlu tutulmamalıdır. Yönetimdeki insanları parmakla gösterip suçlamak yapılacak en kolay iş olarak bilinmektedir; ve bu, bizde çok yaygındır. Ülkede toplumsal atmosfer, parti ve devlet organlarının faaliyetleri, insanların aktif bir yurttaş tutumu almaları için uygun ortamı yaratmadığı koşullarda bu biraz anlaşılabilir. Ama şimdi yoldaşlar, her şey köklü bir biçimde değişiyor; ve birçok insan yenilenmenin tüm süreçlerine enerjik bir biçimde katıldı. Bu nedenle, yönetimdekileri yukarıları göstererek şikâyet etmekte ısrar edenlere açıkça sormalıyız: Sen kendin yenilenme için ne yaptın?

Herhangi bir konuda kişiye görüşünü dile getirme olanağı sağlayan politik özgürlükler üzerinde özellikle durmak istiyorum. Bu özgürlüklerin kullanılması, kamunun ilgi duyduğu herhangi bir sorunun her açıdan tartışılması, tüm olumlu ve olumsuz yanların tartılması açısından gerçek bir güvencedir; ve bu, tüm farklı görüşlerin ve var olan olanakların dikkate alınarak en iyi, en uygun çözümlerin bulunmasına yardımcı olacaktır. Kısacası yoldaşlar, burada söz konusu olan, ülkede kamuoyunun yeni rolüdür. Ve kimi görüşlerin gerçek-

dışı, uygulanamaz nitelikte olmasından, tartışmanın her dönemecine aşırı reaksiyonlardan, aşırılıklara düşülmesinden korkmamak gerekiyor.

Temel bir konu olan ve Rusya'da Hristiyanlığın bininci yılında kamunun dikkat merkezinde olan vicdan özgürlüğü konusuna da değinmek istiyorum. Biz materyalistiz ve bilim-dışı dinsel dünya görüşüne karşı, tavrımızı gizlemiyoruz. Ama, dine inanan bir kimsenin manevi düşünce yapısına karşı saygısız bir tutuma, dahası, ona materyalist görüşünü dayatmak için yönetsel baskı uygulanmasına da gerek yoktur.

Lenin'in, kilisenin devletten ve okulların kiliseden ayrılması konusunda 70 yıl önce onaylanan kararnamesi, bunlar arasındaki ilişkiye yeni bir temel oluşturdu. Bu ilişkilerin her zaman normal bir biçimde gelişmediği biliniyor. Ama, olayların akışı, tarih, dindarlarla dine inanmayanları Sovyet yurttaşları olarak ve yurtseverler olarak Büyük Savaşı'nın sınav yıllarında, sosyalist toplumun kurulmasında ve barış savaşımında birleştirdi.

Dini ya da inancı ne olursa olsun, tüm dindarlar SSCB'nin tam haklı yurttaşıdır. Dindarların ezici çoğunluğu sanayileşme ve kamu yaşamında yenilenme sorunlarının çözümüne aktif olarak katılmaktadır. Şimdi Lenin'in ilkeleri temelinde ve günümüzün tüm gerçeklerini dikkate alarak vicdan özgürlüğü üzerine yeni bir yasa taslağı hazırlanıyor.

Yurttaşların kişisel haklarına gelince: Burada da daha net bir yasal düzenleme yapılmasına gereksinim var. Bazı şeyler tamamlandı. İmzasız mektupların dikkate alınmaması kararı, insanların yaptıkları eleştiri nedeniyle mağdur edilmesinin cezai sorumluluk gerektirmesi, yasadışı faaliyette bulunan memurlar hakkın-

da yasal işlem yapılması ve böylesi eylemlerin zararının karşılanması, akıl hastalarının haklarının güvence altına alınmasında daha geniş önlemler üzerine kararlar çok olumlu karşılandı. Bizim tüm yasal sistemimiz yurttaşların özel yaşam ve konut dokunulmazlığı haklarını, telefon konuşmalarının, posta-telgraf yazışmalarının gizliliği haklarının dokunulmazlığını kesinlikle gözetecek bir biçimdedir. Yasa, insan onurunu gerçekten korumalıdır.

Ancak insan hak ve özgürlüklerini her yolla korur ve güvence altına alırken, bunları kamusal görevlerden ayıramayız. Demokrasi, rasyonel bir toplumsal düzen öngörmektedir ki pratikte bu olmadan hiçbir kişisel özgürlük de olamaz. Bizim yasalarımızda güdülen amaç, toplumu «paradan başka bir şey düşünmeyen» her türden para tutkunlarından, hırsızlardan, dolandırıcılardan, serserilerden, iftiracılardan, kötü insanlardan kesinkes korumayı amaçlıyor. Toplum karşıtı öğeleri etkilemek, onları yeniden eğitmek ve normal çalışma yaşamına döndürmek için toplumun hizmetinde etkili araçların olması gerekiyor.

Bir sorun daha var: Kişi hak ve özgürlüklerinin tanınması ve genel olarak demokrasi ve açıklığın genişletilmesi, yasallığın güçlendirilmesiyle ve yasalara mutlak bir saygı ile uyulmasıyla elele yürümelidir. Demokrasi ne denetimsizlik ve sorumsuzlukla, ne de aşırı serbestlikle bağdaşır.

Bildiğiniz gibi son zamanlarda demokratik olmayan amaçlar için demokratik hakları kullanma girişimleriyle çok karşılaştık. Bu yolla sınırların yeniden çizilmesinden muhalefet partilerinin kurulmasına kadar her türlü sorunun çözülebileceğini sananlar var. SBKP Merkez Komitesi, demokratikleşmenin böylesi yanlış

kullanımının yenilenmenin amaçlarına kökten karşı olduğu ve halkın çıkarlarına ters düştüğü görüşündedir.

İnsan hakları sorununun önemli bir uluslararası yanı da var. Biz, sosyalizmi seçmemizin doğruluğuna derinden inanıyoruz; ve tüm çarpıtmaları, bozuklukları ortadan kaldırırken, tam bir sosyalist konumda sistemimizin çerçevesi içinde ve onun özüne uygun yöntemlerle bireyin haklarını zenginleştirmeyi amaçlıyoruz. Ancak, günümüzdeki koşullarda insan hakları ve en başta da yaşama hakkı, tüm dünya topluluğunu ilgilendiriyor, toplumsal yaşamın birçok yanı gibi bunlar da uluslararası bir nitelik kazanıyor.

Biz tüm öteki ülkelerle aktif bir işbirliği yapmaya ve görüş alışverişinde bulunmaya, yükümlülüklerimizi özenle yerine getirmeye hazırız.

Yenilenmenin; sosyal, politik ve bireysel, tüm insan haklarının güvence altına alınmasında, sosyalizmin mutlak üstünlüğünü gösterebileceğine inanıyoruz.

3. İktidar Yapısının Mükemmelleştirilmesi

Yoldaşlar, hepimiz biliyoruz ki, devletimiz işçi sınıfı diktatörlüğünün bir aracı olarak doğdu, 1960'lara gelindiğinde, devletin giderek tüm halkın devletine dönüştüğü sonucuna varıldı. Ama politik sürecin içeriğini daha derinliğine inceledikçe, devletimizin kelimenin tam anlamıyla halkın devleti haline getirilmesi gerektiği daha açık ortaya çıkıyor. Bu şu anlama geliyor: Devlet erkini ve hükümeti, son sözü hep halkın söyleyeceği, kendi kendini yönetme ve düzenleme süreçlerinin olabildiğince geniş hareket alanına sahip olacağı biçimde örgütlemeliyiz. Burada çok önemli olan nokta; politik sistemimizin temel öğeleri arasında, ilk ve en

başta da parti ile devlet arasında doğru bir yetki ve güç dağılımı olmasıdır.

Burada tüm yetkinin Halkvekilleri Sovyetlerine verilmesi gibi büyük bir görevle karşı karşıyayız, ki bu yarım yamalak önlemlerle olacak iş değildir. Sorunu bütünsel bir biçimde ele almak ve köklü bir çözüm bulmak zorundayız.

Konferans öncesi yapılan tartışmalar, Merkez Komitesi'nin, sovyetlerin yeniden yapılandırılması için önerdiği önlemlerin destek ve onay kazandığını gösterdi. Temel ilke şöyle formüle edilebilir: Eğer sovyetler göz ardı edilirse, devleti ilgilendiren hiçbir sorun üzerinde, ekonomi ya da sosyal yapı üzerinde karar alınamaz. Partinin ekonomik, sosyal ve etnik politikası her şeyden önce halk hükümetinin organları olan Halkvekilleri Sovyetleri aracılığıyla yürürlüğe girmelidir.

Yerel işlerin yönetiminin özyönetim öz-finansman ve kendi kendine yeterlilik doğrultusunda yeniden örgütlenmesine yönelik gereksinimi artık iyice olgunlaşmıştır.

Bu yeniden örgütlenme, mantıken ekonomik reformumuzu izleyecek; tüm toplumun çıkarlarını tek tek her bölgesel birimin, hem emekçi kolektifinin gereksinimiyle uyumlaştıracak ve birleştirecek; yerel ekonomik yapıların bütünden yalıtlanmasına ve kopmasına son verecektir. Kendi bölgelerindeki gelişmeyi yönlendirebilmeleri için sovyetlere tam ve bağımsız yetki tanımalıyız ve ekonomik işletmeler, nereye bağlı olduklarına bakılmaksızın kârlarının daha büyük bir bölümünü sovyetlerin bütçesine katmalıdırlar.

Sovyetlerin, uzun erimli kotalar temelinde yeterli gelir kaynakları olmalı ve bu gelir kendi yönetimlerindeki bölgede bulunan tüm ekonomik işletmelerden ge-

len gelirleri de içermelidir. Sovyetler, geniş ölçekli projeler için fonlar biriktirmelidir; kent, bölge ya da yöre halkının ortak sorunlarını çözmek için, sosyal ve kültürel gelişmeyle ilgili ya da tüketim hizmetlerinin iyileşirilmesi için yurttaşlardan katkı isteyebilecek gerekli olanaklara sahip olmalıdır.

Yerel tüketim talebinin karşılanmasına yardımcı olacak mal üreten işletmelerin yetkilerinin, yerel sovyetlere devredilmesi çabaları hızlandırılmalıdır. Yerel Sovyetler, üst kurumlar tarafından yönetilen işletmelere direktifler verebilmelidir. Yasalarımız, sovyetlerin işletmeler ve kolektif çiftliklerle ve bunların emekçi kolektifleriyle ilişkileri konusunda açık ve net olmalıdır.

Amaç temsili organların çalışmalarının kararlılıkla yeniden örgütlenmesi, sorunların yalnızca bunların toplantılarında karara bağlanması olanaklarının genişletilmesidir. Temsilcilerin bir bölümünün büro ya da işyeri görevlerini periyodik olarak bırakıp sovyetlerde ve bölgelerde çalışabilmeleri için yasalara madde konmalıdır. Sovyetlerin, denetleme işlevleri ve düzenli komisyonları daha etkinleştirilmelidir. Yürütme komitesinin seçiminin, masa ve bölüm şeflerinin atanmalarının yapıldığı toplantılarda aleternatif adaylar gösterilmesi, gizli oylama, yarışma ve öteki demokratik uygulamalar ilke haline gelmelidir. Her düzeyde, sovyetlerin, açık ve tümüyle seçmenlerin gözleri önünde çalıştığı bir durumu sağlamalıyız.

Lenin Sovyetleri; yasama, yürütme ve denetleme işlevlerini birleştiren bir organ olarak görüyordu. Ama, bu, hükümet organları arasında işlevlerin rasyonel bir şekilde bölüşümü -bu, sovyetlerin kendi yürütme komiteleriyle ilişkileri açısından özellikle önemlidir- dıştalamaz. Tartışmaya katılanların birçoğu, bu işlevlerin

doğru bir biçimde bölüşümü ve yürütme komitelerinin faaliyetlerini denetlemede temsili organların gücünü artırmak için, yerel yönetim organlarında, sürekli işbaşında olan sovyet başkanlarının ve prezidyumların olmasını önerdiler. Bunlar oturumları düzenleyecek, daimi komisyonların ve halkvekili gruplarının çalışmalarını koordine edecek ve genelde temsili yönetim organlarının çalışmalarını örgütleyecek ve yoğunlaştıracaklar.

Seçimle oluşan organların ve bunların temsilcilerinin rollerinin artırılması günün gereği olduğuna göre, ortaya çıkan yeni görevler açısından, Parti'nin saygınlığı ile halkı temsil eden organlar olan sovyetlerin rollerinin desteklenmesinin çok önemli olduğunu belirten yoldaşların, görüşlerinde haklı oldukları söylenebilir. Ama bu kesinkes yasal bir temelde yapılmalıdır.

Burada en pratik yol, ilke olarak parti komitelerinin birinci sekreterlerinin sovyetlerin başkanlığına aday gösterilmesidir. Parti sekreterleri, sovyetlerin ve bunların prezidyumlarının başkanlığında, temsili halk organlarının çalışmalarının her bakımdan iyileştirilmesine yardımcı olmada çok aktif olacaklar.

Bu çok önemli bir sorundur ve daha ayrıntılı düşünülmelidir. Bugünkü uygulamada birinci sekreterler, genellikle yürütme komitelerinde çalışmaktadır. Uzun yılların deneyimi gösteriyor ki biz istesek de istemesek de bu durum, temsili organlar olan sovyetlerin saygınlıkları zararına yürütme organlarının ve bunlarda çalışanların yetkilerini artırmaktadır.

Eğer bir parti komitesinin birinci sekreteri sovyete başkan seçilirse, bu, Sovyetlerin saygınlığını yükseltecek; yürütme komitesi ve başkanının sorumluluğunu artıracak; ve şimdi hükümetin yükümlülükleri Sovyetlere kayarken, parti ve hükümet organlarının işlevleri-

nin daha net bir şekilde ayrılmasını olanaklı kılacaktır.

Öte yandan yoldaşlar, parti liderlerinin sovyetlerin başkanlığına aday gösterilmesi, onların emekçi halka karşı sorumluluk duymalarını sağlayacaktır. Çünkü oturumlardaki seçimler gizli oyla yapılacaktır. Bu, komünistlerin parti liderine verdiği yetkinin, her defasında ve sovyetler sisteminin her düzeyinde halkın temsilcileri tarafından sınanması ve onaylanması demektir. Doğal olarak, parti sekreterinin adaylığı her zaman halkvekilleri tarafından desteklenmeyebilir. Bu durumda, elbette, parti komitesi ve komünistler sonuçları çıkarmak zorundadırlar.

Temsil ve yürütme organları arasında daha iyi bir yetki bölüşümü; yürütme komitesi üyeleri, masa ve bölüm başkanlarının, söz konusu sovyette halkvekili olarak görev yapmalarının yasaklanması konusunda bir yasa çıkarılması ile daha da iyileştirilebilir. Bu ilkenin hâkimler, savcılar, arabulucular için SSCB düzeyinde, birlik cumhuriyetinde ve özerk cumhuriyetlerde, bakanlıkların yönetiminde ve hükümet kurumlarının başkanlıklarında da uygulanması yararlı olacaktır.

Seçimle gelinen mevkilerde görev süresine de bir dizi demokratik kısıtlama getirmenin zamanı geldi. Geçmiş deneyimlerimiz gösteriyor ki bu kısıtlamaların yokluğu, hem merkezi, hem de yerel düzeyde yetkilerin kötüye kullanımının birincil nedeniydi. Birçok saygın ve yetenekli yöneticinin, onyıllarca makamlarında kaldıktan sonra potansiyellerini tükettiğine ve yerinden kıpırdamaz hale geldiğine, üst düzeyde bir mevki işgal etmeye devam ederken bir handikap haline geldiğine tanık olduk.

Konferans öncesi tartışmalarda farklı görüşler de

dile getirilmiş olmasına karşın, tüm parti ve halk bu durumun değiştirilmesini istedi. Kimileri, bir göreve üçüncü kez seçilebilme durumunun bir istisna olarak bile olsa doğru olup olmadığı konusunda kuşkulu. Kimileri de üçüncü bir dönem daha aynı mevkide kalabilmenin yalnızca en üst düzey yetkiler için söz konusu olmasını belirtti. Bu önerileri tartışalım.

Bir nokta daha var. Tezlerde sözü edilen, yalnızca seçimle gelinen görevlerdi. Ama tartışmaya katılanlardan birçoğu bunun, sovyetler tarafından atanma ve onaylanması yapılan görevler için de geçerli olmasını önerdiler. Bunun, desteklenmesi gereken bir öneri olduğuna inanıyoruz.

Bir görevde kalma süresinin belli bir yaş haddi ile sınırlandırılması önerisi üzerine de tartışıldı. Bunun, seçmenlerin egemen haklarını çiğneyeceğini belirterek öneriye karşı çıkanlar da oldu. Şu cesaretle söylenebilir: Hükümet ve yönetim organlarının oluşturulması uygulamalarının bütününde geniş bir demokratikleşme ile bu sorun keskinliğini kaybedebilir ve demokratik yollardan, seçmenler ve halkvekilleri tarafından çözülebilir.

Halk temsilcilerinin gerçek bir politik ağırlığa sahip olması, sovyetlerin faaliyetlerinin güçlendirilmesi açısından gereklidir ve bu, temsili yönetim organları oluşturulması sürecinin bütününe doğrudan bağlıdır. Bu da seçim sistemimizde köklü bir yenilenme zorunluluğunu göstermektedir.

Biz daha şimdiden 27. Parti Kongresi kararlarını yürürlüğe koyarak bu yola girdik. Kimi bölgelerde, son seçimlerde, aynı görev için birden fazla aday yarışıyordu; ve birçok yörede aynı görev için iki ya da üç aday gösterildi. Ülke çapında aday sayısının toplamı, bun-

lar için var olan görev sayısının iki katına yakındı. Rekabet, seçimleri daha canlı bir hale getirdi, seçmenlerin ilgisi arttı ve halkvekilleri kendi sorumluluklarının daha çok bilincine vardılar. Şimdi daha ileri gitmeliyiz. Seçim sistemimize yeni yaklaşımı yönlendirmeli ve pekiştirmeliyiz.

Sovyetlerin oluşturulmasında sınırsız sayıda aday gösterme hakkı ve bunlar üzerine geniş ve özgür bir tartışma yapılması hakkı güvence altına alınmalıdır. Seçimler demokratik bir şekilde yapılmalı halkvekilleri, seçmenlerine düzenli raporlar vermeli ve gerektiğinde görevlerinden alınabilmelidir. Adaylar arasında yarışma ile seçim yapılması için birer demokratik forum haline gelecek olan yöre seçim toplantılarına daha geniş yetkiler verilmelidir.

Yoldaşlar, genel olarak halkvekilliği, yukarıdan aşağıya gönderilen direktiflere göre değil, seçmenlerin iradelerinin canlı ve özgür bir biçimde ifadesini bulması ile oluşturulmalıdır. Sovyetlerin etkisi, en başta ilkeli, aktif, devlet adamlarının kendi bölgelerini etkili bir şekilde temsil etmeleri gerektiğini düşünen, deneyimli ve hükümet organlarında enerjik bir şekilde çalışan halkvekillerinin seçilmesine bağlıdır.

Farklı toplumsal kesimlerin, oransız temsil edilmesinden korkmamalıyız. Halkın her kesiminde -işçi sınıfı, köylüler ve aydınlar arasında- militan, politik olarak yetenekli ve aktif insanlarımız var. Önemli olan, seçmenlerin böylesi kişileri, olabildiğince yerinde seçebilmeleri için düzgün şekilde işleyen bir yarışma mekanizmasının yaratılmasıdır. Böylece, nüfusun tüm temel grupları ve bunların çıkarları sovyetlerin bileşimine yansıyacaktır. Anladığımız kadarıyla, yerel düzeyde sovyetlerin hacminin küçültülmesi konusunda ortak bir

görüş var.

Merkez Komitesi'nin Konferans için hazırladığı Tezler tartışılırken tüm sovyetler için bir tek beş yıllık görev dönemi getirilmesi önerisi geniş destek gördü. Bu, yerel sovyetlerde çalışan halkvekillerinin daha güvenle çalışmalarına olanak verecek ve projelerini gerçekleştirmek için yeterli zamanları da olacaktır. Bu arada, seçmenler, tembel ya da yeteneksiz halkvekilini görevden alma, ya da gerekli olduğunda sovyete yeni halkvekilleri gönderme hakkına sahip olacaklardır.

Sovyet hükümetinin yüksek organlarının yapı ve yetkileri, sovyetlerin verimli çalışması açısından belirleyici öneme sahiptir. Hepimiz görebiliriz ki halkvekillerinin, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu ve komisyonların yararlı bir çalışma yapabilmeleri için en yüksek yönetim organımızın yapısında ve içişleyişinde kapsamlı değişikliklere gerek vardır. Merkez Komitesi'nin Tezleri tartışılırken bu konuya özellikle ilgi duyulduğu görüldü.

Birçokları, devrim sonrasındaki ilk on yıllara, Sovyet Kongreleri sistemine dönmemizi önerdiler. Onlar geniş ve tam yetkili halk meclisleriydi ve ara dönemde gerekli çalışma, yeterince geniş yetkiye sahip merkez yürütme komiteleri tarafından yapılıyordu. Yığınsal temsil, sürekli yasama, yürütme ve denetleme çalışmasıyla birleştirilmişti. Tartışma sırasında, toplumsal örgütlerimizin de ülkemizin en yüksek yönetim organında doğrudan temsil edilmesi önerildi.

Bu görüşleri özetlersek, SBKP Merkez Komitesi şu önerileri Konferansın dikkatine sunuyor:

Birincisi: İktidarın üst kademelerinde emekçi halkın temsil edilmesi önemli ölçüde genişletilmelidir.

Bunu göz önüne alarak, Birlik Sovyetinde bugün

var olan tüm nüfusun bölgesel temsiline ve halk ve ulusların Uluslar Sovyeti'nde temsiline, politik sistemimizle bütünleşmiş toplumsal örgütlerin doğrudan temsili de eklenmelidir. Böylece şimdi olduğu gibi, bölge ve ulus temelinde 1500 halkvekili seçilerek; parti, sendika, kooperatif, gençlik, kadın, emektarlar, akademik ve sanat örgütlerinin kongrelerinde ya da yönetim organlarının plenum toplantılarında yaklaşık 750 halkvekili daha seçilecektir. Bu örgütlerin listesi ve temsilcilerinin oranı Anayasaya eklenebilir.

Beş yıllık bir dönem için seçilen tüm bu halkvekilleri, yeni temsili yüksek yönetim organını, SSCB Halkvekillerin Kongresini oluşturacaklar. Bu; her yıl toplanarak ülkenin en önemli anayasal, politik ve sosyal-ekonomik konuları üzerine kararlar alacak.

Halkvekilleri Kongresi kendi içinden, daha az sayıda üyeli (400'den 450'ye kadar diyelim), iki meclisli SSCB Yüksek Sovyetini seçebilir. Yüksek Sovyet tüm yasama, yürütme ve denetleme sorunlarını ele alıp kendine bağlı organların, daha alt düzeydeki sovyetlerin çalışmalarını yönlendirebilir. Bu, Halkvekilleri Kongresi'ne rapor veren daimi bir yüksek yönetim organı olacaktır. Bu yolla, tüm yasama ve denetleme çalışması doğrudan Yüksek Sovyet ve bunun komisyonlarında toplanacaktır. Bu, yönetimde en yüksek yapıların demokratikleştirilmesi yönünde yeni bir adım olabilir. SSCB Yüksek Sovyeti'nin bir bölümünün dönemsel olarak yenilenmesini de düşünebiliriz.

İkincisi: SSCB Yüksek Sovyeti'nin meclislerinin çalışması hızlandırılmalıdır ve bugünkü işlevsel belirsizliksizliklerine son verilmelidir.

Elbette, yasa taslakları ve ülkenin öteki kilit sorunları, önceden olduğu gibi, Yüksek Sovyet'in her iki

meclisinin üyeleri tarafından ele alınıp karara bağlanmalıdır.

Aynı zamanda, ülkedeki ulusların tümünü, birlik ve özerk cumhuriyetleri ve özerk bölgeleri ve alanları temsil eden Uluslar Sovyeti, ekonomik ve sosyal gelişme sorunlarıyla, uluslararasındaki ilişkilerle ilgilenebilir; yasaların gözetimi, SSCB bakanlıkları ve dairelerinin çalışmalarının denetlenmesi ve cumhuriyet ya da özerk bölgelerin çıkarlarının dikkate alınması vb. konularını ele alabilir.

Tüm halkın, tüm sınıf ve toplumsal grupların çıkarlarını temsil eden Birlik Sovyeti ise temel sosyal-ekonomik program ve planlar hazırlanması, vergilendirme, çalışma ilişkileri, kamu haklarının korunması, ulusal savunmanın güçlendirilmesi, uluslararası anlaşmaların onaylanması vb, konularda yoğunlaşabilir.

Buradaki, bu konferansta, iki meclisin işlevlerinin ayrılması konusunda genel anlamda görüş birliğine varmalıyız. Bunlar SSCB Anayasasında ve öteki yasama belgelerinde somutlanmalıdır.

Tartışmanın öne çıkardığı bir başka konu da, üzerinde çok hararetli tartışmaların yapıldığı üst düzey parti ve hükümet mevkileri arasındaki ilişki ve bunların en yüksek otorite yapısındaki yerleridir. Bu bağlamda, kimileri Lenin dönemindeki uygulamaya; parti liderinin aynı zamanda hükümet başkanı olması uygulamasına dönülmesinin doğru olacağına inanıyor. Kimileri ise, parti ile hükümet makamlarının herhangi bir biçimde birleştirilmesine karşı çıkıyor. Öte yandan kimileri de SSCB Devlet Başkanlığı mevkiinin oluşturulmasını istiyor. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreterinin ülkenin en üst düzey yöneticisi olmasının hukuk devleti kavramına ters düştüğü konusunda da görüşler var. Ve daha birçok görüş dile getiriliyor.

Bu ciddi bir konu yoldaşlar. Konferansımız bunu kapsamlı bir şekilde tartışmalı ki politik sistemimizin reformu sırasında mümkün olan en iyi çözüm bulunabilsin.

SBKP Merkez Komitesi, SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığı makamı oluşturulmasının, yüksek temsil organlarının ve halkvekilleri Sovyetleri sisteminin rollerinin güçlendirilmesi ile, ülke yönetiminin hukuk devleti temelinin güçlendirilmesi ve Sovyetler Birliği'nin uluslararası planda daha iyi temsil edilmesi ile uyum içinde olduğu görüşündedir. Devlet Başkanı'nın seçimi ve görevden alınmasının gizli oyla yapılması, SSCB Halkvekilleri Kongresi'ne karşı tam sorumlu olması ve hesap vermesi konularında karar alınmalıdır. Temsil organlarının rollerinin arttığı koşullarda, SSCB Yüksek Sovyeti Başkanı'na yeterince geniş devlet yetkileri verilmelidir. Somutlanırsa, Devlet Başkanı, yasaların yapılmasını ve temel sosyal-ekonomik programların hazırlanmasını yönlendirme, dış politikada, savunma ve ulusal güvenlik gibi konularda karar verme, Savunma Konseyi'ne başkanlık etme, SSCB Bakanlar Konseyi Başkanlığı seçimi için öneride bulunma yetkisine sahip olmalı ve Devlet Başkanlığı ile ilgili öteki geleneksel görevleri yerine getirmelidir.

Biz, üst düzey iktidar yapısı içinde, çalışmaları Yüksek Sovyet Başkanı tarafından yönlendirilen SSCB Yüksek Sovyeti Prezidyumu'nun da yer alması gerektiğine inanıyoruz. Prezidyum; iki Birinci Başkan yardımcısı (biri SSCB Halk Kontrol Komitesi Başkanı), 15 Başkan Yardımcısı (her cumhuriyetten bir tane) ve meclis başkanları, Yüksek Sovyet daimi komisyonları ve komitelerinin başkanlarından oluşabilir. Prezidyum oturumlar yapar, komisyonların ve Yüksek Sovyetteki

halkvekillerinin çalışmalarını koordine eder, belli temsili görevleri ve öteki işlevleri yerine getirir.

Yüksek yönetim organı tarafından oluşturulacak ve Yüksek Sovyet ile Halkvekilleri Kongresi üyelerinden oluşacak olan daimi komisyonların statülerini güçlendirmek de yararlı olacaktır. Bu organlar, meclislere göre ayrı ayrı ya da birlikte (ortak komiteler) oluşturulabilir.

Komisyonların ve komitelerin yeni görevleri göz önüne alındığında, bunlara daha geniş yetkiler verilmesi gerekmektedir. Somut olarak, iç ve dış politikanın temel konularında ve bakan, bölüm başkanları ve öteki görevlilerin atanmasında, komite ve komisyonlarda bu konularda bir ön tartışma yapıldıktan sonra karar alınmasını öngören ek bir yasa maddesi getirilmelidir. Komite ve komisyon toplantılarının açık yapılması uygulamasını genişletmek ve kamu çıkarlarını yakından ilgilendiren sorunları incelemek üzere halkvekillerinden oluşturulan özel grupların kurulması yararlı olacaktır.

Bir başka konu da en yüksek yetki organının yapısı içinde SSCB Halkvekilleri Kongresi tarafından seçilen bir Anayasa Gözetim Komitesi'nin kurulması konusudur. Bu komite yasalarımızın ve diğer yasama belgelerinin anayasaya uygunluğunu denetleyecek ve bunu yapabilecek yetkiye sahip olacaktır. Bu arada, bu komite, üst düzeydekiler de dahil tüm görevlilerin çalışmaları üzerinde demokratik bir denetim konusunda ek bir güvence oluşturacaktır.

Üçüncüsü: İktidarın en üst düzeyindeki yeni örgütlenme biçimleri kendi başlarına bunun verimliliğini sağlamaz. Bu hedef, Yüksek Sovyetin çalışmalarının niteliği ve biçiminde köklü bir değişikliği gerekli kılmak-

tadır. Yüksek Sovyet'in oturumlarında uzun ve sıkıcı konuşmalara, konuşmacıların kendi yaptıklarını anlattıkları bildirilere, aşırı ve biçimsel örgütsel işleyişlere yer verilmemelidir. Oturumlar canlı ve çekici olmalı, farklı önerileri karşılaştırmalı ve yasa değişikliği önergelerini, yasalara eklenmesi istenen ya da karşı çıkılan konuları tartışmalıdır. Hükümetin, halkvekillerinin sorularını yanıtlayacağı günler konulmalı ve halkvekillerinin araştırma yapması yönündeki uygulama genişletilmelidir.

Elbette, şu ya da bu konuda karar alırken tam bir oybirliği sağlayamayabiliriz. Ama bu demokratik bir süreçte çok normaldir. Genel olarak, artık bir muhalifin ne söylediğini dikkatle dinlemeyi ve ona değişmez bir önyargı ile bakmamayı öğrenmemiz gerek. Görüşlerde sosyalist çoğulculuk, fikirlerin çatışması, tartışma ve farklı konumların karşılaştırılması, mümkün olan en iyi çözümü bulmanın ilk yoludur.

SBKP Merkez Komitesi, Sovyetler Birliği'nin en yüksek iktidar organının yapısı ve çalışmalarının örgütlenmesi konusunda bu değişiklikleri önerirken, bunların birçoğunun cumhuriyetlerimizdeki yüksek iktidar organları için de geçerli olduğu inancındadır. Önerilen bu değişiklikler bu organların rolünü güçlendirecek, saygınlığını artıracak ve genelde, birlik cumhuriyetlerinin haklarını daha da genişletecekti. Bunun yanısıra, Birlik ve Cumhuriyet yönetim organlarının demokratik işleyişi için birleşik bir yapı ve ortak bir prosedür sistemi, Sovyet sisteminin bütününün verimli ve rahat çalışmasını sağlayacaktır.

Önerilen bu değişiklikler ışığında, özerk cumhuriyetlerdeki yönetim organlarının oluşturulması, yapısı ve işlevleriyle ilgili sorunları da dikkate almalıyız.

Eğer delegeler onaylarsa, tüm bu öneriler konferansımızın özel bir kararında madde madde toplanabilir. Sovyetlerin yeniden yapılandırılmasını gereksiz yere geciktirmememiz gerektiği söylenebilir. Somut olarak söylersek, bu konuda yasal düzenlemeler SSCB Yüksek Sovyeti tarafından en erken sonbaharda ele alınabilir, gelecek baharda da olağan seçimler yapıldıktan sonra tüm Birlik yönetim organları yeniden örgütlenebilir.

Temsili demokrasinin temeli olan Sovyetleri güçlendirirken doğrudan demokrasinin olabildiğince genişletilmesi için de -işyerlerinde, mahallelerde, oturumlarda, toplantılarda, Birliklerin temel konularının ve yerel sorunların tartışılması sırasında- elverişli koşullar yaratmalıyız.

Geçen birkaç yıl, ülkenin bütününü ilgilendiren kilit sorunlarla ilgili karar önerileri üzerine -devlet işletmelerinin statüsü, kooperatifler, okul reformu, sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi vb.- ülke çapında yapılan tartışmaların yararlı olduğunu gösterdi. Özellikle halkı doğrudan ilgilendiren konularda ve üzerinde bir görüş birliğinin olmadığı sorunlar için köy, yöre ya da kent düzeyinde kamuoyuna daha sık başvurmalıyız. Böyle durumlarda bırakalım bazı sorunlara çoğunluk karar versin.

Sosyalist halk özyönetiminin tüm biçimlerinin oluşturulmasıyla büyük bir potansiyel ortaya çıkacaktır. Bu potansiyeli geniş çapta harekete geçirmek -özellikle emekçi kolektiflerinde-, bundan yararlanmak için yasal, politik ve belli ölçüde psikolojik bir temel sağlamış bulunuyoruz. Kendi uygulamalarımızı ve öteki sosyalist ülkelerdeki dostlarımızın deneyimlerini kapsamlı bir şekilde değerlendirirken, yönetim organlarının kimi

işlevlerini çeşitli özyönetimli örgütlenmelere tümüyle ya da kısmen devretmenin yararı üzerinde tekrar tekrar düşünmeliyiz. İşlevlerin, özyönetimli örgütlenmelere devredilmesinde önemli olan bunun kâğıt üzerinde kalmaması, gerçekten yapılmasıdır.

Yenilenme ilerledikçe, demokrasi ve açıklık yaşama geçirildikçe hepimiz, emekçi halkın farklı birçok alanda inisiyatif göstereceğini görebiliriz. Açık konuşmak gerekirse yoldaşlar, burda her şey hiç de basit değildir. Ekonomik muhasebe koşullarında çalışan bir emekçi kolektifini alalım. Burada ancak özyönetim varsa kolektif kendi kendini finanse etme temelinde çalışabilir. Ancak bu, genel toplantı ile kolektif konseyi arasındaki, parti, sendika, komsomol örgütleri ile işletme yönetimi arasındaki ve bunların tümü ile Halkvekilleri Sovyetleri arasındaki ilişkiye yeni bir yaklaşım da demektir. Bu alandaki deneyimimiz fazla iddialı olmamakla birlikte, gün geçtikçe artmaktadır ve özyönetim sürecini ilerletmek için bunu iyi kullanmalıyız.

Son olarak, sosyalist halk yönetiminin çok önemli başka bir biçimi olan «denetim» üzerine birkaç söz söyleyelim.

İşçi denetimi düşüncesinin izleri Ekim Devrimi'ne kadar uzanır. Lenin'in bu konuyu son yapıtlarında kapsamlı bir şekilde incelediğini biliyoruz. Lenin yığınlar açısından denetimi, -işyerinde, yönetimde, planlamada ekonominin yönetiminde ve mali işlerde- sübjektif keyfi uygulamaya ve iktidarın yanlış kullanılmasına karşı gerekli bir güvence olarak, sağlam sosyalist disiplini sağlama aracı olarak görmüştür.

Emekçi halkın denetimi, sosyalizmin politik sisteminin ayırdedici, organik bir özelliğidir. Bugün, demokratikleşme ve özyönetimi yaşama geçirirken, halk

yönetiminin bu aracından da tümüyle yararlanmalıyız.

SBKP Merkez Komitesi Tezleri'nde belirtildiği gibi, seçimle işbaşına gelen yönetim organlarına karşı sorumlu, bütünsel bir kamu ve devlet denetimi sistemi oluşturmak gerekiyor. Ve bu sistemin etkili olabilmesi için, bu raporda daha önce de önerdiğimiz gibi, Halk Denetim Komitesi Başkanı SSCB Yüksek Sovyeti Birinci Başkan Yardımcısı olabilir. Bu denetim sistemi yönetsel ve kamusal yanların birleştirilmesiyle ve halk denetçilerinin emekçi kolektiflerinde oluşturacağı ağ temelinde toplumumuzdaki olumsuz olguların giderilmesi için gerçekten etkili bir güç olabilir. Bu, yığınların özyönetim eğitimi olacaktır.

Bir başka deyişle, Lenin döneminin iyi bir geleneği olan İşçi ve Köylülerin Denetimi geleneğini yeniden canlandırmalıyız. Ayrıca, tüm denetim çalışmalarını modern gereksinimlere göre ayarlamalıyız.

4. Devlet Yönetiminin Demokratikleştirilmesi

Yoldaşlar, şimdi emekçi halkın yönetime katılmasını kapsamlı bir biçimde genişletme görevi öne çıkmaktadır. Bu somut durumda demokratik merkeziyetçilik ilkesinin nasıl uygulanacağını düşünmeliyiz. Sorunun incelenmesiyle, toplumsal gelişmenin istemlerine uygun ana eğilimin desantralizasyon (yerinden yönetim) olduğu, elbette merkezi otoritelerin işlevlerini sürdürdükleri bir desantralizasyon; çünkü bunlar olmadan sosyalizmin üstünlüğünün gerçekleştirilemeyişi ya da tüm halkın çıkarlarının güvence altına alınmasının düşünülemeyeceği, sonucu ortaya çıkmaktadır.

Nesnel bir inceleme göstermektedir ki ulusal ekonomimizin bugünkü çapında ve çeşitli toplumsal sorunla-

rımızın olduğu koşullarda tek bir merkezi otorite tüm sorunları tam ve yeterli bir şekilde çözemez. Bu nedenle birçok yetki, yerel düzeye -cumhuriyet, bölge ve yöreye, emekçi kolektiflerine- indirilmek zorundadır.

Öte yandan yoldaşlar, yalnızca hükümet değil, politbüro ve SBKP Merkez Komitesi Sekreterliği de daha alt düzeydeki sovyetlerin, ekonomik ve öteki organların rahatça ilgilenebileceği konularda ve hatta yüzlerce sorun üzerine karar almak zorunda kalıyor. Çünkü herkes var olan düzene alışmıştır. Yöneticiler herhangi bir konuda, uygun olup olmadığına bile bakmaksızın, Merkez Komitesi'ne ve hükümete çeşitli istemlere telgraflar göndermekte, tek tek kişiler yerel düzeyde çözülmesi gereken konular konusunda sayısız dilekçeler sunmaktadır.

Elbette, işlevlerin ve yetkilerin yeniden dağıtılması ciddi bir sorumluluktur; ve bunun kendiliğinden olmasına izin veremeyiz. Gerekli olan, güçlü bir politik itki ile birlikte, açık seçik bir yasal temeldir. Geniş çaplı bir desantralizasyonun yürürlüğe konması demek, politik ve ekonomik sistemimizin kılcal damarlarına yaşam veren taze kan pompalamak -ama elbette politik organımızın beynine ve kalbine giden kanı durdurmadan- demektir.

SSCB Bakanlar Konseyi, SSCB Yüksek Sovyeti'ne bağlı olarak çalışan en yüksek yürütme ve yönetim organı olarak bu çabada önemli bir rol oynayacaktır. Parti ve devletin yönetim organları arasında söz konusu işlevlerin bölüşümünde, iç ve dış politikanın uygulanmasının yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme planlarının, uzun erimli programların hazırlanması ve gerçekleştirilmesinde Bakanlar Konseyi'ne daha büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bakanlar Konseyi'ne, bu

işlevleri yerine getirmesi için, Anayasada geniş yetkiler tanınmıştır.

Desantralizasyonun büyük önemini belirtir ve kurumculuğa karşı mücadele ederken, bunun, kendi işini gören komünalizmi teşvik etmeyi amaçlamadığını açık bir biçimde göstermeliyiz. Ama bu gerçekten bir tehlike olduğu için, buna karşı önlemler almamız da gerekiyor. Merkezi otoritenin sözü olmalıdır, ama en önemlisi emekçi halk tarafından demokratik denetimin tabanını belirgin bir şekilde güçlendirmektir. Hepimizin özyönetimi onaylayacağımızı ama, yerel düzeyde üstenci tutumlara karşı çıkacağımızı; yerel çıkarların gözetilmesini, ama bunun her zaman tüm toplumun çıkarları ile uyumlu düşünülmesini onaylayacağımızı sanıyorum. Başka bir deyişle, desantralizasyonun kendi işini kendi gören komünalizme ya da bölgesel bencilliğe kapıyı açacağına inananlar, büyük bir hata yapmaktadırlar.

Merkeziyetçiliğin desantralizasyon ile rasyonel bir biçimde birleştirilmesi sorunu, devlet işletmeleri, kooperatifler ve bireysel emek çalışması üzerine çıkarılan yasalarda da ortaya çıkmaktadır. Bu yasalarda sıralanan ilkeler, yönetim organlarının işlevlerinin ve yapısının belirlenmesinde başlangıç noktasını oluşturmalıdır. Artık yönetim organları, emekçi kolektiflerine kumanda edemezler.

Genelde, yoldaşlar, ekonomik muhasebe temelinde çalışan bir birimde tek bir emekçi kolektifi ya da kooperatif düzeyinde demokratikleşme, bakanlıklar düzeyinde, bölgesel organlar ve merkezi ekonomik kurumlar düzeyinde yönetimin demokratikleşmesi ile birleştirilmedikçe beklenen sonuçları- bunu reformumuzun ilk aşamasında görmek zorunda kaldık- vermeyecektir.

Bu şu anlama geliyor: Benzer ekonomik dallarda

ve faaliyet alanlarındaki yönetim birimlerinin yapıları nı basitleştirmek ve bunları birleştirmek için, bakanlık ve devlet dairesi sayısını azaltmak, aracı işlev gören gereksiz kurumları kaldırmak için sürekli çalışmak zorundayız.

Yoldaşlar, yenilenmenin karmaşık konularını, sosyal yapının demokratikleştirilmesi ve halkın geniş çapta yönetime katılması sorunlarını ele alırken, bir yönetim aygıtı olmadan yapamayız, bu aygıttaki kadroları hor görmemeliyiz. Bir yönetim aygıtına ihtiyacımız var; ama bu, şimdikinden farklı olmalıdır.

Yeni tipte, profesyonel standartlara dayanan, modern iletişim teknolojisini kullanan, halkın demokratik denetiminde ve ekonomik ve toplumsal ilerlemeyi gerçekleştirebilecek bir aygıt oluşturmaya çalışmalıyız. Bu aygıt, yönetim biliminin ilkelerini iyi bilen insanlardan oluşturulmalıdır. Bu nedenle, gerekli personelin eğitilip yetiştirilmesi için yeni ve modern düzenlemelere gereksinimimiz var.

İşyeri yönetimiyle ülke yönetiminin yapısını uyumlulaştırma çalışması her düzeyde başladı. Kimi merkezi bakanlıklar, cumhuriyet bakanlıkları ile kimi daireler ve yerel yönetim kurumları kaldırıldı. Mahalli yönetimler ve işyeri yönetimi için yeni biçimler incelendi ve kabul edildi. Bu biçimlerle, Birlik düzeyindeki daireler aygıtı yüzde 40 oranında azaltılıyor, Birlik cumhuriyetlerinde de bu yarı yarıya indiriliyor. Özerk cumhuriyetlerde, bölge ve yörelerde üçte bir oranında düşürülüyor. Ekonomik reform oturdukça, işletmeler de gereksiz yönetim işlerini azaltmaya başladılar.

Ne var ki bu süreç, acı engellerle, direnmeyle karşı karşıya kalıyor. Emekçi halk haklı olarak bu çabanın yavaşlığından dolayı SBKP Merkez Komitesi'ni ve hü-

kümeti eleştirmektedir. Yenilenmenin üçüncü yılındayız ve yönetim aygıtı bütün ağırlığı ile hâlâ aynı yerinde duruyor; burada çalışan memurların büyük bir bölümü toplumun çıkarlarını düşünmeksizin, kendi konumlarını korumak için her şeyi yapıyor. Bu konularda bize yön verecek olan, elbette, halkın doğru bir şekilde temellendirilmiş istemleridir.

Ülke ve işyeri yönetim sistemimizin verimliliğinin köklü bir biçimde artırılması gerektiğini belirtirken, bu sistemi kendi bütünlüğü içinde ele almalıyız. Bu sistemin öğelerinden hiçbirinin, demokratik yenilenme temelinde bir yeniden yapılanmanın dışında kalmasına izin verilmemelidir. Bu, dış politika ile uğraşan ve dış ticaret işlevleri olan kurumlar için de geçerlidir. Bu kurumlarda yakın zamanda başlatılan kapsamlı değişiklikler, günün gereğine uygun, doğal ve mantıki bir süreçtir. Devlet Güvenlik Komitesi, Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay'ın yönetim organlarının toplumumuzun bugünkü gelişme aşamasında, demokratik süreçlerin genişlemesi aşamasında çalışmalarını mükemmelleştirmek için yaptıkları yararlı çabaları desteklemeliyiz.

Başka bir deyişle yoldaşlar, demokratikleşme, ülke yönetimi ve iş yönetimi sisteminde merkezi ve yerel yetkilerin, temsil ve yürütme organlarının işlevlerinin doğru bir biçimde birleştirilmesini, emekçi halkın ülke yönetimine katılımının belirgin olarak genişletilmesini son derece zorunlu kılmaktadır. Ancak sorun yalnızca örgütsel olarak yeni bir değişiklik yapmakla sınırlı değildir. Önümüzdeki görevin niteliğinin kavranması açısından bu nokta çok önemlidir.

5. Uluslar Arasındaki İlişkilerin Gelişmesi

Yoldaşlar! Eşit haklı ulusların ve etnik grupların

birliği, ülkemizde sosyalizmin en büyük kazanımlarından biri olmuştur. Buna dayanarak, bugün büyük bir inançla şunu söylemek mümkündür: Gelecekte de gelişmemizin biricik sağlıklı temeli, ancak Leninci ulusal politikanın kararlı biçimde yaşama geçirilmesi olabilir.

Yüce Birliğimizin örgütlenmesinde temel olan fikirlerin doğruluğunu yaşam kanıtlamıştır. Çabaların toplanıp birleştirilmesi, her ulusa ve genel olarak topluma, gelişmesini oldukça hızlandırması ve tarihsel ilerlemede yeni sınırlara ulaşması için olanak vermiştir. Yolumuzdaki tüm zorluklara karşın, bugün Birliğimizin zamanın sınavından başarıyla çıktığını saptayabiliriz. Birlik, tüm halklarımızın bundan sonraki gelişmesinde de belirleyici önkoşul olarak kalmaya devam etmektedir.

Bilindiği gibi, uluslar arasındaki ilişkilerin gelişmesi sorunuyla ilgili olarak özel bir MK Plenumunun toplanması kararlaştırılmıştır. Ama bu olağanüstü önemli ve güncel soruna, şimdi konferansımızda bir yaklaşım getirmemiz gerekmektedir. Burada önemli olan, gerçeği tüm yönleriyle göz önüne almaktır. Kuşku götürmeyen kazanımlar da, yetersizlikler de, somut sosyal-ekonomik sorunların çözülmemişliğinden ve bazen de ulusal çıkarlarla genel halk çıkarlarının birleştirilmesindeki becerisizlikten kaynaklanan hatalar ve zorluklar da göz önüne alınmalıdır.

Uluslar arasında oluşagelmiş ekonomik ve bilimsel-teknik ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve optimal bir duruma getirilmesi için epey çaba harcamamız gerekmektedir. Ülke içi işbölümünün ve işbirliğinin, bilimsel olarak temellendirilmiş bölgesel politikanın üstünlüklerini daha geniş biçimde değerlendirmeliyiz. Bu konuda açıklık büyük önem taşımaktadır. Emekçiler, cumhuri-

yetlerinin nasıl gelişmekte olduğunu ve ülkenin ekonomik yapısındaki konumunu olduğu gibi öğrenmelidir. Yalnızca komşu cumhuriyetlerin değil, ülkenin tüm cumhuriyetlerinin nasıl yaşadığını ve geliştiğini bilmelidir. Bazen, cumhuriyetlerin birbirleriyle girdikleri ilişkiler üzerine yetersiz ya da tek yanlı enformasyona dayanan görüşlerle karşılaşmakta olmamız da açıklığı gerekli kılan etmenlerdendir.

Parti Konferansımız, ulusların ekonomik alandaki ilişkileri konusunda en güvenilir yönelimler olarak, adaletlilik ve birbirine kardeşçe yardımda bulunma ilkeleri doğrultusunda karar alması; hem genel kalkınmayı, hem de ülkenin tüm uluslarının ve etnik gruplarının ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesini sağlayan karşılıklı ilişkilerden yana tavır belirtmesi, yerinde olacaktır.

Bugünkü durumda radikal ekonomik reforma bağlı olarak Birlik cumhuriyetlerinin sahip olduğu haklar özümsenmeli ve düzenlenmelidir. Cumhuriyetlerin, ülke fonlarıyla ilgili olarak üzerlerine düşen yükümlülüğü yerine getirdikten sonra, becerikli ve girişimci bir ekonomi temelinde üretimi kendi gereksinimleri doğrultusunda geliştirmeleri, herhalde yararlı olacaktır. Bu, ulusal ilişkilerin gelişmesinde sosyal adaletle bağlı istemlere yanıt veren, genel ilerlememizi teşvik eden bir uygulama olacaktır.

Son yıllarda, demokratikleşme ve açıklık süreci içinde daha önceleri gereken dikkatin verilmediği bazı sorunlar gün ışığına çıkmaktadır. Örneğin dil, kültür, edebiyat ve sanat, tarihsel anıtlar, doğanın korunması sorunları gibi.

Çokuluslu devletimizin gelişmesi, doğal olarak, ulusal bilincin güçlenmesiyle birlikte gerçekleşmektedir. Bu

olumlu bir olgudur; ancak bununla ilgili olarak ortaya çıkan gereksinimiere her zaman gereken önem verilmemiş olduğundan bazı sorunlar karmaşıklaşmaya, kimi durumlarda milliyetçi renkler kazanmaya başladı. Aslında çeşitli spekülasyonların ve duygusal patlamaların ortaya çıkmasına meydan vermeden, rahatlıkla bu sorunları çözmek mümkündü.

Uluslar arasındaki ilişkilerle ilgili sorunların hangi boyutlara ulaşabileceğini son zamanlarda açıkça gördük. Halklarımız arasındaki kardeşliği ve dostluğu gözbebeğimiz gibi korumalıyız. Başka yol, akılcı bir seçenek yoktur, yoldaşlar. Bunun dışında bir yaklaşımın doğruluğunu kanıtlamaya çalışan, hem kendini hem de başkalarını aldatıyor demektir. Ayrıca, farklı uluslardan insanların karşı karşıya getirilmesi onlar arasında, kin ve düşmanlık yaratmak, yasalar bir yana, halka ve sosyalist topluma karşı çok ağır bir sorumluluk üstlenmek demektir. Bu tür eylemler nesnel olarak hem demokratikleşme sürecini, hem de yenilenme davasını engellemektedir.

Uluslar arasındaki ilişkilerle ilgili sorunları, çokuluslu Sovyet devletinin bugün bulunduğu gelişme aşaması içinde ele almamız gerekiyor. Biriktirdiğimiz deneyimleri genelleştirmeli, değerli olan her şeyi kullanmalı ve arınmamız gereken şeyleri ortaya çıkarmalıyız. Açıkça söyleyelim ki, bu konuda üzerinde düşünülmesi gereken sorunlar vardır. Her şeyden önce ülke ile cumhuriyetler arasındaki ilişkileri düzenleyen pek çok normun, günümüz koşullarına, çokuluslu toplumumuzun görevlerine ve gereksinimlerine, demokrasinin gelişme düzeyine ne derece uyduğunu değerlendirmeliyiz. Herhalde bu değerlendirme, cumhuriyetlerin, özerk cumhuriyetlerin ve öteki ulusal oluşumların durumunun, hak-

larının ve ödevlerinin daha kesin belirlenmesini gerektirecektir.

Böyle bir yaklaşım içinde şu konuyu da gözden geçirmeliyiz: Toplumumuzda nüfus hareketliliği yüksek bir düzeydedir; pek çok insan kendi ulusal sınırlarının dışında yaşamaktadır; bazı etnik grupların ise kendilerine ait özerk toprakları bulunmamaktadır. Bütün bunlar çokuluslu devletimizin gerçekliklerideir. Bunlarla ilgili olarak belirli anlaşmazlıklar ortaya çıkabilir. Bu anlaşmazlıkların giderilmesinde yalnızca tek bir yolumuz vardır: Oluşmuş olan Birlik devletinin çerçevesi içinde, her ulusun, her etnik grubun ve Sovyet halkları topluluğunun bütünlüğünün çıkarlarının mümkün olan en fazla ölçüde göz önüne alınması. İçinde bulunduğumuz somut koşullarda bir başka yaklaşım olanaksızdır; bir başka yolu seçmeye yönelik her girişim başarısızlığa mahkûmdur.

Örneğin Kazakistan'ı ele alalım. Bu, büyük gelişme olanaklarına sahip dev bir cumhuriyettir. Kazanımları, tüm halkların işbirliğinin sonucu olan gerçek bir enternasyonalist topluluktur. Kazaklar, Ruslar, Ukraynalılar, Almanlar, Kırgızlar, Tatarlar, Özbekler, Türkmenler ve başka ulus ve etnik grupların temsilcileri bu toprağın üzerinde birlikte yaşamakta ve çalışmaktadırlar. Bununla birlikte hiç kimse Kazan Cumhuriyeti'nin bütünlüğünü kuşku altına sokmamaktadır. Diğer cumhuriyetlerde de şu ya da bu ölçüde benzeri bir tablo görülebilir.

Ekonominin ve tüm toplumsal yaşamın enternasyonalleşmesinden kaçamayız. Ulusal içe dönüklüğe yönelik her çaba, yalnızca ekonomik ve ruhsal kısırlığa yol açabilir. Bizim sosyalist yaklaşımımız ise farklıdır: Biz, insanın hangi ulustan olursa olsun, ülkenin hangi

bölgesinde bulunursa bulunsun eşit haklara sahip olmalarını, her yerde haklarını ve yasal çıkarlarını elde edebilmelerini sağlamaya çalışıyoruz.

Biz, uluslar arasındaki ilişkilerin daha da güçlendirilmesini savunurken, Sovyet toplumunun gelişmesinin, enternasyonal bağların ve halklarımızın kardeşliğinin, canlı ve dinamik süreçler olduğundan yola çıkıyoruz. Bunlar, hem cumhuriyet hem de ülke organlarının sürekli olarak dikkat merkezinde bulunmalıdır. Bunlarla ilgili sorunlar, halkların iradesine, karşılıklı rızasına ve tüm Sovyet insanlarının çıkarlarına uygun olarak çözülmelidir.

Politik sistemimiz içinde uluslar arasındaki sorunların bütünlüğüyle ilgilenen devletsel ve toplumsal kurumların sürekli olarak bulunması çok önemlidir. Daha önce de söylediğim gibi, bu, SSCB Yüksek Sovyeti Uluslar Meclisinin en önemli görevlerinden biri olmalıdır.

Kısacası yoldaşlar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği bizim ortak evimizdir. Ve bu evin sahipleri olan bizler, sürekli olarak onunla ilgilenmeli, onu korumalı ve iyileştirmeli, bu evde yaşayan tüm Sovyet insanlarının sosyalist anayurdundan gurur duymasını sağlamaya çalışmalıyız.

Herhalde bunu, ulusal ilişkilerin iyileştirilmesiyle ilgili Konferans kararımızda özel olarak vurgulamalıyız.

6. Sosyalist Hukuk Devletinin Oluşturulması

Sovyet toplumunun kararlı bir şekilde demokratikleştirilmesi sürecinin sosyalist hukuk devletinin kuruluşunu tamamlaması gerektiği konusunda MK tezlerinde belirtilen görüşün uyandırdığı ilgiyi belirtmeden ge-

çemeyeceğim. Kısaca söylemek gerekirse, hukuk devletinin tanımlanmasında temel olan, hukukun üstünlüğünün fiilen güvence altına alınmasıdır. Tek bir devlet organı, yetkili kimse, kolektif, parti örgütü veya toplumsal örgüt, tek bir kişi bile hukuka uyma hükümlülüğünün dışında değildir. Yurttaşların halk devletine karşı sorumluluk taşıması gibi, devlet iktidarı da yurttaşlara karşı sorumluluk taşımaktadır. Yurttaşların hakları, iktidarın ve onun temsilcilerinin her türlü keyfiliğine karşı güvenilir biçimde koruma altına alınmalıdır.

Yenilenme; demokratik ve ekonomik yöntemlere değil, önemli ölçüde buyrukçu yönetim yöntemlerine uygun niteliktcki pek çok yasaklamalarla ve önemsiz düzenlemelerle dolu olan mevcut hukuk sistemimizin tutuculuğunu açıkça ortaya koymuştur. Yürürlükteki pek çok yasal düzenleme toplumsal gelişmenin freni haline gelmiştir .Sovyet yasama düzeninde reform yapılması zorunluluğu buradan kaynaklanmaktadır. Bu reform; sosyalist mülkiyet, planlama, ekonomi, çalışma, vergi, emeklilik gibi konular başta olmak üzere geniş bir hukuksal norm alanını kapsamalıdır. Yasama düzeninin yenilenmesinde şu ilkeye kesinlikle uyulmalıdır: Yasaklanmamış olan her şey serbesttir.

Mahkemelerin faaliyeti büyük önem taşımaktadır Pek çok insanın yazgısı, haklarının korunması, yasaları ihlal edenlerin cezalandırılması, yargının adaletinin ne derece doğru olduğuna bağlıdır. Bu koşullarda, demokrasi sistemimiz içinde mahkemenin sahip olduğu yere ilişkin Leninci yaklaşımı yeniden canlandırmak, mahkemenin bağımsızlığı ilkesine kesinlikle uymak, mahkemelerin yalnızca yasalara bağlı olmasını sağlamak son derece önemlidir. Mahkemelerin üst düzeyde halkvekil-

leri sovyetlerince daha uzun süreyle, örneğin on yıllık bir süreyle seçilmesi bu ilkenin güvencelerinden biri olabilir.

Kamuoyu, mahkemeye karşı saygısızlığın ve onun işleyişine karışmanın sorumluluğunun ağırlaştırılmasını; mahkemede tarafların birbiriyle mücadelesi ve eşitliği, saydamlık ve açıklık, davalıya yönelik hiçbir önyargının, suçlayıcı bir eğilimin olmaması, suçu kanıtlanmayanın suçsuz sayılması ilkesinin kesin olarak uygulanmasını, ulus hukukunun demokratik öğelerinin koşulsuz olarak güvence altına alınmasını istemektedir.

Halk tarafından seçilen yargıç yardımcılarının rollerinin artırılması sorunu haklı olarak gündeme getirilmektedir. Bu arada, en karmaşık davaların incelenmesinde bu tür yargıç yardımcılarının sayılarının artırılması önerisi de dikkate değerdir.

Sonuç olarak, yoldaşlar, büyük bir mahkeme reformunun yapılması zorunluluğuyla karşı karşıyayız.

Savcılığın rolüne ve yetkilerine özel olarak değinmek gerekir. Son yirmi yıl içinde savcılığın üzerine pek çok ek yükümlülüğün yüklenmesi sonucunda, yasaların uygulanmasına yönelik denetim işlevi, şu veya bu biçimde ikinci, hatta üçüncü plana itilmiştir. SBKP MK, Leninci konuma dönülmesi, savcıların ana işlevi olarak Sovyet yasalarının her yerde doğru biçimde anlaşılmasının ve uygulanmasının denetiminin yerleştirilmesi görevini belirleyerek, bu aksaklığı gidermeyi zorunlu görmüştür.

Ceza yasasında ve daha sonra da yargılama ve islah edici emek yasalarında değişiklik yaparak, onların normlarının toplumun çağdaş gelişme aşamasındaki gereksinimlerine uygun hale getirilmesi yolunda başla-

tılan çalışma, suç işlenmesine karşı yürütülen mücadelenin güçlendirilmesinin önemli bir koşuludur.

Polis kurumunun çalışmasının iyileştirilmesine büyük özen gösterilmelidir. Son iki üç yıl içinde bu kuruma, parti komitelerinin ve çalışma kolektiflerinin önerisiyle, işçi sınıfının ve köylülüğün temsilcisi olan on binlerce komünist ve komsomol üyesi girmiştir. Bu, İçişleri Bakanlığı organlarının iyileştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bilindiği gibi, İçişleri Bakanlığının çalışmasında ciddi hatalara ve ne yazık ki suistimallere raslanmaktadır. Polis kurumunun çalışmasının düzeyini kesin bir biçimde yükseltmede bize yardımcı olması gereken temel konu: kadrolarla çalışmaktır, onların politik eğitimleridir, hukuksal yönden yetişmeleri ve mesleki düzeylerinin artırılmasıdır.

Ağır ceza davalarının büyük bölümünün yakın zamanda İçişleri Bakanlığının araştırma aygıtına devredilmesi ve bunun yerel polis organlarına bağlı olmayan bağımsız bir örgütlenmeye dönüştürülmesi yolundaki öneri desteklenmeye değer. Sanırız bu durum, suç işlenmesine karşı verdiği mücadelede ve toplumsal düzenin korunmasında Sovyet polis örgününe, olanaklarını daha iyi değerlendirmesi için koşul yaratacaktır.

Yurttaş haklarının korunmasını daha da pekiştirmek için, özyönetime sahip bir birlik olarak Baronun rolünün artırılmasına ve avukatların ceza ve hukuk davalarının görülmesine daha geniş katılımlarının sağlanmasına ilişkin sorunun gündeme getirilmesi haklılık taşımaktadır.

Ekonomimizde ekonomik reform ilkelerine geçilmesine bağlı olarak, Sovyetlerin, bakanlıkların, devlet dairelerinin, ekonomik ve öteki örgütlerin, devlet yüksek hakemlik organlarının hukuksal işlevlerini önemli öl-

çüde güçlendirmek gereklidir. Ekonomik muhasebe ve özyönetim koşullarında, sözleşme ilişkilerinin giderek bütün ekonomik bağları etkilemesi ortamında, hukuk hizmetlerinin güvenilir biçimde yürütülmesi birinci derecede önem kazanmaktadır. Bu olmadan, yenilenme süreci içinde ortaya çıkan hukuksal ve diğer sorunların doğru çözümlere kavuşturulmasından söz etmek zordur.

Hedeflediğimiz hukuk ve mahkeme reformunun ana doğrultularını ayrı bir Konferans kararı olarak saptamayı öngörüyoruz. Kuşkusuz ki bu reform ciddi bir kadro desteği gerektiriyor. Hukukçuların eğitilmesine ve bilgi tazelemelerine yönelik özel bir program ortaya konmadan sorun çözülemez. Aynı zamanda, hukuk kadrolarının yakıcı bir hale gelmiş olan maddi sorunlarını da çözmek gerekmektedir.

Hukuksal eğitime ilkokuldan başlanmalı, meslek okullarında, yüksek okullarda, işyerlerinde ve kurumlarda devam edilmelidir. Sanırım, maddi çıkarların artması ve ekonomik muhasebe koşulları, geniş emekçi yığınların temel hukuk bilgilerini kazanmasına ve ülkemizde hukuk düzeninin güçlenmesine pek çok açıdan yardımcı olacaktır.

7. Politik Sistemde Toplumsal Örgütler

Toplumun çeşitli sosyal kesimlerinin çıkarlarını yansıtan toplumsal örgütler Sovyet politik sisteminin önemli bir bileşenidir. Sendikalar, komsomol, kooperatifler, kadın örgütleri ve öteki örgütler, sosyalist kuruculuk tarihinde önemli rol oynamışlardır. Bugün de bu örgütler, faaliyetlerini güçlendirmenin, toplumun devrimci yenilenmesine katkılarını artırmanın yollarını aramaktadır. Ama toplumsal örgütlerdeki yenilenme

onların kendi aralarındaki tüm farklılıklara karşın- yavaş ve sancılı bir şekilde gelişmektedir. İşleri, eskisi gibi, parti ve devlet organlarının ağzına bakarak yürütme alışkanlığı çok güçlüdür.

Hem toplumdaki genel ortam, hem de belirlenen bir dizi politik karar ve yasal düzenleme, toplumsal örgütlerin yaratıcı potansiyellerini daha aktif biçimde yenilenme sürecine aktarmaları için olanak yaratmaktadır. Ayrıca, sendikaların haklarıyla, gençlikle, derneklerle, toplumsal faaliyet organları ve bağımsız toplumsal kurumlarla ilgili yasalar gündemdedir. Dolayısıyla toplumsal örgütlerin yeni koşullara uygun olarak faaliyetlerini yenilemeleri için şimdi elverişli önkoşullar yaratılmıştır.

Ama kuşkusuz, sorun, kararlarda ve yasal düzenlemelerde değildir. En önemlisi, toplumsal örgütlerin bugünkü aşamada kendi rol ve yerlerini nasıl kavradıklarıdır. Açıktır ki, Konferansımızda toplumsal örgütlerin faaliyetlerinin aktifleştirilmesiyle ilgili sorunları her yönden tartışmamız gerekiyor. Bu konuda birkaç fikir ileri sürmek istiyorum.

Önce sendikalara değineceğim. Kuşkusuz, onların bağımsızlığına saygı göstermeli, nasıl yenilenmeleri gerektiğine ilişkin kesin reçeteler vermemeliyiz. Üstelik, 18. Sendikalar Kongresi'nde konu üzerinde durulmuştur. Bugün, sendikalar için esas olan, sendikal örgütlerin yaşamının demokratikleştirilmesidir, onların, başta emekçi kolektifleri düzeyinde olmak üzere, toplumun demokratik yenilenmesi sürecinin doğurduğu yeni durumu göz önünde tutmalıdır.

Şimdi, devlet organları tarafından yerine getirilen bazı işlevlerin toplumsal örgütlere devredilmesi için elverişli perspektifler ortaya çıkmaktadır. Sendikaların,

özyönetim ilkelerinin aktif yandaşları olmalarını beklemek hakkımızdır. Emekçi kolektifinin özyönetimi, sendikaların emekçi insanın demokratik haklarını savunma işlevinin önemini artırmaktadır. Sendikalar, demokratizm doğrultusunda kendine daha güvenli faaliyetler yürüterek, insanların düşünme biçimlerine önemli etki yapabilirler; onlara ataleti aşmakta yardım edebilirler; ve emekçileri kolektifin ve toplumun işlerinde daha geniş biçimde yönetime çekebilirler.

Elbette sendikaların, emekçilerin sosyal-ekonomik çıkarlarını koruma -en başta insanların emeklerinin savunulması, iş güvenlikleri, sigortaları, dinlenmelerinin ve yaşam koşullarının örgütlenmesi alanlarında- işlevinin taşıdığı önem azalmamakta, daha da artmaktadır. Demek ki sendikalar, ekonomik reformun uygulanmasında kendi somut yerlerini bulmalı ve çok daha aktif bir rol oynamalıdırlar. Çünkü ancak bu yolla işçi sınının, tüm emekçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi yolunda hissedilir bir gelişme sağlayabiliriz.

Hem sendikaların, hem de diğer toplumsal örgütlerin, devlet iktidarının en yüksek organında doğrudan temsil edilmeleri, onların rolünün artmasına yardımcı olacaktır.

Günümüzde, yenilenme fikirleri çevresinde Sovyet insanlarının tüm kuşaklarının birleştiklerini görüyoruz. Bu fikirler, sosyalist gelişmenin ilk onyıllarının ağırlığını omuzlarında taşımış, Büyük Anayurt Savaşında ülkenin bağımsızlığını savunmuş, savaş sonrası yıllarda onun güçlenmesine hizmet etmiş olan yaşlı insanların da, bilinçli yaşamına daha yeni başlayan, ülkemizi ilerlemenin yeni sınırlarına götürecek olanların da çıkarlarına aynı ölçüde yanıt vermektedir.

Ortak tarihimizde her kuşak kendi sözünü söyleme-

lidir. Biz hepimiz tarihe katılan ve onu yaratanlarız. Ama Sovyet iktidarı yıllarında kazanılmış olan dev ekonomik, bilimsel-teknik ve entelektüel potansiyeli tümüyle ortaya çıkarmak, bu potansiyeli kat kat artırmak, yenilenmenin yüce amaçlarını yaşama geçirmek en çok gençliğin görevidir. Ve görüyoruz ki, gençlik halkın mücadelesine katılmakla kalmıyor, giderek bu mücadelenin en etkili, girişimci gücü haline geliyor.

Sovyet gençliğinin politik ve emek potansiyeli çok büyüktür. Ama onu tam anlamıyla ortaya çıkarmak ve gençliğin enerjisini yenilemenin rotasına sokabilmek için, son onyıllarda gençliğe yönelik çalışmamızda söz konusu olan -onunla ilgili pek çok parlak söz edildiği halde, gençliği yaşama hazırlayıcı, onu toplumun politik ve ekonomik alanlarına katıcı somut adımların atılmaması gibi- ciddi yetersizlikleri kesinlikle aşmamız gerekiyor.

SBKP MK, bu konuda Komsomol Merkez Komitesince ve Komsomol örgütlerince dile getirilen doğru yaklaşımları onaylamaktadır.

Biz, çağdaş koşullarda SBKP'nin ve devletin, gençlikle ilgili iyi düşünülmüş bütünsel bir politikasının olması gerektiği görüşündeyiz. Aynı zamanda bu politikanın uygulanması için hukuksal, ekonomik ve politik mekanizmalar hazırlanmalıdır. Partinin, devlet organlarının ve tüm toplumsal örgütlerin faaliyetinin özel bir alanı olarak bu politikanın amacı, gençliğe, kendi düşüncesini ve enerjisini olabildiğince geniş bir biçimde ortaya çıkarması, sosyalizm adına yaratıcı potansiyelini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi için gerekli olan koşulların ve özendirici bir ortamın yaratılmasıdır.

Gençliğe tam bir politik güven duymalı, gençliğe yeni bir anlayışla yaklaşmalıyız. «Babalar»ın «çocukla-

rı»na karşı öğüt verici yaklaşımının yerini diyalog ilişkisi almalıdır. Eğer gençliğin güvenini yeniden kazanmak istiyorsak, onunla konuşmasını, eşit haklı insanlar olarak açık ve dürüst konuşmasını öğrenmeli ve bize bu konuda yalnızca gerçeklerin yardımcı olabileceğini aklımızda tutmalıyız. Gerçek ne kadarsa inanç da o kadar olacaktır.

İdeallerimize ulaşma yolundaki mücadelede gençliğe özverili olmasını öğretmeliyiz. Ama aynı zamanda mutlu, ilginç ve enerjik bir yaşam için koşullar yaratmalıyız. Yoldaşlar, tüm bunlara değinirken şunu açıkça belirtmek istiyorum ki, burada söz konusu olan, gençliğe hoş görünme, ya da himayeciliğin ve her şeyi affetmenin yeni bir biçimi değildir. Zaten gençlik de böyle şeyleri reddetmektedir.

Hayır, biz ilişkilerimiz güven, yoldaşlık, saygı, karşılıklı titizlik ve sosyalist toplumumuzun yenilenmesine ilişkin görevlerin yerine getirilmesinde aktif bir işbirliği ilkeleri temelinde kurmalıyız.

Bu bağlamda, Komsomolun günümüzdeki rolü sorunu büyük önem taşımaktadır. Sovyetler Birliği Leninci Komünist Gençlik Birliği (SBLKGB) Sovyet gençliğinin politik örgütüdür; partinin yönetiminde çalışmaktadır. Komsomolun faaliyeti açısından günümüzde en önemli şey Leninci doğrultulardır; gençlik komünist olmaya hazırlamaktır, Komünist Partisinin politikasının yaşama geçirilmesine aktif olarak katılmaktır.

Biz komsomolu, genç kızların ve erkeklerin komünist eğitiminin gerçek bir demokrasi okulu ve yenilikçi bir örgüt olarak görmek istiyoruz. Komsomolda yaratıcı, girişimci insanlar desteklenmeli; açıklık ve tavırların net biçimde dile getirilmesi, tartışma ortamı, gençliğin çıkarlarının pratikte gerçekleştirilmesiyle, onun

sosyal ve ekonomik dönüşümlere aktif katılmasıyla birlikte yürütülmelidir. Sözünü ettiğimiz, SBLKGB'nin hiçbir engelleme olmadan, yukarıdan direktif beklemeden çalışma yürütmesi, gençlerin enerji ve girişimciliğinin potansiyelini tümüyle gerçekleştirmesi olanaklarıdır.

Parti komitelerine gelince, onlar, komsomolun örgütsel bağımsızlığına, örgüt yaşamının ayrımsız tüm sorunlarını kendi başına çözme, parti politikasının oluş- sorunlarını kendi başına çözme, parti politikasının oluşturulmasına ve uygulanmasına katılma, partide, sovyetlerde ve ekonomik organlarda gençliğin çıkarlarını savunma hakkına saygı göstermeli ve ona uymalıdır. Yenilenme, genç kuşağın sovyetlerde, sendikalarda ve öteki toplumsal örgütlerde geniş bir şekilde temsil edilmesini, genç insanların yönetim sanatını kavramalarını, devletsel ve toplumsal görevleri cesurca üstlenebilmelerini gerektirmektedir.

Yoldaşlar, yeni kuşak, yenilenme kuşağı gözlerimizin önünde yetişmekte ve biçimlenmektedir. Genç kuşağın hazılanması tüm partimiz ve tüm toplumumuz açısından çok sorumlu bir görevdir. Bu sorun, taşıdığı büyük önemden dolayı, yakın gelecekte, parti MK Plenumunda özel olarak tartışılmalıdır.

Sosyal çıkarlar sorunuyla ilgili olarak devlet açısından önem taşıyan bir başka konu üzerinde durmak istiyorum. Bu, kadın sorunudur. Bu sorunun kesinlikle ve ebedi olarak çözüme kavuşturulduğu defalarca iddia edilmiştir. Gerçekten de, biz, kadın ve erkeğin haklarının eşit olduğunu ilan ettik; hemen hemen tüm meslekleri kadın ve erkek için eşit derecede olanaklı kıldık; eşit işe eşit ücret belirledik; kadınların diğer haklarını güvence altına aldık. Tüm bunlar doğrudur. Ama konu öy-

le bir duruma gelmiştir ki, kadınların tartışma götürmez kazanımlarının yanı sıra, kimi sorunlar da gündemde kalmıştır. Bu sorunlar hâlâ pek çok alanda kadınların, sahip oldukları hakları tümüyle kullanmalarını engellemektedir. Yaşam koşullarındaki yetersizlik çocuk kurumlarının yetersiz sayıda olması, hizmetler ve ticaret sektörlerindeki çalışmaların yetersizlikleri, tüm bunlar her şeyden önce kadınları etkilemektedir.

Dolayısıyla burada da, sosyal alanın gelişmesinde «artarsa kullanırız» ilkesi kendisini göstermiştir. Bu durumun yıllar boyunca sürmesinin bir nedeni de kadınların görüşlerinin pek fazla dikkate alınmamasıdır. Kadınlar yönetim organlarında gerektiği biçimde temsil edilmemektedir. Genel olarak Ekim Devriminden sonra gelişen kadın hareketi yavaş yavaş sönmüş ya da biçimsel bir karakter kazanmıştır.

Yenilenme tüm bu sorunları yakıcı biçimde ortaya koymuştur. Yığınsal kadın örgütü kurulmuş, daha doğrusu yeniden canlandırılmış durumdadır. Bu, önemli de olsa, konunun yalnızca örgütsel tarafıdır. Durumun kökten değişmesini, aşağıdan yukarıya yönetim organlarına giden yolların kadınlara geniş olarak açılmasını, kadınların çıkarlarını dolaysız olarak ilgilendiren tüm sorunların onların katılımı ve belirleyici yaklaşımları olmadan çözülmeyecek bir duruma gelmesini sağlamak zorundayız.

Yenilenmenin önemli bir özelliği de, sosyal çıkarların tüm çeşitliliğini yansıtan toplumsal kuruluşların hızla artmasıdır. Savaş ve iş emektarları örgütleri, bilim-mühendis dernekleri ve tiyatro adamları birlikleri, Sovyet Kültür Fonu, Çocuk Fonu, doğayı ve tarihsel anıtları koruma işiyle uğraşan çeşitli dernekler yardım örgütleri örnekleridir. Genel olarak bunlar, halkın ba-

ğımsız faaliyetinin mükemmel bir görünümüdür ve her yönden desteklenmelidir.

Kuşkusuz, toplumsal uyanış içinde, çıkarları halkın çıkarlarından ve yenilenmenin amaçlarından uzak olan belirli grupların ortaya çıktığını da görmezlikten gelemeyiz. Ama genel ortamı belirleyen onlar değildir. Burada böylelerine değinmeyeceğiz. İnanıyorum ki; parti örgütleri, emekçiler, sosyalist toplumun yenilenmesinin gerçek savunucularıyla, sosyalizme yabancı amaçların peşinde koşanları birbirinden ayırabilirler.

Ülkede tarihsel olarak oluşan ve yerleşen tek partili sistem içinde, partide ve toplumda, görüşlerin birbiriyle karşılaştırılması, eleştiri ve özeleştiri için sürekli işlev gören bir mekanizmaya gereksinimimiz var. Bu, demokratikleşmenin gelişmesi koşullarında yaşamsal önemde bir sorundur. Fransiyonculuğu kınayan, ama partide yoldaşların farklı görüş taşıdıklarından dolayı koğuşturulmasına kesinlikle karşı olan V. İ. Lenin, parti içi demokrasinin özünü böyle anlıyordu. Sürekli ve yapıcı politik diyalog, tartışma kültürü, kamuoyunun incelenmesi ve göz önünde tutulması yaşamımızın vazgeçilmez özellikleri olmalıdır.

Günümüzde bunun için gerekli koşullar yaratılmaktadır. Özünde, ülkede, partinin yenilenme politikasını destekleyen yurtsever, bir halk hareketi biçimlenmektedir. Bu hareket, toplumun iyileştirilmesinden yana olan bütün güçleri -komünistleri, komsomolcuları, partisizleri, dindarları, kadınları, emektarları, gençleri, tüm temel toplumsal örgütlerin temsilcilerini- kapsamaktadır. Bu hareket, çağdaş toplumsal-politik yaşamın derin süreçlerini yansıtmakta ve yenilenme davasının başarılı olacağına olan güveni pekiştirmektedir. Bu hareketin perspektifleri, faaliyetinin olası biçimleri

üzerine mitinglerde, toplantılarda ve basında çeşitli öneriler dile getirilmektedir. Bu sorunu da burada tartışalım.

III. SBKP'NİN YÖNETİCİ ROLÜNÜN VE İÇ YAŞAMININ DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

Yoldaşlar! Yenilenmeyi gerçekleştirirken, düşüncemiz tekrar tekrar partiye, bu devrimci süreçte onun yerine ve rolüne yöneliyor.

Partinin faaliyetiyle ve onun yönetici rolüyle ilgili sorunların son zamanlarda toplumumuzun dikkat merkezinde bulunması ilginçtir. Bu, halkın, yenilenmenin gelişmesini ve geleceğe ilişkin umutlarını partiyle bağladığının en inandırıcı kanıtlarından biridir. Son derece parti içi karakter taşıyan sorunlar bile halkın ilgisini kazanmıştır.

SBKP 1985 Nisanında yeni bir politika önererek, toplumun programatik amaçlarının taşıyıcısının, ülkeyi yenilenme yolundan götürmeye yetenekli politik gücün kendisi olduğunu kanıtlamıştır. Parti, kriz öncesi ortamın ve durgunluk olgularının nedenlerini cesaretle ortaya koyarak, var olan durumun sorumluluğunu üzerine almıştır. Parti, kendi faaliyetine ve yönetim yöntemlerine nesnel biçimde bakmış ve toplumsal eleştiriyi bilinçli olarak kendi üzerine çekmiştir.

SBKP 27. Kongresinde ve özellikle de Ocak 1987 Plenumunda, son on yıllarda yalnızca, genel olarak toplumda değil, aynı zamanda partide de var olan olumsuz süreçler eleştirel bir analize tabi tutuldu. İlkesel nitelikteki şu soruları yanıtlamak zorundaydık: Gerçek bir demokratik örgüt olarak, emekçi halkın kanıyla ve canıyla kurulmuş olan SBKP, neden Stalin'in putlaştırıl-

masıyla bağlı olarak sosyalizmin deforme edilmesi süreçlerini önleyememiştir? Neden daha sonra, Leninizmin ilkelerinden ayrılmaların kınanmasının ardından parti, yüzeysel değişikliklerle sınırlı kalmıştır ve sonuçta ülkenin gelişmesinde ciddi durgunluk olguları mümkün hale gelmiştir?

Yanıt, her şeyden önce partinin kendi içinde, kendi faaliyetinin içeriğinde ve emekçilerle bağlarında belirli deformasyonların ortaya çıkmış olmasındadır; bu deformasyonların, daha doğuşundan itibaren partiye özgü olan, Lenin'in ve onun savaş arkadaşlarının uzun yıllar süren çabalarıyla temelleri atılmış olan pek çok demokratik bolşevik geleneğin yitirilmesine yol açmasındadır.

SBKP 27. Kongresi parti çalışmasının köklü olarak yenilenmesi görevini ortaya koydu, parti içi yaşamın demokratikleştirilmesi hedefini belirledi. Gerçeklerden çıkardığımız dersler, saflarımızda özbilincin gelişmesine ve özarınmaya yol açtı. Komünistler, parti örgütleri ve parti basını, toplumda daha enerjik biçimde bir çalışmaya ve sorunları daha cesurca ortaya koyup çözmeye başladılar.

Yenilenme süreci, basit ve zorluklardan arınmış bir süreç olmamasına karşın güçlenmektedir. Ancak, parti yaşamındaki gerçekten derin nitelik taşıyan değişimleri saptarken, henüz bütün işlerin yolunda olmaktan uzak olduğunu söylememiş olsaydık, gerçekten açık davranmış olmazdık. Tüm parti örgütleri yeni istemleri göz önüne alarak çalışmalarını yenilememektedir. Parti çalışanlarının ve hatta parti komitelerinin bir kısmı tutucu konumlardadır. Yeni çalışma yöntemlerini kazanmak, açıklık ve demokrasi ortamında etkinlik gösterme becerisi pek çokları için zor gelmektedir.

Evet, durum böyledir. Ama konferans delegelerine ve halka şu temel konuyu belirtmek istiyorum: Partinin yönlendirici faaliyeti olmadan, onun politik çizgisi yaşama geçirilmeden yenilenmenin görevleri yerine getirilemez. Bunsuz yenilenme, politik olarak da, ideolojik olarak da, örgütsel olarak da yıkılmaya mahkûm olacaktır.

Şimdi içinde bulunduğumuz dönüm noktasında SBKP, toplumun yönetici gücü olarak sahip olduğu işlevleri ve görevleri tüm boyutlarıyla gerçekleştirmek zorundadır. Ama politik liderliğin işte bu belirleyici önemi, günümüz koşullarında parti faaliyetinin içeriğini kapsamlı olarak tartışmamızı zorunlu kılmaktadır.

1. Parti İçi Demokrasiyi Tümüyle Yeniden Kurmak

Burada temel olan nedir? Tezlerde SBKP MK'nın ilkesel konumu belirtilmiştir. Hatırlatayım: «Parti, Marksist- Leninist öğretiyi kendine temel alarak, toplumsal gelişmenin teorisini ve stratejisini, iç ve dış politikayı hazırlamalı, sosyalist yenilenme ideolojisini oluşturmalı, yığınlar içinde politik ve örgütsel çalışma yürütmeli, kadroların eğitimiyle ve yerleştirilmesiyle uğraşmalıdır.»

Politik öncü olarak SBKP'nin işlevlerini belirledik. Ama bu görevlerin yerine getirilmesi için parti, temel örgütten Merkez Komitesine dek faaliyetini, çalışma tarzını, yöntemlerini ve biçimlerini yenilemek zorundadır. Parti politikasının uygulanması ve halkın çıkarları için, her komünist gerçek bir savaş eri olmalıdır.

Neden kendimizden hoşnut olmadığımızı, neden parti evimizdeki işlerin durumunu çok keskin eleştiri-

lere tabi tuttuğumuzu aydınlatmak burada da önemlidir. Sorun neredediir?

Sorun, her şeyden önce, SBKP'nin yapısının ve faaliyetinin temelinde bulunan demokratik merkeziyetçilik ilkesinin, belirli bir aşamada önemli ölçüde bürokratik merkeziyetçilikle değiştirilmiş olmasındadır. Bunun böyle olmasının en önemli nedeni; temel parti örgütlerinin, sıradan komünistlerin, parti faaliyetinin içeriğini etkileme yolundaki somut olanakları önemli ölçüde yitirmiş olmalarıdır. Tüm parti organlarının ve kadrolarının, yığınların sürekli denetimi altında bulunmalarını öngören çok önemli Leninci istem ciddi biçimde ihlal edilmiştir. Partideki pek çok olumsuz oluşumun bir başka nedeni de seçimle gelinen organların rolünün azalması, tüm düzeylerde parti aygıtının rolünün ölçüsüz derecede artmasıdır.

Şu konuyu da belirtmeden geçemeyiz: Partimiz, Lenin tarafından aynı davaya bağlı olanların örgütü olarak kurulmuştu; tüm sorunların özgürce tartışılmasından ve kararların alınmasından sonra ortak eylemler, parti yaşamının yasasıydı. Ancak buyrukçu idari sistemin yerleşmesinden sonra, parti yoldaşlığı atmosferi yavaş yavaş yerini, emir vermeye ve onu uygulamaya; partililerin, başkanlar ve onlara bağlı olanlar olarak ikiye ayrılmasına; komünistlerin eşitliği ilkesinin ihlal edilmesine dayanan ilişkilere terketti. Gerçi zaman zaman bunun kanıtlanamaz bir durum olduğu kabulleniliyordu, ama yaşamda her şey eskisi gibi kalmaya devam ediyordu.

Ekim 1964 MK Plenumunun, özünde, parti yaşamının Leninci ilke ve normlarının yeniden canlandırılması belgisiyle yapıldığını hatırlayalım. Somut süreçler ise başka doğrultuda gelişti ve durgunluk yıllarında zaman

zaman çarpık bir yapı kazandı. Kadroların yenilenmesi sürecindeki tutukluk, temel parti örgütlerinin, seçimle gelinen örgütlerin üyelerinin aktifliğine olumsuz etkide bulundu. Birkaç komünist kuşağı parti yaşamına gerçek anlamda katılamadı. Öte yandan, yıllar boyu yönetici mevkilerde bulunanlardan birçoğu, kendini yanılmaz ve yeri doldurulmaz ilan etti. Seçilen kişilerin ve parti aygıtının önemli bir kısmının sorumluluğunun azalması, bunların partili yığınlardan ve emekçilerden kopması, şimdi artık hepimizin bildiği gibi, politik ve ahlaksal düşüşle son buldu. Yenilenme süreci içinde ortaya çıkarılan, iktidarın kötüye kullanılmasına ve ahlaksal düşüklüğe ilişkin utanılacak gerçeklerin kökü işte buradadır.

Bu olgulardan üzüntüyle söz ediyorum. Bunlar, partinin ve parti örgütlerinin faaliyetlerinde acı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Konunun bu yönünü hiçbir zaman unutmamalıyız. Ama konunun bir başka, bizim açımızdan çok önemli bir başka yanı daha var: Tüm bu yıllar boyunca, nesnel ve öznel olarak karmaşık koşullar içinde, milyonlarca partili ve binlerce partili kadro, partililik ve yurttaşlık görevlerini dürüstçe yerine getirdiler. Onlar devrim bayrağını onurla taşıdılar; kendi birimlerinde ülkenin gelişmesi için, sosyalizm için mümkün olan her şeyi yaptılar. Pek çok yönetici kadro, ekonomist, uzman, bilim ve kültür adamı için de aynı şeyleri söylemek olanaklıdır.

Partide Leninci geleneklerin köklü yeri olmuştur. Her şeye karşın sosyal-ekonomik politikada önemli bir dönüşüm gerçekleştirip, yeniden yapılandırma ve yenilenme yoluna koyulmaya yetenekli güçler parti içinde ortaya çıkmış ve biçimlenmiştir.

MK'nın Nisan (1985) Plenumu, SBKP'nin demok-

ratikleştirilmesi, parti çalışmasının açıklığı, başta temel parti örgütlerinin ve seçimle gelinen parti organlarının çalışmaları olmak üzere, parti yaşamının Leninci normlarının tümüyle yeniden kurulması doğrultusunda kesin tavır belirtti.

SBKP'nın Tezlerinde yer alan konuyla ilgili yaklaşımlar yalnızca partide değil, genel olarak toplumda da canlı bir tartışma yarattı. Bütün Sovyet insanları, her komünisti, her temel parti örgütünü ve her parti komitesini gerçekten dinamik bir politik güç olarak görmek istiyor. Konferansın eşiğinde yapılan tartışmalarda, parti toplantılarının rolü, parti örgütlerinin, parti komitelerinin ve her bir komünistin faaliyetinin biçimleri konuları yeni bir biçimde ortaya kondu. Bu anlaşılır bir durumdur; çünkü temel parti örgütü, her emekçi kolektifinin organik bir kısmıdır ve partinin toplum yaşamındaki varlığının canlı simgesidir.

Bu amaçlara uygun olarak parti içinde, ilkesellik, açıklık, tartışma, eleştiri ve özeleştiri, disiplin, parti yoldaşlığı, koşulsuz kişisel sorumluluk ve girişimcilik atmosferini tüm boyutlarıyla yeniden canlandırmak gereklidir. Parti örgütlerindeki süreçlerin gelişmesi bu doğrultudadır ve konferansın görevi onlara kesin destek vermek, önlerinde sınırsız bir ufuk açmaktır.

Şimdi her komünistin, çalıştığı yerdeki durumdan, yenilenmeye kişisel katkısından ve kolektifinin faaliyetinden dolayı taşıdığı sorumluluğa yeni bir biçimde yaklaşmak gerekiyor. Bunun nedenlerinden biri de, pek çoklarının hâlâ, perestroykanın temel parti örgütüne ulaşamadığından şikayet etmesidir. Burada kimin suçu vardır? Gelin birlikte düşünelim.

Yenilenmeyi hedefleyen politik çizgi Kongre tarafından belirlendi ve onaylandı. Çalışmanın temel doğ-

rultuları MK Plenumlarının kararlarında ortaya kondu. Yaşamın çeşitli alanlarıyla ilgili yasal düzenlemelere gidildi. Partide ve toplumda açıklık atmosferi yaratıldı. Girişimcilik, bağımsızlık ve yurttaşlık bilincine yaraşır tutumlar teşvik ediliyor. Pek çok komünist, komsomolcu ve partisiz, sosyalist yenilenme mücadelesinin değişik alanlarında vicdanlarının sesine uygun olarak, aktif biçimde faaliyet gösteriyor. Kimileriyse bir şeyler bekliyor. Eski müzmin hastalık kendini gösteriyor; direktif gelmesini bekliyorlar. Aslında direktifler de ortadadır yoldaşlar, ama komünistlerin ellerinden tutup, iş yaptırmak olacak şey değildir.

Bu konuyla ilgili olarak, parti saflarının özgün biçimde gözden geçirilmesini öngören tezlerdeki yaklaşım güncellik kazanıyor. Şimdi her birimizden istenen; eylemlerdir, yenilenmenin görevlerinin yerine getirilmesine yönelik somut faaliyetlerdir. Yoldaşlar, günümüzde komünistlerin öncü rolü, işle kanıtlanmalıdır.

Merkez Komitesi, komünistlerin toplumsal-politik bir değerlendirmeden geçirilmesi yolunda tavır belirtti, bu önerimizin ilke olarak benimsendiğini hissettik.

Gerçi iki tür kaygı da dile getirildi. Kimileri, söz konusu değerlendirmenin bir şey getirmeyeceğini, partide bir temizlik yapılmasının, partinin safradan arındırılmasının zorunlu olduğunu iddia ediyor. Biz, MK olarak, yenilenme ve demokratikleşme koşullarında böyle bir yaklaşımı doğru bulmuyoruz. Nedeni ise şu: Daha, yakın zamanlara kadar yeterince aktif sayılmayan, parti örgütüyle bağı kopmuş olarak değerlendirilen, partide safra olduğu belirtilenlerden çoğu, bugün yaşamda kendi yerlerini bulmaya çalışıyor. Partili yoldaşlara son derece saygılı davranılmalıdır. Hiçbir dürüst partili yenilenmenin dışında tutulmamalıdır. Bunu kendimize

çıkış noktası kabul edelim. Leninci ve bolşevik yaklaşım budur.

Kimileri ise, bu tür bir değerlendirmenin bir intikam ortamına dönüşmesinden, bugün aktif tavır almış durumda olan ve bencil çıkarlara sahip gruplar açısından zararlı sayılan kişilerle hesaplaşmaya yol açmasından korkuyor.

Sanırım, bu konuya ciddi yaklaşıldığında her iki kaygıyı da boşa çıkarmak mümkündür. Biz, partinin kendi kendisini arındırması fikrini ileri sürerken, anılan değerlendirmenin, üç-beş kişilik komisyonlar tarafından gizli işlemler yapılması ve kapalı raporların oluşturulması temelinde değil, tüzük normlarına uygun olarak, normal demokratik süreç içinde ve açık parti toplantılarında örgütlenmesini öngörüyoruz. Değerlendirme süreci komünistler için bir eğitim okulu olmalıdır. Onlar, bu okuldan, parti yoldaşlığının güçlü bağlarıyla birbirine sımsıkı kenetlenmiş ve yenilenmenin önümüze koyduğu ortak amaçlar ve görevlerle birleşmiş olarak çıkmalılar.

Bir başka ve çok önemli sorun da partiye üye almayla ilgilidir. Parti açısından yaşamsal önem taşıyan bu sorunda her türlü kontenjancı ve bürokratik yaklaşımdan kesinlikle kurtulmamız gerekiyor. Partiye başvuran kişinin niteliklerinin değerlendirilmesinde temel ölçüt, onun yenilenmeye karşı konumu ve buna katılımıdır. Bu istem herkese -işçilere de, köylülere de, aydınlarımızın temsilcilerine de- yöneliktir. Hepimizin iyi bildiği gibi, insanlar en iyi kendi kolektiflerinde tanınırlar. Orada, partiye kimin yürekten katıldığı da, kimin kişisel çıkar peşnde koştuğu da fark edilir.

Partiye seçileceklerin doğrudan emekçi kolektifleri tarafından teklif edilmesi önerisi getiriliyor. Dene-

yim, partiye giriş başvurularının, emekçilerin toplantısında bir öntartışmada değerlendirilmesinin yararlı olduğunu gösteriyor. Kuşkusuz, SBKP'ye üye almada önce kolektifin görüşü, komünistlerce dikkatli bir biçimde ele alınmalıdır.

Gelelim seçimle gelinen parti organlarına. Bu konuda pek çok şeyi değiştirmeliyiz; hem de köklü biçimde. Her şeyden önce, komünistlerin yetkili temsilcileri olan seçimli organların otoritesi yeniden kurulmalıdır. Sekreterler, büro ve hele hele parti aygıtı, seçimli parti organlarının denetimi altında bulunmalıdır. Büro üyeleri ya da parti aygıtı çalışanlarının, seçilen komitelerin üyelerine karşı buyrukçu biçimde davranmalarına yol açan durumlar, bundan böyle hiçbir zaman gündeme gelmemelidir.

Aynı derecede, hatta belki daha önemli bir başka sorun da, yeni koşullarda partinin öncü rolünü gerçekleştirmesiyle, yığınlar içinde örgütleyici ve politik çalışma yürütmesiyle ilgili önemli ilkesel sorunların parti komitelerinin gündemine alınmasıdır. Komünistlerin parti toplantılarının, onlarca küçük ve önemsiz sorunla doldurulması uygulamasından kesinlikle vazgeçilmelidir. Gündemdeki konuların hazırlanılmasında ve tartışılmasında aşırı derecede planlamaların, kof övgülerin ve boş sözlerin izleri ortadan kaldırılmalıdır. Seçimle gelinen tüm organlarda açıklık, eleştirel yaklaşım ve girişimcilik egemen kılınmalıdır. Bu, parti aygıtının çalışmalarında da böyle olmalı, gizli kapaklılık ve gereksiz sırlar ortadan kaldırılmalıdır.

Bütün bu söylediklerimiz, partide ve toplumda özel bir yeri olan SBKP Merkez Komitesi için de tümüyle geçerlidir. Kongrelerin arasında kalan dönemde, önemli iç ve dış sorunlar burada çözülmektedir. MK'nın nasıl ça-

lıştığı, hangi sorunları ele aldığı, hangi kararlara vardığı, çalışmalarının ne derece demokratik olduğu, tüm parti ve tüm toplumumuz açısından büyük önem taşımaktadır.

Daha önce MK'nın Ocak Plenumunda, uzun yıllar boyunca parti Merkez Komitesindeki durumun nasıl olduğunu belirtmiştik. Bunları tekrarlamadan, yalnızca şunu vurgulamak istiyorum ki, eğer olgunlaşan sorunlar ülke yönetimince zamanında iyi düşünülerek çözülseydi, eğer parti Merkez Komitesinin çalışması her zaman aktif ve demokratik olsaydı, pek çok hatadan kaçınmak mümkün olabilirdi.

Şimdi, özellikle 27. Kongreden sonra durum değişmeye başlamıştır. Şöyle söyleyebilirim: Merkez Komitesi yeniden doğmakta, güç toplamaktadır. MK Plenumları şimdi farklı biçimde yapılmaktadır. Ama yine de, değerlendirmelerde ihtiyatlı davranmalı, abartmaya kaçmamalıyız.

Bir numaralı sorunumuz, MK üyelerinin, yalnızca kendi birimlerinde değil, genel parti kararlarının hazırlanmasında, tartışılmasında ve alınmasında da aktif olarak çalışmalarıdır. Bunu söylerken belirli bir deneyime dayanıyorum. Son Plenumlardan önce, MK üyeleriyle ve parti sekreterleriyle öngörüşmeler yapılması, gündem maddeleriyle ilgili belgelerin dağıtılması vb. uygulamaya sokuldu. Tüm bunlar hem MK üyelerinin aktiflik düzeyini, hem de alınan kararların niteliğini etkiledi. Bu, aynı zamanda, çalışmalarda yanlış yapmaktan kaçınmak için belirli bir güvencedir; yapılan yanlışlar, bilindiği gibi, pahalıya mal olmaktadır.

Plenumların aralarında ve plenumlarda çalışmaların örgütlenmesine ilişkin yeni biçimler üzerine düşünmemiz gereklidir. Acaba MK'da, iç ve dış politikanın

önemli konularında komisyonların olması, bu komisyonlarda Merkez Komitesi üyelerinin düzenli olarak çalışması yararlı olmaz mı? Böyle bir durumda parti aygıtı da kendine uygun işlerle uğraşabilir.

Herhalde, MK üyelerinin Politik Büronun çalışmasına katılımını da daha çok aktifleştirmek gerekir. Böyle bir uygulamanın şu anda hiç olmadığı söylenemez, ama bu katılım, önemli ölçüde başkent aygıtının dairelerinin ve bilimsel kurumlarının çalışanlarıyla sınırlı kalmaktadır.

Politik Büronun, MK Plenumlarında faaliyeti üzerine rapor ve enformasyon yayınlaması uygulaması düzenlilik kazanmalıdır.

Parti komitelerinin ve seçimle belirlenen organların enerjik olarak çalışabilmeleri ve Tüzükteki maddeleri kullanabilmeleri için, onların oluşturulma düzeninin kesinlikle yenilenmesi gerekir. Bu, tüm seçimli organların ve bu arada parti organlarının aktifliğinin belirleyici faktörüdür. Bütün düzeylerdeki seçimlerin, adayların geniş bir biçimde tartışılmasına, yarışmalarına ve -sonuç olarak- kesin otorite sahibi, yenilenme politikasını yürütebilecek, davaya gerçekten bağlı, yetenekli ve görevi hakeden insanların seçilmesine elverecek demokratik bir ortamda düzenlenmesi gerekir.

Açıktır ki, eski yöntemleri kullanarak; tartışılacak adayların ve oylamanın, partinin bölge, il ya da semt komitesindeki büro sekreteri, en iyi ihtimalle ise büro üyeleri tarafından önceden belirlendiği koşullarda, bu hedefe ulaşamayız.

Yoldaşlar, bununla ilgili olarak şöyle bir yaklaşımı konferansın dikkatine sunuyoruz: Son sözün genel toplantıya ya da konferans delegelerine bırakılması koşuluyla, alt örgütlere, konferans veya kongre delegelerini

seçmeleri sürecinde, üst parti organına aday gösterme hakkı tanınmalıdır. Tartışmaların gösterdiği gibi, çoğunluk, MK'ya kadar tüm parti komitelerinin seçiminde kontenjan sayısından daha fazla aday ileri sürülmesini ve bu konuda insanların mevkisinin değil, yenilenmeye karşı tutumunun ölçüt alınmasını öngören öneriyi kesinlikle desteklemiştir.

Böyle bir düzen yürürlükte olsaydı, Konferansımıza delege seçiminde ortaya çıkan kimi olaylara meydan verilmezdi.

Tüm parti komiteleri için beş yıllık tek bir yetki döneminin belirlenmesini, SBKP'de seçimle gelinen görevlerde bulunma süresinin üstüste iki dönemle sınırlanmasını, olağanüstü durumlarda üçüncü dönem görevde kalmaya izin verilmesini öngören öneri genel bir ilgi gördü. Bu ilginin ortaya çıkması raslantı değildir. Bu, komünistlerin ve partisizlerin, geçmişte yönetici mevkilerde çok uzun süre bulunmayla ilgili olarak yapılan hatalardan dolayı duydukları kaygının göstergesi olmuştur. Bu konuda anladığımız kadarıyla üç görüş ortaya çıkmıştır: Kimi yoldaşlar Tezlerdeki öneriyi desteklemektedir; kimileri, partide tüm düzeylerde seçimle gelinen mevkilerde bulunma süresinin üstüste iki dönemle sınırlanmasından yanadır; ve üçüncü bir grup ise, üstüste üç dönem seçilmenin yalnızca parti üst yönetimi için geçerli olmasını savunmaktadır. Yoldaşlar, bu konuyu burada tekrar tartışıp karara bağlayalım.

2. Parti ve Devlet Organlarının İşlevlerinin Birbirinden Ayrılması

Günümüz koşullarında politik öncü olarak partinin rolünün özümsenmesi için, parti ve devlet organlarının

işlevlerinin birbirinden net olarak ayrılması sorununun doğru çözümü büyük önem taşımaktadır. Bu konuda SBKP MK'nın tutumu Tezlerde ortaya konmuştur ve büyük canlı bir tartışma yaratmıştır. Bu doğaldır. Politik sistemimizin yenilenmesi ve genel olarak yenilenmenin başarısı, bu sorunun çözümüne bağlıdır.

Neden bu konuda bu kadar kesin biçimde konuşuyorum? Toplumumuz çok sorumlu bir aşamada bulunuyor. Derin değişimler süreci içine girmiş olan toplumumuzun güvenilir politik ve ideolojik yönelimlere her zaman olduğundan çok daha fazla gereksinimi vardır. Böylesi yönelimlerin ve toplumsal gelişmenin stratejisinin ortaya konması ve politikada uygulanması, yalnızca büyük teori ve kadro potansiyeline sahip, halkla sıkı sıkıya bağlı, deneyimini sürekli olarak yığınların deneyimiyle sınayan ve zenginleştiren güçlü bir partinin omuzlayabileceği bir iştir.

V. İ. Lenin, iktidar partisinin emekçilerin öteki örgütlerini gözardı ederek ya da onların yerine geçerek dolaysız olarak yönetmesi gerektiği yolundaki yaklaşımların zararlı olduğuna defalarca değindi; «partinin (ve onun MK'sının) ve Sovyet iktidarının işlevlerinin çok daha net biçimde birbirinden ayrılması» gereği üzerinde durdu; her somut sorunun çözümünde sorumluluğu partinin üzerine yıkma çabalarını sert bir şekilde eleştirdi; «küçük bir somut olayın bile Politik Büroya kadar götürülmesi» uygulamasını kınadı.

Şunu da söylemeliyiz ki, partiyle devlet arasında işlevlerin birbirinden ayrılması sorunu, toplumumuzun tarihinde çeşitli aşamalarda defalarca gündeme getirildi; var olan durumun normal olmadığı ve Leninci ilkeye dayanılarak değiştirilmesinin zorunlu olduğu kabul edildi.

Ama durum iyileşmemekle kalmadı, yıldan yıla daha da kötüleşti. Ekonomik gelişme sorunlarının giderek karmaşıklaşmasına paralel olarak, parti çok çeşitli idari görevlerle uğraşmaya başladı ve buna bağlı olarak parti aygıtı da büyüdü. Buyrukçu idari sistemin özü böyle bir pratiğin korunmasını ve pekiştirilmesini gerektiriyordu. Dahası, kimileri, tarihimizin belirli dönemlerinin deneyimini örnek göstererek bunun, gelişmemize ilişkin sorunların en etkili çözüm yolu olduğunu kanıtlamaya çalıştı. Partinin yönetici rolünün artması tezi, en başta bununla bağlı olarak gösterildi.

Sanırım siz de hak verirsiniz ki yoldaşlar, işlevlerinin birbirinden ayrılması sorununun çözümüne, ülke yönetiminin üst kademelerinden başlamalıyız. Devlet iktidarının ve yönetiminin en üst organlarının rollerinin artması konusuna değinmiştim. Buradan, parti için, parti Merkez Komitesi için ve MK Politik Bürosu için ne gibi görevler ortaya çıkıyor? Her şeyden önce, Merkez Komitesi ve Politik Büro, politik yönetim organları olarak işlev görmelidir. Ve kuşkusuz, yüksek iktidar ve yönetim organlarının yerine geçmeye kesinlikle izin vermeyen bir çizgi izlenmelidir. SSCB Yüksek Sovyetinin ve SSCB Bakanlar Kurulunun yapması gereken işler gerçekten onlar tarafından yapılmalıdır.

Şöyle bir soru ortaya çıkıyor: Parti tarafından oluşturulan politik çizginin, kongre ve MK plenumu kararlarının, Sovyet iktidarı organları yoluyla uygulamaya konmasında, Merkez Komitesinin ve Politik Büronun kullanması gereken mekanizma ve olanaklar hangileridir? Bu konuda şu Leninci ilkeyi tümüyle gerçekleştirmek gereklidir: SBKP, politik çizgisini, devlet iktidarı organlarında ve toplum yaşamının her alanında çalışan komünistler aracılığıyla yaşama geçirir. Tüm parti ör-

gütleri kesin olarak SSCB Anayasası ve Sovyet yasaları çerçevesinde faaliyet gösterirler. Parti komitelerinin; devlet organlarına, ekonomik organlara ve toplumsal örgütlere yönelik açık direktifler içeren kararlar alması uygulamasına son verilmelidir.

Seçim kurullarının rolünün artmasına, parti ve devlet organlarının işlevlerinin birbirinden ayrılmasına bağlı olarak, parti aygıtının yapısında ve bileşenlerinde değişiklikler yapılması sorunu gündeme gelmiştir. SBKP MK aygıtının ve alt parti organlarındaki aygıtların, yönetimin dallarına göre oluşmuş şimdiki bölümlenme biçiminden vazgeçmemiz; aygıtın yapısını, çağdaş koşullarda partinin sahip olduğu işlevlere göre yenilememiz ve burada çalışanların sayısını azaltmamız gerekmektedir.

Partinin semt ve kent örgütlenmesi üzerinde özel olarak durmak istiyorum. Bunların rolü her zaman önemliydi, bugün de öyle. Onların aygıtlarının oluşturulmasına, yeni koşullara uygun olarak dikkatli bir şekilde yaklaşmak; aygıtın, parti örgütlerinin dolaysız politik, örgütleme ve eğitim işlevlerini yerine getirmesine yardımcı olmasını sağlamak gerekir. Semt ve kent komiteleri, tüm çalışmalarda sürekli olarak temel parti örgütlerine dayanmak gerektiği yolundaki temel ilkeden hareket etmelidirler. Bunun için ise, faaliyetlerin biçimini ve yöntemlerini kesin bir biçimde değiştirmeleri gerekir.

Herhalde, bu konularda Konferansta yapacağımız tartışma ve oluşturacağımız ortak tavra göre, kısa süre içinde parti aygıtının yeni yapısını oluşturmaya başlayabiliriz.

Yoldaşlar! Tüm bu önerilerin amacı: Parti içi yaşamın demokratik ilkelerinin kesin olarak uygulanması,

partinin mücadele gücünün, Sovyet toplumunun devrimci yenilenmesi sürecine önderlik etme ve yenilenmenin gidişini belirleme yeteneğinin artırılmasıdır.

Burada söz konusu olan şey şudur: Genel olarak, partinin kendi eylemlerine yönelik özdenetim ve eleştirel analiz yapma yeteneği, en başta, parti faaliyetinde demokratik merkeziyetçilik, kolektiflik, işbirliği ve açıklık ilkelerinin ne derece uygulandığına bağlıdır.

Bir konu daha var, yoldaşlar. Böylelikle biz, parti organlarının ve parti kadrolarının önemli bir kes mine bulaşmış olan bir hastalığa, bürokratizme, belirleyici darbeyi indireceğimizi düşünüyoruz. Bu hastalık, parti organlarının ve kadrolarının yığınlardan kopmasında, halkın çıkarlarından ve kaygılarından uzaklaşmasında kendini göstermektedir. Kuşkusuz, tüm sorunları hemen çözecek tek bir araç yoktur ve olamaz. Parti içi yaşamın Leninci ilkelerinin yeniden canlandırılması yolunda kesin ve kararlı adımlarla yürünmelidir.

Bu konuda, parti içindeki denetim çalışmasına özel olarak değinmek istiyorum. Tartışmaların gösterdiği gibi, SBKP MK Tezlerinde, yer alan parti kongresi tarafından seçilecek ve komünistlerin parti disiplinini, SBKP Tüzüğünü, parti örgütlerinin mali ve ekonomik faaliyetlerini denetleyecek olan tek bir denetim organının kurulması önerisi desteklenmektedir.

3. Devrimci Yenilenme ile Sosyalizmin Yeni Bir Çehresine Doğru

Yoldaşlar! Merkez Komitesinin Şubat Plenumu, ideolojimizin yenilenmesi görevini, köklü ekonomik reform, parti ve toplum yaşamının demokratikleştirilmesi görevi ile eş düzeyde bir görev alarak ele aldı. Bu-

nunla, partinin yenilenme amaçlarına ulaşmada ideolojik çalışmaya ne kadar büyük bir rol biçtiğinin altı çizilmiştir.

Yaratıcı Marksizm-Leninizmin ilkelerinden sapmalar ideolojide onarılmaz izler bırakmıştır. İdeolojinin teorik düzeyi düşmüş, propaganda çoğu kez yaşamın gerçeklerine ters yürütülmüştür. Aslında, ideolojik çalışma dogmatik sosyalizm anlayışlarının hizmetine girmiş; gerçekliğe eleştirel yaklaşımı yitirmiş ve böylece durgunluk olgularını destekler olmuştu. Propaganda, önemli, yaşamsal sorunları atlıyordu; yoz ve kof bir övgü düzme halini almış, bir tür ibadete dönüşmüştü. Entelektüel girişimciliğin yitirilmesi, dogmatizm ve söz ile iş arasındaki uçurum, partinin ideolojik etkisinin zayıflamasına yol açtı.

Geride bıraktığımız üç yıl içinde toplumsal bilinç alanında aktif bir çalışma gerçekleşti. Yaşamımızın tüm alanlarındaki durumla ilgili dürüst ve eleştirel tartışmalar yapıldı. Yıllardır, hatta onyıllardır ilk kez kendimizi dürüstçe ve önyargısız, gelişmemizin bütün yanlarının karşılıklı ilişkileri içinde gözden geçirdik.

Yarar peşinde koşmak yerine hakikatın, doğrunun peşinde koşmak yine başa geçti. Kendini akıntıya uydurmak yerine nesnel araştırmalara girişmek cesaretini göstermek gene değerli sayılmaya başlandı. Gelecek için şu zengin dersi çıkarabiliriz: Yaşamın gerçekleri, bilimsel doğrular ve sanatsal keşifler olmadan ne değerli ve zengin bir entelektüel yaşam, ne de gerçekten etkili ve atak bir ideolojik çalışma olabilir.

Parti, yaklaşımının meşruluğundan ve açıklığı, demokrasiyi, sosyalist görüş çoğulculuğunu geliştirmek için gösterdiği devrimci girişimin doğruluğundan emindir. Ama, ahlaki açıklamalardan, temellendirilmiş ele-

tirilerden ve geçmişin uygunsuz uygulamalarından kopuşun kendiliğinden ve bugünden yarına her bakımdan yenilenmiş bir toplum çıkacağını ummak saflık olurdu. Hayır, bilinç ile pratiğin diyalektiği çok daha karmaşıktır. İdeolojik çalışmanın etkisi belirleyici ölçüde somut politik, örgütsel ve sosyal-ekonomik koşullara bağlıdır.

Bugün için, toplumsal bilinci uyandırmayı, ilgisizlik ve iç yabancılaşmayı aşmayı başardık. Şimdi sorun, bu uyanmış bilincin nereye yöneleceği ve kamuoyunun hangi yönde gelişeceğidir.

Bu bilinç, yenilenme davasına hizmet edecek mi, yapıcı ve yaratıcı çabaları güçlendirme yolunu, yaratıcılık ve sorumluluk yolunu, sosyalist toplumun gerçekten yenilenmesi yolunu izleyecek mi?

Yoksa yeni görevlerin karmaşıklığından ve alışılmamışlığından ürküp geri çekilecek, tutku ve duygulara kapılacak, gösterişli girişimlerin, şu ya da bu tür tuhaflıkların peşinden mi sürüklenecek?

Yoksa yine kaçırılmış fırsatlara gözyaşları döküp sonra derin bir ilgisizliğe mi düşecek? Açıktır ki, bu, durgunluk dönemlerini özleyenlerin pek işine gelirdi.

İlerlemenin, tek yolu olabileceği kesindir. Bu, yenilenme yoludur. Parti, demokratikleşmeyi ve açıklığı hızlandırarak toplumsal bilinci geliştirmek ve yaratıcılığa yöneltmek için her olanağı kullanacaktır.

Yenilenme işi, güvenceye ve korunmaya muhtaçtır. Gerek köklü ekonomik reformun ve politik sisteme ilişkin reformun kararlı bir biçimde gerçekleştirilmesiyle, gerekse toplumsal bilinç ve entelektüel ve ideolojik yaşam alanında, böylesi güvenceler oluşturulmalı ve geliştirilmelidir.

Kabul etmeliyiz ki, son yıllarda sıkıcı, hatta trajik

çok şey söylendi; acı verici, üzücü, düş kırıklığı ve çelişki uyandırıcı açıklamalar yapıldı. Elbette bu tür şeyleri hiç bilmemek ve duymamak çok daha iyi olurdu. Ama bu tür bir yaklaşımdan açıktır ki ne devrimci bilinç ve yurttaşlık tutumu, ne de cesaret ve yüksek sorumluluk bilinci doğabilir. Oysa yenilenmenin başarısı için asıl bunlara ihtiyaç vardır. O nedenle parti, geçmişi cesaretle ve eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirmeye, tarihsel gerçekleri ortaya çıkarmaya ve haksız politik suçlamaların ve keyfiliğin kurbanı olmuş olanlara yeniden saygınlık kazandırmaya karar verdi. Bu iş sürdürülmelidir.

Hiçbir sorunun üzerinden atlamamalı, hiçbir soruyu yanıtsız bırakmamalıyız. Söz konusu olan parti onurumuz, parti vicdanımızdır, Lenin'in partisinin entelektüel değeridir.

Doğruları bulma yoluna koyulmak basit ve kolay değildir. Ama ideolojik rahatlığa dalmış, doğrulara sahip olduğunu sanan, onun her gün mücadele ile ulaşılabilecek değil, gökten zembille inecek bir şey olduğunu düşünen bir parti, entelektüel ve ahlaki otoritesini, devrimci karakterini ve toplumun politik öncüsü olma yeteneğini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Toplumsal bilincimiz ve genel olarak Sovyet insanı birçok önemli özelliğe sahiptir. Bu açıktır. Ama bugün gene de girişimcilik ve bağımsız davranma eğitiminin, yeniliğe canlı bir ilgi ve ihtiyaç yaratmanın gerekli olduğundan söz ediyoruz. Yenilenmenin yeni hedeflerine başka türlü erişilemez. Bu özellikler ancak toplumun demokratik yaşam biçimleri temelinde geliştirilebilir.

Yenilenme açıklık ilkesini öne çıkardı. Bu ilke çeşitli biçimlerle, devlet organlarının ve toplumsal örgütlerin

çalışmasında, toplantılarda, bilim adamlarının ve sanatçıların konferanslarında, yurttaşların biraraya gelmesiyle gerçekleşiyor. Kitle iletişim araçları bugün kamuoyunun önemli bir kürsüsü durumuna gelmiştir. Tarihsel gerçeklerin ve adaletin yeniden oluşturulmasında, eksiklik ve yanlışların eleştirilmesinde, yenilenme deneyimlerinin aktarılmasında, insanların yeni tarzda, yaratıcı ve amaca yönelik düşünme ve davranmada eğitilmesinde kitle iletişim araçları önemli hizmetler gördüler.

Ama bugün daha da ilerlemek gerekiyor. Parti basınında, onun politik aydınlatma ve örgütleme rolünde yeni bir niteliğe ihtiyacımız var. Basın, bugün, yenilenmeye engel olan her şeyi eleştirmekten geri durmadan süreçlerin derinliğine nüfuz etmeli ve bütün yaşam alanlarında yeni toplumun oluşmasının karmaşık diyalektik ve çelişken doğasını analiz etmelidir. Bunun için daha çok bilgi, daha çok yetki, daha çok yapıcılık ve sorumluluk gereklidir. Basın bu görevi ancak toplumun geniş kesimlerini işin içine çekerek ve gerçek yenilenmecileri öne çıkararak yerine getirebilir.

Açıklık olmadan yenilenme olmayacağını bugün artık kanıtlamaya gerek yok. Eğer açıklık olmasaydı olumsuz olguların nedenlerinin analizi ve bunların giderilmesinin yollarının bulunması için gerekli büyük işlerin altından bu kadar kısa bir sürede kalkamazdık; toplumda yeni bir ahlaki-politik atmosfer yaratmayı ve yenilenme fikirlerini ön plana çıkarmayı başaramazdık.

Açıklık, iç ve dış politikanın bütün sorunlarında bir görüş çoğulculuğunu, farklı bakış açılarının serbestçe karşı karşıya konulmasını ve tartışılmasını şart koşar. Ve yalnızca bu sosyalizmin çıkarlarına hizmet edebilir.

Açıklık aynı zamanda, demokrasinin diğer özellik-

leri gibi, yüksek bir sorumluluğu şart koşar. Açıklık, görüşler üzerinde tekel kurma niyetleriyle, terkettiğimiz dogmaların yerine yenilerinin dayatılmasıyla, grup çıkarlarını kollamakla, olguları saptırmakla ve kişisel hesapiaşma çabalarıyla bağdaşmaz. Öte yandan, eleştiriye hedef olmuş kişilerin buna karşı kendi konumunu açıklamasını engellemek son derece antidemokratiktir. Böyle açıklık mı olur? Tartışmaların, toplantıların, basının ve televizyonun karşılıklı iftiralara, karaçalmalara ve sıfatlandırmalara araç edilmesi ise hiçbir şekilde kabul edilemez.

Öte yandan yoldaşlar, Konferansta açık açık dile getirilmelidir ki, eleştirinin hâlâ bastırıldığı, hatta kovuşturulduğu durumlar yok değildir. Bu gibi durumlarla hem parti örgütlerinde ve emekçi kolektiflerinde, hem de toplumsal örgütlerde ve yönetim aygıtında karşılaşıyoruz. Kitle iletişim araçları da bunun dışında kalmıyor. Sovyet insanları, aktif ve uzlaşmasız bir biçimde eksiklikleri ortaya çıkardıklarında, kırtasiyeciliğe, sorumsuzluğa ve suistimale karşı çıktıklarında, zaman zaman sert tepkilerle karşılaşıyorlar. Hakikatten yana olanların baskı altına alındığı ve kovuşturulduğu hâlâ oluyor. Bütün düzeylerdeki parti örgütleri ve parti komiteleri eleştiri ve özeleştirinin gelişmesini titizlikle korumalı ve ilkesel konumları savunmalıdırlar.

İnsanlararası ilişkilerde politik kültürün ve uygar davranış normlarının yerleşmesi konusunda vereceği olumlu örneklerle kitle iletişim araçları büyük bir rol oynayabilir.

Açıklıkla ilgili Konferans kararı hazırlanırken bütün bunlar dikkate alınmalıdır.

Şimdi de yenilenmenin bugünkü aşamasında partinin politik faaaliyetinin başka bir ideolojik yönü üze-

rinde duralım. Bugün, hakikat ve adalet yeniden kurulur, sosyalist ideolojiyi ve pratiği çarpıtan her şey temizlenir, klişe ve dogmalar terkedilirken, kimileri bütün bunların sosyalizmin ilke ve temellerinin altını oyduğunu, tarihi lekelediğini iddia ediyor. Bu gibilere hak vermek mümkün değildir, yoldaşlar. Kesinlikle değildir! Yenilenmenin, dogmatizm ve tutuculuk taşlarına, kimilerinin önyargı ve tutkularına takılıp tökezlemesine izin veremeyiz. Söz konusu olan ülkenin, sosyalizmin geleceğidir; ve durumun ciddiyetinin henüz bilincinde olmayanlara bunu göstermek bizim görevimizdir. Hepimiz için çok önemli olan bu sorunda uzlaşma olamaz.

Burada, Konferansta kesinlikle belirtmek isterim ki, gelecekte de gerçekten, sosyalist bütün değerleri geliştirmeye devam edecek ve devrimci teoriyi ve sosyalizmin çehresini saptıran her şeyi kararlılıkla saf dışı edeceğiz.

Fırtınalı ve tutkulu tartışmalar önemli, sevindirici ve esin verici bir olguyu günışığına çıkardı. Bu olgu, bu kadar sınavdan, dramatik gelişmeden ve trajik olaydan sonra bir kere daha halkımızın 1917'de yaptığı tarihi tercihin, sosyalizm tercihinin doğruluğunu gösteriyor.

Etrafınıza bakınız: Şimdi herkes düşündüğünü, söylemek istediğini söyliyebiliyor. Ve görüşlerin, yargıların ve duyguların bu çeşitliliği, toplumsal yaşamda kendini şimdiye kadar görülmedik boyutlarda ve çok çeşitli biçimlerde ortaya koyuyor. Ne oldu? Numara yapmadan ve abartmadan diyebiliriz ki, son zamanlarda dile getirilen yargıların bütün keskinliğine ve eleştirel içeriğine rağmen Sovyet halkı yenilenme süreci içinde bir kere daha kararlı ve kesin bir şekilde tercihini sosyalizmden yana yapmıştır.

Evet, 30'lu yıllarda sosyalizmi bozan ve 70'li yıllarda durgunluğa yol açan her şeyi kaldırıp atıyoruz. Biz, geçmiş zamanların yüklerinden ve sapmalarından kurtulmuş, ama aynı zamanda öğretimizin kurucularının yaratıcı düşüncesinin ortaya çıkardığı, halkın emeği ve çabası ile gerçeğe dönüşmüş olan, onun umut ve özlemlerini ifade eden her şeyin en iyisini devralmış bir sosyalizm istiyoruz. Biz, dünya tarihindeki bütün ileri ci deneyimlere sahip çıkan ve insan ilerlemesinin başarılarından bütünüyle yararlanan bir sosyalizm istiyoruz.

Açıktır ki, yenilenme ile yöneldiğimiz geleceğin, somut görüntüsü bugünden ayrıntılarıyla olanaksızdır. Ama toplumun nitelik yönünden durumu olarak adlandırdığımız şeyin başlıca parametrelerini, temel özelliklerini saymak olanaklı ve aynı zamanda gereklidir. Bu olanaklıdır; çünkü toplumsal değişimin ana yön ve eğilimleri şimdiden ortaya çıkmaktadır. Bu gereklidir; çünkü kendisini ortaya koymuş olan eksikliklerin eleştirisinden ve kaldırıp atmamız gereken şeylerin açığa çıkarılmasından öte, pratiği, sosyalizmin nihai amaçlarına ve ülkülerine yakınlaştıracak yol ve araçları belirleyecek yapıcı ve olumlu yönlendirmelere de büyük bir gereksinme vardır.

Bizce sosyalizm, insanın gerçekten «her şeyin ölçütü» olduğu gerçek, somut hümanizmin devlet düzenidir. Ekonomiden entelektüel-ideolojik alana kadar toplumun bütün gelişmesi insanların ihtiyaçlarının karşılanmasına, onların her yönde gelişmesine yöneliktir. Ve bütün bunlar insanın kendi emeği, yaratıcılığı ve enerjisi ile olmaktadır.

Bizce sosyalizm, bilimsel-teknik ilerlemenin en iyi sonuçlarına dayanan, olanaklı en yüksek emek üretken-

liğini sağlayan ve doğrudan toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına yönelen, kendini bunlara esneklikle uyduran verimli ve dinamik bir ekonomiye sahip bir toplum düzenidir. Böylesi bir ekonominin temeli, toplumsal ve kişisel mülkiyetin ve üretim örgütlenmesinin, emekçilerin üretimin gerçek efendisi olarak ortaya çıkmasına ve kazanç ile emeğin sonuçları arasında dolaysız bir bağ kurulmasına olanak tanıyan çeşitli biçimleridir. Ekonominin plana dayalı yönetimi şuradan yola çıkar: Merkezin yapısal sorunları çözmede oynadığı rol ile ekonomik muhasebe ve özsorumluluk temelinde işleyen ve pazara yönelik çalışan meta üreticisi üretim birimlerinin geniş özerkliği arasında organik bir bağ vardır.

Bizce sosyalizm, insanın çalışma, sağlık korunması, eğitim, konut ve sosyal güvenlik gibi yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasının sosyal güvenceleri ile verimliliğe göre dağılım ilkesinin kararlılıkla uygulanmasının ve eşitlemeciliğin ve sosyal asalaklığın her biçiminin kökünün kazınmasının birleştiği, sosyal adalete dayalı bir toplum düzenidir. Bu, insanın yeteneklerine, yaratıcı emeğine, becerilerine en yüksek değer biçildiği, maddi ve manevi olarak desteklendiği bir toplumdur.

Bizce sosyalizm yüksek kültür ve ahlaka sahip bir toplum düzenidir. İnsanlığın entelektüel gelişmesinin ve zengin ahlaki deneyimlerinin en iyi sonuçlarına sahip çıkar ve bunları çoğaltır. Bu, çalışan insanın maddi ve manevi olarak dolu dolu ve zengin bir yaşam sürdüğü, tüketimci düşüncenin, ahlakdışılığın ve kültürel ilkelliğin reddedildiği bir toplumdur. Yüksek kültür kavramı, toplumun ekolojik kültürünü, doğal yaşam çevresine ve halkın üretim faaliyetine koruyucu ve akılcı bir yaklaşımı, doğal zenginliklerin korunmasını ve çoğaltılmasını da içerir.

Bizce sosyalizm, bütün emekçilerin çıkar ve gereksinimlerini dile getirmek ve toplumsal süreçlerin yönetimine katılmada kısıtsız olanaklara sahip olduğu, insan ile iktidar arasındaki yabancılaşmanın aşıldığı gerçek halk iktidarının toplum düzenidir. Bu, halkın sosyalist özyönetiminin, ekonominin ve sosyal süreçlerin derin ve kararlı demokratik yönetiminin, yasallığın ve açıklığın toplum düzenidir.

Bizce sosyalizm, bütün ulusların ve milliyetlerin gerçek eşitliğinin, sosyal ve entelektüel gelişmesinin ve karşılıklı zenginleşmesinin toplum düzenidir. Bu düzende, ulusal kine ve şu ya da bu türden milliyetçi ve şovenist önyargılara yer yoktur, enternasyonalizm ve halkların kardeşliği egemendir.

Ve nihayet bizce sosyalizm, doğası gereği ve çıkarları nedeniyle sistem olarak barış için çaba gösteren kardeş sosyalist ülkelerle işbirliğini ve ortak eylemini pekiştiren ve bütün halklar ve devletler arasında, eşit haklılık, başkalarının içişlerine karışmama ve halkların kendi yazgıları konusunda bağımsızca karar verme hakkının kabul edilmesi demokratik ilkeleri temelinde normal ve uygar ilişkilerin gelişmesini destekleyen bir toplum düzenidir.

Komünizm yolunda önemli bir adım olarak toplumumuzun yeni bir niteliğe ulaşmasından söz ederken, işte sosyalizmin bu demokratik ve insancıl çehresini kasdediyoruz.

Önümüzdeki yıllar ülkemizin geleceğini ve Sovyet düzeninin yazgısını belirleyecektir. Bizim için bu gelecek, biz onu nasıl düzenlersek öyle olacaktır. Evet biz. Çünkü bizim için ya da bizim yerimize bunu kimse yapmayacaktır. Sorun budur ve buna dolaysız bir yanıt vermeliyiz. Söylenmemiş, dile getirilmemiş hiçbir şey

kalmamalı; istenilen ile gerçeği, söz ile işi, öznel tasarımlar ile nesnel gerçeklikleri dürüstçe karşılaştırmaktan da çekinmemeliyiz.

Sovyet halkı açık bir prespektif istiyor. Tam kapsamlı ve koşulsuz bir demokrasi istiyor. Kayıtsız bir yasallık istiyor. Küçük ya da büyük her işte açıklık istiyor. İlişkilerde kardeşlik ve dostluk istiyor. Çalışkanlık ve yeteneğe, toplumun yararına yönelik hizmete saygı gösterilmesini istiyor. Bizim sosyal ütopyalara değil, kesin yönlendirmelere, dönüşümlerin her aşamasında sosyalizmin nesnel ölçütlerine ihtiyacımız var. Bu, toplumsal gelişmenin eğilimlerini açık görebilmek; geçmişte sık sık olduğu gibi lafazanlığın üstün gelmesine izin vermemek için gereklidir.

Biz, sosyal adalet tolpumunun, özgür ve eşit haklı insanlar uygarlığının kurulmasının olanaklı olduğunu bilimsel olarak temellendirmiş olan Marksist-Leninist öğretinin yaşam gücünden eminiz. Devrimci yenilenmede bize yol gösteren budur. Parti Konferansımızın açtığı yenilenmenin yeni, son derece önemli aşamasında da böyle davranacağız.

Yoldaşlar, son olarak Konferans öncesinde yer alan ve özellikle Merkez Komitesi Tezlerinin yayımlanmasıyla canlanan tartışmadan genel olarak söz etmek istiyorum.

Uzun zamandır partide ve toplumda böyle geniş kapsamlı, tutkulu ve ürün verici bir tartışma; canlı düşüncelerle, sayısız önerilerle dolu, zaman zaman sert fikir kavgaları gösteren bir tartışma yaşanmamıştı. Tartışmasının merkezinde, yenilenmenin ve toplumsal, parti içi yaşamın demokratikleşmesinin başlıca sorunları vardı. Aslında, tartışılan tek bir sorun vardı: Bunu en iyi nasıl yapabiliriz?

Merkez Komitesinin Konferansa sunduğu öneri ve fikirlerin, partinin ve bütün halkın kolektif düşüncesinin ürünü olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Hedeflerimiz daha fazla demokrasi, daha fazla sosyalizm, çalışan insan için daha iyi bir yaşam, ülkenin büyüklüğü ve esenliğidir.

Bu konferans günlerinde bu hedeflere ulaşmak için yaptığımız çalışmaların bilançosunu çıkaracak; yenilenmeye yeni bir hız verecek ve onu geri döndürülemez kılacak, büyük önem taşıyan belgeler kabul edeceğiz. Her delegenin ve bir bütün olarak Konferansımızın parti ve Sovyet halkı karşısındaki sorumluluğunun ölçüsünü belirleyen işte budur!

ÜLKENİN POLİTİK SİSTEMİNDE REFORMLARIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN ACİL PRATİK ÖNLEMLER ÜZERİNE:

19. Ulusal Konferans, yeniden yapılanmanın derinleştirilmesi, politik sistemde reform, parti ve toplumun daha da demokratikleştirilmesinin sürdürülmesi gibi bir dizi konuyu en geniş biçimiyle tartıştı ve önemli kararlar aldı. Bu kararlar ülke için tarihsel ve yaşamsal önem taşımakta olup yeniden yapılanmanın ayrılmaz bir parçası ve aynı zamanda güçlü bir hızlandırıcısıdır. Kararlar, topluma, devrimci yenilenme yolunda tam bir güvençle ilerleme olanaklarını ve perspektifini açarken, partinin politik öncü rolünü de güçlendirmektedir.

Kabul edilen kararların gerçekleştirilmesinin beklemeye, geciktirilmeye tahammülü olmadığı gibi, derhal gerçekleştirme çalışmalarına başlamak çıkarlarımız açısından da büyük önem taşımaktadır.

Konferans şunları zorunlu görüyor:

1. Politik sistemde reform ve parti içi yaşamın demokratikleştirilmesi konularında alınan konferans kararları ışığında, bu yıl içersinde tüm parti örgütlerinde seçim kampanyası raporu hazırlanacaktır.

Tüm parti aygıtları bu yılın sonuna kadar yeniden

düzenlenecek, parti ile parlamenter işlevlerin birbirinden ayrılması konusunda alınan kararlar doğrultusunsa, zorunlu yapısal değişiklikler gerçekleştirilecektir.

Konferans, SBKP MK'yı bu amaçla, gerekli olan pratik çalışmayı yapmakla görevli kılar.

2. **Konferans**, Sovyetler Birliği Yüksek Sovyeti'ni gelecek oturuma kadar, devlet organlarının yeniden yapılandırılması konusunda yasa taslağı hazırlamakla, Sovyetler Birliği (SSCB) Anayasasında gerekli değişiklik ve eklemeleri yaparak tartışmaya hazır duruma getirmekle, seçimleri örgütlemek ve devletin yeni organlarını oluşturacak, Halk Temsilcileri Kongresini Nisan 1989'da yapmakla görevli kılar.

Cumhuriyetlerdeki ve yerel sovyetlerdeki seçimler: Cumhuriyetler, bölgeler, yöreler, şehirler, mahalleler, muhtarlıklar ve kırsal kesimlerdeki yönetim organlarının oluşturulması, 1989 yılı sonbaharında yapılacaktır.

27. SBKP KONGRESİ KARARLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ VE YENİDEN YAPILANMANIN DERİNLEŞTİRİLMESİ KONUSUNDA GÖREVLERİMİZ

1. **19. Ulusal Konferans**, SBKP Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov'un «27. SBKP kongresi kararlarının gerçekleştirilmesi üzerine gelişmeler ve yeniden yapılanmanın derinleştirilmesi konusunda görevlerimiz» raporunu ve 12. Beş Yılık Plan Döneminin ilk yarısının önemli sonuçlarını görüştü ve şu saptamayı yaptı: MK'nın Nisan 1985 Plenumunda Parti tarafından ve 27. Parti Kongresince hazırlanan, Sovyet toplumunun çok yönlü ve devrimci yenilenmesi, toplumun sosyal ve ekonomik gelişmesinin hızlandırılması yönündeki stratejik

rota kesintisiz olarak izlenmektedir. Ülkenin ekonomik, sosyal ve politik bir krize yönelme tehlikesi durdurulmuştur.

Toplum yenilenme fikirlerinin ve gelişmelerin etkisiyle kendisini sağlamlaştırmaktadır. İşçi sınıfının, köylülerin ve aydınların yaratıcı enerjileri gelişmektedir. İnsanlar yenilenmeye güven duymaya başladılar. Onun daha derinleşmesi ve başlatılan devrimci yenilenmenin geri dönülmez bir karaktere bürünmesi için uğraş veriyorlar.

Demokratikleşme ve açıklık, politik-ideolojik ve toplumsal havayı köklü değişikliğe uğrattı.

Ülke ekonomisini sağlığa kavuşturacak ve insanların acil, yakıcı ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir süreç başladı. Ekonomiyi yönetmenin yeni yöntemleri güç kazanıyor. Devletin işyerleri, kuruluşlarıyla ilgili yasalarla uyum içinde, ekonomik muhasebe sistemi ile kendi başına iş yapan ve kendi kendisini finanse eden işyeri ve kuruluşlara dönüştürülecektir. Aynı şekilde, kooperatiflerle ilgili yasa da hazırlandı, ayrıntılı bir biçimde tartışıldı ve kabul edildi. Burada, kiralama ve verimliliğe dayanan sözleşmeler temelinde, yeni, ilerici iş ilişkileri ve kişisel iş yapma biçimleri uygulanacaktır. Ekonominin temel birimlerinin en verimli bir biçimde aktifleştirilmesinin en olgun koşullarını yaratacak, yönetimin yapısının yenilenmesinin örgütlenmesi sürmektedir.

Partinin girişimiyle başlatılan çalışmalar, emekçilerin gerçek ücretlerinin tekrar yükselmesini getirdi. Yiyecek ve tüketim maddeleri üretiminin artırılması ve konut yapımının daha da genişletilmesi için pratik önlemler alınmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetlerinde reformlar yapılacaktır. Nitel yaşam, ülkenin gelişmesinde en güçlü faktör olacaktır.

Uluslararası politikada günümüz gerçeklerinin yeniden gözden geçirilmesi, dış politikamızın yenilenmesi ve yeni bir dinamizm kazanması için yoğun çalışmalar yapıldı.

Yenilenme işte bu yolla Sovyet toplumunun yaşamına daha derin girmekte ve onu giderek değiştirmektedir.

Konferans, bütün bunlara paralel olarak yenilenme sürecinin çelişkili, karmaşık ve zorlu yürüdüğünün, bu sürece, yeniyle eski arasındaki mücadelenin eşlik ettiğinin de altını çizerek vurgular. Olumlu gelişmeler ve alınan ilk sonuçlar ortadadır. Fakat ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmelerde köklü değişiklikler henüz olmamıştır. Fren mekanizması henüz tam olarak sökülüp yerine hızlandırma mekanizması tam takılamamıştır.

Ekonominin yapısal durumu, eskiden de olduğu gibi, hâlâ masraflıdır. Bilimsel-teknik gelişmeler yavaş yürüyor, ulusal gelirin artırılması ve çeşitli alanlarda tasarruf planı gerçekleşmiyor. Ürünlerin kalitesinde önemli bir iyileşme yok. Ülkenin finans durumunun karışıklığı sürüyor. Yiyecek ve tüketim maddeleri ihtiyacının karşılanmasında hâlâ zorluklar var. Halkın hizmetler alanındaki ihtiyaçları gereğince karşılanamıyor. Konut sorunu yakıcılığını koruyor.

Toplumun demokratikleştirilmesi yanında, köklü ekonomik reformlar, tüm yenilenmenin temel taşını oluşturuyor. Politik sistemdeki değişiklikler, şimdi bu reformlara yeni bir itici güç oluyor. Bu reformlar bir bütün olarak, halen sürmekte olan beş yıllık plan döneminde tamamlanmak zorundadır. Politik sistemin yerine oturması planının başarısı ve hızı ona bağlıdır. Yeni ekonomik mekanizmanın boşa çalıştığı az rastlanan

olaylardan değildir, çünkü merkezi devlet organları, Partinin ve hükümetin bu konudaki kararlarını layıkıyla uygulamıyorlar. Ekonominin güçlü bir biçimde gelişmesinin önünde hâlâ duran en ciddi engellerden biri de, eskiden de olduğu gibi, «nasıl olsa olur, farketmez» mantığı ile asalaklık ve parazitliktir. Ekonominin, ekonomik plan sistemi kapsamında, kiralama ve verimliliğe dayalı sözleşmelerle kooperatifleşmeye dönüştürülmesinin önkoşullarının hazırlanması ağır yürümektedir.

Yenilenme sürecine frenleyici etki yapan olgulardan biri de, durgunluk döneminden kalan mirastır. Fakat, planlanan değişikliklerin çok yavaş gerçekleştirilmesini sadece buna bağlayamayız. Bunun köklerinin çoğu, parti, devlet ve ekonomi organlarının ve toplumsal örgütlerin günümüzdeki çalışmalarında görülen eksikliklerdir. 27. Parti Kongresi, SBKP MK Ocak ve Haziran 1987 Plenumları kararlarının gerçekleştirilmesi uğraşlarında da eksiklikler vardır. Yeni demokratik idare yöntemleri, açıklık, dürüstlük yollarımızı çok yavaş açmakta; tutuculuğa, tembelliğe, düşünce ve girişimcilikte dogmatizme çarpmaktadır. Toplumun değişik kesimlerinin ve hatta emekçi kolektiflerinin işe ve soruna bakış ve yanaşım biçimlerinde gereken değişiklikler şu ana kadar layıkıyla olmadı. Görevlerin, sorumluluk anlayışı içersinde yerine getirilmesi henüz norm haline gelmedi. Aynı şekilde, iş disiplininin düzeyi, yenilenmenin gerektirdiği ölçülere uymamaktadır. Bütün bunlar çalışmalarımızın sonuçlarını etkilemektedir.

Toplumun, devletin ve ekonominin her alanında çalışan, fakat idari kumanda yöntemlerinden vazgeçmeyen, yeni olan her şeye karşı çıkan hâlâ bir çok insan var. Fakat yenilenmenin boyut ve derinliğinden korkan,

bu nedenle de yarı yolda durmak isteyen ve yenilenmenin devrimci içeriğini yarım yamalak önlemlerle sınırlamak isteyenlerin sayısı da az değildir. Bunlara ek olarak, gelişmeleri yapay bir şekilde körüklemeyi ve aşamaları sıçrayarak atlamayı deneyenler de var. Her şeyi bir çırpıda, nesnel koşulları ve toplumun bilinç düzeyini göz önüne almadan çözme çağrıları da yükseliyor.

İdari emir sisteminin, bürokratik yönetim yöntemlerinin aşılması için, Konferans, bakanlıkların ve diğer merkezi devlet organlarının işlev ve çalışma biçimlerinin yeniden yapılanması, gereksiz yapısal kurumların kaldırılması, bu kurumların haklarının tabana verilmesi, aygıtların önemli ölçüde azaltılması ve kadroların nitel yeteneklerinin yükseltilmesi konusunda saptanan rotayı kararlı bir biçimde destekler. Bütün bunlar hiçbir şekilde geciktirilemez.

Durgunluğun nedenlerini zamanında ve doğru olarak saptama gereğini duymayan, eski çalışma biçim ve yöntemlerine karşı mücadelede beklemeyi tercih edip, yeni çalışma biçim ve yöntemlerine karşı kararsızlık içinde, günün akışına uyan birçok parti örgütünün çalışması, yenilenmenin önlerine koyduğu görevlerin gerisinde kaldı.

Bütün bunlar, yenilenmenin daha da derinleştirilmesini ve onun geri döndürülemezliğinin güvence altına alınmasının pekiştirilmesini gerektirmektedir. Konferans, sosyalizmin güçlendirilmesi ve geliştirilmesinin, toplumun gelişmesinin önünde duran sorunların, halkın çıkarları doğrultusunda çözülebilmesinin tek çıkar yolunun, yenilenme olduğunu vurgular. Bu yol, şaşırmadan, kararlılık içersinde, sabırla ve her aşamanın olanaklarını gerçekçi olarak kullanarak yürümeyi gerektirmektedir.

Konferans, politik sistemde köklü reformların günümüzde ön plana çıktığı görüşündedir. Toplumsal yaşamın her alanında yenilenmenin kapısını açacak, onu derinleştirecek ve geri döndürülemezliğini güvence altına alacak yeni olanakların bu yolla yaratılması zorunludur.

2. Sosyal - ekonomik alanda, halkın yaşam düzeyi ile ilgili yakıcı sorunlara acilen çözüm getirmek en önemli görevlerdendir.

Bunlar arasında en önceliklisi, ülkenin yiyecek maddeleri ihtiyacının karşılanmasını önemli ölçüde düzeltmektir. Bu, en büyük sosyal - politik sorundur.

Bu sorunun en kısa yoldan çözümü, köylü kooperatiflerinin ve devlet kooperatiflerinin en geniş şekliyle, ekonomik muhasebe sistemi kapsamında kiralama ve verimliliğe dayalı işyerleri biçimine dönüştürülmesinden, gerek var olan ekonomik kurumları, gerekse diğer işyerleri ve meslek kollarını kapsayacak bir kooperatifler ağının oluşturulmasından geçmektedir. Tarım ürünlerinin taşımacılığı, işlenmesi, depolanması ve pazarlanmasını geliştirecek acil önlemlerin alınması, teknik araçların yenilenmesi, yeni işyerlerinin açılması yoluyla, bu işkollarına ayrılan olanakların en verimli bir biçimde kullanılması zorunludur.

Konferans, ülkedeki köylü kooperatiflerinin ve devlet kooperatiflerinin en geniş şekliyle ekonomideki yeni işletmecilik biçimine devredilmesi için gerekli önkoşulların olgunlaştığı, bu konuda gerek yerel ve gerekse merkezi kademelerdeki her türlü frenlemenin kaldırılmasının zorunlu olduğu görüşündedir. Bu sorunların çözümünde, köylü ve devlet kooperatifleri yönetici ve uzmanlarına, kırsal kesimlerdeki komünistlere, yerel ve bölge-

sel sovyetlere ve halk temsilcilerine doğrudan ve özel sorumluluklar düşmektedir.

Köylü kooperatiflerini ve devlet kooperatiflerini her türlü yönlendirme, kumanda etme girişim ve denemeleri acilen ve kesinlikle durdurulmalıdır. Onlar, işyeri içi sorunlarını kendi kendilerine çözecek, ekonomik kurumlarla aralarındaki ilişki biçimlerini saptayacak, üretim için gerekli olan hizmetleri kendileri seçecek yetenektedirler. Günümüzde tarım politikasının temel sorunu, köylerin sosyal alanda yeniden yapılanması, kırsal kesimlerdeki çalışma ve yaşam koşullarının geliştirilmesi ve bu kesimlerin gerekli teknik ve maddi ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Tarım politikasının ana olgusu, şehirler ile kırsal kesimler arasındaki sosyal - ekonomik dengeyi yeniden sağlamak ve tarım bölgelerindeki üretim ilişkilerini değiştirmektir.

Ekonomik alandaki yeni mekanizmanın tüm olanaklarını kullanarak piyasaya değişik mal ve hizmetler yığmak, her yerde tüketim malları üretiminin yükseltilmesine çalışmak zorunludur.

Tekstil, basit ev eşyaları ve benzeri gibi, çok ihtiyaç duyulan tüketim maddeleri üreten hafif endüstri dalları ve diğer işkollarının temelden değiştirilmesi gereklidir. Yerel mali olanaklardan, kooperatifleşme ve kişisel iş yapma gelişmelerinden en geniş şekliyle yararlanılmalıdır. Yerel sovyetlerin ve emekçi kolektiflerinin, tüketim maddeleri üretiminin artırılması ve halkın hizmetler ihtiyacının karşılanmasına olan ilgileri her bölgede yükseltilmek zorundadır.

Konferans, konut yapımının yoğun bir biçimde genişletilmesi, hızlandırılması ve kalitesinin yükseltilmesi konusunda alınan önlemleri, 27. SBKP Kongresindeki, 2000 yılına kadar her ailenin bir konut ya da bir ev

sahibi olmasının güvence altına alınmasıyla ilgili girişimleri onaylar. Konferans, devletin, kooperatiflerin, kişilerin, emekçi kolektifleri girişimlerinin ve yerel sovyetlerin, konut yapımı girişimlerinin, inşaat kolundaki zayıflık ve özellikle malzeme yetersizliği, makina, araç-gereç eksikliği nedeniyle frenlendiğini saptar. Bu sorunların çözümü için SSCB'nin ve cumhuriyetlerin hükümet organlarını görevli kılar.

Bunlara paralel olarak, konutların bakımı, konut dağıtımında demokratik kontrol ve uygun kira bedellerinin saptanması sorunları köklü bir biçimde yeniden gözden geçirilmeli ve varsa çözülmelidir.

Konferans, sağlık hizmetleri, çevre koruması, ülkenin doğa yapısının güzelleştirilmesi konularında kabul edilen programın önkoşulsuz uygulanmasını önemli görevlerden sayar. Bu alandaki tüm önlemler, insanların ve sosyal kurumların çıkarlarını temel almalıdır. İşin verimliliği, heveslendirici, teşvik edici ekonomik yöntemlerin uygulanmasıyla, modern bilim - tekniğin güvencesiyle göreceli bir biçimde geliştirilmelidir.

Tüm yapısal politika ve yatırım politikasının ana çekirdeği ve gelişmelerin çıkış noktası, 27. SBKP Kongresinin çizdiği, ekonomide sosyal yenilenme rotası olmalıdır. Bu, ekonomide büyüme oranının yeni bir nitelik kazanması, üretimin her alanda yoğunlaştırılması, maddi tasarruflar, bilimsel - teknik gelişme ve makina yapımının yeniden yapılanmasıyla ayrılmaz bağlantı içindedir. Böyle bir yaklaşım biçimi, 13. Beş Yıllık planın ana hatlarını oluşturmalıdır.

Ekonomi reformunun geliştirilmesi ve derinleştirilmesi sürecinde, yeni ekonomi mekanizmasının uygulanması tamamlanmış ve reform ilkelerinin her emekçi kolektifine ve her işyerine indirilmiş olması zorunlu-

dur. İnsanların, iyi sonuçlar alınması yolundaki ilgileri yoğun olarak güçlendirilmeli ve «adamsendecilik, boşvericilik» mantığı, kalıntı bırakılmadan yok edilmelidir. İşin ücretlendirilmesinde ilke, nicelik ve özellikle nitelik olmalı, kötü ve verimsiz çalışmaya rağmen, iyi yaşama önlenmelidir.

Konferans, tüm ekonomik ve sosyal sorunların çözümünün, Sovyet halkının sorumluluk duygusuyla ve en yüksek verimlilikle çalışmasıyla güvence altına alınabileceğini vurgular.

Bu durum, büyük çapta üretim araçları üretilmesine geçiş ve ekonomide finans durumunun sağlığa kavuşturulması programının gerçekleştirilmesi için de geçerlidir. Bütçe, finans ve kredi sistemi, bankaların çalışmalarında düzen kurulması için de geçerlidir. Halkla tartışıldıktan sonra, fiyat reformu yapılması, toptancı, satın alma ve satış fiyatlarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Satın alma fiyatlarında yapılacak reformun gerçekleştirilmesinde, fiyatlarda olabilecek değişikliklerin, insanların yaşam düzeyini kesinlikle olumsuz etkilememesi ilkesine kararlı bir biçimde uyulmalıdır.

3. Toplumun entelektüel ve kültürel potansiyelini en geniş bir biçimde aktifleştirmeden, bilimde ve teknikte gelişmeler kaydetmeden, bilim adamlarının ve mühendislerin bilimsel tekniğe katkılarını artırmadan, onların toplumsal itibarını yükseltmeden, çalışma koşullarını düzeltmeden, eğitim sisteminin genel düzeyini modernleştirmeden, halkın genel ve politik kültür düzeyini yükseltmeden devrimci yenilenme olanaklı değildir.

Konferans, bilimin temel ilkelerinin ve kendisinin yoğun bir biçimde geliştirilmesi, icat ve buluşların pra-

tikteki yakıcı sorunların çözümüne yönlendirilmesi ve bilim ile üretim arasındaki kalıcı bağlara büyük değer biçtiğini belirtir. Bilimsel yaşamda yeni örgütlenme biçimleri gerekmektedir.

Önündeki dogmatizm ve yabancılaşma sorunlarının kökünün kazınması için, toplumsal bilimlerin yeniden düzenlenmesi acilen gereklidir. Sosyalizmin gelişmesinde güncel perspektif sorunlarını ve uluslararası gelişmelerin sorunlarını, yaratıcı bir yaklaşımla araştırmak, bunların politik ve toplumsal yararlarını genişletmek onların görevlerindendir.

Konferans, bilim ve kültürel alanların daha da demokratikleştirilmesinin sürdürülmesini, bu alanlar için olanakların, toplumun yenilenmesinin gerektirdiği bir biçimde yaratılması ve geliştirilmesini savunur. Çok yönlü sanatsal gelişmeleri, gerçekleri, rekabeti, yeni buluşları ve bunların sürmesini destekleyenlere büyük değer biçen Parti, bilim adamlarının, edebiyatçıların ve sanatçıların girişim, uğraş ve sorumluluklarını takdir eder.

Konferans, yenilenmenin teorik birikimlerinin artmasına, ideolojik çalışmaların yenilenmesine, alışagelmişlikten, lafazanlıktan, kalıpçılıktan kurtarılmasına, içeriğinin yaşamın gerçekleriyle uyum içersinde olmasına, ona ilgi duyan insanların, kendilerini ilgilendiren sorunlarda dürüstçe ve doğrudan tartışma yeteneklerine ilkesel değer biçer.

Gerek SBKP ve gerekse tüm toplumun sorumluluğunu gerektiren önemli bir görev de, genç kuşağın yetiştirilmesi ve eğitimidir. **Konferans**, genel eğitim ve yüksekokul reformlarının kararlı bir biçimde ve acilen gerçekleştirilmesini önerir. Bu, gençlerin maddi olanak-

larının ve en önemlisi; öğretmen, doçent ve eğitmenlerin rolünün güçlenmesiyle ilgilidir.

Parti, gençliği, yenilenmenin en aktif ve girişim zenginliği olan gücü olarak görür. **Konferans**, gelişmekte olan kuşak için, bağımsızlığına en kısa zamanda ulaşabilmesi, yeteneklerini en geşin bir biçimde geliştirebilmesi, yaşam hedeflerine ulaşabilmesi, ülkenin ve sosyalizmin geleceği konusunda ekonomik, politik ve manevi sorumluluk yüklenmeye daha iyi hazırlanabilmesinin önkoşullarının yaratılması amacıyla, tek düzeyli devlet eğitim politikasını zorunlu görür.

Konferans, Gençlik Örgütünün (Komsomol) Leninci geleneklerle yönetilmesinin yeniden ve tam olarak sağlanmasında Partiyi görevlendirir. Onun örgütsel bağımsızlığının korunması, hakları, politik çalışmaları, parti, devlet ve ekonomik organlarda ve buralardaki politikanın saptanmasında, gençliğin çıkarlarının korunmasının gerektiğini vurgular. Gençlik Örgütü, topluma karşı vatandaşlık davranış ve tutumunun okulu olan Genç Öncü (Pioner) hareketi çalışmalarında özel sorumluluk taşır.

Konferans, doğrudan kadınların çıkarlarını ilgilendiren sorunların enerjik bir biçimde çözülmesinin zorunluluğuna dikkat çeker. Kadınlar, her düzeydeki yönetim organlarında temsil edilmelidir. Onların toplumda ve politik yaşamdaki rolleri artırılmak zorundadır. Analık olgusu değer kazanmalı, analık hakları korunmalıdır. Onların sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için önkoşullar yaratılmalıdır. Genç ailelere karşı yükümlülükler artırılmalıdır.

4. **Konferans**, Mihail Gorbaçov'un sunduğu raporda yer alan, politik sistemde reform önerilerini onaylar ve bunların pratikte gerçekleştirilmesini önerir.

Parti ve devlet organlarındaki işlevlerin ayrılması, sovyetlerin aşağıdan yukarıya doğru yeniden ve tam olarak kurulması yaşamsal anlam taşımaktadır. Aynı anda uygulanacak, devlet ile vatandaşlar arasındaki ilişkileri hukuksal açıdan belirleyen, tüm toplum üyelerinin politik, ekonomik, sosyal ve kişisel hak ve hukuklarını koruyan hukuk ve diğer kurumların reformu, son tahlilde, herkesin kesinlikle yasalara uymasını en yüksek ilke olarak gören, sosyalist hukuk devletinin oluşturulmasını hedeflemektedir.

Konferans, politik sistemin en verimli bir biçimde işletilebilmesinin en önemli önkoşulu olarak; onun yeniden düzenlenerek, SSCB Halk Vekilleri Kongresinin toplanması, devletin en yüksek erk organlarının tüm demokratik haklarını kullanmaları, Yüksek Sovyetin düzenli çalışan iki parlamentosunun oluşturulması, Yüksek Sovyetlere başkanlık makamının getirilmesi, Bakanlar Kurulunu da kapsayan, yüksek kademelerin birlikte çalışmalarının anayasa ile düzenlenmesi yoluyla güvence altına alınabileceğini vurgular.

Konferans, yenilenmenin amaçları doğrultusunda, sendikal örgüt ve kuruluşların; gençlik, kadın, savaş gazileri, sanatçılar ve diğer örgüt ve kuruluşların çalışmalarını yenilemelerini önerir. **Konferans**, bu örgüt ve kuruluşların politik sistem içindeki rollerinin göreceli olarak artırılması uğraşlarını, toplumun değişik kesimlerinin ve tüm halkın yararına görmektedir.

5. **Konferans**, SBKP'nin devrimci girişimleriyle, toplumun ve Partinin durumunun nesnel ve eleştirel bir biçimde irdelendiğini, yenilenmenin programının hazırlandığını, halkın en geniş kesimlerinin görüş ve önerilerinin alındığını, toplumsal ilişkilerde devrimci yenilenmenin pratik çalışmalarının örgütlendiğini vur-

gular. SBKP bütün bunlarla, toplumun programlı hedeflerinin taşıyıcısı ve halkın öncüsü olduğunu bir kez daha gösterdi.

Parti ve devlet organları işlevlerinin birbirinden ayrılması koşulları altında, Leninci ilke olan partinin toplumdaki öncülüğü ilkesi, en geniş biçimiyle ve günümüz koşulları gözönüne alınarak yeniden geçerlilik kazanmalıdır ki, Marksist-Leninist öğretiye dayanarak, ülkenin gelişmesinde önemli teorik sorunların hazırlanması ve yenilenmenin ideolojik temelinin yerleşmesi güvence altına alınabilsin. Yığınları saran ve çeken bu yol ve örgütsel çalışmalarla, parti, çok uluslu toplumumuza ilerlemenin en doğru sosyalist yönünü gösterecektir. Parti, yeni politik sistemin demokratik işlerliğini güvence altına alacak kadroların yerinde kullanılması ile, kadro politikasını gerçekleştirecektir. SBKP kendi politik rotasını, devlet ve ekonomi organlarında, toplumsal örgüt ve emekçi kolektiflerinde çalışan komünistler kanalıyla gerçekleştirecektir. Parti, çalışmalarını Sovyet Anayasası ve yasaları kapsamında yürütür.

Ülkenin sosyalist kaderini belirtecek olan yenilenmenin sorunlarının çözümü, Partinin öncü rolünün güçlendirilmesini ve bu işlevi nasıl yerine getirebileceği konusunda yeni yöntemlerin bulunmasını gerektirmektedir.

SBKP, sosyalist toplumda derin deformasyonlara yol açan, onun gelişmesini onyıllar boyunca engelleyen, insanların büyük kurbanlar verdiği, sayısız manevi değer ve fikirlerin kaybına yol açan insana tapma ve durgunluk dönemi olaylarının tekrarlanmasına kesinlikle izin vermeyecektir.

6. **Konferans**, SBKP MK'nın, yeni politik düşünce tarzına dayanan ve dünya politikasında, Sovyetlerin yeni yöntemlerle barışçı niyetlerini içeren dış politik çalış-

malarını onaylar. Konferans, uluslararası gelişmelerde ortaya çıkan çelişkilerde ve anlaşmazlıkların giderilmesinde tek olanağın politik çözüm yolu olduğu konusundaki yaklaşımın SSCB'ye yüklenen, insanlığın yaşaması ve gelişmesi uğruna yapılan çalışmalardaki tarihi rolünü vurgular.

Konferans bu yönde, sosyalist ülkelerle uluslararası düzeyde birlikte çalışmanın güçlendirilmesinden, Sovyet-ABD ilişkilerinin gelişmesinden, Avrupa genelinde sürmekte olan gelişmelerden, Asya-Pasifik bölgesindeki ve Latin Amerika, Afrika'daki ilişkilerin gelişmesinden verimli sonuçların alınacağı görüşündedir. **Konferans,** Bağlantısızlar hareketiyle olan ilişkilerde, değişik politik partiler ve uluslararası kamuoyu ile oluşturulan ilişkilerde izlenen rota ve alınan pratik önlemlere büyük değer biçer. **Konferans,** BM'nin güçlendirilmesi, bölgesel uyuşmazlıkların giderilmesi ve serbestçe kendi kaderini belirleme konusunda verilen uğraşları destekler.

Konferans, Sovyet yönetiminin, savaş tehlikesinin açık ve yapıcı bir diyalog ve silahsızlanma yoluyla yok edilmesi politikasının doğruluğunu vurgular. Bu tür bir politika, orta ve kısa menzilli roketlerin yok edilmesi anlaşmasının imzalanmasının, nükleer, kimyasal ve konvansiyonel silahlar üzerine görüşmelerin sürdürülmesinin pratik yolunu açtı.

Konferans, Afganistan'daki askerlerimizin, Cenevre anlaşması kapsamında geri çekilme ve bu komşu ülke ile bağımsız, tarafsız ve bağlantısız bir devlet temelinde ilişkileri sürdürme kararını tam olarak onaylar.

Dış politika çalışmaları, ülkenin maddi olanaklarında tasarruf edilmesine, barışçıl amaçlara ve yenilenmeye katkıda bulunmak zorundadır. Dış politika, top-

lumun demokratikleştirilmesi, kararların yaşama geçirilmesi süreci ve gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrolü ile sıkı bağlantı içersinde olmalıdır.

Savunma sistemimiz, gerek teknik ve askersel bilim, gerekse ordu kuvvetlerimiz açısından nitel ve sayısal olarak yeniden gözden geçirilmelidir. Bu, Sovyet devletine ve onun bağlaşıklarına güvence vermeli ve ülkemizin savunma doktrini ile kesin uyum içersinde yapılmalıdır.

Yenilenme Sovyet toplumuna, karşılıklı çıkarlara yönelik birlikte çalışmayı içeren geniş olanaklar sağlayacak ve dış ülkelerle çok yönlü demokratik ilişkilerin kapısını açacak, geleneksel hümanist yanını yansıtan bir dış politikayı gerektirmektedir.

Konferans, SBKP'nin değişmez rotası olan, komünist ve işçi partilerinin ve tüm toplumsal güçlerin barış, sosyal gelişme, özgürlük ve demokrasi uğruna verdikleri mücadeleyi desteklemesinin ve onlarla dayanışma içinde olmasının altını çizer.

7. **Konferans**, 20 milyon komünistin istemlerini ve Sovyet halkının temel çıkarlarını dile getirerek şunu açıklar: Parti, devrimci yenilenme gelişmelerini kararlı ve hedefine yönelik bir biçimde derinleştirecek, onun geri dönülmezliğini güvence altına alacak ve hedefine ulaşması için her şeyi yapacaktır.

Konferans, tüm parti örgütlerini, komünistleri ve partisizleri, anayurdumuzun kaderi açısından tarihsel anlamı olan toplumun yenilenmesi sürecine daha aktif katılmaya çağırır.

8. **Konferans**, delegelerin, kendilerini seçen komünistler adına Konferansa ulaştırdıkları somut öneri ve isteklerin, emekçi kolektiflerinde saptanan ya da tezler üzerine tartışmalardan çıkarak Konferansa yöneltilen

sorun ve önerilerin SBKP MK'da görüşülmesini ve sonuçlarının kitle basın - yayın organları kanalıyla duyurulmasını gerekli görür.

SOVYET TOPLUMUNUN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ VE POLİTİK SİSTEMİN REFORMU ÜZERİNE:

1. Ülkenin devrimci yenilenme dönemi, parti içi yaşamın ve toplumun demokratikleştirilmesi sürecinin üç yıllık deneyleri, politik sistemde köklü reformların yapılmasının zorunluluğunu gündeme getirdi.

Sovyet devleti proletarya diktatörlüğünün aracı olarak kuruldu ve toplumsal gelişmelerin belirli bir noktasında, tüm halkın malı oldu. Şimdiki görevimiz ise Sovyet devleti olgusunu tüm ana hatları ve en geniş biçimiyle bu anlayışa uydurmaktır ki, ülkenin tüm kararları halk ve onun yetkili kıldığı temsilcileri tarafından verilebilsin ve devlet onlar tarafından tam ve etkili bir biçimde kontrol edilebilsin.

Politik sistemde reform, Konferansın görüşleri ışığında, aşağıdaki sorunları çözmek zorundadır:

- Toplumun özyönetimi için en geniş hareket serbestliğinin açılması; halk girişimlerinin, temsilci erk organlarının, parti ve toplumsal örgüt ve kuruluşların, emekçi kolektiflerinin tam anlamıyla gelişmesi için önkoşulların oluşturulması.

- Tüm sınıfların ve sosyal grupların çıkar ve istemlerinin araştırılması, saptanması için demokratik mekanizmanın çalıştırılması, bunların gerçekleştirilmesinin Sovyet devletinin iç ve dış politikası kapsamında düzeltilmesi.

- Ulus ve halkların özgürce gelişmesinin sürdü-

rülmesi, onlar arasındaki dostluğun enternasyonalist ilkeler içinde pekiştirilmesi ve eşitlik temelinde birlikte çalışmanın önkoşullarının yaratılması.

• Hakkı olmadığı halde mal sahibi olmanın, görevlerin kötüye kullanılmasının önlenmesi; bürokrasi ve gereğinden fazla formaliteye etkili bir biçimde karşı çıkılması; halkın anayasa ile güvence altına alınan hak, çıkar ve özgürlüklerinin korunması; buna karşın vatandaşların topluma ve devlete karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmeleri için, sosyalist yasalar ve hukuk düzeninin köklü bir biçimde pekiştirilmesi.

• Parti ve devlet organları işlevlerinin Leninci ilkelere uygun bir biçimde, Komünist Partisi'nin toplumun politik öncüsü, Sovyet devletinin de halkın örgütü ve aracı olduğu gerçeğinden hareketle, tam olarak birbirinden ayrılması.

• Politik sistemin kendisini zamanında yenilemesine uygun olarak, değişen iç ve dış koşullarda, sosyalist demokrasinin ilkelerini ve özyönetimi yaşamın her alanında geliştirecek ve yerleşmesini güvence altına alacak en verimli mekanizmanın yaratılması.

Politik sistemin reformu bütünsel bir yapıya sahip olmalıdır, tüm alanları kapsamalıdır; ekonomi ve tüm toplumun yeniden yapılanması ile uyum içersinde ve mümkün olduğu kadar kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.

2. Politik sistemdeki reformun belirleyici yönü, tüm sovyetlerdeki erkin, ülkenin sosyalist devlet ilkesi ve özyönetim temelinde tam olarak halkvekillerine verilmesinin güvence altına alınmasıdır.

Konferans, sovyetlerin yasa yapımı, idari yönetim ve kontrol işlevlerinin güçlendirilmesinin; devlet, ekonomi, sosyal ve kültürel yaşamdaki tüm önemli sorun-

lar üzerinde görüşme ve karara bağlama yetkilerinin ona verilmesinin; seçimle gelen organların, yürütme organları ve onların aygıtlarına karşı üstünlüğünün yeniden sağlanmasının zorunlu olduğunu saptar. Partinin ekonomik, sosyal ve ulusal alanlardaki politikası, birinci derecede halk temsilcileri organları kanalıyla gerçekleştirilmek zorundadır.

Yerel yönetim sorunları, özyönetim, özfinansman ve kendi ihtiyaçlarını karşılama kapsamında, yerel çıkarların devletin genel çıkarlarıyla uyum içersinde olması koşuluyla yeniden düzenlenmelidir. Bunun için de sovyetlere, kendi bölgelerinin gelişmesi ve sorunların çözümünde sorumluluklarının ve hareket serbestliklerinin artırılması yoluyla, gerekli olan reel önkoşullar sağlanmalıdır. Onların uzun evreli, sürekli ve belirli gelir kaynakları olmalıdır. Sorumlu oldukları bölgede kalan işyerlerinden elde edilen gelirer de buna dahildir. Ekonomik gelişmeler, halkın yaşam koşullarının geliştirilmesi, çevre koruması ve diğer acil sorunların çözümü için gerekli olan maddi olanakları hazır bulundurmalı; ek olarak bütçe dışında, geliştirme fonu oluşturmalıdırlar.

Sovyetlerin çalışmaları yeniden düzenlenmek zorundadır. Toplantılarda çözülecek sorunların kapsamı genişletilmelidir. Halkvekilleri, sovyetlerdeki, komisyonlardaki ve seçim bölgelerindeki sürekli çalışmaları nedeniyle, hizmetler veya üretim alanlarındaki işlerinden serbest tutulmalıdır. Her sovyet, yasalar kapsamında ve yerel koşulları da gözönüne alarak kendi çalışma biçim ve yöntemlerini özgürce seçebilir. Yürütme organlarının oluşturulmasında ve kısım, alan, hizmetler bölümü yöneticilerinin seçimlerinde, yarışma, çok sayıda aday ve seçimin gizli oyla yapılması yöntem ha-

line getirilmek zorundadır. Sovyetlerin çalışmaları her düzeyde açık yapılmak ve seçmenlerin görüşüne açık olmak zorundadır.

Konferans, köyler ve mahalleler dışındaki tüm yerel erk organlarının, sovyetlerin prezidyumlarının ve ayrımsız tüm sovyetlerin başkanlarının seçimlerinin gizli oylama ile yapılmasını önerir. Sovyetlerin başkanlık makamına, genel olarak oranın parti komitesinin birinci sekreterinin aday olarak önerilmesi, temsili organların rollerinin güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Yerel sovyetlerin her düzeyindeki yürütme komiteleri üyeleri, onların kısım ve alan yöneticileri, hâkimler, mahkeme üyeleri ve savcılar sovyetlere halkvekili olamazlar. Bu ilke hükümet üyelerini, SSCB, cumhuriyetler ve özerk cumhuriyetlerin yönetim organlarının yöneticilerini de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Seçime dayalı görevlerin oluşturulup onaylanması ve sovyetlerin yetki alanına bırakılmış görevlerin arka arkaya iki seçim dönemiyle sınırlandırılması, demokrasinin önemli yöntemlerinden birinin uygulanması olacaktır.

Sovyetlere saygınlık ve etkinliklerinin yeniden kazandırılması, var olan seçim sisteminde göreceli değişikliklerin yapılmasını gerektirmektedir. Konferans, 27. SBKP Kongresinden sonra kazanılan deneyleri olumlu değerlendirmekte; bunun sürmesini ve çok aday gösterilmesini, adaylar üzerinde geniş ve özgürce tartışma açılmasını, oy pusulaları üzerinde seçilmesi gereken sayıdan daha fazla aday gösterilmesini, demokratik seçim yöntemlerine kesinlikle uyulması gerektiğini, halk temsilcilerinin seçmenlere sürekli hesap vermesini, halk temsilcilerinin görevinden alınmasının güvence altına alınmasını gerekli görmektedir. Seçim-

lerin yapıldığı toplantılar en geniş yetkilerle donatılmalı, adayların birbirleriyle rekabet sonucu saptanacağı demokratik forumlar olmalıdır. Sovyetler'e, eğer onlara, ileriyi geniş açıdan görebilen, sosyalist yenilenmeye tam anlamıyla bağlı ve yetenekli, seçmenlerini onurla temsil edebilecek, onlara tanınan hakları aktif bir biçimde gerçekleştirebilecek, sağlam, ilkeli insanları seçersek, en verimli çalışan organlar olabilir.

Konferans, tüm halkvekilleri sovyetlerinin görev süresinin aynı, yani 5 yıl olarak saptanmasını önerir. SBKP MK Tezleri üzerine yapılan tartışma sonuçları ve Konferansta yapılan tartışmalar da gözönüne alınarak: Delegeler, devletin en yüksek erk organlarının yeniden yapılanmasını zorunlu görerek, SSCB Halkvekilleri Kongresinin, ülkenin en yüksek erk organı olmasını onaylarlar. Bölgeler ve ulusal seçim bölgeleri halk temsilcilerinin yanında, politik sistemin temel öğelerini temsil eden ve merkezi organlarının kongrelerinde, demokratik bir biçimde seçilen parti, sendikalar, gençlik örgütleri, diğer toplumsal yığın örgütleri temsilcileri, sanatçılar ve bilimsel örgütlerin temsilcileri de buraya katılırlar. Yılda bir kez toplanacak olan Halkvekilleri Kongresi, ülke yaşamının önemli anayasal, politik, sosyal ve ekonomik sorunlarını karara bağlayacaktır.

Sayıca, iki parlamentodan meydana gelen, SSCB Yüksek Sovyeti'nin küçüğünü oluşturacak kongre (sürekli çalışan, yasayapıcı, idari yönetim ve kontrol organı), gizli oylama ile Yüksek Sovyet'in başkanını seçer. Her iki parlamentonun işlevleri gizlenmemeli, sürekli komisyonların ve halk temsilcilerinin çalışmaları yeniden gözden geçirilmelidir.

Sovyetlerin diğer alanlardaki çalışma biçimlerinin

oluşturulması ve örgütlenmesinde de yeni yaklaşım olanaklarından yararlanılmalı ve bunlar yasallaştırılmalıdır.

3. **Konferans**, yönetimin merkezi olmaktan kurtarılması, işlev ve yetkilerin dağıtılması yoluyla, tabanın girişimcilik ve kendi kendine hareket yeteneğine en yüksek oranda sahip olmasının güvence altına alınmasını, politik sistemdeki reformun en önemli bir yönü olarak görür. Burada, sadece kendi çalışma alanını düşünme ve bölgecilik kaldırılmalı, merkezin işlerliği güvence altına alınmalıdır. Aksi halde, sosyalizmin hedeflerini gerçekleştirmek olanaksızdır. Öte yandan, çok uluslu devletimizin genel çıkarları da korunmak zorundadır.

Konferans, ekonomik reformların ve politik sistemdeki reformun akışı içersinde, SSCB Yüksek Sovyet'ine hesap vermekle yükümlü en yüksek yürütme ve idari yönetim organı olan Bakanlar Kurulunun, iç ve dış politikanın gerçekleştirilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişme konularında plan ve perspektif programlar hazırlama ve bunları yaşama geçirmedeki rolü ve sorumluluğunun artırılmasını öngörür.

Toplumun demokratikleştirilmesi, tüm devlet aygıtlarının yapısal durumunun ve çalışma yöntemlerinin kolaylaştırılmasına, basite indirgenmesine ve mükemmelleştirilmesine sistematik olarak çaba harcanmasını gerektiriyor. Gereksiz yapısal kurumlar dağıtılmalı, aygıtlarda çalışanların sayısı, gereği kadar azaltılmalıdır. Bizim, yüksek mesleki uzmanlık yeteneğine dayanan, modern enformasyon teknolojisine sahip, halk tarafından demokratik olarak kontrol edilebilen, ekonomik, sosyal gelişmeyi hızlandırma ve ileri götürme yeteneğine sahip, yeni tip aygıtlara ihtiyacımız

var. **Konferans,** bu yönde yapılan olumlu çalışmalara büyük değer biçer ve yönetim sistemi içersinde tek bir yapısal kurumun yenilenmenin dışında kalmaması için, bu çalışmaların hızlandırılması gerektiğini vurrular. Ülkede, seçilmiş erk organlarına bağlı olarak çalışacak, tek düzeyli toplumsal ve devlet kontrol sisteminin oluşturulması yararlı olacaktır.

Politik sistemdeki reformun gerçekleştirilmesinde, SSCB'nin, eşit haklara sahip kardeş ulus ve halklarla ilişkilerinin pekiştirilmesinde, onların sorunlarına birinci derecede eğilinmesi zorunluluktur.

4. **Konferans,** sosyalist hukuk devleti olgusuna, sosyalizmle tam uyum içersinde olan politik erk örgütü olarak ilkesel değer biçer. Bu sorunun çözümü, Sovyet insanlarının hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasıyla, devletin vatandaşlara ve vatandaşların da devlete karşı olan sorumluluklarıyla, yasaların otoritesinin yükseltilmesiyle, tüm parti ve devlet organlarının, toplumsal örgüt ve kuruluşların, kolektifler ve vatandaşların yasalara kesinlikle uyması ve hukuku koruyan organların verimli çalışmalarıyla ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Bu organların çalışmalarının köklü bir biçimde yeniden yapılanması hukuk reformunun ana çekirdeğini oluşturmalı ve Konferansın görüşüne göre, oldukça kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.

5. Politik sistemin reformu, toplumsal örgüt ve kuruluşların da yeniden yapılanmasını gerektirmektedir. Sendikalar, gençlik örgütleri, kooperatifler, kadın, savaş gazileri ve benzeri gibi, Sovyet toplumunun değişik kesimlerinin çıkar ve istemlerini temsil eden örgüt ve kuruluşlar, parti ve devletin iç ve dış politikasının biçimlenmesine katkıda bulunarak tüm halkın çıkarlarını organik bir biçimde birleştirmektedir. Sos-

yalist yenilenmeye katkıyı hedefleyen bir dizi yeni örgüt ve kuruluşun son dönemlerde oluşması olumludur. **Konferans**, aynı kararlılıkla, toplumun sosyalist temel ilkelerini yok etmek isteyen tüm girişimleri, uluslar ve ırklar arasında düşmanlığın körüklenmesini, savaş, zorbalık ve kötülüklerin propaganda edilmesini ret ve mahkûm eder.

Konferans, toplumsal örgüt ve kuruluşların çalışmalarına yüksek değer biçer ve onların yaşamlarının demokratikleştirilmesinin gerekliliğine işaret eder, bağımsızlıklarının daha da geliştirilmesini ve sorumluluklarının artırılmasını ister. Bürokrasiye saplanma, formalitelerin ve öz inisyatifi zayıflatıcı olayların kararlılık içersinde aşılmasını önerir.

Parti, toplumsal örgüt ve kuruluşların, onların toplum içindeki yerlerinin yeniden saptanmasına, onların yaratıcı potansiyelinin daha enerjik bir biçimde yenilenme sürecine akmasına ve tüm halkın yeniden yapılanma olayını yurtseverlik girişimleriyle desteklemelerinin daha da gelişmesine tüm gücüyle yardımcı olacak ve katılacaktır.

Ülkemizde tarihsel koşullar altında ortaya çıkan tek parti sistemi, içinde yaşadığımız dönemde: Karşılıklı diyalog, eleştiri, özeleştiri, kendimizi denetleyip ölçmemizde sürekli etkinliği olan bir mekanizma, parti ve toplum içinde yaşamsal önem taşıyan bir sorundur.

6. Parti, sosyalist toplum düzeninde ortaya çıkan bir dizi kazanım yoluyla tüm çalışanların sosyal haklarının pekiştirilmesinde kesinlikle kararlıdır. Bu yoldaki başarılar, ekonomik reformların kararlı bir biçimde gerçekleştirilmesi ve ülkenin sosyal - ekonomik gelişmesinin hızlandırılmasıyla bağlantılıdır. Konfe-

rans, bu konularla ilgili olarak, iş disiplininin ve tüm emekçilerin çalışma yükümlülüklerine bilinçli, yaratıcı yanaşmalarının pekiştirilmesinin gerekliliğini vurgular. Bu, toplumun tek tek her üyesine verebileceği sosyal değerlerin düzey ve kalitesi, sonuç olarak, her kolektifin ve her Sovyet insanının işe bakış açısıyla bağlıdır.

Bu anayasal hak ve yükümlülüklerin yasalara bağlanarak gerçekleştirilme biçimi, halkın, politik hak ve kişisel özgürlüklerinin genişletilmesi açısından büyük anlam taşımaktadır.

Bunlar arasında, insanların yönetimde yer alma hakkı, hangi konuda olursa olsun kendi görüşlerini dile getirme ve vicdan özgürlüğünün özel yeri vardır. Yasa vatandaşların kişisel onurunu, konut dokunulmazlığını, mektup, telefon, haberleşme ve benzeri özgürlükleri güvenilir bir biçimde korumak zorundadır. Sovyet insanının hak ve özgürlükleri, onların vatandaşlıktan doğan yükümlülükleri ve yasalara kesin uymaları ile ayrılmaz bir biçimde bağlıdır. Ne kendi başına hareket ne de sorumsuzluk sosyalist demokrasi ile bağdaşır.

7. **Konferans**, politik sistemdeki reformların başarıya ulaşmasının partinin çalışmalarına bağlı olduğu görüşündedir. Bu nedenle tüm parti örgütlerini, tüm komünistleri bu uğurda çalışmaya, aktif ve yaratıcı bir biçimde katılmakla yükümlü kılar. Parti, işçi sınıfının ve tüm emekçi halkın politik öncü gücü olarak, reformları başlatmak ve aktif bir biçimde uygulamakla üzerine aldığı misyonu yerine getirmektedir.

İçinde yaşadığımız dönemin en önemli tarihsel özelliği, SBKP çalışmalarının sadece içerik olarak değil, yöntem olarak da partinin toplumdaki öncü rolü

açısından Leninci prensiplerle tam uyum içersinde olması zorunluğudur. Bu, birinci planda, devlet ve ekonomik organların işlerinin parti tarafından üstlenilmesinden vazgeçilmesi, partinin kararlar alıp doğrudan bu organlara direktif vermesi olaylarının durdurulması ve SBKP'nin kendi politik rotasını toplumun tüm alanlarında çalışan komünistler kanalıyla gerçekleştirmesi ilkesine kesinlikle uymasıyla mümkündür.

Konferans partiye bugün şu görevi yüklemektedir: Parti organları çalışmalarında idari kumanda yöntemlerinden, bir daha geri dönmemek üzere vazgeçilmelidir. Demokratik ilkelere, SSCB Anayasasına ve diğer yasalara kesinlikle uyulmalıdır.

Parti organlarının çalışmaları, parti görevlilerinin olgunluğu, parti politikasının yeni biçimde uygulanmasında göstereceği yetenek, yığınlar arasındaki ideolojik-politik ve örgütsel çalışmaların düzeyi ile ölçülmelidir.

8. SBKP'nin toplumun yeniden yapılanması ve yenilenmesindeki öncü rolü, parti içi yaşamı köklü bir biçimde demokratikleştirmeden olanaksızdır. Burada en yakıcı, en güncel ve en acil görev, sorunların görüşülmesinde tartışma özgürlüğü ve çoğunluğun kararlarının herkes için bağlayıcı olduğunu öngören Leninci ilke, demokratik merkeziyetçilik prensiplerinin yeniden ve tam olarak geçerliliğini sağlamaktır. Parti içi demokrasinin derinleştirilmesi için şu hedefler doğrultusunda önlemler alınmalı ve gerçekleştirilmelidir: SBKP'nin tüm düzeylerinde parti içi dostluk havası yaratılması, tüm yakıcı politik ve pratik çalışmalarla ilgili sorunlarda özgürce tartışma, eleştiri ve özeleştiri ortamı, birlikçilik ruhu, bilinçli disiplin ve kişisel sorumluluk.

Konferans, partinin temel örgütlerinin iç yaşam-

larının demokratikleştirilmesine büyük değer biçmektedir. Bu değer biçme, özellikle onların bağımsızlıklarının artırılması için verilen uğraşlar, üst organların gereksiz müdahalesinden kurtulma çabaları, seçilen parti organlarının otoritesi, temel örgütlerin sekreterlerinin güçlendirilmesi, onların çalışmalarının geliştirilmesi için koşulların hazırlanması ve bir kısım parti üyelerinin pasifliklen kurtarılması için geçerlidir. **Konferans,** komünistleri parti komiteleri çalışmalarına katabilme oranının, parti çalışmalarının köklü bir biçimde yeniden yapılanması, parti içi demokrasinin geliştirilmesi, halkın sosyalist özyönetiminin oluşturulması için gerekli olan orana ulaşamadığını, altını çizerek vurgular. Her komünist, toplumun devrimci yenilenmesinin birer militanı olmalıdır.

Demokratikleşme aynı zamanda SBKP'ye yeni üye kazanmayı kapsayan önemli bir süreç olmalıdır. Partiye üye almalarda, üye kazanma heveslilerinin, «belirli ölçülere göre» üye kazanma yoluyla, partiye çok kez yapay olarak çıkardıkları güçlüklere son verilmelidir. Hareket noktamızı belirlemesi gereken en önemli ölçü, partiye üye olmak isteyeni iyi tartabilmek olmalıdır. Bu ölçü: Onun politik görüşü, yenilenmeye gerçek katkısı, olaya bakış açısı ve dürüstlüğüdür. Bu konuda emekçi kolektiflerinin görüşü nesnel olarak gözönüne alınmalı ve üye alma olayı açık parti toplantılarında tartışılmalıdır.

Konferans, Leninci kolektif tartışma, kolektif karar ilkesinin yeniden ve tam olarak gerçekleştirilmesini, partinin demokratikleştirilmesinin ana noktalarından biri olarak görür. Parti aygıtlarının seçimle işbaşına gelen organların yerini almasına, komünistlerin rolünün sadece toplantılara katılıp önerilen aday

listelerine ve önceden hazırlanmış karar tasarılarına oy vermekle sınırlandırılmasına kesinlikle izin verilmemelidir. Parti komitelerinin, parti toplantıları ve genel toplantıların karakteri değiştirilmek zorundadır. İçeriği, eleştiri ve verimli sonuçlar alınacak yaklaşım, politik yönetim çalışması ve ideolojik eğitim çalışmaları güçlendirilmek zorundadır.

Konferans, SBKP MK üyelerinin MK politik bürosunun çalışmalarına katılmasının genişletilmesini; MK'nın genel toplantılarında, politik büronun düzenli olarak vereceği rapor ve enformasyonları alması gerektiğini ve MK üyeleri arasından iç ve dış politikanın değişik alanları için komisyonlar oluşturulmasını gerekli görür.

Parti yaşamının demokratikleştirilmesi, tüm parti örgütlerinin ve onların yönetim organlarının çalışmalarında açıklığı gerektiriyor. Konferans, parti komitelerinin genel toplantıları protokolünün, parti ve toplumsal yaşamın önemli sorunları doğrultusunda hazırlanan karar tasarılarının açıklanmasıyla ilgili öneriyi destekler.

Parti içi ilişkilerin yenilenmesinde, seçimle işbaşına gelen parti organlarına özel bir rol düşmektedir. Konferans burada dikkatleri, partinin kent, şehir, bölge ve eyalet komitelerinin ve cumhuriyetlerin Komünist Partisi Merkez Komitelerinin, onlara bağlı komitelere, parti komite ve bürolarının da temel örgütlere ve kısım parti örgütlerine düzenli bir şekilde rapor vermeleri gerektiğine çeker. Komünistler, seçimle işbaşına gelmiş parti organlarındaki görevini yapamayan veya kendini dışlayan kişileri, görev süresinin bitmesini beklemeden düşürme veya gereğinde tüm organı yeniden seçme hakkına sahiptirler.

Demokratikleştirme koşulları altında, partinin kadro politikasının da kökten yenilenmesi gerekmektedir. Alışılmış yaklaşımlarla, isme bakarak seçilen veya görevlendirilen kadrolar sadece ayakta kalabildi, gelişmedi. Parti komitelerinin bu alandaki çalışmalarında ana yöntem, kadroların, eğitim ve öğrenimlerinin örgütlenmesi ve demokratik işlerlikle uyum içersinde olması koşuluyla, yönetici pozisyonlarına önerilmesi ihtimali gözönüne alınarak yetiştirilmeleri olmalıdır. Fakat kadro sorunlarını kesin olarak seçim sonuçları belirler.

10. **Konferans,** parti içindeki seçim işlevinin demokratikleştirilmesi sorununu birinci derecede önemli sayar. Tüm parti komitelerinden, SBKP MK üye ve sekreterlerinin seçimine kadar, adaylar üzerinde geniş ve yoğun tartışma, gizli oyla seçim ve oy pusulaları üzerinde gerekli sayıdan fazla adayın yer alması sağlanmalıdır. Parti örgütlerinin, konferans veya parti kongrelerine katılacak delegelerin seçiminde üst örgütlere öneri yapabilmesinin hak olarak tanınması yararlı olur. Fakat son karar yine o konferans veya parti kongresi delegelerinindir.

Konferans, SBKP MK'dan yerel parti komitelerine kadar, seçimle işbaşına gelen tüm parti organlarının görev süresinin, tek düzeyli olarak, 5 yılla belirlenmesi önerilerini destekler. Bu sürenin oldukça uzun oluşu gözönüne alınarak, her 2 - 3 yılda bir parti konferansının yapılması, bu konferansa, parti komiteleri bileşiminin %20'ye kadar kısmen yenilenmesinin bir hak olarak tanınmasının pratikte gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu yöntem, SBKP Cumhuriyet Konferansları için de geçerli olmalıdır.

Parti kadrolarında durgunluk görüntülerinin önü-

nün alınmasının en önemli güvencesi, seçimle işbaşına geleceklerin görev sürelerinin sınırlandırılmasıdır. Konferans, SBKP'nin önümüzdeki seçim kampanyasının başlamasıyla, şu koşulların uygulamaya sokulmasını yararlı görür: Parti bürolarının tüm üyeleri, tüm parti komitesi sekreterleri, SBKP MK Politik Bürosu üyeleri, SBKP MK Genel Sekreteri, bir ve aynı makama arka arkaya en fazla iki dönem seçilebilirler.

11. Parti içi denetim çalışmalarının mükemmelleştirilmesi, öznelcilik ve kişisel davranmalara karşı önlemlerin güvence altına alınması; kişisel durumların veya rastlantıların parti politikasına yansımasına karşı, SBKP düzeyinde merkezi olmak üzere, her parti kademesinde tek düzeyli denetim komisyonu oluşturulması önerilmektedir. Bununla, bu zamana kadar var olan, SBKP MK parti denetim komitesi ve SBKP merkez denetim komisyonu ve diğer yerel parti örgütleri kademelerindeki parti denetleme komisyonları kaldırılacaktır. Yeni organlar parti kongresi ve parti konferanslarında seçilecek ve onlara karşı hesap vermek zorunda olacaklardır.

12. Yeniden yapılanma, parti komitelerinin, devlet ve ekonomi organlarının işlevlerinin sınırlandırılması koşulları altında, parti aygıtlarında değişiklik sorunu büyük anlam ve önem kazandı. Konferans, parti komiteleri aygıtlarının yapısal durumunun, tam anlamıyla politik yönetimin güçlendirilmesi göreviyle uyum içersinde ve yenilenmenin yeni aşamasının hedefleriyle çakışır olması gerektiği görüşündedir. Parti aygıtlarının yeniden düzenlenmesi, aynı anda azaltılması ve çalışmalarındaki verimin artırılması en kısa zamanda gerçekleştirilmek zorundadır. Burada, parti aygıtlarının seçimle işbaşına gelen parti organlarına bağlı olu-

şu ve onlara karşı hesap verme yükümlülüğünde oluşları ilkelerine kesinlikle uyulmalıdır.

13. Politik sistemde reform, parti kongresinde belirli kararların alınmasını gerektiren, bir dizi yasal işlemi içeren ve bunlara ek olarak da SSCB Anayasasında, cumhuriyetlerin ve özerk cumhuriyetlerin anayasalarında ve SBKP tüzüğünde göreceli değişiklikleri getiren, büyük ve yoğun çalışmaları isteyen bir olaydır.

Konferans, devlet erkinin çeşitli organlarında, idari makamlarda ve toplumun yığın örgütlerindeki tüm komünistlere: Sovyet toplumunun demokratikleştirilmesi programının ve 19. Ulusal Konferans tarafından kabul edilen, politik sistemin reformunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan tüm önlemlerin alınması çağrısını yapar.

BÜROKRASİYE KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE:

1. **Konferans**, SBKP MK 1985 Nisan Plenumu ve 27. Parti Kongresi kararlarını; bürokrasiye ve onun ekonomik, sosyal ve manevi alanlarda dayatmacı ve keyfi idare biçiminde, memurların, insanların hak ve ihtiyaçlarına karşı umursamaz bir tavırla, toplumun görüşlerine hor bakma şeklinde ortaya çıkan görüntü biçimlerine karşı başlatılan etkin bir girişimin temel taşı olarak altını çizer. Bürokrasi bir durgunluk ortamı yarattı ve demokratik organları felce uğratarak tehlikeli boyutlara ulaştı, toplumun gelişmesini frenler oldu. Özellikle politik yönetimde olmak üzere bürokratik çarpıtma, yığınların canlı yaratıcılığı olan sosyalizme yabancıdır.

Parti ve toplumdaki köklü ekonomik reformlar;

politik sistemde reform, demokratikleşme süreci, açıklık, eleştiri ve özeleştiri mekanizmalarının geliştirilmesi ve halkın, toplumun yönetimine gerçek anlamda katılması, bürokrasinin pozisyonunu temelden zayıflatmaktadır. Buna rağmen, asıl mücadele henüz önümüzdedir.

Idari yönetim aygıtı önceden de olduğu gibi, şimdi de gereksiz büyüklüktedir. Bunun oldukça büyük bir kısmı, toplumun çıkarlarından ve ihtiyaçlarından kopuk bir biçimde çalışmaktadır. Parti tarafından hazırlanan ekonomi ve yaşamın her alanının yeniden yapılanmasına yönelik önlemlerin, bakanlıkların, devlet ve ekonomi organlarının bürokratik davranışları ve sayısız parti örgütü ile sovyetlerin halkvekillerinin pasif tutumları nedeniyle felce uğradığı az görülen olaylardan değildir. Kendi çevresini düşünme ve bölgecilik hâlâ yaygındır. Her şeyi güzel gösterme, keyfi hareket ve davranışlar, Sovyet yasalarının çiğnenmesi hâlâ önlenememiştir. Emekçilerin eleştiri ve girişimlerinin baskı altında tutulduğu olaylar az değildir.

Yenilenmenin getirdiği koşullarda, tam bir kararlılık içersinde ve hiç bir taviz vermeden bürokrasiye karşı mücadele etmek ve sosyalist yönetim aygıtlarının yüksek düzeyini korumak her parti örgütünün ve her komünistin yükümlülüğüdür.

Bu mücadele ekonomik alanda: İşyerleri ve kooperatifler için geçerli yasalara kesinlikle uymakla; emekçi kolektifleri komisyonlarına tanınan yetkilerle, ekonomik alanda ilişkileri en geniş biçimiyle ve her yönde geliştirerek; işyerlerinin bağımsızlık ve yükümlülüklerinin artırılması yoluyla; ekonomide plan sistemi, kiralama, verimliliğe dayanan sözleşmeli işyerleri ve kooperatifçilik biçimlerinin geliştirilmesiyle; üre-

timde demokrasi ve yönetimin yapısal örgütlenmesinin mükemmelleştirilmesiyle sürdürülmelidir.

Bu mücadele sosyal alanda: Çalışanların maddi ve manevi ihtiyaçların karşılanması çabalarının daha da güçlendirilerek sürdürülmesi, sosyal haklar ilkesinin kararlı bir biçimde gerçekleştirilmesi ve yasaların eksiksiz olarak uygulanması ile sürdürülmelidir.

Bürokrasiye karşı toplumsal ve politik yaşamda mücadelenin sürdürülmesi: Demokrasinin kesintisiz bir biçimde derinleştirilmesi, sosyalist özyönetim biçiminin geliştirilmesi, sovyetlerin erkinin güçlendirilip pekiştirilmesi; emekçilerin, devlet kararlarının hazırlanması ve gerçekleştirilmesine doğrudan katkıları, yaşamın değişik alanlarındaki gelişmeler hakkında toplumun en geniş bir biçimde bilgilendirilmesi; ve yönetim organları çalışmaları üzerine halk kontrolünün artırılması şeklinde olmalıdır. Demokratik merkeziyetçilik yerine bürokratik merkeziyetçiliği getirme denemelerinin her türlüsü reddedilmelidir.

Bürokrasiye karşı manevi ve ahlaki alanda yapılacak girişimler şu anlama gelir: Leninci gelenekler, manevi yaşamın şartlarının tekrar gelişmesi, Marksist-Leninist ideolojiden yaratıcı biçimde yararlanmak ve daha da geliştirmek, yeni politik düşünce tarzını benimsemek ve daha da geliştirmek; dogmatizme, küçük burjuva ahlakı, sosyal asalaklık, makam ve yetkilerin kötüye kullanılmasına karşı uzlaşmasız kesin tavır koymak.

Görüş ve düşüncelerin özgürce karşı karşıya konulabileceği bir ortamın yaratılması zorunludur. Bilim ve kültür alanlarında yönetimdeki kumanda tarzının artıkları ve başkalarının işlerine müdahale kesinlikle aşılmalıdır.

Parti tüm toplumsal güçlere, önce Partinin kendi

çalışmalarından ve parti içi yaşamdan inandırıcı örnekler verebilir ve bunların her türlü bürokratik kabuklaşmadan temizlendiğini gösterebilirse, bu güçleri bürokrasiye karşı birleştirip gerçek başarı elde edebilir.

2. **Konferans,** yönetimin yeniden yapılanması ve yapısal kurumlarının azaltılması önlemlerinin, 27. SBKP Kongresi ve Haziran 1987 Plenumu kararlarıyla uyum içersinde gerçekleştirilmesini olumlu karşılar ve bu çalışmaların geciktirilmemesini, sadece bir kereye özgü bir kampanya olarak kalmamasını ve sadece mekanik yeniden düzenleme şekline indirgenmemesi gerektiğini vurgular. Bu tür çalışmalar, yönetim sisteminin, toplumda sürekli gelişen değişikliklerle uyum içinde olması güvence altına alınarak, sürekli yapılmalıdır.

Yönetim işlevlerinin ve yetkilerinin artan bir ölçüde yukarıdan aşağıya doğru devredilmesi gerekmektedir. Doğrudan üretim alanındaki yönetimin, yönetici kadroların, emekçi kolektiflerinin yasalarca öngörülen haklarına tam olarak uymaları ve emekçi kolektifleri komisyonlarının çalışmalarının aktifleştirilmesi özel önem taşımaktadır.

Parti örgütleri ve tüm komünistler şu ilkelere uymayı güvence altına almakla yükümlüdürler: Yönetim aygıtları, seçimle işbaşına gelen organların, Sovyet erkinin ve halkın hizmetindedirler ve bunlara karşı hesap vermekle yükümlüdürler. Yönetim aygıtlarının, yasaları ve hükümet kararlarını çarpıtmaya ya da içini boşaltmaya yönelik davranışları Anayasaya aykırıdır. Açıklık, kamuoyunca ve tüm emekçilerce denetime açık olmak, bunların çalışma normları olmalıdır.

Bu aygıtların en acil görevi, işin uzmanca planlanması ve örgütlenmesidir. Bu durum, yönetim kademelerinde kararların hazırlanması ve kabul edilmesi işlev-

lerinde ciddi değişiklikleri gerektirmektedir. Bu işlevin basite indirgenmesi, sonu gelmeyen soru - yanıt işlemlerinden kurtarılması, gereksiz ve hiçbir işe yaramayan bir dizi belgenin ve kırtasiyeciliğin sayıca görecelı bir biçimde azaltılması gerekmektedir. Çok önemli ekonomik ve sosyal sorunlarda, üzerinde bilirkişilerce, kamuoyunca ve halkın açık tartışma yapabileceği birkaç karar modeli hazırlanmalıdır.

Her yapısal kurumun yönetiminin ve oralarda çalışanların işlev ve yükümlülükleri tam olarak belirlenmek ve sınırlanmak zorundadır. Lenin'in dikkat çektiği: «Kolektiflik ve herkesin tam olarak belirlenen kişisel sorumlulukları, her koşulda, saptanan amaca ulaşmada birlikte yürümelidir» sözleri, kararlılıkla uygulanmak zorundadır.

Konferans, yönetim organlarının olumsuz çalışmalarının sonucu meydana gelen zarardan yükümlü tutulmayışları, emekçi kolektiflerinin bu organlara etki edebilecek reel olanaklarının olmayışı durumun yanlış olduğunu saptar ve kesinlikle değiştirilmesi gerektiğini belirtir. Yönetim organlarının, yeni ekonomik sistem ilişkileri kapsamına alınması; yönetici kadroların ücretlendirilmesindeki mutlak eşitlik ilkesinden vazgeçilmesi ve onların ücretlendirilmesinin, kendi başlarına iş yapan işkolları, kuruluşlar ve o bölge düzeyindeki işyerlerinde de olduğu gibi, elde edilen üretim sonuçlarına göre yapılması şekli uygulanmalıdır.

Bürokrasiye karşı verilen mücadelede, yöneticilerin otoritesi korunmalı ve her yönüyle pekiştirilmelidir. Yönetici kadroların öğrenim ve eğitim olanakları en geniş anlamıyla geliştirilmeli, kadroların ve uzmanların yönetim tarzları geliştirilmelidir. İyi örgütlenmiş, doğru ve esnek çalışan bir yönetim aygıtı, yenilenme-

nin en verimli bir çalışma aracı olmak zorundadır.

3. Devlet ve toplumsal kuruluşlar ve parti komiteleri, emekçilere tam anlamıyla açılmak zorundadırlar. Formalite, hukuksal çarpıtmalar ve benzeri gibi, her türlü engel, idari makam aygıtlarının pratiğinden kalkmalı; insanları çaresizlik içinde, bürrokatların katı, inatçı ve umursamaz tutumlarıyla karşı karşıya getiren ortamın kökü kazınmalıdır. Vatandaşların yasal haklarını, bürokratik yöntem ve uydurma icatlarla kısıtlama denemelerine izin verilmemelidir.

Vatandaşların özel sorunları için başvurabilecekleri işyeri, parti, devlet ve sendikal kuruluşların düzenledikleri konuşma saatlerinin örgütlenmesi, göreceli bir biçimde geliştirilmelidir. Emekçilerin dile getirdikleri sorunlar ve haklılığı olan istemlerin işleme sokulmaması, sorumluluğu zedeleyen ilk adımdır ve işten çıkarılmaya kadar gidebilecek ağır cezalandırmayı gerektirir. Bakanların, cumhuriyetlerin, özerk bölgelerin ve yerel organların yönetici konumlarında olanlar, vatandaşlar için konuşma saatlerini doğrudan emekçi kolektiflerinde yapmak zorundadırlar. Sorun yerinde çözülmeli, insanları rahatsız eden aksaklıklar giderilmelidir. Bu organların yöneticilerinin emekçi kolektiflerindeki ve yerleşim bölgelerindeki vatandaşlara hesap vermeleri norm haline getirilmek zorundadır.

Parti organlarından SBKP MK sekreterliğine kadar, sorumlu yöneticiler, yaşamda ve parti örgütlerinin, emekçi kolektiflerinin çalışmalarında ortaya çıkan sorunları çözmek amacıyla, emekçilerle ve komünistlerle düzenli bir şekilde bir araya gelmelidirler.

4. **Konferans**, tüm parti örgütlerini, bürokrasiye karşı verilen mücadelede, kadro politikasına dayanmaya çağırır. Kadroların seçimi ve görev yerleri açık du-

yuru ve başvuru şeklinde gerçekleştirilmelidir. Yönetici kadro ile kolektif arasında, ilkelerde kararlılık, arkadaşlık, dostluk havası ve yönetici kadronun kendisini seçen kolektife karşı sorumluluğu tam anlamıyla yeniden yaratılmalıdır. Parti örgütleri, sorumluluk işlevi olan, fakat insanların sorunlarına üstünkörü, duygusuzca ve umursamazca yaklaşan komünistleri görevden almak zorundadırlar. Bu tür insanlardan vakit geçirilmeden ayrılmak gerekir. Böyle insanların başka yönetici pozisyonlara verilmek istenmesi engellenmelidir.

5. Bürokrasinin aşılmasında en belirleyici faktör, en geniş, en gerçek biçimiyle halkın erki ve emekçilerin en geniş kapsamda devlet ve toplum yönetimine katılmalarıdır.

Konferans, seçimle işbaşına gelen erk organlarından birinin sorumluluğuna verilecek, tek düzeyli devlet ve toplum kontrol sisteminin oluşturulmasını olağanüstü önemli görür. Parti örgütleri, böyle bir sistemin halkın değişik kesim ve gruplarının çıkarlarını dile getirecek, yığınların girişim ve aktifliğine, sanatçı birliklerine, savaş gazileri ve kadın örgütlerine ve resmi sıfatı olmayan kuruluşlara dayandırılması için çaba harcamak zorundadırlar.

SBKP, ülkede her vatandaşın, gerek sovyetlerde ve gerekse halk kontrol organlarında, kendisinin bürokratlara karşı korunacağına; iş ve sosyal haklarının sendikalar tarafından korunacağına, gençlik örgütünün, tüm gençliğin çıkarlarının korunması için uğraşı vereceğine ve hukuk organlarının onu idari makamların keyfi davranışlarından, hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasından koruyacağına rahatlıkla güven duyduğu bir ortam yaratmayı görev ve yükümlülük olarak görmektedir.

Konferans, bürokrasiye karşı verilen mücadelenin yoğunlaştırılması için yasal önkoşulların oluşturulmasını gerekli görür ve bunun, şu anda hazırlanmakta olan yasa tasarısına alınmasını önerir. Vatandaşların haklarını çiğneyen hukuk görevlilerinin keyfi davranışlarına mahkemeler önünde itiraz edilmesini öngören yasanın uygulanması daha da geliştirilmek zorundadır.

Yönetim aygıtlarının çalışmaları, halk toplantılarında, emekçi kolektifleri ve toplumsal örgüt ve kuruluşların toplantılarında düzenli olarak tartışılmalı ve değerlendirilmelidir.

Basın - yayın organları, bürokrasinin somut nedenlerini, görüntülerini, ayrıca, bürokrasiyle mücadelede başarılı örnekleri somut olarak belirtmeye çağrılmaktadır. Olumsuz görüntülerle mücadelede mizahtan tam anlamıyla yararlanılmalıdır.

6. **Konferans,** tüm parti örgütlerini, kendi çalışmaları içinde, bürokrasinin her türlü öğesinin yok edilmesi ve Leninci çalışma biçiminin pekiştirilmesi amacıyla enerjik önlemlerin alınmasına çağırmaktadır. Kararların ve Partinin politik direktiflerinin gerçekten uygulanıp uygulanmadığının kontrolünün yeni ve daha yüksek düzeye çıkarılması gerekmektedir. Kontrol sorunu, bürokrasiye karşı verilen mücadelede en öncelikli önemi taşıyor. Burada, bakanlıklarda, diğer devlet organlarında, örgüt ve kuruluşlarda çalışan ve insanların ihtiyaç ve istemlerinin karşılanmasıyla doğrudan ilgilenen komünistlerin özel olarak dikkatleri çekilir.

Yönetici konumlarında olan komünistlerin, Partinin temel örgütlerine karşı hesap verme yükümlülükleri ve sorumlulukları ilkesinin kesinlikle korunması

güvence altına alınmalıdır. Yığınlarla bağlı bir yönetici, yüksek uzmanlık yeteneği, çalışkanlığı, alçakgönüllülüğü, açık, dürüst, samimi oluşu ve insanlara saygı duyması ile örnek olmalıdır.

Her parti örgütünün çalışması kolektiflik ilkesine göre düzenlenmelidir. Seçimle işbaşına gelen parti organlarının sürekli olarak hesap verdikleri parti komiteleri genel toplantıları ve parti toplantıları daha da geliştirilmelidir. Eleştiri ve özeleştirinin geliştirilmesi sürdürülmelidir. Parti içi demokrasi normlarının çiğnenmesine karşı sert tavır alınmalıdır. Hiçbir parti örgütü ve görevli kontrol dışı kalmamalıdır.

Bürokrasi ile mücadelede, girişim zenginliği, yaratıcılığı olan, inatçı ve katı tutumuyla durgunluğa karşı uzlaşmaz tavır koyan, devranışlarında yeteneklerini ve demokratik yöntemleri kullanan insanlardan yararlanmak gerekir. Özellikle böyle insanlar desteklenmeli ve parti çalışmaları için önerilmelidir.

SBKP 19. Ulusal Konferansı, tüm komünistleri ve tüm emekçileri, tüm yönetim kademelerinde ve toplumun her alanında bürokrasiye karşı verilen mücadeleyi daha da yoğunlaştırmaya çağırır.

ULUSLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER ÜZERİNE:

1. V. İ. Lenin tarafından kurulan sosyalist Sovyet Devleti, eşit haklı halkların çok uluslu ailesinin devrimci istek ve özlemlerini bütünleştirdi. Tarihsel kaderinin bütünlüğü, onun enternasyonalist sosyalist kardeşliğinin temelidir.

Birçok kuşaktan Sovyet insanının uğraşlarının ürünü, eşi görülmemiş Cumhuriyetler Birliğidir. Birlik, Sovyetler Birliği'nin tüm ulus ve halklarının emekçi-

lerinin enternasyonalist birliği olarak, ulusal bağımsızlık hakkını, ulusal kültürün yeniden doğması ve geliştirilmesini, bir zamanların geri bırakılmış ulusal bölgelerinin geliştirilmesinin hızlandırılmasını ve ulusal sürtüşmelerin aşılmasını bayrağına yazdı. Tek biçimli halk ekonomi kompleksi, Sovyetler Birliği halklarının birliğinin maddi temeli olarak kuruldu. Tüm cumhuriyetlerin ve özerk bölgelerin ekonomik, kültürel ve kadro potansiyelleri ölçülemeyecek kadar büyüdü. Yeni tarihsel bir toplum, yani Sovyet halkı gerçekleşti. Ulusal bilinç giderek artıyor.

Buna rağmen, çok uluslu Sovyet devletinin kuruluşunun başlangıç aşamasında var olan dinamiklik, Leninci ulusal politikanın ilkelerinden uzaklaşma, kişilerin hüküm sürdüğü dönemde yasaların çiğnenmesi, ideoloji ve düşünce tarzının durgunluğu sonucu göreceli bir şekilde azaldı. Ulusal sorunun çözülmesinden elde edilen sonuçlar mutlaklaştırıldı, uluslar ve halklar arasındaki ilişkilerin sorunsuz olduğu görüşü yerleşti. Gerekli olan sosyal - ekonomik ve kültürel geliştirme, gerek tek tek cumhuriyetlerde, gerekse özerk bölgelerde ve halk gruplarında yeteri kadar gözönüne alınmadı. Ulusların ve halkların gelişme dönemlerinde ortaya çıkan bir dizi yakıcı, güncel sorun, zamanında çözülmedi. Bu, toplumsal hoşnutsuzluğa yol açtı ve giderek sürtüşme biçimine dönüştü. Eskiden de olduğu gibi, hâlâ ulusal bencilik ve kibir, parazit sesler, bölgecilik olayları vardır. Onyıllar boyu biriken bu olumsuz görüntüler uzun süre görülmezlikten gelindi, kendi içine itildi; fakat layık olduğu biçimde partilice değerlendirilmedi. Yenilenme, demokratikleşme, açıklık bu olayları ortaya çıkardı ve aynı anda, demokratik kurallarla çözülmesinin gerekli önkokullarını yarattı.

2. Parti Konferansı, Leninci ulusal politika norm

ve ilkelerinin kesinlikle güçlendirilmesi ve yaratıcı bir şekilde geliştirilmesini, onun yapay kabuklaşma ve çarpıtmalardan kararlılıkla temizlenmesini tarihsel bir görev olarak görür. Buna, SBKP 27. Parti Kongresinde kararlaştırılan politik rota taban oluşturuyor: Tüm ulusların ve halkların çıkarlarının, ülkenin ortak çıkarları ve istemleriyle birleştirilmesi, milliyetçilik ve şovenizmin her türlüsü ile bağdaşmaz enternasyonalist ideoloji. Parti, cumhuriyetlerin ve özerk bölgelerin bağımsızlıklarının geliştirilmesini, onların çok uluslu devletimizin güçlendirilmesi ve geliştirilmesindeki sorumluluklarıyla ayrılmaz bağlantı içinde görmektedir. Sosyalist ideal, zararlı bir birleşme değil, canlı, dinamik ve çok yönlü ulusal bir birliktir.

3. Parti Konferansı, politik sistemin yenilenmesi kapsamında, Sovyet federasyonunun daha da geliştirilmesi ve güçlendirilmesi önlemlerinin demokratik ilkeler temelinde gerçekleştirilmesi görüşündedir. Burada öncelikle söz konusu olan: SSCB ile cumhuriyetler arasındaki yetkilerin yeniden belirlenmesi, merkeziyetçiliğin azaltılması, bir dizi yönetim işlevinin yerel ellere verilmesi, kendi başına hareket yetkilerinin artırılması, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevre koruması gibi alanlardaki gelişmelerde sorumluluklarının artırılması yoluyla, cumhuriyetlerin ve özerk bölgelerin haklarının daha da genişletilmesidir.

Merkezi görevlerden biri de, bölgelerin daha bağımsız hareket edebilmelerinin önkoşullarının yaratılması, her cumhuriyetin kendi ekonomik çalışmalarında geliştirip sonuç aldığı herhangi bir alanı, o bölgenin yaşam düzeyinin yükseltilmesinin temel taşı olarak tüm ülke zenginliklerinin artırılması ve Sovyet devlet erkinin çıkarları doğrultusunda kullanabileceği ortak

çalışma biçimleri geliştirilmesidir. Köklü ekonomik reformlar ve demokratikleşme süreci, gerek ulus - devlet ilişkileri içersinde ve gerekse tüm ülke düzeyinde, çıkarların en geniş şekliyle birleştirilmesine geniş alanlar açmaktadır. Emekçilerin, cumhuriyet veya özerk bölgede ne kadar üretim yapıldığı, kendilerinin ülke ekonomisine katkısının ve aldıkları payın miktarı konularında en iyi bir biçimde bilgilendirilmeleri güvence altına alınmalıdır. Cumhuriyetlerde ve özerk bölgelerde ekonomide bağımsız çalışma biçimine geçiş ve bunun, cumhuriyetlerin sorunlarının, çözümüne olan katkısının tam olarak saptanması dikkat çeken olaylardandır. Ekonominin ve tüm toplumsal yaşamın enternasyonalleştirilmesi yasalara uygun bir gelişmedir. Ulusal kabuğa çekilme çabalarının her türü, sadece ekonomik ve manevi yoksulluğa götürür.

Cumhuriyetlerin bütçeleri, niteliksel yeni bir mekanizma ile oluşturulmalı ve yerel düzeydeki yasalara bağlanmalıdır. Bütçenin, bölgenin sosyal - ekonomik gelişme sorunlarının çözümündeki rolü artırılmalıdır.

Bölgenin yönetim organları ile bakanlıkların, SSCB'nin diğer merkezi organları ve cumhuriyetlerce yönetilen işyerlerinin en verimli bir şekilde birlikte çalışmalarının güvence altına alınması zorunludur. Gerek bağımsız cumhuriyetler ve gerekse bölgeler düzeyindeki yönetim organlarının sorumlulukları, bölgenin genel gelişmesi için artırılmalıdır. Cumhuriyetler arası doğrudan ilişkilerin geliştirilmesi sorunu, köklü hukuksal çalışmaları ve pratik çözümleri gerektirmektedir.

Politik sistemin ulusal çıkarları saptayıp uyumlaştıran kurumlarının da aktifleştirilmesi gerekmektedir. Halkvekilleri sovyetlerinin, özellikle SSCB Yüksek

Sovyeti, Uluslar Sovyetinin, onların sürekli komisyonlarının ve SSCB hükümetinin rolü artmalıdır, SSCB Yüksek Sovyeti, cumhuriyetler ve özerk bölgeler yüksek sovyetleri ve yerel sovyetler düzeyinde ve nerede gerekirse, ulusal ilişkiler sorunlarında sürekli komisyonların oluşturulması yararlı olur. Ayrıca, ulusal sorun ve ulusların kendi aralarındaki ilişkiler konusunda uzman bir organın kurulması konusu da araştırılmalıdır.

Konferans, ortaya çıkan yeni gerçekleri gözönüne alarak, hakları, yükümlülükleri, özyönetim ilkeleri kalıcı olmak ve tüm ulusların merkezi ve yerel erk organlarında en geniş şekliyle temsil edilmeleri koşuluyla, cumhuriyetlere, özerk bölgelere ve kentlere yönelik yasaların geliştirilmesini ve yenilenmesini önerir. Bu durum, SSCB Anayasasının, cumhuriyetler ve özerk bölgelerin anayasalarının gerekli biçimde değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

4. Ulusal bölgelerdeki ekonomik ve sosyal gelişmelere, temelini ulusların ve halkların kendilerine özgü kültürlerinin oluşturacağı manevi gelişme eşlik etmelidir. Kendisini çok uluslu kültür biçiminde geliştiren sosyalist kültür, gelecekte de toplumun ideolojik ve manevi gelişmesinin en güçlü faktörü olarak kalmalıdır.

Kendi bölge sınırları dışında yaşayan ya da kendi bölgesi olmayan uluslar, kendi ulusal kültürlerinin sürdürülmesinin bir hak olarak tanınması; özellikle eğitim, haberleşme, ulusal kültür merkezi, basın - yayın organlarını kullanma, dini inançlarını yerine getirme alanlarında olanaklar yaratılmalıdır.

Çok uluslu ülkemizin en önemli ilkelerinden biri de, tüm SSCB vatandaşlarının eşit haklarla kendi ana-

dillerini özgürce geliştirebilmeleri ve Sovyet insanlarının, tüm uluslar ve halklar arasında anlaşma aracı olarak Rusça'yı kendi özgür istekleriyle kabul etmiş olmalarıdır. Bu nedenle, iki dilin (ulusal dil ve Rusça) uyum içersinde, her bölgenin kendine özgü koşullarına uygun olarak gelişmesi ve her türlü formaliteden arındırılması için tüm olanakların hazırlanması ve oluşturulması zorunludur. Ulusal dilin, devlet, toplum ve kültürel yaşamın değişik alanlarında kullanılmasının aktifleştirilmesinde güçlükler çıkabilir. O cumhuriyete adını veren dilin, orada yaşayan başka ulusun insanlarına ve özellikle çocuk ve gençlere öğretilmesi özendirilmelidir. Fakat bütün bunlar eğitim dilinin özgürce seçilmesi konusundaki demokratik ilkeleri zedelememelidir.

5. Her kuşağın Sovyet insanı, yurtseverlik ve enternasyonalizm okulundan, kendi usullerine göre de olsa geçmiştir. Bireyin daha başlangıçtaki sosyal deneylerinde, aile ve okuldan başlayarak genç öncü ve gençlik örgütlerinde bu değerlerin organik bir biçimde kaynaştırılması, gerek ulusal yozlaşma ve gerekse ulusal yalıtılmanın yok edilmesi çok önemlidir. Halklarımız arasındaki dostluğun kaynağını göstermek, uluslar ve halklar arasındaki ilişki kültürünü geliştirmek, geleneklere, dile, sanata saygılı olmak, ülke halklarımızın ve dünyadaki diğer halkların tarihini öğrenmek gerekiyor. Enternasyonalizmin gerçek okullarından biri de, SSCB ordusunda hizmettir.

Konferans, tüm halkın gününün, toplumsal - politik anlamı büyük olan günün, yani SSCB kuruluş gününün anlamının daha da yükseltilmesi gerektiği görüşündedir.

Yaşam açık bir biçimde kanıtlamıştır ki, nerede

pratik yaşamda Sovyet yurtseverliğinin ve enternasyonalizmin içi boşaltılıyorsa, orada ulusal dar görüşler ve şovenist kendini beğenmişlik gelişmeye başlıyor. Bu hastalıkla mücadele ve onun nedenlerinin ortadan kaldırılması her Sovyet insanının vatandaşlık görevidir. Ulusları ve halkları her türlü bölme girişimi, hangi ulustan olursa olsun vatandaşların haklarının kısıtlanması denemeleri, manevi baskı ve Sovyet devletinin çıkarlarına karşı davranış olarak değerlendirilmelidir.

Ulusal çıkarların korunması ve onun ulusal çarpıtılmasını birbirinden ayırmayı iyi öğrenmek zorundayız. Her türlü ulusal ayrıcalık; olumsuzluk ve aynı zamanda da hem genelde hem de hangi ülke adına yapılıyorsa, oraya hakarettir. Burada, Leninci geleneklere sadık kalınarak, özellikle «kendi başına» ulusallık ve şovenizme karşı mücadele gerekmektedir. Bu mücadele ilk önce o ulusun temsilcileri tarafından verilmelidir.

6. **Konferans**, ülkemizdeki koşullar altında çok ulusluluğun, güçlü bir gelişme kaynağı ve halkların karşılıklı manevi zenginliğinin göstergesi olduğunu belirtir. Sosyalist ve enternasyonalist bir yaşam biçimi oluşturmak, tüm Partinin ve tüm Sovyet insanlarının sorunudur. Yapılması gereken, işçi sınıfının, köylülerin ve aydınların politik deneyimini, çalışma ahlakını ve ahlaki potansiyelini ve değişik halkların iyi komşuluk ilişkilerine derinden bağlılığını harekete geçirmektir. Burada, Sovyet aydınlarına önemli bir rol düşmektedir. Ulusların aralarındaki ilişkilerin genel havası, önemli ölçüde onların vatandaşlık olgunluklarıyla, kendi halkının ve tüm toplumun temel çıkarları için gösterecekleri anlayışın ne kadar derin olduğuyla bağlantılıdır.

Her ulusal sorun, köklü bir analiz temelinde, den-

geli ve kapsamlı bir yaklaşım, her somut durumda nesnel değerlendirmeleri gerektirir. Sorun, soğukkanlılıkla, olağanüstü sorumluluk duygusuyla, sosyalist demokrasi ve yasalar kapsamında, öncelikle karşılıklı yaklaşımla, gelişmekte olan devrimci yenilenme sürecini gözönüne alarak ve Sovyet halkının enternasyonalist bütünlüğüne zarar vermeden çözülmek zorundadır. Her ulustan insanların sosyalist vatanımızın her köşesinde kendisini evinde hissedeceği bir toplumsal ortamın yaratılması zorunludur.

7. Halen geçerli olan uluslar politikası, köklü bir bilimsel - teorik inceleme gerektiriyor. Bu, bilim kurumlarına ve uzmanlara toplumun yüklediği, yüksek sorumluluk gerektiren bir görevdir. Bu görevi başarıyla yerine getirebilmek için gerekli örgüt ve kadro olanaklarını yaratmak, bilimsel çabaları birleştirmek gerekmektedir. Uluslar arasındaki ilişkilerle ilgili sorunları kapsamlı biçimde araştıracak, ülke düzeyinde bilimler merkezinin oluşturulma olanaklarının aranmasında ve bu alandaki enformasyon ve araştırma çalışmalarının genişletilmesinde yarar vardır.

8. Tüm ulusların parti örgütleri ve komünistleri, halkın sosyalist birliğinin ruhu ve ana gücü, enternasyonalizmin en aktif savunucuları olmak zorundadırlar. Tüm çalışmalarıyla, emekçilerin, yenilenme görevleri için birleşmelerini sağlamak; kamuoyunun görüşlerini sağlıklı bir şekilde biçimlendirmek ve insanları çekebilmek onların görevlerindendir. Leninci ilkeler kapsamında, parti, devlet, sendikal, ekonomik ve gençlikle ilgili tüm organlarda, tüm ulus ve halkların temsil edilmesi çizgisine kesinlikle uyulmalı ve bunun aynı zamanda olanaklar dahilinde Sovyet toplumunun ulusal yapısı içinde yönetici kadroların bileşimine de yansıması sağlanmalıdır.

Konferans, SBKP MK politik bürosunun, ulusal ilişkiler sorunu ile ilgili MK plenumu yapılması önerisini destekler.

Konferans, yaşamımızın ve geleceğimizin, tüm Sovyet halklarının birliğinde ve bu birliğin pekiştirilmesinde yattığına olan tam inanç ve güvencini vurgular. Özgürce gelişmenin önkoşulu olarak; Sovyet toplumunun birliğine, SSCB'nin tüm halklarının serpilip gelişmesine, anayurdumuzun varlığının güçlenmesine hizmet eden her şeyi korumak, geliştirmek, her vatandaşın ve her komünistin yurtseverlik ve enternasyonalist görevi ve yükümlülüğüdür.

Bize bu çağrıyı V. İ. Lenin yaptı ve Komünist Partisi bu yolda yürüyor.

AÇIKLIK ÜZERİNE:

1. SBKP 19. Ulusal Konferansı, sosyalizmin ve yenilenmenin çıkarlarından hareketle, açıklığın daha da geliştirilmesini, önemli politik görev olarak görmektedir.

Yenilenmenin ilk üç yılı, parti, devlet, toplumsal örgütler ve kitle basın - yayın kuruluşları çalışmalarındaki açıklık ortamı yoluyla, eleştiri ve özeleştiri mekanizmasının geliştirilmesi yoluyla, politikada açıklığın ve gerçeklere sadık kalmanın gerçekleştirilmesi yoluyla parti ve tüm halkın, geçmişi ve geleceği daha iyi anlayacak, fren faktörlerini tanıyacak, tüm ülke ve sosyalizm yararına aktif ve hedefe yönelik bir çalışma için tüm yurtsever güçleri uyandıracak bir duruma geldiğini kanıtladı. Açıklığın toplumsal yaşama girmesi, ülkemizdeki durumun köklü, nesnel ve kamuoyunun katılmasıyla değerlendirilmesine; sosyal - ekonomik ge-

lişmenin hızlandırılması ile ilgili kararların kolektiflik ilkesiyle hazırlanmasına; emekçilerin aktif desteğiyle SBKP'nin yenilenme rotasının güvence altına alınmasına katkıda bulundu.

Konferans, açıklığı, kendisini geliştiren bir süreç olarak değerlendirir ve onun kararlı bir biçimde genişletilmesinin önkoşulu olarak, sosyalist düzenin demokratik öğelerine, insanlara yönelik çalışmalarda toplum, devlet ve kolektiflerin katkısının sağlanabilmesinin kaçınılmaz olduğunu vurgular. **Konferans**, açıklığı, tüm toplumsal örgütler, erk ve idare organları kademelerinde, sosyalizmin çarpıtılmasına karşı en etkili kontrol aracı sayar.

Konferans, halkın sosyalist özyönetiminin gerçekleştirilmesi için; vatandaşların Anayasanın öngördüğü hakları, özgürlükleri ve yükümlülüklerinin bilinmesi için; onların çok yönlü çıkarlarının ve Sovyet toplumundaki sosyalist çoğulcu görüşlerin birikimi için; enternasyonalist düşüncenin pekiştirilmesinin en etkili yolu olarak sosyalist yurtsever eğitim ve sosyalizmin insansıl çehresinin ortaya çıkması için, açıklığı vazgeçilmez bir koşul olarak görür.

Açıklık, hükümet ve halkların uluslararası düzeydeki konumunu daha belirgin bir duruma getirmekte; barışı ve birlikte çalışmayı geliştirmekte; atom silahlarından ve zorbalıktan arındırılmış bir dünya görüşünün pekişmesine, modern ve medeni uluslararası ilişkilerin oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Açık bir dış politikanın ilkelerinin gerçekleştirilmesinin aracı olarak, toplumsal örgütlere, emekçi kolektiflerine ve yığınlarına, bilim adamlarına, kültür alanındaki kişilere uluslararası ilişkiler kurmada yardımcı olmaktadır. Açıklık, karmaşık uluslararası sorunların, devletler dü-

zeyinde ve hükümetler kanalıyla çözümüne katkıda bulunmaktadır.

Açıklık, eleştiri ve özeleştiri son tahlilde halkın hizmetindedir ve toplumsal - politik sistemin sergilenmesi, onun gücünün, politik yaşam yeteneğinin ve ahlaki sağlığının göstergesidir.

2. **Konferans**, aynı zamanda açıklığın; yani yenilenmenin bu güçlü silahının kendi içinde derinleştirilmesi ve desteklenmesi gerektiğini vurgular. Oldukça geniş bir enformasyon alanı, toplumun geniş bir kesimine henüz kapalıdır. Sosyal - ekonomik ve kültürel gelişmenin hızlandırılması, yığınların ve yönetici kadroların politik kültürünün gelişmesi için kullanılmıyor. Parti örgütlerinin, devlet ve toplumsal kuruluşların, emekçi kolektiflerinin çalışmalarında ve kitle basın - yayın organlarında açıklığı baskı altında tutma denemeleri vardır. Açıklığın yoluna çok kez tutuculuk ve bencillik engelleri konuyor. Şu ya da bu aksaklığı gösterme, görevin kötüye kullanılması olaylarını, bürokrasi gerçeklerini, komünist kibirliliği ve diğer olumsuz görüntüleri kamuoyunda sergileme uğraşıları, idari makamların tepkisiyle karşılaşmaktadır. Parti ve kitle basın - yayın organlarına emekçiler tarafından gönderilen değişik şikayet mektuplarının sayısı azalmak bilmiyor. Eleştiri nedeniyle kovuşturma, yıldırma girişimleri hâlâ sürüyor. Açıklığı kişisel ve grup çıkarları için kullanma olaylarının önü hâlâ alınamadı. Bu, insanlar arasındaki normal ilişkileri ve değerli arkadaşlığı bozmaktadır. Gerçek açıklığın vazgeçilmez ilkesi, yani görüşlerin özgürce açıklanmasının kara çalma ve aşağılama yerine kişiliği yüceltip insanların onurunun korunmasına hizmet etmesi, çoğu kez yaşama geçirilmemektedir.

Konferans, açıklığın kararlı bir biçimde genişletilmesinin, toplumsal yaşamın her alanındaki demokratikleştirme sürecinin pekiştirilmesinin vazgeçilmez önkoşulu ve sosyalizmin yenilenmesi olduğunu vurgular. Parti, açıklığın geliştirilmesi uğraşında tam olarak Leninci öğretiden hareket etmektedir: Yığınlar her şeyi bilmek, her şeye karar vermek ve her şeye bilinçli bir şekilde yaklaşmak zorundadır.

Parti ve Sovyet halkı gerçeği istiyor; toplumda olup biten her şey konusunda ayrıntılı ve nesnel bilgi istiyor. Açıklık, yenilenmenin fikirleri ve ilkeleri konusunda bütün toplum güçlerinin pekiştirilmesi amacına hizmet etmelidir.

3. **Konferans**, açıklığın temel ilkelerinin her yoldan pekiştirilmesi ve geliştirilmesini acil bir görev saymaktadır. Bu temel ilkeler şunlardır: Her yurttaş, devletle ilgili veya askeri bir sır olmamak koşuluyla, toplum yaşamının herhangi bir sorunu konusunda ayrıntılı ve gerçeğe uygun bilgi edinme vazgeçilmez hakkına ve toplumsal açıdan önemli her konuda açık ve serbest tartışma hakkına sahiptir.

Konferans, açıklığın örneklenmesinde partiyi görevli saydığını vurgular. Partinin yönetici organlarının ve yerel parti örgütlerinin, onların komitelerinin çalışmaları ve üst kademe kadroların çalışmaları konusunda komünistlerin ve genelde halkın tam bir biçimde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Parti forumları ve toplantıları açık olmalı, parti yaşamının sorunları ve partinin sosyalist kuruculuktaki yönlendiriciliği serbestçe tartışılmalıdır. Halkın sunduğu düşünceler, görüşler ve öneriler dikkatle incelenmeli ve alınan önemli kararlar yayımlanmalı ve tartışılmalıdır. Bütün bunlar parti politikasının açıklığını oluşturur ve partinin

toplumla olan bağlarının güçlendirilmesine katkıda bulunur.

Parti örgütlerinin, emekçi kolektiflerinin ve genelde halkın çalışmalar konusunda sistemli olarak bilgilendirilmesi, her düzeydeki parti önderlerinin ve seçimle oluşan parti organlarındaki üyelerin görevidir. Bir açıklık kültürü oluşturulması ve demokratik tartışma ve yoldaşça görüşme becerilerinin geliştirilmesi parti örgütlerinin görevidir.

Konferans, parti komitelerinin ve örgütlerinin çalışmalarıyla ilgili yönergelerin ve düzenlemelerin parti yaşamının demokratikleştirilmesinin gereklerine uydurulmasının zorunlu olduğuna inanır. Seçimle gelen parti organları üyelerinin, SBKP Merkez Komitesi Politik Bürosu da dahil, kendilerine karşı sorumlu parti komitelerinin oturumlarına serbestçe katılmaları, parti komitelerinin ve ona bağlı aygıtların elinde bulunan belgeleri, bilgileri ve verileri kullanmaları sağlanmalıdır.

Parti komiteleri ve aygıtlarının sahip oldukları belge, enformasyon ve verilerden yararlanma hakkı tanınmalıdır.

Konferans, kadro politikasının, açıklığa ve kamuoyunun görüşlerine dayanarak oluşturulacak demokratik bir mekanizma yoluyla sürdürülmesine ve yönetici kadro kazanımına özel değer biçer.

4. **Konferans**, açıklığın, yığınların kontrol ve eleştiri olanaklarının, devlet erkinin tüm organlarının en verimli bir biçimde işlemesinin vazgeçilmez önkoşulu olduğunun altını çizer. Onların her kademedeki çalışmalarında, planlama ve yönetimde açıklık politikası geliştirilmeli; kamuoyunun görüşleri değerlendirilip gözönüne alınmalı; ülkenin ve bölgelerin ekonomik, ulusal, gençlik, çevre, sosyal ve diğer benzeri sorunları-

nın açıkça tartışılması yaşama geçirilmelidir.

İşyerleri ve kurumların yöneticileri, köylü kooperatiflerinin yönetim kurulları, emekçi kolektifleri komisyonları, tüm çalışmalarına açıklık kazandırmaya çağrılmaktadır. Emekçilerin üretime yönelik ve sosyal konularda verilecek kararlarda bilgilendirilmesi, onlara kendi kolektiflerinin mali durumu ve alınan iş sonuçları hakkında bilgi verilmesi zorunludur. Yöneticiler insanlara, çıkarlarını ilgilendiren karar tasarılarını zamanında bildirmek, planlanan önlemler hakkında onların görüşlerini almak zorundadırlar.

Açıklık, halk kontrolu ve hukuksal korunma organları çalışmalarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Onların çalışma raporlarının, suç olaylarının gelişmesi üzerine hazırlanacak araştırmaların ve alınması gereken önlemlerin sistematik bir biçimde açıklanması gerekir.

Sosyal - ekonomik, politik ve çevresel durumla ilgili enformasyonun kullanılmasının haksız yere sınırlandırılması kaldırılmalı; veri toplama, değerlendirme ve enformasyon dağıtımı konularında modern enformasyon tekniği sistemi oluşturulmalı; kütüphanelerdeki tüm kitaplar isteyene açılmalı, arşiv belgelerinin kullanımı yasalarla düzenlenmelidir.

Konferans, tüm toplumsal örgütleri, tüzüklerinin öngördüğü çalışmaları kamuoyunda yapmaya, kongre ve konferans gibi çalışmaları, organların seçimlerini ve alınan kararları kamuoyuna duyurmaya çağırır.

5. **Konferans**, açıklığın genişletilmesinde, kitle basın - yayın organlarına büyük ve önemli rol düştüğü konusunun altını çizer. Parti ve devlet organlarının, toplumsal örgütlerin çalışmalarını her yönüyle yansıtmak; sosyalist toplumun güçlenmesine hizmet etmek,

deneyleri aktif bir biçimde propaganda etmek, ülkedeki durumun saptanmasında halk kontrolu aracı olmak kitle basın - yayın organlarının görevidir. **Konferans,** basında eleştirel yazıların yer almasının engellenmesinin veya nesnel olmayan yazıların yayınlanmasıyla vatandaşların onurlarının zedelenmesinin doğru olmadığını vurgular. Açıklık, basının sosyal, hukuksal ve manevi sorumluluğunu gerektirir.

Burada basının uyması gereken koşullar şunlardır: Yüksek ideoloji ve manevi kalite, mesleğinde uzmanlık, meslek ahlakının korunması, enformasyonun doğruluğunun güvenilir olması ve eleştirilen her vatandaşın aynı basın organında yayınlanacak tekzip hakkının varlığı. Açıklık ve eleştiri toprağında, grup çıkarları, demagoji, ulusal, bölgesel ya da işyeri bencilliği yeşermesine kesinlikle izin verilmemelidir. Basın - yayın organlarında tartışan tarafların tüm görüş ve tutumları nesnel bir biçimde ve hiç bir çarpıtma yapılmadan yer almalıdır. Gerçek, kimsenin tekeli altında değildir ve açıklık üzerinde tekele kesinlikle izin verilmez.

6. **Konferans**, açıklığın tam anlamıyla haklılık kazandığı ve gelecekte de her yönüyle daha da genişletilmesi gerektiği görüşündedir. Konferans, bu anlamda, Sovyet vatandaşlarının anayasanın öngördüğü enformasyon hakkı yoluyla, açıklığın güvence altına alınmasını zorunlu görmektedir. Bu nedenle, devletin, resmi kişilerin ve vatandaşların, açıklık ilkelerinin gerçekleştirilmesindeki hak ve ödevlerini saptayan yasalar hazırlanacaktır. Vatandaşların, kitle basın - yayın organlarının, emekçi kolektiflerinin, toplumsal örgütlerin kendilerini ilgilendiren enformasyonu sağlamalarının hukuksal olarak düzenlenmesinin yanında, emekçilere

işyerleri, köyler, şehirler, bölgeler, cumhuriyetler ve ülke hakkında sürekli ve tam enformasyon akışını sağlayan bir sistem oluşturulmalıdır. Gerekli olan sır saklama ve mesleki sırların sınırları tam olarak belirlenmeli. Devletle ilgili ya da askeri sır oluşturan enformasyonun yaygınlaştırılmasında; vatandaşların meşru haklarını zedelemede ya da toplumsal düzen, güvenlik, toplumun sağlık ve ahlak kurallarına aykırı olaylarda vatandaşın enformasyon hakkının engellenmesi; enformasyonun verilmemek istenmesi, çarpıtılması, kötüye kullanılması gibi durumlarda sorumluluk taşıma yükümlülüğü getirilmelidir.

Sovyet devletinin ve toplumunun ve kişisel hakların aleyhine olan açıklığa; savaş propagandası, zorbalık, ırkçılık, ulusa ve dine saygısızlık, gaddarlık, vahşet propagandası, pornografik malzemelerin kullanılmak üzere dağıtımına ve açıklık adına gerçeklerin çarpıtılmasına izin verilmez.

Parti ve toplumun; parti çalışmalarında devlet içinde, toplumda, kitle basın - yayın organlarındaki açıklık politikası ve bu politikanın gerçekleşmesi, daha da genişletilmesi üzerinde sürekli olarak. ısrarlı ve kararlı bir biçimde durmaları, sosyalist düzenin büyük potansiyel olanaklarını ve onun içinde taşıdığı geniş kaynakları hareketlendirdi.

Açıklık olmadan yeniden yapılanma olmaz, demokrasi olmaz. Açıklık, yaşamın doğal havasıdır; demokratik, insancıl sosyalizmin gelişmesidir.

Konferans, tüm komünistleri, tüm parti örgütlerini, yığınlara gerçeği taşımaya; sosyalist demokrasi ve tartışma kültürünü geliştirmeye; her türlü sorunda açık ve canlı tartışma, girişim zenginliği ve Sovyet insanlarının yaratıcı düşünmesi için önkoşulları yaratmaya çağırır.

Konferans, tüm komünistlerin, açıklığın sosyalist toplumun yaşam normu olarak gerçekleşmesine katkıda bulunacağına olan güvencini dile getirir.

HUKUK REFORMU ÜZERİNE:

1. **Konferans**, SBKP MK'nın 1985 Nisan plenumundan bu yana, yenilenmenin hukuksal alanda saptanan önemli önlemlerinin gerçekleştirildiğini belirtir. Her şeye rağmen bunlar, sosyalist hukuk devleti oluşturma yönünde yapılan önemli çalışmaların başlangıcı olarak görülmelidir. Ülkemiz gelecek yıllarda, toplumsal yaşamın her alanında yasaların belirleyici olmasını güvence altına alacak ve halkın erkinin geliştirilmesi temelinde oluşturulacak sosyalist hukuk düzeni mekanizması için bir dizi hukuk reformuyla karşı karşıyadır.

2. Buna bağlı olarak, SSCB'nin, cumhuriyetlerin ve özerk bölgelerin en yüksek erk organlarının yasa yapımı ile ilgili çalışmaları, ülkenin anayasal düzeninin pekişmesi, toplumun en önemli alanlarındaki ilişkileri düzenleyen Sovyet yasalarının göreceli bir biçimde güçlenmesi ve «Yasak olmayan her şey serbesttir» ilkesine kararlı bir şekilde uyulması çok büyük anlam kazanmaktadır. Yasaların hazırlanması işleminin demokratikleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Yasa tasarıları, halkın en geniş kesimlerinin katılmasıyla, yetenekli bilimsel değerlendirme ve tartışmanın sonucu olarak ortaya çıkmalıdır.

3. Hukuk reformunun ayrılmaz bir parçasını: yasaların yeniden düzenlenmesi, tanımlanması ve sistematikleştirilmesi oluşturmaktadır.

Yeni toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesi, in-

sancıllaştırılması, ekonominin yeni tarz yönlendirilmesi koşullarında ve yasaların çiğnenmesinin güçlü bir biçimde önlenmesi girişimleri kapsamında: planlama, sosyalist mülkiyet, finans, vergi ve ekonomik ilişkiler ve çevre koruması konularında var olan yasalar üzerinde köklü değişiklikler yapılmalıdır. Emekçilerin servet biriktirme hukukunda, iş, konut, emeklilik hukuku ve yaşamın diğer alanlarındaki sorunlarını düzenleyen normların değiştirilmesi gerekmektedir. Ceza, idare, usul ve iş hukukları kökten değiştirilmelidir. Bütün bunlarda kişisel hakların korunmasına öncelikle dikkat edilmelidir. Sovyet insanlarının politik, ekonomik, sosyal hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasının gerçekleştirilmesi pekiştirilmelidir. Buna bağlı olarak her vatandaşın, emekçi kolektifine, devlete ve topluma olan sorumluluğu da artırılmalıdır. Hükümet kararlarının Sovyet Anayasası ile tam bir uyum içinde olmasını güvence altına alabilmek için, bir Anayasal Denetim Komitesi kurulmalı ve denetim artırılmalıdır. Devlet organlarının çıkaracakları yönetmelikler kesinlikle yasalara uygun olmalı ve bu tür yönetmeliklerin sayısı köklü bir biçimde azaltılmalıdır.

4. **Konferans**, mahkemelerin sosyalist demokrasi sistemi içersindeki rollerinin artırılmasını yenilenmenin önemli bir görevi sayar. Tarafsız yargılama, açıklık, masumiyet karinesine uyma, önyargı ile mahkûm edilmenin yasaklığı ve Sovyet yasalarını çiğnemiş olanlara göz yummama gibi, Sovyet hukuk düzeni öğelerinin geliştirilmesinin güvence altına alınması pekiştirilmelidir. Mahkemelerin itibarı yükseltilmelidir. Yalnızca yasalara karşı sorumluluk taşıyan hâkimlerin bağımsızlıkları korunmalıdır. Hâkimlerin çalışmalarına müdahale ve mahkemeleri kötüye kullanmalara karşı ne yapılması gerektiği somut olarak saptanmalıdır. Hâ-

kimlerin bağımsızlıklarının güçlendirilmesinin güvencesi: yerel, şehir, yöre ve bölge mahkemeleri seçimlerinin ve görev süresinin uzatılmasının bir üst kademedeki Sovyetlerin halk temsilcilerince yapılmasıdır. Hukuksal kararların tarafsızlığını ve mahkeme heyeti üyelerinin rolünü ve sorumluluklarını artırmak için, onların sayılarının belirli davalarda artırılmasında yarar görülmektedir.

5. Ekonomik reform, ekonomik muhasebe sistemine yöneliş, özyönetim ve öz finansman biçimlerinin uygulanması kapsamında: anlaşmalara uyma disiplininin pekiştirilmesi, işyerleri ve kooperatiflerin haklarının korunmasının genişletilmesi, adli organların rollerinin yükseltilmesi; halk temsilcileri sovyetindeki, bakanlıklardaki ve diğer devlet organları ve ekonomik organlardaki hukuk dairelerinin durumlarının güçlendirilmesi için, devletin karar yetkilerinin artırılması gerekmektedir.

6. Savcıların sorumluluklarının göreceli bir biçimde artırılması, savcılık görevinin Leninci prensiplere göre yeniden ve tam olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Onların görevi, yasaların tüm ülkede izlenmesi, bir örnek yorumlanması ve uygulanmasının gözetilmesi ve kim olursa olsun, sosyalist yasaları çiğneyenlere karşı kararlı bir biçimde mücadele etmekdir. Bunun için de, savcıların bağımsızlıkları daha da güçlendirilmeli, onlara karşı baskı uygulamaları ve çalışmalarına müdahale olmamalıdır.

7. Milis çalışmalarının, ülkenin iç güvenlik organlarında çalışanların mesleki yeteneklerinin artırılmasına ve çalışma yöntemlerinin geliştirilmesine; sosyalist yasalara kesinlikle uymalarına, onların emekçi kolektifleri ve halkla olan ilişkilerinin pekiştirilmesine

ve bu alanda makam ve görevlerin kötüye kullanılmamasına sürekli dikkat gösterilmelidir. Ülke güvenlik organlarının, suç olaylarıyla mücadele olanaklarını daha iyi kullanabilmeleri için, suç olaylarının büyük bölümünün İçişleri Bakanlığı'nın soruşturma aygıtlarına devredilmesi ve buralara, cumhuriyetlere ve yerel içişleri organlarına bağımlı olmayan, özerk bir yapılanma kazandırılması yararlı olacaktır. Ayrıca, sorgu hâkimlerinin sorumlulukları artırılmalı, yasal çalışmalarında hukuksal güvenceler pekiştirilmeli ve hazırlık soruşturmasında savcıların gözetim görevi güçlendirilmelidir.

8. **Konferans**, vatandaşlara, devletin işyerlerine ve kooperatiflerine hukuksal yardımda bulunan, onların çıkarlarını mahkemeler ve diğer devlet organları önünde koruyan, toplumsal örgütlerin korunmasını üstlenen, Baro çatısı altında toplanmış avukatların rollerinin yükseltilmesine büyük değer biçer. Avukatların hazırlık soruşturmasında görev almaları ve mahkeme işlemlerine katılmaları genişletilmek zorundadır.

9. Hukuk reformunda kadro politikasının acilen güvence altına alınması gerekmektedir. Kendi içinde oluşturulacak ve seçme, eğitim, öğrenim sistemiyle yetiştirilecek hukukçuların, halkvekilleri sovyetinde, ülke ekonomisinde, milis örgütlerinde ve diğer hukuksal koruma organlarında kullanılması mümkün olacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, nitelikli araştırma ve eğitim kadrolarının eğitimleri yeniden düzenlenmeli, pratik çalışmalara yabancı kalmaları aşılmalı, ekonomik reformların uygulanmasından doğan hukuksal sorunların çözümündeki uzmanlık yetkileri artırılmalıdır.

10. Sosyalist hukuk devletinin oluşturulması; politik sistemde reform ve ekonomide yeni yöntemlerin

uygulanması, halkın hukuksal eğitiminin yeniden yapılanması ve herkesin anlayabileceği tek düzeyli bir program halinde, devletin, tüm partinin, emekçilerin her kesimini, merkezi ve yerel kademelerdeki kadroları kapsayacak bir biçime getirilmesi, etkili önlemleri gerektiriyor. Hukuksal literatür her Sovyet vatandaşına açık olmalı ve yeterli sayıda basılmalıdır. Sovyet yasalarına saygının, sosyalist demokrasi kültürünün, vatandaşların girişimciliklerinin ve sorumluluklarının artırılmasının, genel eğitim'in verildiği lise, meslek okulları ve yüksek okullarda, kitle basın - yayın organlarında, sanatçı birliklerinde ve diğer toplumsal örgütlerde önemli bir yeri olmalıdır.

11. **Konferans**, önümüzdeki dönemde, ülkemizde hukuk reformunun gerçekleştirilmesi amacıyla, SBKP MK, SSCB Yüksek Sovyeti, SSCB Bakanlar Kurulu'nun, toplumsal örgütlerin ve bilimsel kurumların da katkısıyla, somut bir eylem planı hazırlanmasını ve bunun gerçekleştirilmesini yararlı görür.

MİHAİL GORBAÇOV'un KAPANIŞ KONUŞMASI

Yoldaşlar, Konferansımız çalışmalarını sona erdiriyor. Tartışma sonuçlarıyla ilgili olarak biraz önce karara bağladığımız belgeler ve bu belgelerin tartışılması, geniş kapsamlı bir kapanış konuşmasını gereksiz kılıyor. Gene de Konferans öylesine büyük boyutlu bir olaydır ki, geride bıraktığımız dört gün içinde yaptığımız çalışmayı son derece sıkı ölçütlere göre bir değerlendirmeden geçirmek gereklidir.

Bu elbette geçmişin, her olağan parti forumuna övgüler düzme geleneğine bağlı kalmak için yapılmamalıdır. Bu daha çok, 19. Konferansın, partinin ve ülkenin yaşamında tuttuğu yeri bilince çıkarabilmemiz için gereklidir. Konferans, Partimizin tarihindeki büyük bir olaydır.

Özellikle toplantının atmosferi hakkında konuşmak gereklidir. Günümüzde komünistleri, Sovyet insanlarını ilgilendiren en önemli konularda gerçekten açık bir Parti tartışması yürütüldüğü ve sorunlara yanıtlar bulunmaya çalışıldı. Yoldaşlar, böylesi bir tartışmayı, Kongre Sarayı daha önce yaşamamıştı; ve inanıyorum ki, yaklaşık altmış yıldır benzeri bir şey bizde olmamıştı dersek, gerçeğe aykırı bir söz söylemiş olmayız. Bu anlamda haklı olarak diyebiliriz ki, Konferansta Leninci bir ruh, halka ve devrime karşı yüksek bir so-

rumluluk ruhu egemendi. Yalnızca bu bile kendi başına ona özel bir anlam kazandırıyor.

Delegelerin son derece yüksek aktifliğinin altı mutlaka çizilmelidir. Kolay bir durumda değildik, bunu belirtmeliyiz. Söz alanların sayısı 300 kadardı. Ne yazık ki hepsine sıra gelmedi. Redaksiyon komisyonlarının oturumlarında, söz alıp konuşma ihtiyacına bir ölçüde olsun yanıt verilebildi; daha önce de söylediğim gibi, burada 150 delege konuşabildi. Konferans delegelerinin yaklaşık onda birinin katıldığı ve bizim için yeni olan bu çalışma biçimi, tartışma sürecinde ortaya çıkan somut birçok sorunu geniş bir biçimde tartışma ve karara bağlama olanağı verdi.

Konferansta, yüksek bir çalışma, sorunları açık ve ilkesel biçimde getirme, partili arkadaşlık ruhu ve karşılıklı iyi niyet atmosferi vardı. Ve bu, Parti için, toplumumuzun bütünü için bir örnektir; aynı fikrin izleyicileri, toplumun yenilenmesi büyük davasına girişmiş olan insanlar, arkalarında çalışmamızı ilgiyle izleyen yüzlerce, binlerce, milyonlarca parti üyesi ve tüm Sovyet halkı olan insanlar arasında tam da böyle olmalıdır. Bu anlamda Konferansın, ülkemizde giderek yerleşen politik atmosferi yansıttığını, Merkez Komitesinin Nisan Plenumundan bu yana geçen üç yıl içinde Partinin, ama yalnızca Partinin değil, bütün Sovyet toplumunun ulaştığı demokratik gelişmeyi gösterdiğini söyleyebiliriz sanıyorum.

Çalışmamızın içeriği üzerine konuşabiliriz artık. Bunun başlıca sonucu, SBKP MK Tezleri temelinde bütün parti içinde, bütün halk içinde tartışılmış olan ve bu salonda da canlı bir tartışmaya konu olan bütün temel sorunlar hakkında programatik bir politik tutumun ortaya konmuş olmasıdır. Konferans, Merkez Komitesi'

nin önerilerini düz bir biçimde onaylamamış onları, parti örgütlerinin ve emekçi kolektiflerinin deneyimi temelinde birçok bakımdan zenginleştirmiştir. Şöyle formüle etmek istiyorum: Bu kürsüden, işçi sınıfının, köylülüğün ve aydınların temsilcilerini, bilim adamlarını, kültür yaratıcılarını, ekonominin çeşitli alanlarından uzmanları, işletme yöneticilerini ve parti çalışanlarını hepimiz büyük bir ilgi ve dikkatle izledik.

Aslında Konferans, şu anda ülkenin ve Partinin karşı karşıya olduğu sorunların bütününü ele aldı. Ama, eğer, «tartışmada ve aldığımız kararlarda en önemli olan neydi?» denecek olursa, şöyle söylemek gerekir: Konferansın dikkat merkezinde Partinin politik öncü olarak rolü vardı. Delegelerin görüşlerini kısaca özetlemek gerekirse, bu konuda ne denebilir? Partinin, SBKP 27. Kongresi tarafından hazırlanmış ve yenilenmenin şimdiye kadarki deneyimi ile zenginleşmiş olan açık bir eylem programına sahip olduğu konusunda kesin bir görüş vardır. Yenilenme politikasını benimsemiş ve bunun geriletilmesine izin vermeyecek olan halk, Partiyi kesinlikle desteklemektedir. Anladığım kadarıyla Konferans delegelerinde bu konuda herhangi bir kuşku yoktur.

Daha güçlü bir parti görme isteği burada ısrarla ve vurguyla dile getirildi. Bu elbette yalnızca selamlanabilir. Sanıyorum bu hepimizi sevindiriyor. Kararında belirtildiği gibi, Konferans, Partimizin yalnızca içerik açısından değil, faaliyetinin yöntemleri açısından da tam anlamıyla Leninci bir Parti olmasını istedi. Başka türlü söylersek Parti, kumanda etme ve emir verme yöntemlerini kesinlikle terketmeli, politikasını örgütsel çalışma, kadro çalışması, ideolojik çalışma ile gerçekleştirmeli ve bunu yaparken Sovyet yasalarına ve toplumsal yaşamın demokratik ilkelerine bağlı kalmalıdır.

Parti, devlet organlarının yerine geçmemeli, sendikalara, komsomola ve öteki toplumsal örgütlere, sanatçı birliklerine ve öteki birliklere dayatmalarda bulunmamalıdır. Bu, partinin öncü rolünün zayıflayabileceği anlamına mı geliyor? Bu tür endişeler dile getirildi. Bence konferans bu soruya yeterli ölçüde açık ve inandırıcı bir yanıt verdi: Hayır. Parti iktidar partisi olarak kalmaya devam ediyor ve öncü rolünü gerçekleştirmek için gerekli bütün kaldıraçlara sahiptir. Ve en önemli kaldıraç 20 milyon komünisttir. Parti, toplumsal yaşamın bütün alanlarındaki politik çizgisini onlar üzerinden gerçekleştirir. Yoldaşlar, demokratikleşme, açıklık ve parti komitelerinin işlevlerinin değişmesi koşullarında partinin otoritesi, ciddi bir sınavdan geçmektedir. Bu süreç çoktan başlamıştır. Açık olalım: Yönetimsel kumanda sistemi koşullarında ve parti aygıtı her konuda ve herkes üzerinde egemenken, çoğu durumda, nerede parti komitesinin ve parti sekreterinin gerçek bir otoriteye sahip olduğuna, nerede söz konusu olanın, insanların kendilerini zorunlu olarak tabi kıldıkları «işlevin otoritesi» olduğuna karar vermek kolay değildi.

Yenilenmenin, politik sistemin reformunun, temelden yeni bir durum yaratma olduğu tartışmasızdır, yoldaşlar. Yeni koşullarda partinin öncü rolü, tamamen ve her seferinde somut eylemlerle yeniden kanıtlanması gerekecek gerçek otorite tarafından belirlenecektir. Yalnızca bu nedenle bile parti üyelerinde en küçük bir pasifliğe izin vermemek bizim için yaşamsaldır. Her komünist, yenilenmenin, toplumun devrimci yeniden yapılandırılmasının bir neferi olmalıdır. Bu, Konferansımızın bize verdiği en önemli görevdir.

Toplam olarak, yoldaşlar, Konferans, MK Nisan Plenumunun ve SBKP 27. Kongresinin Leninci çizgisi-

nin gelişmesinin ve yenilenmenin teori ve pratiğinin derinleşmesinin önemli bir aşaması oldu. Bu onun politik boyutunu ve ağırlığını da belirlemektedir.

Bununla bağlı olarak temel bir düşünce dile getirmek istiyorum. Bir dizi sorumluluk dolu, belirleyici karar aldık. Ama eğer bunların gerçekleştirilmesini süreçmede bırakırsak ki, bu bizim kronik hastalıklarımızdandır, bunu henüz aşamamışızdır ve bu yenilenmenin ilk yıllarında da kendini göstermiştir, gene böyle olursa işi berbat ederiz. Bunun altını önceden çizmeliyiz. Eski alışkanlıkları terkedelim ve herhangi bir uyarı, genelge, talimat ya da açıklama beklemeden hemen kolları sıvayıp işe girişelim.

Bunun için gerekli olan SBKP MK ve Yüksek Sovyet Prezidyumu çerçevesindeki önlemleri örgütlemeliyiz. Ve bu böyle olmalıdır ki, önümüzdeki parti seçimleri burada saptadığımız ilkeler temelinde yapılmalıdır. Sonbaharda aygıtın yapısındaki değişiklikler gerçekleşmelidir. Sovyetlerin yeniden örgütlenmesine gelince, bununla bağlı olan bütün sorunlar toplamı SSCB Yüksek Sovyetinin sonbahar oturumunun gündemine gelmelidir. Nisan 1989'da SSCB halkvekilleri seçimi yapılmalı ve aynı yılın sonbaharında birlik cumhuriyetlerinin ve özerk cumhuriyetlerin yüksek sovyetlerinin seçimleri gerçekleşmelidir.

Bu sorunların son derece büyük önemini dikkate alarak Konferans Başkanlık Divanı, delegelere, ülkenin politik sisteminin reformunun pratikteki gerçekleştirilmesinin kimi ertelenemez önlemlerine ilişkin kısa bir karar sundu.

Konferansın politik sonuçlarıyla ilgili olarak bunlar söylenebilir. Her delege memleketine döndüğünde çalışma arkadaşlarına, komünistlere ve partisizlere, bü-

tün yurttaşlara gelecekte yapacaklarımızı ve Konferansın kararlarını nasıl yaşama geçireceğimizi anlatabilir.

Devam edelim. Konferansta son dakikaya kadar toplumun demokratikleştirilmesi ve politik sistemin köklü reformu, dikkat merkezimizdeydi. Bunun ana doğrultularını ve parametrelerini saptayarak önümüzdeki en önemli soruyu, sanıyorum ki, yanıtlayabildik: Bu soru yenilenmenin nasıl derinleşeceği ve onun geri döndürülemezliğinin güvencelerinin nasıl sağlanacağı sorusudur. O nedenle, Konferansın ana görevini başarıyla yerine getirdiğini söylemek için her neden vardır.

Açıktır ki, reformu gerçekleştirebilmek için yoğun örgütsel çalışma gereklidir. Çünkü bütün bunların hepsini hem Partide hem de toplumda ayrıntılı olarak tartışmalıyız. Ama şimdi artık politik sistemin yeniden düzenlenmesi gerektiğini biliyoruz. Ortak bir görüş geliştirdik ve bunu politik saptamalar biçiminde formüle ettik.

Konferansın, köklü ekonomik reformu sürdürme ve derinleştirme kararlılığı daha az önemli değildir. Merkez Komitesinin Haziran 1987 Plenumunun kararları ve yasaların, özellikle devlet işletmesi (birlik) ve kooperatifçilik üzerine olan yasaların kabul edilmesi ile bunun önkoşulları yaratıldı. Yeni ilkelere göre çalışılmaya başlandıktan sonraki ilk aylarda bir dizi işletmede kazanılan deneyler, reformun gidişinin sorunları burada dikkat merkezimizdeydi. Olması gereken şuydu: Altyapıda olan her şey toplum için büyük öneme sahiptir; biz yenilenmenin temelleriyle uğraşıyoruz.

Bu sorularla ilgili tartışmanın temel noktaları gözden geçirilirse görülür ki, Konferanstan sonra fren mekanizmalarının yok edilmesi işini sonuçlandırmak için yoğun çaba göstermek gerekmektedir. Hemen hemen bütün delegasyonların temsilcileri, bürokratizmin hâ-

lâ dişlerini gösterdiğini, direndiğini ve bizi çelmelemeye çalıştığını belirttiler. Bunun sonucu olarak reform birçok alanda tıkandı. Bu bir bakıma delegelerin buraya getirdikleri en önemli gözlemlerden biridir ve söz konusu olanın yaygın bir olgu olduğunu göstermektedir. O nedenle köklü ekonomik reformu daha güçlü ilerletmek için MK'da, hükümette, merkezi ve yerel örgütlerde bütün olanakları kullanmalıyız.

Delegelerin, şimdiki aşamada başlıca çabayı gıda maddeleri sorununun çözümünde yoğunlaştırmak, köylülüğü çok yönlü desteklemek ve tarımın kalkınmasını birincil görev yapmak gerektiğini belirten yoldaşları oybirliği ile desteklediğini sanıyorum. Bu beş yıllık plan döneminde yapılabilecek her şey yapılmalıdır. Bir çok şeyin farkına vardık ve çeşitli kanallardan bu alana ek yatırım ve kaynak akmasını sağladık. Bütün bunların kullanılması ve doğru değerlendirilmesi gerekmektedir. Köy geliştirilmelidir, bu bizim kutsal görevimizdir. Konferanstan sonra çabalar artırılmalıdır, tarım sektörünün ve bu alandaki emekçilerin desteklenmesi için saptanan önlemlerin gerçekleştirilmesi süreci kontrol altına alınmalıdır. O zaman gıda maddeleri sorununu da hızla çözmek olanaklı olacaktır.

Konferansın bir başka özelliği de bence, ekonominin ve politikanın acil sorunlarının entelektüel alanla birlikte ele alınması ve bir anlamda ahlaki bir boyut kazanmasıydı. Burada, toplumsal gelişmenin şimdiki aşamasında ve bilimsel teknik devrimin bütün toplumsal süreçler üzerindeki muazzam etkisi koşullarında halkın entelektüel ve ahlaki potansiyelleri olmadan hiçbir sorunun doğru çözülemiyeceğinin derinlemesine kavranmış olduğu görüldü. Bu nedenle tartışmalarda bilim, eğitim ve kültür sorunları, edebiyat ve sanatın ka-

deri büyük, hatta diyebilirim ki olağanüstü bir ağırlık kazandı.

Kongreler de içinde, başka hiçbir parti forumunda bu kadar çok sayıda konunun ele alınmasını hatırlamıyorum. Bu kürsüden, birlikte etkide bulunan ve zaman zaman toplumsal bilinçte karşı karşıya gelen eğilimleri yansıtan farklı bakış açıları dile getirildi. Bu yerinde ve uygundur. Biz, görüş çoğulculuğunu destekliyor ve zihinsel tekeli reddediyoruz. Konferansta dile getirilen farklı görüşlerin hepsinin şu temel bağlayıcı düşünceyi içerdiğini söylersem bana katılırsınız sanıyorum. Her şeyde insandan, halkın çıkarlarından yola çıkmalıyız ve sosyalizmin insancıl değerlerini güçlendirmeliyiz. O zaman toplumda temiz bir ahlaki atmosfer egemen olacak, yaratıcı düşüncenin yoğun iş görmesi ve kültürün gerçek boy atması güvence altına alınmış olacaktır.

Bizim parlak bir geleceğe körü körüne inanmaya ihtiyacımız yok; bize gerekli olan, sosyalist toplumun insanının, onun çalışmasının ve yaratıcılığının sınırsız olanakları hakkında kesin bir bilgiye dayalı bilimsel öngörüdür. Tam da bu nedenle, yenilenmenin amacı olarak sosyalizmin yeni, insancıl bir çehresinden söz ediyoruz.

Açıklığın Konferansın başlıca konularından biri olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü özellikle, bütün tartışmamız, toplumda giderek yaygınlaşan açıklık, namusluluk ve dürüstlük atmosferinden güç almaktadır. Çünkü aynı zamanda burada, açıklığın nasıl devam edeceği, onun olanaklı ve mantıki sınırlarının ne olacağı konuları tartışıldı. Görüşler farklı da olsa, sanıyorum ki, sonunda şurada anlaştık: Kitle iletişim araçlarını ve onların, geçmişten gelen her türlü olumsuz olguyu açığa çıkarma, temizleme ve cesur, olağanüstü ve ilginç insanları, yenilenmenin gerçek kahramanlarını yürekten

dirme çalışmalarını olanaklar ölçüsünde desteklemeliyiz.

Öte yandan gazetecilerden de, aynı kesinlikte, basılı sözün sorumluluğunu artırmaları, grupsal ve bölgesel tutku ve önyargılardan, hakikatın tekeline sahip olma iddialarından kurtulmaları istendi. Basılı sözün, otoritenin ve bürokratik keyfiliğin sadık hizmetçisi olduğu zamanlar, halkın belleğinde henüz canlıdır. O nedenle şimdi, yaşamımızın bütün yanlarının insancıllaştırılması döneminde eleştiri kültürünü, arkadaşça tartışma kültürünü öğrenmek büyük önem taşıyor. Konferansın bu konuda da yararlı olduğunu sanıyorum. Şimdi hepimiz, partizanca bir tartışmanın nasıl yürütülmesi gerektiğini daha iyi kavrıyoruz.

Bu bağlamda, Boris Nikolayeviç Yeltsin'in konuşmasına değinmeden geçemiyeceğim. Her şeyden önce, ona söz vererek doğru bir iş yaptığımıza inanıyorum. Daha önce de söylediğim gibi, demokraside bu tür sorunlar üzerindeki sır perdesi kaldırılmalıdır. Aslında burada bir sır da yoktur.

Yeltsin yoldaşın konuşmasının Konferansta tartışılan somut sorunlarla ilgili bölümü, gerek raporla gerekse öteki konuşmalarla genel olarak uyum içindedir. Bu anlamda, önerileri, tartışmanın bütünü içinde yer alıyor. Yeltsin yoldaşın da, öteki yoldaşlar gibi, yenilenmenin sürdürülmesinden, onun toplumun ve halkın yararına derinleştirilmesinden yana tutum aldığını vurgulamak isteriz.

Ama Boris Yeltsin'in, bizim yenilenmeyi, durgunluğun nedenlerinin, tolpumdaki bugünkü durumun, Partinin tarihinin ve hatalarının yeterli bir analizini yapmadan ilan ettiğimiz ve yenilenmenin göstermelik bir karakter taşıdığı iddiası ile uyuşmam mümkün değildir.

Konferansın hazırlık sürecinde, Parti ve toplumdaki ve bizzat Konferanstaki tartışmalarda, ilkesel konumlardan yenilenmenin gerek başarılarını gerekse sorunlarını değerlendirdik; parti ve devlet organlarının, emekçi kolektiflerinin, bir bütün olarak ülkenin faaliyetinin bilançosunu çıkardık. Demek istiyorum ki, doğru yaptık; çünkü yenilenmenin nasıl gelişeceği sorunu hiç birimize rahat vermiyor. Bu huzursuzluk burada da dile geldi, bizi hareketlendirdi ve reformlar sürecini daha kararlı ilerletme niyetimizi güçlendirdi.

Yeltsin yoldaşın, geçen üç yıl içinde hiçbir devrimci dönüşüm gerçekleştirmediğimiz iddiasını da haksız ve kabul edilemez buluyorum. Elbette, sürekli bir perspektif fikri ve yenilenme aracılığıyla toplumumuzun yeni bir niteliğe ulaşması fikri ölçü alınırsa, henüz devrimci dönüşümlerden söz edilemez. İçinde yaşadığımız toplumu, günümüzdeki birçok olgunun kökünün yattığı tarihi, bizi çevreleyen dünyayı ve karşılıklı ilişkilerimizi anlamaya çok zaman ayırdık. Son derece tehlikeli olabilecek olan «devrimci sıçramalar»la iş yapmamak ve politikada günübirlik yakıştırmalara izin vermemek için bütün bunların ayrıntılı düşünülmesi gerekliydi. Toplumu, onun entelektüel ve bilimsel potansiyelini inceleyerek gerçekleri tam görebildik ve ciddi eleştirel bir analiz temelinde yenilenme politikasını hazırlayıp ana doğrultularda pratik kararlara dönüştürebildik. Yenilenme politikasını bu şekilde önerdik; onun alternatifi yoktur. Yalnızca bu bile Partinin geçen dönemdeki büyük bir kazanımıdır.

Halkımızı ilgilendiren pratik sorunların çözümü konusunda biz de Yeltsin yoldaş gibi kaygılıyız. Ve sanıyorum ki, burada yapılan konuşmalar, özellikle işçi sınıfının temsilcilerinin konuşmaları, emekçilerin bu so-

runların bir an önce çözülmesini beklediklerini göstermiştir.

Yeltsin yoldaşın MK Tezlerine niçin eleştirel yaklaştığını ve onların sağlamlığı ve içeriği konusunda kuşku belirttiğini bilmiyorum. Gerek Partide ve ülkede, gerekse dünyada bu belge çok ciddi bulundu. Tezlerin hazırlanmasında MK üyelerinin katkısının olmadığı iddiası da anlaşılmazdır. Ben şahsen MK üyelerinin üçte ikisi ile görüştüm, üyeler ayrıca yazılı olarak görüşlerini bildirdiler. Ayrıca tez taslaklarının görüşüldüğü bir plenum yapıldı. Yeltsin yoldaş bu plenuma katıldı; ama hiçbir şey söylemedi ve söz de istemedi. MK üyeleri buradadır ve durumu hatırlıyorlardır.

Yoldaşlar, yenilenmenin ülkemizde ilerlemekte ve güçlenmekte olduğunun en ikna edici kanıtı konferansımızdır. Yapılan tartışmanın niteliğidir ve kabul edilen belgelerdir.

En başta genel sekreteri ilgilendirdiği için, MK ve Politbüro'daki durumu iyi niyetle ortaya koymak gerekirse, bir kere daha bu işin öncesine dönmeliyiz. Yeltsin yoldaşı Moskova Parti İl Komitesi 1. Sekreterliğine önerirken, başkent parti örgütünün ve bir bütün olarak Moskova'daki durumun ciddi bir iyileştirmeye muhtaç olduğundan yola çıktık. Eleştirel yaklaşıma sahip, deneyli ve enerjik bir insana ihtiyaç vardı. Bu özellikleri Yeltsin yoldaşta gördük. O nedenle onu bu göreve önerdik. Bu öneriyi ben şahsen yaptım. Yeltsin yoldaş başta canla başla çalışmaya koyuldu, işi canlandırmak için birçok girişimde bulundu ve Moskova'da birikmiş olan olumsuzluklara karşı mücadeleyi geliştirdi. Moskova parti örgütünün zor görevlerle karşı karşıya olduğunu bildiğimiz için kendisini bu çabalarında destekledik. Ama belli bir aşamada aksayan bir şey oldu-

ğunu hissetmeye başladık. Bu yenilenme sorunlarının pratik çözümü, bütün yaşam alanlarına uygulanması gündeme geldiğinde, yoğun, köklü ve temel dönüşümlere yönelik bir çalışma gerekli olduğunda başladı. Ama bu ihtiyaca ne İl Parti Komitesi, ne de onun 1. Sekreteri yanıt verebildi. Ve Yeltsin yoldaş, parti örgütüne, insanlara, kolektiflere dayanacağı yerde, emirler yağdırmaya başladı. Bunu, sonu gelmez kadro değiştirmeler izledi.

İlk başta bunun haklı olabileceğini, doğru kadroların seçilmemiş olabileceğini, İldeki Parti Konferansının kadro sorununu doğru çözememiş olduğunu düşündük. Ve bu gerçekten böyleydi. Herkes yeni görevleri çözebilecek, kentin ve kırın gelişmesindeki bu dönüm noktasında parti örgütünün yönetimine omuz verecek durumda değildi. Ama Yeltsin yoldaş kadroları ikinci, hatta üçüncü kez değiştirmeye gidince huzursuz olduk. Politbüro'da kendisine görüşümü söyledim. Boris Nikolayeviç'in çıkarması gereken sonuçları, çalışmasında dikkate alması gerekenleri kendisine arkadaşça anlattım. Başka türlü dersek: Bu bir yardımdı, başka bir şey değil.

Bir politikacı olarak Yeltsin yoldaşın dramı nedir? Pratik konularda karar vermeye sıra geldiğinde gücü tükendi; boş laflara, açıklamalara, kumandacılığa yöneldi. Ama o zaman bile, bunu herkes bilmelidir, bu sorunu bütün yanlarıyla aydınlığa kavuşturmalıyız, Politbüro Yeltsin yoldaşa kaybolmuş, çalışmaya devam edemiyecek bir insan gözüyle bakmadı. Onu desteklemeye devam ettik. Moskova konusunda geniş kapsamlı kararlar alındı. Bu konuda Moskova İl Parti Komitesi Plenumunda konuşmuştum.

Ağustos 1987'de, tatildeyken, Yeltsin yoldaştan kişisel bir mektup aldım. Parti İl Komitesi 1. Sekreterliğin-

den affedilmesini istiyordu. Ben bu konuda acele etmemek, durumu kapsamlı olarak ele almak gerektiğini düşündüm. Politbüroda kimse mektubun varlığından haberdar değildi.

Boris Nikolayeviç ile tatil sonrasında konuşmaya karar verdim ve ona Ekim Devrimi'nin 70. yıl törenlerinden sonra bir araya gelip görüşmeyi önerdim. Bunu benimsedi, ama gene de anlaşmamıza rağmen MK Ekim Plenumunda beklenmedik şekilde söz aldı. Açıklamalarının içeriği konusunda daha önce görüşlerimi belirtmiştim. Moskova İl Parti Komitesi Plenumundaki konuşmam yayınlandı. Bütün söylediklerim bundan ibaretti. Tartışmadan ve yoldaşların getirdikleri eleştirilerden sonra Yeltsin yoldaş yanlışlarını kabul etti.

Plenumun tutanaklarından okuyorum; bu konuşmalar herkes sözaldıktan sonra toplantının en sonunda olmuştur:

«Gorbaçov: MK'dan yoldaşların bu görüşleri hakkında ne diyorsun. Senin hakkında birçok şey söylediler ve senin bu konuda ne düşündüğünü bilmek istiyorlar. Çünkü bir karara varmak zorundalar.

Yeltsin: Kimi formülasyonlar dışında yapılan değerlendirmeyi genel olarak kabul ediyorum. Bugünkü konuşmamla Merkez Komitesine ve Moskova İl Parti Komitesine kötü bir iş yaptığımı söylemeliyim. Bu yanlış oldu.

Gorbaçov: Çalışmaya devam edebilecek durumda mısın?

Sesler: Değildir. Bu görevde kalmamalıdır.

Gorbaçov: Bir dakika. Kendisine bir soru sordum. Demokratik olmalıyız. Karar almadan önce onun yanıtını almalıyız.

Yeltsin: Merkez Komitesine, Politbüroya, Moskova

parti örgütüne kötü bir iş yaptığımı söyledim. Yalnızca dediğimi tekrarlayabilirim: 'Politbüro üyeliği görevinden ve Moskova İl Parti Örgütü Yönetiminden affedilmemi rica ediyorum.»

Olgular böyle. Yeltsin yoldaşın açıklamaları politik olarak yanlış diye nitelendikten sonra, ki kendisi de bunu kabul etmişti, ben gene de MK üyelerine onun Politbüro üyeliği konusunda şimdi karar vermemelerini, bunu Politbüro'da görüşmeyi önerdim.

Fakat durum geniş tepki uyandırmıştı ve bu haliyle bırakılamazdı. Moskova İl Komitesinin bir plenumunda bütün bunları anlattık. Orada yoldaşlar, Yeltsin yoldaşın çalışmaları hakkında çok daha sert konuştular. Bunları biliyorsunuz.

Genel olarak yoldaşlar, bunlar yalnızca Yeltsin yoldaş için değil, Politbüro ve Merkez Komitesi Genel Sekreteri için, hepimiz için bir derstir. Parti temel örgütlerine, kadrolara, seçilmiş organlara dayanarak, Leninci ilkeler, geniş demokratikleşme temelinde Partimizin yeniden doğuşu yolunda kararlılıkla ilerlemeliyiz. Yenilenmenin önümüze koyduğumuz muazzam görevlerini, yalnız parti değil, bütün toplum tarafından, bizzat zamanın kendisi tarafından mahkum edilmiş eski yöntemlerle çözemeyiz.

Ve bir ders daha: Yoldaşlar, Konferansta doğru olarak belirttiler. Enformasyon verilmeliydi, her şey söylenmeliydi, o zaman işler şimdi olduğu gibi gelişmezdi.

Delegeleri şu ara en çok ilgilendiren soruya dönmek istiyorum. Gerek konuşmalar, gerek iletilen notlardan anlıyorum öi, bu soru, aldığımız kararların yaşama geçmesini nasıl sağlayacağız sorusudur. Gelin, partinin bütün yaşamını konferans kararlarına göre yeniden düzenleyelim. Kongrenin bütün bunları tüzüğe iş-

lemesini beklemeyelim. Konferansın politik saptamaları vardır ve biz bunları kendimize kılavuz edineceğiz. Birinci olarak bu.

İkincisi: Bir bütün olarak politik sistemin reformunu uzatmayalım. Bu, yenilenme sürecini ilerletmek için gereklidir.

Yenilenme mevcut politik sisteme dayanıyor. MK Ocak (1987) Plenumunun başına gelenlerin yinelenmesine izin verilmemelidir. Bu önemli plenumda, derin bir analiz yapmış, ülkede ve partide olanların nedenlerini ortaya koymuştuk. Ama plenum kararlarının yaşama geçmesinin mekanizmalarını düşünmemiş ve bu nedenle bir bakıma havada asılı kalmıştık; iş istediğimiz gibi ilerlememişti. Parti Konferansımızın kararlarının aynı akıbete uğramasına hiçbir şekilde izin vermemeliyiz.

Burada gündeme gelen birçok sorun karar haline getirilebilir. Bence bunların hepsi genelleştirilmeli ve bir plenumda ele alınmak üzere sunulmalıdır, somut görevler dağıtılmalı ve yerine getirilmesi denetlenmelidir. Başkanlık divanına iletilen birçok notta, konferans tutanaklarının yayınlanması öneriliyor. Partimizi, bütün toplumumuzu Konferanstaki tartışmalarda dile getirilen düşüncelerle donatmak için bunu mutlaka yapmalıyız.

Ve yoldaşlar, Konferansta değinilen bir sorun daha, baskı kurbanlarının anısına bir anıt dikilmesi sorunu. Bundan daha 22. Parti Kongresinin kapanış konuşmasında söz edildiğini ve o zaman onaylandığını hatırlarsınız.

Bu sorun 27. Kongrede de gündeme getirildi, ama o zaman pratik bir çözüme kavuşmadı. Raporumuzda da belirtildiği gibi, keyfiliğin kurbanlarına ilişkin adaletin

yeniden tesis edilmesi bizim politik ve ahlaki görevimizdir. Gelin bu görevi Moskova'da bir anıt dikilmesiyle yerine getirelim. Bu adım, eminim ki, bütün Sovyet halkı tarafından desteklenecektir.

Konuşmamın sonunda bir kere daha Konferansa yöneltilen soruya geliyorum: Partinin girişimiyle ve onun yönetimi altında ülkede başlayan devrimci yenilenme nasıl derinleştirilecek ve geri döndürülemez kılınacaktır? Bütün çalışmamız, tartışmalar ve kabul ettiğimiz belgeler, Konferansın bu soruya kesin bir yanıt verdiğini açık şekilde göstermektedir: Demokratikleşme, ekonomi reformu ve politik sistemin değişmesi ile yenilenmeyi geri döndürülemez kılacağız. Devrimci yenilenme ile toplumumuza yeni bir nitelik, sosyalizme yeni, insancıl ve demokratik bir çehre kazandıracağız. İlerleyeceğiz ve bu amaçlara demokrasi ve açıklık koşullarında ulaşmanın yol ve yöntemlerini yaratıcı bir şekilde arayacağız. Önümüzdeki görevlerin pratikte gerçekleşmesi için sıkı bir şekilde çalışacağız. Hepinize, sevgili yoldaşlar, büyük başarılar diliyor ve Konferans çalışmalarına katkınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

SBKP MK 23 Mayıs 1988 tarihli Plenumunda kabul edilen 19. Konferans Tezleri 7

Mihail Gorbaçov'un 19. Konferans tartışmaları sırasında yaptığı konuşma 41

SBKP 27. Kongresinin kararlarını uygulamada alınan yol ve yenilenmeyi derinleştirmenin görevleri üzerine, Mihail Gorbaçov'un SBKP 19. Konferansına sunduğu rapor 55

SBKP'nin 19. Ulusal Konferans Kararları 171

Mihail Gorbaçov'un kapanış konuşması 231

Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler dünya kamuoyunun ilk gündem maddesini oluşturmayı sürdürüyor.

1988 Haziran'ında toplanan 19.Konferans ise, tüm dünyanın ilgisini ayrıca üzerinde topladı. Uzun süre ilk haber olarak ajanslara geçti, gazeteler günlerce değerlendirdi, politikacılar, bilim adamları, diplomatlar bu toplantıyla ilgili çalışmalarını hala sürdürüyor. Konferans, 42 yıllık bir aradan sonra toplandığı gibi, son yıllardaki perestroyka ve glasnost politikasının gözden geçirilmesi, şu ana kadarki gelişmelerin belgeleştirilmesi anlamında da önem taşıyordu. Ve Gorbaçov, kapanış konuşmasında olayı şu şekilde özetliyordu:

"Özellikle toplantının atmosferi hakkında konuşmak gereklidir. Günümüzde komünistleri, Sovyet insanlarını ilgilendiren en önemli konularda gerçekten açık bir parti tartışması yürütüldü ve sorulara yanıtlar bulunmaya çalışıldı. Yoldaşlar, böylesi bir tartışmayı, Kongre Sarayı daha önce yaşamamıştı ve ben inanıyorum ki, yaklaşık altmış yıldır benzeri bir şey bizde olmamıştı dersek, gerçeğe aykırı bir söz söylemiş olmayız. Bu anlamda haklı olarak diyebiliriz ki, Konferansta leninci bir ruh, halka ve devrime karşı yüksek bir sorumluluk ruhu egemendi."

AMAÇ

KDV dahil
4400